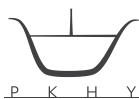
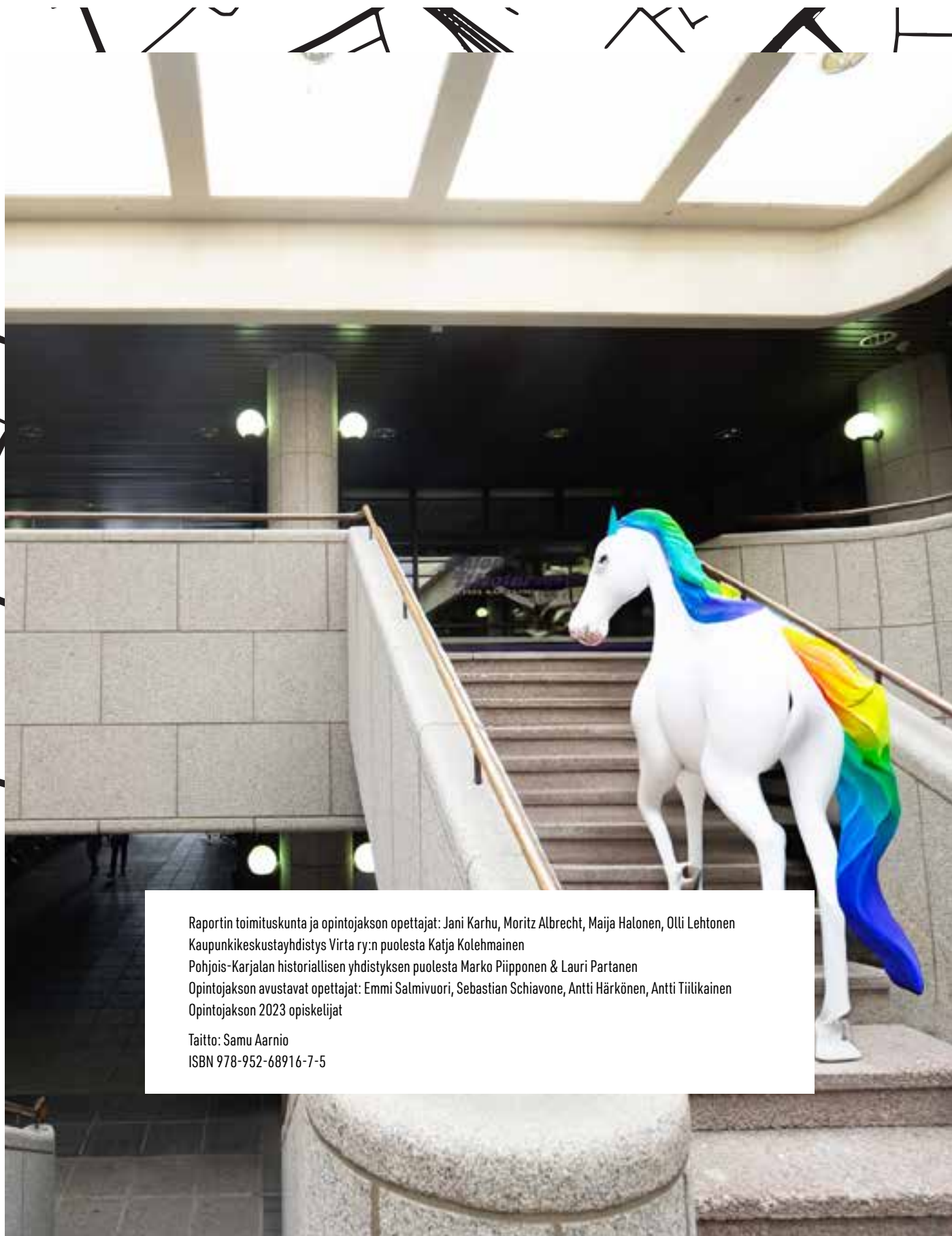

**Monimenetelmällinen
tutkimus käytännössä 2023:
Joensuun keskustan
Lumovoima**

Itä-Suomen yliopiston Historia- ja maantieteiden laitoksen
Monimenetelmällinen tutkimus käytännössä opintojakson loppuraportti

P. K. H. Y.
POHJOIS-KARJALAN
HISTORIALLINEN YHDISTYS

Raportin toimituskunta ja opintojakson opettajat: Jani Karhu, Moritz Albrecht, Maija Halonen, Olli Lehtonen
Kaupunkikeskustayhdistys Virta ry:n puolesta Katja Kolehmainen
Pohjois-Karjalan historiallisen yhdistyksen puolesta Marko Piipponen & Lauri Partanen
Opintojakson avustavat opettajat: Emmi Salmivuori, Sebastian Schiavone, Antti Härkönen, Antti Tiilikainen
Opintojakson 2023 opiskelijat

Taitto: Samu Aarnio
ISBN 978-952-68916-7-5

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	4
1. Johdanto	8
Tapahtumatori.....	12
Torikaupan muutos	12
Tapahtumakaupunki	12
Nuorten opiskelijoiden Joensuu.....	13
Keskustan saavutettavuus ja liikenne	13
Lasten palvelut keskustassa.....	14
2. Tapahtumatori	15
Johdanto	15
Joensuun tori	16
Joensuun keskustavisio	17
Etnografinen tutkimus	17
Aineistot.....	17
Asiantuntijahaastattelut.....	17
Mikrohaastattelut	17
Havainnointi	18
Sisällönanalyysi.....	19
Nykytilanne.....	20
Fyysinen tila.....	20
Ihmiset tilassa	21
Eri ikäryhmien huomiointi	22
Lumovoiman sijoittuminen	22
Kokemuspohjaiset kehitystarpeet	23
Aineistosta esiin nousevat kehitysideat	24
Lumovoimakehittämisen haasteet	27
3. Joensuun torikaupan ja -ympäristön muutokset – toriyrittäjien kokemuksia lumovoimasta	34
Johdanto	34
Teoreettinen viitekehys: Lumovoima	34

Kaupan rakennemuutos.....	35
Torikaupan muutos	35
Toriympäristö.....	35
Haastattelut ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi	36
Dokumenttianalyysi ja -aineistot.....	37
Liikenne	38
Torin kaupankäynnin muutos	40
Kauppahallit.....	42
 Tori- ja keskusta-alueen lumovoima	 44
Johtopäätökset	46
Kirjallisuus.....	46
Verkkoaineistot.....	47
JOHDANTO.....	49
Tutkimuksen taustaa.....	49
Tutkimuksen tavoitteet.....	49

4. Tapahtumien kaupunki

49

TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	50
Joensuun kaupunki ja tapahtumat	50
Käsitteet.....	50
AINEISTO JA MENETELMÄT	51
Historiakatsauksen analyysi	51
Karjalainen.....	51
Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja haastatteluiden tyypittely	53
Kirjallisuus ja sanomalehdet.....	53
Haastattelu	53
Historiakatsauksen tulokset	54
Ilosaarirock ja Popkatu	54
Ilosaarirockin juuret.....	54
Ilosaarirock 2000-luvulla	55
Popkatu	56
Joel Yö	56
Silva Metsänäyttely	57
Haastattelun tulokset.....	57

Omaleimaisuus	58
Lumovoima.....	58
Tapahtumien vaikuttavuus kaupunkikehityksessä.....	59
Tapahtumien vaikutus ihmisiin ja yhteisöihin	59
Tapahtumakentän tulevaisuus.....	61
Järjestäjästä mahdollistajaksi	61
Tapahtumallisuuden kehittämisen edellytykset	61
Haastattelujen yhteys tarkasteltuihin tapahtumiin.....	62
Aineistosta nostetut tapahtumallisuuden tulevaisuusnäkymät.....	63

5. Joensuun kaupunkikeskustan käyttö ja viihtyvyys opiskelijoiden keskuudessa 67

Tila ja paikka	68
Kaupunkikeskusta kokemusten tilana	69
Nuoret kaupunkikeskustan käyttäjinä	69
Joensuun kaupunkikeskusta	69
Nuorten tarpeiden ja näkemysten huomioiminen Joensuun kaupungin strategiassa	70
Kvalitatiivinen tutkimus.....	71
Aineisto: Haastattelut ja lomaketutkimus.....	71
Tutkielmaan vastanneiden jakauma ja tietosuoja.....	72
Sisällönanalyysi ja lämpökartta-analyysi	72
Tutkimuksen rajoitukset	73
Nuorten käyttämät palvelut Joensuun kaupunkikeskustassa	73
Nuorten käyttäytyminen ja kulutustottumukset Joensuussa	75
Joensuun kaupunkikeskustan viihtyisyys nuorten näkökulmasta.....	76
Palveluiden koettu riittävyys nuorten keskuudessa	77
Joensuun kaupunkikeskustaan liittyvät toiveet	78
Lähteet	80
Haastattelurunko.....	81
Taustatiedot	81
Joensuun keskustan palveluiden hyödyntäminen ja viihtyvyys.....	81
Joensuun keskustan palveluiden riittävyys ja parannusehdotukset	81
Lomakepohja	81

6. Lapsille suunnattujen palveluiden nykytilanne 84

Aineistot ja aineistojen valmistelu	85
Päiväkotien ja neuvoloiden lokaatio-allokaatio-analyysit.....	86
Leikkipuistojen palvelualueanalyysit	87
Rajoitukset	87
Lokaatio-allokaatio-analyysin tulokset päiväkodeista	87
Lokaatio-allokaatio-analyysin tulokset neuvoloista	89
Palvelualueanalyysin tulokset leikkipuistoista	90

7. Joensuun ydinkeskustan saavutettavuus eri kulkuvälineillä 92

Nykytila ja haasteet	92
Saavutettavuus	93
15-minuutin kaupunki	94
Kaupunkikudospallit.....	94
Tutkimusalue.....	94
Aineisto	95
Dokumenttianalyysi.....	95
Paikkatietoanalyysi	95
Kevyen liikenteen määrät Joensuun keskusta-alueella.....	96
Pyöräilijät keskustan mittauspisteillä	97
Kävelijät keskustan mittauspisteillä.....	98
Saavutettavuus	98
Autonomistusasteen muutos.....	99
Joensuu kolmen kaupunkimallin teoriaan suhteutettuna	100

Ihmisvilinää Joensuun toisen kauppahallin edustalla vuonna 1968. Taustalla näkyy vielä samanaikaisesti pystyssä ollut ensimmäinen kauppahalli. Kuva Pohjois-Karjalan museo.

1. Johdanto

Tämä raportti pohjautuu Itä-Suomen yliopiston Historia- ja maantieteiden laitoksen, Joensuun kaupunkikeskustayhdistys Virran & Pohjois-Karjalan historiallisen yhdistyksen väliselle yhteistyölle. Raportin toteuttajana on kevään 2023 "Monimenetelmällinen tutkimus käytännössä" -opintojakson osallistujat. Kurssin innoittajana toimi opiskelijoiden toivomukset työelämälähtöisyyden lisäämisestä maantieteen, ympäristöpolitiikan ja historian opetuksessa. Tavoitteena on oppiaineissa opettettujen metodien, sekä laadullisten että määrällisten, käytännönläheinen soveltaminen alueellisen ja paikallisen suunnittelun ja kehittämisen kontekstissa. Samalla opiskelijoiden työelämävalmiudet vahvistuvat monialaisesti.

Kurssin myötä opiskelijat osallistuvat asiantuntijuutta syventävän ja kokemusta kerryttävän monimenetelmällisen tapaustutkimuksen toteuttamiseen. Tapaustutkimuksen lähtökohtana on paikallisen kehittämisiongelman tuottamat tutkimuskysymykset, joita varten opiskelijat hankkivat aineistoa, analysoivat sitä ja tuottavat raportin tutkimuksensa tuloksista. Kurssin aikana opiskelijat harjoittavat erityyppisten määrällisten ja laadullisten tutkimusmenetelmien soveltamista, kuten etnografista havainnointia, haastattelujen ja dokumenttitekstien analyysia, survey-tyyppisiä kyselyjä, (spatiaalista) tilastoanalyysia ja paikkatietomenetelmiä. Tavoitteena on löytää tapaustutkimukseen soveltuvimmat menetelmät ja samalla arvioida monimenetelmälliseen lähestymistapaan liittyviä haasteita mutta myös sen mahdollisuuksia.

Ideaalitilanteessa tällainen soveltavaan lähestymistapaan perustuva opintojakso toteutetaan ulkopuolisen yhteistyökumppanin kanssa. Opintojakso järjestettiin ensimmäisen kerran keväällä 2022. Tuolloin yhteistyökumppanina toimi Joensuun kaupunki. Opintojakson lopputuotteena oli kattava taustaraportti Joensuun ensimmäistä asuntopoliittista ohjelmaa varten. Ensimmäisen järjestämiskerran opettavien kokemusten perusteella keväälle 2023 opintojakson opettajat päättivät kehittää etenkin viestintää, opintojakson aikataulutusta sekä opiskelijoille annettavaa ohjeistusta. Tämän lisäksi oli tärkeää kokeilla konseptin toimivuutta erilaisen yhteistyökumppanin kanssa. Tavoitteena oli yhteistyö yhden suuren paikallisen toimijan sijaan kahden pienemmän, kenties yhdistysmuotoisen, asiakkaan kanssa.

Kaupungin keskustan vetovoimaisuus on tärkeää kaupungin elinvoimaisuudelle, viihtyisyydelle, kaupunkikulttuurille sekä elinkeinoelämälle. Kuvassa tekoälyn näkemys Joensuun torin vetovoimaisuudesta, jäätelö vaikuttaisi olennaiselta osalta torin elämää.

Opettajat ottivat yhteyttä Joensuun kaupunkikeskustayhdistys Virtaan ja esittelivät opintojakson konseptin kysyen samalla kiinnostusta yhteistyöhön. Yksi opettajista on aktiivisesti mukana Pohjois-Karjalan historiallisen yhdistyksen toiminnassa. Hän esitteli idean yhteistyöstä historialliselle yhdistykselle. Molemmissa yhdistyksissä innostuttiin yhteistyömahdollisuudesta ja suunnitteluprosessi alkoi joulukuussa 2022.

Opettajien ja yhdistysten edustajien yhteisissä suunnittelupalaverissa tarkennettiin sekä sovitettiin yhteen opintojakson ja yhdistysten tavoitteet ja aikataulut. Yhteisten tapaamisten aikana opettajat ja yhdistysten edustajat valitsivat kevätlukukaudella 2023 toteutettavan yhteistyön aiheeksi Joensuun keskustan Lumovoiman, johon liittyviä tietotarpeita opiskelijat kurssitöidensä avulla täydentävät.

Opintojakson tavoitteiden ja yhteistyökumppaneiden ideoiden pohjalta kokonaisuus päätettiin jakaa viiteen teemaan, josta kukin erikseen muodostettava opiskelijaryhmä vastaisi. Alla luetellut teemat ja ryhmien nimet tarkentuivat opintojakson aikana sitä mukaa, kun opiskelijat ryhtyivät suorittamaan tehtävänantoaan:

- Ryhmä I: Tapahtumatori: taustat, nykyisyys ja tulevaisuus
- Ryhmä II: Kaupunkikeskustan yrittäjät ja torikauppa: torikaupan muuttuminen vuosikymmenien aikana
- Ryhmä III: Tapahtumien Joensuu: keskustan tapahtumien ja elävöittämisen taustat ja mahdollisuudet
- Ryhmä IV: Lasten ja nuorten Joensuu: Miten nuoret, esim. opiskelijat on huomioitu kaupunkitilan kehittämisessä ja vetovoimaisuudessa?
- Ryhmä V: Paikkatietoanalyysi-ryhmä

Opintojakso koostui aloitusluennoista ja metodiopetuksesta, joiden aikana opiskelijat perehdyttiin suoritustapoihin ja suorittamisen kannalta keskeisiin tutkimusmenetelmiin. Kurssitöitä varten opiskelijat jaettiin viiteen 4–6 hengen ryhmään, joita ohjasivat Historia- ja maantieteiden laitoksen työntekijät ja tarpeen vaatiessa yhteistyökumppaneiden edustajat. Yliopiston tiloissa helmikuussa 2023 järjestetyssä opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden välisessä tapaamisessa yhteistyökumppaneiden edustajat taustoittivat tehtävänannon lähtökohtia sekä informaatiotarpeita. Huhtikuun alussa järjestettiin väliseminaari, jossa ryhmätöiden eteneminen varmistettiin. Opiskelijat esittelivät ryhmätöiden tulokset 4.5.2023 pidetyssä loppuseminaarissa. Kirjalliset raportit opiskelijoiden ryhmätöistä on esitetty tämän raportin luvuissa 2–7.

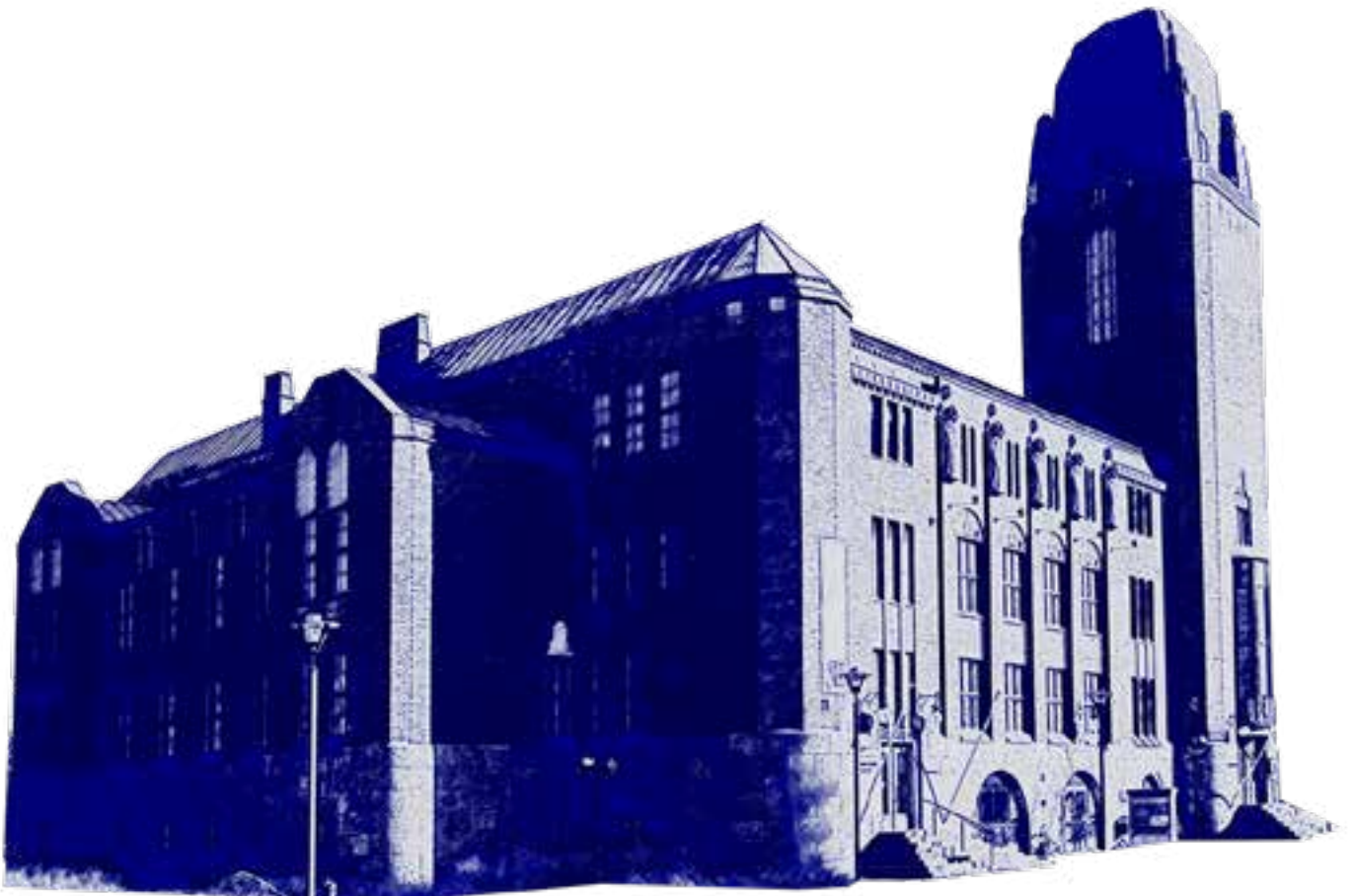
Opintojakso tarjosi opiskelijoille arvokkaan työelämärelevantin kokemuksen ryhmätyöskentelystä sekä antoi inspiroivia näkökulmia kaupunkisuunnitteluun- ja kehittämiseen sekä erilaisten kaupunkiteemojen taustoihin. Samalla opiskelijat pääsivät luomaan kontakteja ja verkostoitumaan Virran ja Pohjois-Karjalan historiallisen yhdistyksen kaltaisten tärkeiden paikallisten toimijoiden kanssa. Opiskelijoiden laatima raporttikokonaisuus puolestaan tarjoaa tuoreita näkökulmia Joensuun keskustan Lumovoiman arviointiin ja kehittämiseen. Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys julkaisee raportin julkaisusarjassaan digitaalisena vuosikirjana. Näin kokonaisuus on laajalti saatavilla ja käytettävissä. Opiskelijoiden laatimat raportit julkaistaan sellaisenaan ilman jälkikäteen tehtyä toimittamista, vain otsikkonumerointia on muokattu tähän julkaisuun soveltuvaksi.

Kiitämme yhteistyöhön osallistuneita Virran - Katja Kolehmainen (Toiminnanjohtaja), Anu Näättänen (Hallituksen jäsen), Minna Valonen (Projektipäällikkö) - ja Pohjois-Karjalan historiallisen yhdistyksen - Lauri Partanen (Hallituksen jäsen) ja Marko Piipponen (Hallituksen jäsen) - edustajia.

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Joensuun Kaupunkikeskustayhdistys Virran ydintehtävä on kehittää Joensuun kaupunkikeskustan elinvoimaa. Elinvoiman kehittämiseksi Virta innostaa jäsenistöään, kaupunkilaisia ja kaikkia toimijoita osallistumaan kaupunkikeskustan elävöittämiseen. Joensuu on merkittävä opiskelijakaupunki. Jotta Joensuu olisi myös jatkossa houkutteleva ja erinomainen opiskelijakaupunki, on Virran kannalta tärkeää kuulla myös opiskelijoiden ääntä sekä osallistaa heitä kaupunkikeskustan kehittämisessä. Toteutettu "Monimenetelmällinen tutkimus käytännössä" -opintojakso on erinomainen esimerkki matalan kynnyksen tutkimusyhteistyöstä Virran kaltaisen yhdistystoimijan sekä yliopiston välillä. Kurssi mahdollisti opiskelijoille todellisiin tutkimuskysymyksiin tiedon tuottamista, yhteistyön harjoittamista erilaisten toimijoiden kanssa sekä menetelmien valintaan liittyvää harjoittelua relevantin tiedon tuottamiseksi. Kaupunkikeskustayhdistys Virralle yhteistyö oli hyvin innostavaa, ja opintojakson tuotoksena syntynyt laaja raporttikonaisuus vie jälleen myös Virran toiminnan kehittämistä askeleita eteenpäin.

Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys tuli yhteistyöhän mukaan täynnä uteliaisuutta, koska yhdistyksen näkökulmasta opintojakso oli ainutlaatuinen mahdollisuus tutkia Joensuuta monitieteellisellä otteella. Perinteinen viisaus on, että jotta voi ennustaa tulevaisuutta, on ymmärrettävä menneisyys ja tiedettävä nykyisyys. Siksi kriittinen tieteellinen tarkastelu kaupungin kehityksen suhteen on tarpeellista, jotta tulevaisuuden kaupungin suunnittelu ei tapahdu sokeana. Opiskelijoiden kurssisuoritukset ylittivät odotuksemme ja seurasimme opiskelijoiden loppuseminaariesityksiä suurella mielenkiinnolla. Opintojakso osoittaa, että eri oppiaineiden välisellä yhteistyöllä voidaan saavuttaa sellaisia tuloksia aikaiseksi, jotka antavat uutta perspektiiviä Joensuun ymmärtämiseen ja itse kaupunkisuunnitteluun. Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys hyödyntää tätä loppuraporttia digitaalisen julkaisemisen pilotissaan, jonka myötä yhdistyksen julkaisuja pyritään jatkossa saamaan yhä laajemmalle yleisölle.

Tapahtumatori

Ryhmän I aiheena oli arvioida mahdollisuutta kehittää Joensuun toria niin sanottuna tapahtumatorina ja ideoida keinoja, miten saada se toimimaan myös kiireisen kesäkauden ulkopuolella. Tapahtumatori (eng. event square) konseptina, jota myös "kaupungin olohuoneeksi" kutsutaan, on tärkeä lähestymiskeino kaupunkisuunnittelussa kehittämään kaupunkikeskustoja monikäyttöisiksi tiloiksi yksipuolisen käyttötarkoituksen sijaan. Kaupunkisuunnittelussa tapahtumatorin kaltaista sosiaalisen kanssakäymisen ja yhteisöllisen toiminnan tilaa voidaan nimittää "kolmanneksi tilaksi" (ensimmäinen tila on koti ja toinen tila työpaikat), joka pohjautuu Ray Oldenburgin (1989) urauurtavaan työhön. Onnistunut kolmansien tilojen luominen kaupunkisuunnittelussa luo uutta henkeä paikkoihin, sekä vahvistaa paikallista identiteettiä, kehittää paikan luonnetta ja voi luoda pilkahduksen paikkaylpeyttä (Marshall 2016). Nämä ideat ovat tiuhaan yksityisten ja julkisten kaupunkisuunnitteluammattilaisten käytössä niin Suomessa kuin ulkomailakin kaupunkikeskustojen elävöittämistä suunnitellussa (mm. Albrecht & Kortelainen 2022) tai harkittavissa tilojen, kuten vanhojen teollisuusalueiden, jatkokäyttöä. Keskeistä näissä "ulkoilmaolohuoneissa" on niiden kyky täyttää useiden eri käyttäjäryhmien tarpeet (Marshall 2016, 196).

Nämä konseptit tarjosivat lähtökohdan ryhmän työlle, jonka tarkoituksena oli selvittää eri käyttäjäryhmien tarpeita ja torin mahdollisuuksia toimia lumovoimaisena ympärivuotisena tapahtumatorina. Työn sijoittaminen talveen rajasi pois joitain tiedonkeruumenetelmiä, mutta ryhmä onnistui keräämään monipuolisesti aineistoa, joka koostui torikäyttäjien mikrohaastatteluilta, asiantuntijahaastatteluilta ja torista tehtävistä havainnoista niin paikan päällä kuin verkossa saatavilla olevasta verkkokamerasta. Tällä saatiin kartoitettua käyttäjien tarpeita ja havainnoitua toria tilana, mutta myös kerättyä tärkeää tietoa toria koskevista linjauksista ja realiteeteista, jotka saattavat rajoittaa tai mahdollistaa kehitysehdotuksia. Yhdistämällä ryhmän keräämää tietoa Joensuun kaupungin keskustavision (Joensuun kaupunki 2021) tuloksiin ja ehdotuksiin saatiin aikaan arvokasta uutta tietoa, jota voidaan käyttää pohjana Joensuun torin kehittämisessä. Näin ollen raportti ja sen tulokset toivottavasti auttavat eri organisaatioita ja käyttäjätahoja, kuten VIRTARY:tä, Joensuun kaupunkia, ja kuntalaisia, kehittämään Joensuun toria lumovoimaiseksi tilaksi, joka vetää puoleensa ympäri vuoden.

Torikaupan muutos

Tori on kulttuurisesti kaupungin tärkeimpiä paikkoja. Tori on kaupallinen ja sosiaalinen kohtaamispaikka ja usein myös erilaisten tapahtumien järjestämispaikka. Elävä tori on tae myös elävälle keskustalle. Ryhmä II sai tehtäväkseen analysoida joensuulaisen torikaupan ja samalla myös ydinkeskustan muutosta pitkäaikaisten torikauppiaiden kokemusten perusteella. Analyysi perustuu etenkin torikauppiailta kerättyyn haastatteluaineistoon, mutta myös dokumentteja on hyödynnetty. Teoreettisena viitekehystenä on käytetty Lumovoiman käsitettä, joka kattaa monipuolisesti alleen erilaiset keskustan veto- ja elinvoimaisuuteen liittyvät kysymykset. Analyysi antaa tärkeän ruohonjuuritason näkökulman Joensuun keskustassa tapahtuneeseen kehitykseen sekä siihen millaisia kaupunkikulttuurisia seikkoja keskustan jatkokehittämisessä tulisi huomioida.

Tapahtumakaupunki

Kaupungissa järjestettävillä tapahtumilla on tärkeä roolinsa vetovoimaisuuden rakentamisessa. Joensuu on tunnettu tapahtumakaupunki ja useimmat tärkeimmistä tapahtumista järjestetään kaupunkikeskustan alueella. IlosaariRock, JoenYö, erilaiset messut, konsertit, markkinat ja urheilu & liikuntatapahtumat keräävät ihmisiä keskustaan tai sen välittömään läheisyyteen. Tapahtumilla luodaan paikkakunnan identiteettiä, erityispiirteitä, yhteisöllisyyttä ja yllätyksellisyyttä, toisin sanoen juuri sellaisia asioita, joilla vetovoimaa usein ajatellaan rakennettavan. Joensuun kaupunki onkin strategiatyössään antanut tapahtumille tärkeän roolin. Tapahtumat eivät kuitenkaan ole vain kaupungin varassa, vaan lukuisat yhdistykset ja yritykset vastaavat suurimmasta osasta tapahtumien järjestämisestä.

Ryhmän III tehtäväksi muodostui Joensuun keskusta-alueen Lumovoiman rakentamisen esittely ja arviointi tapahtumajärjestämisen näkökulmasta. Teemaa käsitellään yleisellä tapahtumien merkityksen tasolla

sekä Joensuun keskustan kontekstissa. Samalla luodaan katsaus joidenkin keskeisimpien tapahtumien taustoihin ja merkitykseen Joensuun tapahtumakentässä.

Nuorten opiskelijoiden Joensuu

Joensuu on väestörakenteeltaan hyvin nuori kaupunki. Tämä perustuu etenkin Joensuun statukseen opiskelijakaupunkina, jota myös kaupunki strategiassaan korostaa. Toisen asteen oppilaitosten lisäksi Joensuussa sijaitsevat Itä-Suomen yliopisto sekä Karelia ammattikorkeakoulu. Opiskelijat tuovat kaupunkitilan käyttötappoihin ja siten myös kaupunkikeskustan kehitystarpeisiin omat erityispiirteensä. Koska opiskelijoiden rooli kaupunkikeskustan ja sen palveluiden hyödyntämisessä on merkittävä, on tärkeää ottaa huomioon opiskelijoiden kokemukset ja näkemykset osana keskustan kehittämistä. Nuoret opiskelijat ovat kuitenkin heterogeeninen ryhmä, eikä heidän tapaansa hyödyntää kaupungin keskustaa ole aina helppo ennakoita. Ryhmän IV toteuttama analyysi antaa arvokasta tietoa toisaalta erityisen mutta myös tilastollisesti merkittävän väestöryhmän kokemuksista keskustan vetovoimaisuuteen ja kehittämistarpeisiin liittyen. Ryhmä analysoi Joensuussa opiskelevien nuorten kaupunkikeskustan käyttöä ja sen viihtyisyyttä keskittyen 16–30-vuotiaisiin opiskelijoihin. Aineistona ryhmä hyödynsi keräämäänsä haastattelu- ja kyselyaineistoa, joka kohdistettiin kaupungin lukioiden, Riveria ammattikoulun, Karelia ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksen opiskelijoille. Ryhmä analysoi lämpökartta-analyysin avulla, miten haastatteluissa ja kyselylomakkeissa mainitut paikat sijoittuvat kartalle ja mitkä näistä paikoista ovat kaikkein suosituimmat. Sisällönanalyysin pohjalta ryhmä muodosti neljä kantavaa teema: käytetyt palvelut, koettu viihtyisyys, palveluiden koettu riittävyys ja toiveet liittyen kaupunkikeskustaan. Ryhmä kiinnitti analyysissa huomiota eri opiskelijaryhmien vastausten samankaltaisuuksiin ja eroavaisuuksiin. Analyysin perusteella kaupungin keskustassa on sekä lumovoimaa että kehitettävää. Kaupunkikeskustaa pidettiin muun muassa viihtyisänä ja eloisana, mihin vaikuttaa erityisesti luonnonläheisyys sekä tiivis keskustan rakenne. Kehityskohteiksi puolestaan nousivat erityisesti harrastusmahdollisuuksien ja ilmaisten vapaa-ajanviettomahdollisuuksien kuten erilaisten julkisten tilojen lisääminen keskustan alueella sekä julkisen liikenteen vuorojen parantaminen. Ryhmän saamien vastausten perusteella, nuoria ei oteta riittävästi huomioon Joensuun keskustaa suunniteltaessa, ja sen palveluita sekä tiloja kehittäessä. Jotta keskusta olisi osallistavampi ja houkuttelevampi nuorille, ryhmä suosittelee lisäämään nuorten äänivaltaa kaupungin keskustan kehittämisessä.

Keskustan saavutettavuus ja liikenne

Yksi merkittävä keino parantaa kaupunkikeskustojen houkuttelevuutta ja viihtyisyyttä on tukea kävely- ja pyöräilymahdollisuuksia suunnitteleamalla näille kulkumuodoille sujuvia liikenneväyliä. Joensuussa keskusta-alueen muuttuessa enemmän asumispainotteiseksi, muuttuu myös keskustassa liikkumisen ajallinen dynamiikka ja kysyntä erilaisten kulkumuotojen saavutettavuudelle. Ryhmä V selvitti tutkimuksessaan Joensuun keskustan saavutettavuutta eri kulkumuodoilla, kartoitti kevyen liikenteen infrastruktuurin kehitystä ja sen merkitystä kevyen liikenteen saavutettavuudelle. Luvussa esitetyt tulokset visualisoivat mielenkiintoisesti Joensuun keskustan saavutettavuutta.

Lasten palvelut keskustassa

Lasten lähipalveluilla on merkittävä rooli asuinalueiden houkuttelevuudessa. Lapset ovat toinen niistä asukasryhmistä, jotka liikkuvuuteen liittyvien rajoitteiden vuoksi hyötyvät lähipalveluista. Siksi monet lapsiperheet käyttävätkin asuinpaikan valinnan kriteereinä lapsiperheille suunnattujen palvelujen saavutettavuutta. Asunnon ostamisen yhteydessä yleisemmin kuullut kysymykset ovat, missä sijaitsee lähin päiväkotiki tai leikkipuisto. Tässä luvussa ryhmä VI tarkasteli leikkipuistojen, päiväkotien ja neuvoloiden saavutettavuutta Joensuussa sekä mallinsi niiden optimaalista sijoittumista suhteessa lapsien asuinpaikkoihin. Työssä esitettävät tulokset havainnollistavat maantieteellisen tiedon merkitystä kaupungin palvelujen suunnittelussa, mutta tuottavat tärkeää tietoa myös palvelujen saavutettavuuden kehityksen seurantaan.

LÄHTEET:

Albrecht, M., & Kortelainen, J. (2022). Contested planning efforts for the revitalization of small town centres in Finland. *Fennia - International Journal of Geography*, 200(2), 191-209.

Joensuun Kaupunki. (2021). Joensuun keskustavisio 2021.

Marshall (2016). Urban Squares. In: Freestone R. & Liu E. (eds.). *Place and Placelessness revisited*. pp. 186-203. New York: Routledge.

Oldenburg R. (1989). *The Great Good Place*. Boston: Da Capo Press.

Kuvassa Ristinpuiston leikkikentän klassisen pellekarusellin naama. Pellekaruselli on sittemmin purettu.

2. Tapahtumatori

Milja Kiili, Joona Klemola, Elsa Latvala, Antti Leskinen, Panu Runko

Johdanto

Joensuun kaupungin keskusta on Pohjois-Karjalan maakunnan kaupallinen, kulttuurinen ja sosiaalinen keskus, ja sen vetovoima on merkittävässä roolissa maakunnan talouden ja identiteetin kehityksessä. Keskustan vetovoimaisuuden ja elämyksellisyyden kehitystyössä on Kaupunkikeskusta-yhdistyksen toimesta ryhdytty hyödyntää lumovoiman konseptia, jossa yhdistyvät vetovoimaisuuden ja elämyksellisyyden ihanteet. Lumovoimalle ei tunneta tarkkaa määritelmää, mutta pääpiirteinä siihen liitetään paikkaan sidottuja mielikuvia, joilla on positiivinen vaikutus ihmisiin ja, jotka toimivat ihmisten vierailukäyttäytymistä motivoivina tekijöinä: lumovoima on toimintaa synnyttävää viehätysvoimaa. Lumovoima on ensisijaisesti konseptuaalinen käsite, jolla korostetaan tilaan ja paikkaan liitettäviä mielikuvia. Konkreettisimmillaan lumovoiimatekijät voivat esiintyä erilaisissa toritapahtumissa tai torikahviloissa, mutta kuten tutkimuksemme osoittaa, lumovoima ja lumovoiman parissa tehtävä työ voi olla päämäärältään ensisijaisesti päänsisäisten asenteita ja näiden muokkaamista.

Tässä tutkimuksessa lähemme selvittämään, minkälaisin keinoin Joensuun keskustan lumovoimaisuutta voidaan kehittää. Kehittämiskohteeksi on tähän tutkimukseen rajattu Joensuun Kauppatori ja sen välitön ympäristö, sillä koemme tämän alueen muodostavan Joensuun keskustan lumovoiman kannalta tärkeimmän ydinalueen. Lähestymme aihetta paitsi omakohtaisen paikatutemuksemme kautta etnografisen havainnoinnin menetelmin, myös erilaisin haastattelumenetelmin. Koemme, että tutkimukssamme tulee vahvasti esille paikkasidonnaisuus, eli Joensuu, Joensuun kaupunki sekä joensuulaisuus ovat läsnä jokaisessa tutkimuksemme vaiheessa. Olemme keränneet aineistoa fyysisesti toriympäristössä kuin myös asukas- ja asiantuntijahaastatteluin, ja näiden monipuolisten aineistojen perusteella olemme koonneet erilaisia konkreettisia sekä konseptuaalisia ehdotuksia, joita voidaan jatkossa hyödyntää kehitystyön tukena. Lisäksi täydennämme aineistoamme Joensuun keskustavisio 2021 -asiakirjalla.

Lähemme tutustumaan torin lumovoiman kehittämiskysymyksiin tutkimuskysymyksellä, miten Joensuun torin lumovoimaa voi kehittää. Löydettyjen kehitysehdotusten ohella haluamme kiinnittää huomiota näiden ehdotuksen sisältämiin haasteisiin tai muihin ongelmiin toisella tutkimuskysymyksellä: ovatko esitetyt kehitysideat realistia. Varsinaisten tutkimuskysymysten ohella haluamme tutkimuksessa kiinnittää huomiota vuodenaikoihin ja lumovoiman ympärivuotisuuteen.

Kaupunkitila ja -suunnittelu

Kaupunkisuunnittelussa korostuvat yhä enemmän keskustojen elvyttäminen ja place-making, eli niin sanottu paikan tekeminen (Albrecht & Kortelainen 2023: 192). Place-making on aina sidosryhmien yhteistyötä, sillä onnistuakseen se tarvitsee tukea niin viranomaisilta, asukkailta, yrityksiltä kuin muiltakin alueeseen liittyviltä toimijoilta (Albrecht & Kortelainen 2021: 59).

Julkisten tilojen kehittämisen yhteydessä painotetaan myös tarvetta joustaville tiloille (Albrecht & Kortelainen 2023: 193). Joustavuus voi näkyä muun muassa strategioissa, näkyvyyden ja saavutettavuuden lisäämisessä sekä yhteistyön huomioimisessa kilpailuasetelman sijaan (Tunström, Lidmo & Bogason 2018: 37). Kaupallisten tilojen kehittämisen lisäksi on tärkeää, että keskustasta löytyy myös ei-kaupallisia tiloja, jotta alue on mahdollisimman monipuolinen (Tunström, Lidmo & Bogason 2018: 37).

Yleisesti kaupunkikeskustojen näivettymiseen ovat vaikuttaneet niin muuttuneet kulutustottumukset, kuin laskenut syntyvyys pienemmissä kaupungeissa. Kuluttajilla on nykypäivänä vapaus valita heidän mielestään laadukkain tai edullisin palvelu perinteisten liikkeiden ulkopuolelta, ja he voivat näin päätyä asioimaan esimerkiksi verkkokaupoissa, jos kokevat sen parhaana vaihtoehtona. (Hospers 2017) Joensuussakin tällaista keskustakehitystä on havaittu (Virta ry 2022). Keskusta-alueiden monimuotoisuuteen on panostettu myös muualla Pohjoismaissa, sillä niiden on havaittu edistävän keskustan elinvoimaisuutta. Viihtyisät asuinalueet, sekä erilaisten palveluiden ja kulttuuritapahtumien tarjonta auttaa tekemään alueesta houkuttelevan niin paikallisille kuin ulkopaikkakuntalaisille. (Regionplanenkontoret 2010)

Joensuun tori

Nykyisen sijaintinsa Joensuun Kauppatori sai vuonna 1848 julkaistussa Gyldeénin asemakaavassa, jossa torialueelle osoitettiin kahden korttelin kokoinen alue. Melko pian torin osalta kaavoitusta on uudistettu, kun nykyinen Vapaudenpuiston alue on osoitettu puistoalueeksi ja siten erotettu torista. Torin ympäristössä sijaitsevat rakennukset ovat kaavoituksessa muuttuneet useaan kertaan, mutta toimintoiltaan nykyisenlaiseksi Joensuun tori on muokkautunut 1920–1930 lukujen aikana, kun torin etelä- ja pohjoislaitojen kortteleihin on tiivistynyt kaupungin vilkkaat kaupankäynti. Sitten torielämään ovat vaikuttaneet keskeisesti torin kauppahallirakennukset vuosina 1903–1969 ja 1968–2016, sekä kirjoitushetkellä rakentamisselektiivisessä oleva uusi kauppahalli, jonka on määrä valmistua vuonna 2023 (Aarnio 2020). Ydinkeskustan liiketoiminnot saivat 80- ja 90-luvuilla kilpailijat, kun Käpykankaan ja Pilkon automarkettialueet valmistuivat. Vuosituhannen vaihtumisen jälkeen toritilaa ovat määrittäneet monenlaiset merkittävät työmaat, kun ympäristöön rakennettu uusia rakennuksia, kävelykadut, toriparkki sekä uusi kauppahalli. (Nevalainen 2004: 153–155, 162, 168–169; Semi 2010: 110–119)

Joensuun tori sijaitsee kaupunkirakenteellisesti keskeisellä paikalla Joensuun ydinkeskustassa ja se on kaupunkialueella asuville varsin hyvin saavutettavissa kaikilla liikkumismuodoilla. Kaupunkirakenteellisesti tori jakaa liikekeskustan pohjoisiin ja eteläisiin kortteleihin, joskin keskustakehittämisen tavoitteena 2000-luvulla on ollut häivyttää tätä kahtiajakoa (Joensuun kaupunki 2021; Nevalainen 2004: 177). Torin etelä- ja pohjoispuolilla sijoittuvat ydinkeskustan merkittävimmät liiketoiminnot, itäpuolella sijaitsee ydinkeskustan vihreä puisto- ja kaupungintalo, ja länsipuolella asuin-, liike-, puisto- ja aukiotoimintojen kortteli. Länsi- ja pohjoislaidoilla toria rajaavat kävelykadut (kartta 1), ja torin asemakaavassa osoitetut fyysiset rakennelmat (kahvilarakennelmat, esiintymislava ja kauppahallirakennus) keskittyvät näille laidoille. Itälaidalla torille on sijoitettu taksiasema ja etelässä linja-autopysäkki. Torin alla sijaitsee pysäköintialue, toriparkki, jonka vuoksi torin kussakin nurkassa on pienet käyntirakennukset pysäköintialueella. Torin halki itä-länsi-suunnassa sijoittuu Sinisenä virtana tunnettu väylä, joka takaa taidemuseolta kaupungintalolle avautuvan maiseman. Keskellä toria, osana Sinistä virtaa sijaitsee kivinen juomavesisuihkulähde. Lisäksi torin laidoilla ja osittain kävelykadulla sijaitsee useita polkupyörätelineitä.

Haastatteluaineistossamme Joensuun toriin viitataan esimerkiksi kauppatorina, kulttuuritorina, tapahtumatorina tai vaalitorina riippuen asiayhteydestä. Näistä puhetavoista kukin korostaa torin mahdollistavien toimintojen moninaisuutta: Joensuun tori on merkittävä kohtaamisen, tapahtumien ja julkisten poliittisten näytösten tapahtumapaikka. Kaupunkilaisille tori on kaikkien käytettävissä oleva ja tärkeä kohtaamispaikka. Siten on myös tärkeää huolehtia siitä, että tori on kaikkien kaupunkilaisten saavutettavissa, ja torin ympärille onkin kehittynyt toimivat liikkumISRatkaisut. Virallisesti torin nimi on Kauppatori, mutta tässä tutkimuksessa haluamme korostaa torin toimintojen moninaisuutta, ja siten pyrimme viittamaan neutraalimmin toriin tilana ja välttää puhetyylejä, jotka korostaisivat liikaa tietynlaista tilan käyttöä.

Kartta 1. Ilmakuva Joensuun torista. Ilmakuvan rakenteiden lisäksi tutkimushetkellä toritilassa vaikutti kauppahallin työmaa (kts. esim. kuva 2). Ortokuva: Joensuun karttapalvelu, Maanmittauslaitos (2022).

Joensuun keskustavisio

Joensuun kaupungin (2021: 2) keskustavisio luotiin ohjaamaan kaupunkikeskustan kehitystä, ja yksi sen päätavoitteista oli etsiä ratkaisuja ydinkeskustan vetovoiman lisäämiseksi. Joensuun kaupungista, paikallisesta kaupunkikeskustayhdistys Virrasta ja Business Joensuusta koostuva ohjausryhmä valitsi konsulttiyritys FCC:n työstämään visiota. Keskustavisiota varten suoritettiin osallistavaa kartoitusta, muun muassa asukaskysely, perusselvitys Joensuun kaupan nykytilanteesta ja kehitysnäkymistä, Joensuussa asuvien korkeakouluopiskelijoiden kävelylabra, sekä Joensuun keskustan yrittäjiä, kiinteistönomistajia, ja muista sidosryhmistä koostuva työpaja. (Joensuun kaupunki 2021)

Keskustavision tuloksena oli tiekartta vuoteen 2030 (Joensuun Kaupunki 2021: 40), joka sisältää erilaisia kehitysehdotuksia, joita keskustassa olisi vision mukaan tärkeää suorittaa. Tiekartan mukaan keskustan vetovoiman parantamiseen voidaan vaikuttaa esimerkiksi palveluntarjonnan, elävyyden ja viihtyisyyden parantamisella, kaupunkirakennetta uudistamalla, sekä kehittämällä uusia markkinoinnin ja yhteistyön muotoja. Ydinkeskustan kehittämisen päämääriä tulisi vision mukaan olla keskustan elinvoiman parantaminen niin että se olisi aktiivinen vuorokauden ja vuoden ympäri, lisäämällä esimerkiksi tapahtumatoimintaa. Keskustan tulisi myös sisältää sekoitus asumista, työpaikkoja ja erilaisia palveluita. (Joensuun Kaupunki 2021)

Konkreettisia kehitysehdotuksia olivat kaupungintalon ja rantapuiston alueiden kehittäminen oleskelumahdollisuuksia parantaen, Carelicumin korttelin ja Citymarketin korttelin uudistaminen, uuden kauppahallin, hotellin ja luistinradan rakentaminen torille tai sen läheisyyteen, sekä keskustan toimijoiden välisen yhteistyön, ja asukastoiminnan lisääminen. Kaupungissa liikkumista voidaan vision mukaan parantaa pysäköinnin opastusta kehittämällä, liikennekulttuuria parantamalla, ja kehittämällä jalankulkuyhteyksien laatua ja viihtyvyyttä keskustan kortteleiden välillä. (Joensuun Kaupunki 2021)

AINEISTOT JA MENETELMÄT

Etnografinen tutkimus

Etnografiaa on määritelty monin tavoin. Sanalla etnografia voidaan viitata esimerkiksi tutkijan käyttämään menetelmien kirjoon – ainakin silloin, kun tutkimukseen sisältyy läsnäoloa tutkimuksen kohteena olevassa yhteisössä. Joskus tutkimus ymmärretään etnografiaksi, kun tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa kuvausta kansasta, kulttuurista tai yhteisöstä. (Lappalainen ym. 2007: 9.) Etnografinen menetelmä valittiin tutkimuksen lähtökohdaksi, koska sille on tyypillistä aineistojen monipuolisuus (Lappalainen ym. 2007: 151). Tämän tutkimuksen aineisto koostuu havainnointi- ja haastatteluaineistosta. Havainnointi- ja haastatteluaineistot muodostavat usein etnografisen tutkimusaineiston keskeisen rungon (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018: 16).

Aineistot

Asiantuntijahaastattelut

Yksi tutkimuksessa hyödynnetyistä aineistonhankintamenetelmistä oli puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoitu asiantuntijahaastattelu valittiin käytettäväksi menetelmäksi, sillä tarkoituksena oli saada syvällistä asiantuntijatasoa tietoa aiheen näkökulmasta, jonka haastattelut mahdollistavat (Cloke ym. 2004: 148–149). Asiantuntijahaastatteluita toteutettiin kaksi, jonka lisäksi aineistona oli Tapahtumien Joensuu -ryhmän haastatteluliterraatti. Lisäksi lähetettiin haastattelupyynnöksi sähköpostitse uuden kauppahallin omistajataholle, mutta pyyntöön ei saatu vastausta tutkimuksen puitteissa.

Aineistona käytetyt haastattelut ovat asiantuntijahaastattelu Joensuun kaupungin kaupunkiympäristöjohtajalle, kaupunkikeskustayhdistyksen työntekijälle sekä yhdyskuntasuunnittelualan konsulttiyrityksen projektipäällikölle. Joensuun kaupunki ja kaupunkikeskustayhdistys ovat myös relevantteja toimijoita Joensuun tapahtumatorin kehittämisen kannalta. Konsulttiyritystä haastateltiin yritys näkökulman esiin tuomiseksi. Haastatteluiden tarkoituksena oli saada asiantuntijanäkemyksiä Joensuun keskustan kehittämisestä ja siihen vaikuttavista mahdollisuuksista ja haasteista. Kaupungin työntekijän haastattelu toteutettiin kaupungin toimistotiloissa, muut haastattelut taas etäyhteydellä.

Haastattelut kestivät noin tunnin. Ne nauhoitettiin, jonka jälkeen tallenteet litteroitiin. Litteraattien yhteissivumäärä oli noin 45 sivua. Haastattelurungot ovat liitteenä 3.

Mikrohaastattelut

Asiantuntijanäkökulmien lisäksi tutkimuksessa haluttiin nostaa esiin niiden ääni, jotka käyttävät toritilaa arjessaan. Heillä on ensikäden kokemusta torin nykytilasta ja sen kehitystarpeista. Nämä kokemukset kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla haastatteleamalla ohikulkijoita Joensuun torin laidalla.

Haastattelu aineistonkeruun menetelmänä tarjoaa erilaisia tapoja olla yhteydessä entuudestaan vieraiden ihmisten kanssa. Halutessamme ymmärtää, miksi ihmiset toimivat havaitulla tavalla tai miten ihmiset käsitteellistävät todellisuuttaan, keskustelemme heidän kanssaan asiasta ja kysymme sitä heiltä. (Hämeenaho ym., 2022: 186.) Haastattelut ovat tehokas tapa "antaa ääni" valitulle joukolla ja selvittää heidän näkemyksiään paikkaan liittyvistä merkityksistä ja muuttuvista olosuhteista (Cloe ym. 2004: 150–151).

Haastatteluja kerättiin yhteensä 49. Suuremman aineiston keräämiseen ei ollut tutkimuksen puitteissa aikaa. Haastattelut tehtiin kolmena erillisenä päivänä: 24.3. klo 9:00–11:15, 31.3. klo 14:00–16:00 ja 1.4. klo 11:30–13:15. Kaksi ensimmäistä päivää olivat arkiperjantaita ja viimeinen lauantai. Lauantaina torilla oli vaalitapahtumia. Arkiaamuna vastaajien joukossa korostuivat eläkeläiset, muuten haastatteluajankohdissa saatiin monipuolisesti eri ihmisryhmiltä haastatteluja. Ajankohtien sääolosuhteet eivät poikenneet merkittävästi toisistaan. Haastattelujen tekemiseen osallistui kaksi henkilöä niin että toinen toimi tilanteessa haastattelijana ja toinen kirjasi haastateltavien vastaukset ylös paperi. Myöhemmin vastaukset siirrettiin sähköiseen taulukkoon.

Haastattelija seurasi koko puolistrukturoidun haastattelun ajan mikrohaastattelukysymyksiä (kts. liite 1) ja esitti tarpeen tullen tarkentavia kysymyksiä. Pääkysymyksiä oli neljä ja ne toistettiin talvi- ja kevätkaudelle. Kysymykset liittyivät siihen, kuinka usein vastaaja käy torialueella, kuinka kauan hän viihtyy siellä, mitkä uudistukset saivat hänet käymään useammin ja mitkä uudistukset saivat hänet viihtymään pidempään alueella. Yhteensä kahdeksan pääkysymyksen lisäksi haastattelussa kysyttiin kolme taustakysymystä, joissa ei kerätty henkilötietoja tai -tunnisteita. Lisäksi haastattelu sai halutessaan kommentoida toria ja sen kehitystä vapaamuotoisesti.

Haastatteluvastauksia saatiin laajasti eri torin käyttäjäryhmiltä. Joukossa oli ihmisiä niistä, jotka käyvät torilla joka päivä niihin, jotka käyvät torilla alle kerran viikossa. Myös torilla vietetty aika vaihteli vastaajien välillä: osa kulkee ainoastaan torin läpi ja osa viettää torilla kesäisin jopa useamman tunnin. Vastausten sukupuolijakauma oli tasainen, mutta työtilanteissa painottuivat eläkeläisten vastaukset, joita oli lähes puolet vastauksista. Tämä selittyy todennäköisesti osin haastatteluajankohdilla ja osin sillä, että pyydettyä haastattelua, nuoremmat ohikulkijat vastasivat useammin kieltävästi. Yli puolet vastaajista asui Joensuun keskustassa ja viisi asui Joensuun kunnan ulkopuolella. Kaiken kaikkiaan 49 haastattelun aineisto on kokonsa nähden monipuolinen.

Havainnointi

Havainnointi perustuu järjestelmälliseen tutkijan tekemien havaintojen dokumentointiin, kuvailuun ja reflektointiin esimerkiksi tutkimus- ja kenttäpäiväkirjojen muodossa. Siten menetelmä johdattaa tutkijan pysähtymään havaintojensa äärelle ja miettimään niiden merkitystä suhteessa tutkimuskysymyksiin. Näin havainnoinnin avulla on mahdollista saavuttaa syvällistä ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Hämeenaho ym., 2022: 179.) Tutkimuksen alkuvaiheessa se tarjoaa tärkeää tietoa esimerkiksi materiaalisesta ympäristöstä, arkisista rytmeistä, eri toimijoiden asemasta ja rooleista sekä muista ilmiöiden ja tapahtumien kulttuuriseen kontekstiin liittyvistä elementeistä (Murchison 2010; Hämeenaho ym. 2022).

Havainnoinnin tavoitteena oli saada tutkimusaineistoa esimerkiksi toritilasta, ihmisistä ja toritilan käytöstä. Toritilan rakenteita ja fyysisestä luonnetta pyrittiin havainnoimaan. Lisäksi tietoa haluttiin monipuolisesti ihmisistä, jotka oleskelevat ja liikkuvat torilla. Havainnoinnissa tavoiteltiin myös tietoa toritilan käytöstä, käyttötarkoituksista ja tapahtumista. Havainnointitutkimukseen kuuluivat osa-alueina silmin havainnointi, kenttäpäiväkirjan pitäminen ja muistiin panot, valokuvien ottaminen sekä still-kuvien ottaminen torialueen webcam- livekamerasta.

Havainnointi toteutettiin kahtena päivänä 24.2.2023 (perjantaiamu) ja 2.3.2023 (torstai-ilta). Kaksi eri ryhmää kävi havainnoimassa eri päivinä, jotta havainnointiaineistosta saataisiin mahdollisimman luotettava. Havainnoitavista asioista oli keskusteltu etukäteen ja havainnointikysymyksiä oli kirjattu ylös, jotta kaksi eri ryhmää kiinnittäisivät huomiota tutkimuksen aiheen kannalta tärkeisiin yhdessä sovittuihin asioihin.

Torille saavuttaessa toria havainnoitiin ensin yleisellä tasolla kiinnittäen huomiota esimerkiksi tutkimusalueeseen (tori, kävelykadut ja Koskikatu) ja torin fyysiseen tilaan sekä infrastruktuuriin, ihmisiin ja ihmisten toimintaan sekä käyttäytymiseen sekä yleiseen ilmapiiriin ja tapahtumiin havainnointihetkellä. Seuraavaksi tutkimusalueeseen tutustuttiin kiertämällä se ympäri, jonka yhteydessä havainnointia jatkettiin. Samalla ryhmässä keskusteltiin ja otettiin valokuvia tutkimusalueesta.

Seuraavaksi havainnoinnissa siirryttiin tutkimusalueen keskustaan keskeiselle paikalle ja alettiin kirjaamaan havaintoja ylös kenttäpäiväkirjaan. Ensin kartoitettiin miltä tutkimusalue näyttää fyysisesti ja mitä siellä fyysisesti on. Esimerkiksi kiinnitettiin huomiota lumen ja jään määrään sekä sijaintiin. Tutkimusalueelta havainnoitiin ja kirjattiin ylös kaikki fyysiset rakenteet ja jaettiin ne pysyviin sekä siirreltäviin. Myös rakentamattoman tilan määrää ja sijaintia arvioitiin. Havainnoinnin yhteydessä otettiin valokuvia.

Havainnointia jatkettiin kenttäpäiväkirjan keräämisellä ja ylös kirjattiin havaintoja tutkimusalueella liikkuvista ihmisistä. Havaintoja pyrittiin tekemään esimerkiksi ihmisten määrästä, sukupuolesta ja iästä. Huomio kiinnitettiin myös siihen, miten ihmiset toimivat alueella. Esimerkiksi onko heidän toimintansa kävely, istuminen, pyöriminen tai tapahtumaan osallistuminen. Havainnoitaessa seurattiin myös ihmisten käyttäytymistä ja toimivatko he esimerkiksi yksin, pareittain vai ryhmässä. Myös missä kohtaa alueella ihmisten toiminta tapahtuu sekä, miten kauan se kestää oli havainnoinnin kohteena.

Viimeiseksi tehtiin subjektiivisempia havaintoja tutkimusalueesta. Tarkastelussa olivat esimerkiksi toritilan elämisen rytmi ja toritilan käyttötarkoitus. Torialueelta pyrittiin arvioimaan mikä siellä korostuu ja missä sijaitsevat elämisen sekä toiminnan painopisteet. Myös subjektiiviset havainnot kirjattiin ylös ja valokuvia otettiin.

Tutkimusalueesta otettujen satunnaisempien valokuvien lisäksi valokuvien ottamista haluttiin toteuttaa strukturoidummin. Tässä mukailtiin Kärholm (2016: 689) tutkimusta, jossa tutkimusaineistoa hankittiin valokuvaamalla Malmön toria eri kohdista. Tutkimusalueelta valittiin kuusi eri kuvauskohtaa, joiden arvioitiin olevan keskeisiä tutkimuksen kannalta. Tarkoitus oli ottaa jokaiselta kuvauspaikalta valokuva 5 minuutin välein kiertämällä niitä. 24.2. jokaiselta kuvauspaikalta otettiin yhteensä yhdeksän valokuvaa ja 2.3. jokaiselta kuvauspaikalta otettiin 7 valokuvaa. Yhteensä valokuvia näiltä kuvauspaikoilta kertyi $54 + 42 = 96$ valokuvaa myöhempää analysointia varten.

Kuva 1. Näkymä kuvauspaikalta 3. havainnoitaessa 24.2.2023. Kauppakadun ja Koskikadun kulmasta Kauppakadulle, torille ja kauppahallille päin. Kuvilla haettiin havainnointiaineistoa esimerkiksi torin ja kävelykadun fyysisestä tilasta sekä rakenteista.

Havainnoinnin aineistoksi tallennettiin myös still-kuvia torialueen webcam-kamerasta, joka lähettää livekuvaa torilta. Kuvia tallennettiin kahdelta eri päivältä 24.2. ja 14.4.2023 klo 15–19 kymmenen minuutin välein.

Tutkimusajankohta, jolloin havainnointi suoritettiin torilla, oli talvella helmi-maaliskuun vaihteessa. Myös kaikki valokuvat otettiin silloin, lukuun ottamatta webcam-kuvien toisen osan ottamista huhtikuussa. Jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tiedostettiin, että vuodenajalla on merkitystä havainnoinnin tulosten kannalta, koska kesäkuukausina torialue on talvea vilkkaampi. Kesäaikaan painottuvat esimerkiksi erilaiset tapahtumat ja ihmisiä on kesällä enemmän liikkeellä. Myös torin infrastruktuuri ja sen sijoittuminen ovat kesäaikaan erilaisia. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia toria ympärivuotisesta näkökulmasta, jonka vuoksi havainnointiaineistoon haluttiin sisällyttää myös kuvia kesäajalta. Tutkimuksen aikataulun puitteissa torialuetta ei pystytty henkilökohtaisesti havainnoimaan kesällä, joten kesäajalta aineistoa kerättiin Ylen ja Karjalaisen internetjulkaisuista. Kuvia kerättiin vuosilta 2019–2022 aikavälillä toukokuusta elokuuhun. Yhteensä kuvia saatiin 12. Vähäisen määränsä ja uutisluonteisuutensa takia ne eivät kerro kattavasti torialueesta vaan sopivat vain suuntaa antavaksi aineistoksi. Puutteellinen kesäaineisto ei mahdollista torialueen talvi- ja kesäajan yhtäläistä havainnoimista. Nämä seikat on syytä huomioida havainnoinnin tulosten kannalta.

Sisällönanalyysi

Tutkimusaineisto analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysin menetelmällä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Miles ja Huberman (1994) kuvaavat aineistolähtöisen laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysiä karkeasti kolmevaiheiseksi prosessiksi: 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Miles & Huberman 1994; Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä ja näin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Asiantuntijahaastattelujen aineiston analyysiä lähestyttiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä: esiin nostettiin aineistossa esiin nousevat teemat, ja alusta alkaen pyrittiin taulukoimaan aineistossa esiin nousevia konkreettisia kehitysideoita ja konseptiehdotuksia. Haastatteluaineistolta kysyttiin analyysityössä: mitkä teemat korostuvat, mitä konkreettisia toimia tai konsepteja, ideoita esitetään, ja mitä näistä ehdotuksista kerrotaan, onko näillä ehdotuksilla joitain rajoituksia esimerkiksi paikallisesti Joensuussa tai muuten toritilassa. Varsinaisen aineiston analyysityön päätteeksi pyrittiin arvioimaan, ovatko esiin nousseet ehdotukset realistisia suhteessa toritilaan. Litterointi mahdollistaa tekstiaineiston sisällönanalyysin, joka toteutettiin teema-analyysin keinoin. Litteraatti käytiin läpi ja niistä etsittiin toistuvia teemoja, joita analysoidaan tarkemmin raportin Tulokset-luvussa. Asiantuntijahaastattelut tukevat tutkimuksen tavoitetta kehitysideoiden realistisuuden selvittämisestä.

Mikrohaastatteluja analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Keskeisenä analyysikysymyksenä oli: nouseeko aineistosta Joensuun to-

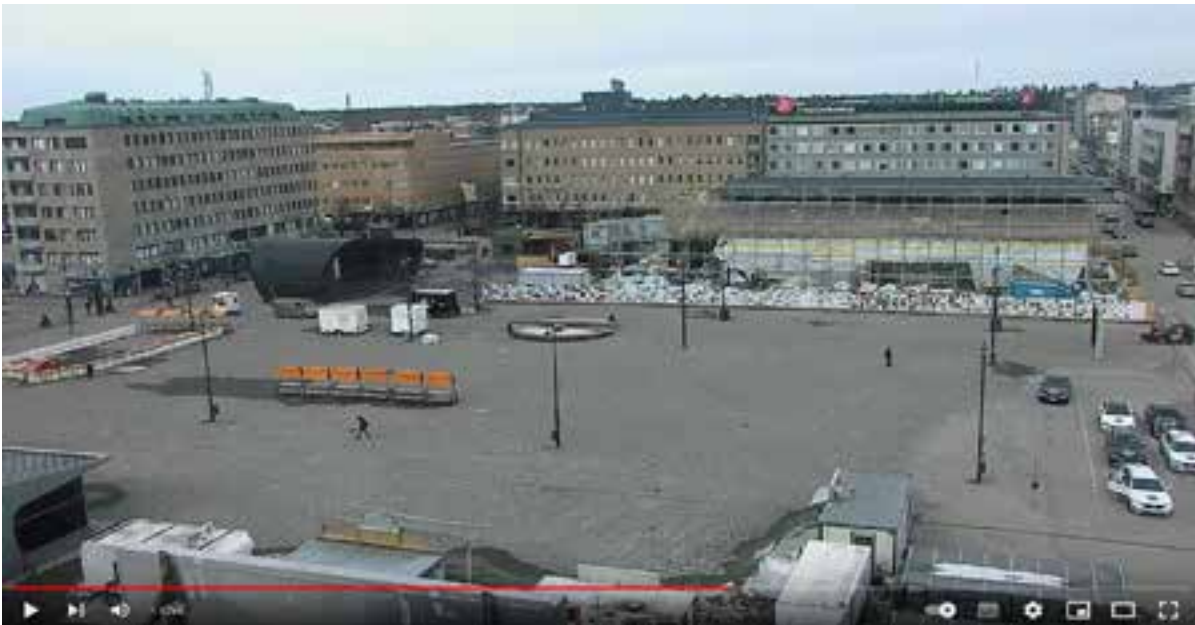
riallueta koskevia kehitystarpeita tai -ideoita. Aineistossa esitetyt kehitystarpeet ja -ideat teemoiteltiin. Niistä nostettiin erityisesti esiin usein mainitut tarpeet/ideat sekä ideat, joita ei muusta aineistosta noussut esiin ja jotka näin ollen vähäisestä mainintamäärästään huolimatta olivat tärkeitä keskustelun avauksia. Tulokset-osiossa esiteltyjen analyysitulosten lisäksi kaikki mikrohaastatteluissa tulleet kehitysideat löytyvät liitteestä 2. Aineistosta tarkasteltiin myös sisällönanalyttisin keinoin, esiintyikö joitain tiettyjä kehitystoiveita tietyillä käyttäjäryhmillä, mutta yhteyksiä tiettyjen tarpeiden/ideoiden ja käyttäjäryhmien välillä ei löytynyt.

Havainnointiaineiston analyysimenetelmänä käytettiin (mukailtuna) aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Jotta kuvallista materiaalia pystyttiin analysoimaan, koko havainnointiaineisto ensin läpikäytiin ja kuvat kirjoitettiin auki tekstimuotoon. Kuvista pyrittiin saamaan tekstimuotoon kaikki tutkimuksen kannalta merkitykselliset asiat. Tarkasteltavina olivat esimerkiksi fyysinen tila ja rakenteet, ihmisten lukumäärä, toiminta ja käyttäytyminen sekä muut havainnot ja tapahtumat. Ihmisten sukupuolta ja ikäryhmää pyrittiin havainnoimaan, mutta kuvista yksilöiden tarkempi määrittely ja analysointi osoittautui mahdottomaksi sen vuoksi, koska kuvissa on paljon kaukana olevia vaikeasti erotettavia ihmisiä. Kuvien tekstimuotoon saattamisen jälkeen koko havainnointi aineisto oli kirjallisessa tekstimuodossa. Seuraavaksi aineistoa varten muodostettiin analyysikysymyksiä. Niitä luonnosteltaessa pohdittiin, mitä aineistosta halutaan löytää. Sen jälkeen analyysikysymyksiin pyrittiin löytämään vastauksia. Sisällönanalyysiä käyttäen tekstimuotoon kirjoitettu aineisto pelkistettiin ensin pienempiin osiin jaotteleamalla ja värikoodaamalla se analyysikysymysten avulla. Näin kuvallinen havainnointiaineisto saatiin ryhmiteltyä eri luokkiin. Analyysivaiheessa pyrittiin pohtimaan aineistosta merkityksiä tutkimusongelman kannalta ja tekemään samalla teoreettista tarkastelua. Näin päästiin tekemään aineistosta johtopäätöksiä ja etsimään vastauksia tutkimustehtävään.

TULOKSET

Nykytilanne

Fyysinen tila

Kuva 2. Näkymä webkamerasta 14.4.2023. Kuvassa on näkyvissä osa tutkimusalueesta. Kuva on otettu eri päivänä kuin fyysistä tilaa torilla havainnoitiin.

Tutkimusalue käsittää torin, kävelykatujen ja Koskikadun muodostaman alueen. Yleisinä havaintoina todettiin, että torilla on paljon rakentamatonta tilaa. Jatkossa rakenteilla oleva kauppahalli on omalta osaltaan muuttamassa torin fyysistä tilaa. On huomioitava, että vuodenajalla (talvi) on merkitystä fyysisen tilan havaintojen kannalta. Kesäaikaan torilla on enemmän siirrettäviä rakenteita, kuten myyntikojuja ja katoksia. Havainnoitaessa ei ollut myöskään järjestettyjä tapahtumia, jotka olisivat voineet vaikuttaa fyysiseen ympäristöön.

Torialue oli havainnointia tehtäessä luminen ja jäinen. Torin pinnoite on kivilaattaa. Torin kulmauksessa oli iso aurauslumesta kasattu lumikasa. Torin pysyviä rakenteita; valaisinpylväät, koristeet ja kausivalot, roskapönttö pylväissä, kaupunkikaari (maisema), toriparkin rakennukset, rakenteilla oleva kauppahalli ja suoja-aita, koululaisten kuvataideteos suoja-aidassa, esiintymislava/torilava ja mainosnäyttö, pyöräkatokset, suihkulähde (ei talvella käytössä), kierrätysroska-astiat, taksitolppa, sähkökaapit (sähköt tapahtumiin). Torin siirrettäviä rakenteita; myyntikojut, myyntikatokset, toripöydät, ruoka/grillikojut.

Kävelykadun alue on lämmitetty ja sen vuoksi sula pieniä lumijäämiä lukuun ottamatta. Kävelykatu on pinnoitettu kivilaatalla. Kävelykadun rakenteita; valaisin- ja koristepylväät, koristeet ja kausivalot, roskapöntöt pylväissä, kaupunkikaari (maisema), sähkökaappitaideteos, postilaatit, opastekyltit, mainostaulut, penkit ja penkkitaideteokset, lasten leikkialue, puuistutukset, ruukkuistutukset, istutusalueet (lumen peitossa), terassit, pyöräilyväylä, pyöräkatokset.

Koskikatu ja jalkakäytävät olivat lumisia, mutta aurattuja. Koskikatu ja jalkakäytävät on päällystetty asfaltilla. Koskikadun rakenteita; autotie ja jalkakäytävä, bussipysäkit, puurivistöt Koskikadun molemmin puolin, valaisinpylväät.

Ihmiset tilassa

Joensuun torin aluetta käytetään talvella erityisesti jalan tapahtuvaan läpikulkuun. Pienempi osa liikkujista pyöräilee. Liike painottuu kävelykadulle, joka on sula toisin kuin luminen/jäinen toriaukio. Havainnoinnissa erottui monenlaisia ihmisryhmiä ja myös lastenvaunuja sekä rollaattoreita eli ainakin jotkin yksilöt kokevat kävelykadun esteettömäksi talvellakin.

Ihmiset pysähtyivät torialueella katsomaan taidetta, odottamaan bussia, asioimaan myyntikojulla, istumaan tai seisomaan. Koululaisten taideteos, joka ei ole kävelykadun eli vilkkaimmin liikennöidyn läpikulkupaikan vieressä, on havainnointihetkillä ollut näytillä jo 10–28 päivää. Silti viimeisimmälläkin havainnointikerralla useampi ihminen pysähtyy katselemaan sitä eli esillä olevasta taiteesta ollaan selkeästi kiinnostuneita.

Istumaan ja seisomaan pysähtyneet olivat usein seurassa eli tori toimi heille kohtaamispaikkana. 2.3. tehdyssä iltapäivähavainnoinnissa näkyi runsaasti auringonpaisteesta nauttivia kävelykadun penkeillä istuvia henkilöitä, mikä oli nollakeliin nähden yllättävää. 11.4. havainnoinnissa näkyi myös useampi istuskelija. Torilla istuskelu tapahtuu suihkulähteen tai lavan reunalla. Vaikka torin käyttötarkoituksista talvella korostuukin läpikulku, leudolla säällä ihmiset oleskelevat myös mielellään hetken aikaa tilassa ja oleskelun mahdollistavalle rakenteille, kuten penkeille, on kysyntää.

Kuva 3. Näkymä kuvauspaikalta 4. havainnoitaessa 24.2.2023. Kävelykatua käytetään sekä läpikulkuun että oleskeluun. Ihmiset kävelevät kävelykadulla yksin ja kahden hengen porukoissa. Kolme ihmistä istuskelee ja yhden heistä viereen on pysähtynyt seisomaan ja keskustelemaan neljäs ihminen.

Torialueella näkyy kevyen liikenteen ja oleskelun lisäksi moottoriajoneuvoja. Useat eri ajoneuvot ajavat kävelykadulla ja osa niistä pysähtyy esimerkiksi lastausta tai asiakkaan kyytiin ottoa varten. Ajoneuvot vievät tilaa ja rikkovat torialueen ihmisen kokoista mittakaavaa.

Talvikaudella tehtynä havainnointiaikana torilla tai kävelykadulla ei ole tapahtumia. Koululaisten taideteos on ainoa kulttuurinähtävyys alueella, joka houkuttelee ohikulkijoita pysähtymään. Muuten pysähtyminen, penkille istumista lukuun ottamatta, on omaehtoista, eikä tila kannusta siihen. 2.3. havainnoinnissa yksittäinen ihminen tekee vaalityötä eli toria käytetään pienimuotoisesti myös vaikuttamisen tilana.

Kesäkauden uutiskuva-aineistosta voidaan todeta, että kesällä torialueen toiminta jakautuu tasaisemmin torin ja kävelykadun välille, toripäivinä painottuen enemmän torille kuin kävelykadulle. Torin keskeiset käyttötarkoitukset ovat läpikulku, myyntikojuilla ja torikahviloissa asiointi sekä oleskelu. Oleskelussa korostuu istuminen ja hidas alueella kiertely sekä ihmisten kohtaaminen. Kuten talvellakin, torilla ei ole kesällä virallisia julkisia

penkkejä, vaan ihmiset istuvat joko maksullisissa kahviloissa tai suihkulähteen, lavan tai istutusten reunalla. Kesäisin torilla järjestetään tapahtumia, esimerkiksi markkinoita ja aineistossa näkyvä skeittitapahtuma. Aineistossa ei näy pysyviä kulttuurinähtävyyksiä kuten taideteoksia, joiden kohdalle ihmiset pysähtyisivät.

Eri ikäryhmien huomiointi

Torialueen ympärivuotisen toimivuuden lisäämisen kannalta on tärkeää huomioida torialuetta ja sen rakenteita sekä niiden mahdollistamaa toimintaa eri ikäryhmien näkökulmasta. Torialueella olevien rakenteiden käyttömahdollisuuksissa voi olla vaihtelua eri vuoden aikoina. Talvisin monet torialueen rakenteista ovat pois käytöstä tai niiden käyttö on haastavampaa. Myös eri ikäryhmille torialue rakenteineen tarjoaa käyttömahdollisuuksia eri tavoin eri vuoden aikoina.

Torialueella kaikkia ikäryhmiä palvelevia rakenteita ovat esimerkiksi kävelykatu (talvisin sulatettu), pyöräväylä, linja-autopysäkit, taksitolppa, esiintymislava, pyöräkatokset, penkit, kausivalot, taideteokset, suihkulähte ja viheralueet. Esimerkiksi penkit olivat havainnointi ajankohtaan lumisia, eivätkä siten ehkä houkuttele ihmisiä istumaan. Talvisin itse tori on lumen ja jään peitossa, mikä vaikeuttaa eri ikäryhmien liikkumista torilla. Erityisesti ikäihmisille se voi tehdä liikkumisesta haastavaa ja aiheuttaa kaatumisvaaran. Talvisaikaan lumisella torilla ei myöskään ole istumapaikkoja (kesällä on suihkulähteen yhteydessä), mikä ei mahdollista oleskelua siellä. Kesäisin tilanne istumapaikkojen suhteen on parempi koko torialueella. Ajankohtaisesti torialueella esillä ollut koululaisten kuvataideteos on tarkoitettu kaikille ikäryhmille. Havainnoinnin ajankohtana torialueella ei ollut meneillään järjestettyjä tapahtumia.

Lapsille suoraan suunnattuja rakenteita torialueella on vähän. Torialueella on lasten leikkialue (kävelykatu), joka on melko vaatimaton ja havainnoinnin ajankohtaan oli lumen. Myös suoraan nuorille suunniteltuja rakenteita on vähän. Nuoria palvelevat esimerkiksi oleskelupaikat eli penkit ja esiintymislavan portaat, joissa nuoret istuvat ja tapaavat. Aikuisille ja ikäihmisille suunnattuja rakenteita ovat esimerkiksi oleskelupaikat (penkit) sekä torilla sijaitsevat erilaiset grilli- ja leipomokojut.

Havainnointi osoitti, että torialue tarjoaa lapsille ja nuorille vähän rakenteita, joissa he voisivat viettää aikaa. Myöskään vuodenaikalla ei ole suurta vaikutusta asian kannalta. Sen vuoksi lasten ja nuorten kohdalla näyttäisi olevan erityisesti kehitystarvetta, jotta lasten ja nuorten ympärivuotinen oleskelu torialueella mahdollistuisi. Lasten ja Nuorten Joensuu -ryhmän tutkimustuloksissa tunnistetaan vastaava tarve kehittää torialueen rakenteita: nuoret toivoivat tutkimuksessa enemmän ilmaisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia kuten oleskelun mahdollistavia tiloja.

Nuorten Aikuisten ja ikäihmisten tarpeita torialue rakenteineen näyttäisi palvelevan paremmin. Talvella myös aikuisia ja ikäihmisiä palvelevia rakenteita on melko vähän, mutta tilanne on parempi kesäaikaan, kun torilla on kahviloita ja kojuja sekä enemmän istumapaikkoja.

Havainnoinnin aikaan torin uusi kauppahalli on rakenteilla. Nähtäväksi jää, miten kauppahalli vaikuttaa torialueen käytettävyyteen ja mitä rakenteita se tarjoaa eri ikäryhmien kannalta.

Lumovoiman sijoittuminen

Haastatteluaineistossa on kysytty haastateltavilta asiantuntijoilta suoraan lumovoimaan liittyvistä kehityskysymyksistä. Keskeisinä teemoina nousivat esiin tapahtumatoiminta, budjetointikysymykset ympärivuotisuus, brändäystyö, saavutettavuus, sekä kaupunginhallinnossa vallitsevat asenteet ja tahojen välinen yhteistyö. Aineistossa kaupunkikehitys piirtyy monen alueen ja toiminnon kokonaisuutena, ja siksi tutkimuksen pääkohteiksi muodostuivat lumovoima ja toriympäristö osittain rajaavat aineiston tulkintaa. Kuitenkin haastatteluaineiston perusteella on hahmotettavissa meneillään olevan lumovoimakehityksen yhteistyön dynamiikka ja nykytila.

Hyvin keskeisenä aineistossa korostuu tapahtumatoiminta. Tapahtumat määrittävätkin toritilaa: tapahtumille on oltava torilla puitteet ja toisaalta monipuolisen tapahtumatarjonnan ylläpito voi vaatia torilta muuntojoustavuuden ylläpitoa. Tapahtumista kuitenkin kerrotaan, etteivät pelkät nykyisenlaiset tapahtumat ole tarpeeksi lumovoiman kehittämisen kokonaisuuden näkökulmasta:

Jotta ihmisiä tulisi, niin pelkät tapahtumat eivät riitä, vaan kaupunkikeskustan tulisi olla elämyksellisesti kiinnostava ympäri vuoden. (Kaupunkikeskustayhdistyksen työntekijän haastattelu)

Raha kuvataan sekä keinona että päämääränä lumovoiman kehitys- ja toteuttamishankkeissa. Budjetit mahdollistavat esimerkiksi monipuolisen tapahtumatuotannon sekä valoinstallaatiot, ja pääviestinä aineistossa on, että rahaa ei ole tarpeeksi. Toisaalta rahoitus ja ulkopuolisten investointien puute ovat keskeisenä haasteena myös useassa myöhemmin tässä raportissa esiteltävässä kehitysideassa. Samaan aikaan, kun rahoitus toimii haasteena lumovoiman kehityshankkeissa, raha nähdään motivoivana tekijänä lumovoiman kehittämisessä. Lumovoimakehittämisellä pyritään lisäämään ihmisten ostokäyttäytymistä keskustan alueella, eli käytännössä esimerkiksi tapahtumien kautta houkuttelemaan ihmisiä vierailemaan käymään keskustan alueella, jolloin olisi luontevaa myös käydä samalla asioimassa keskustan liiketoiminnoissa. Erityisesti tämä näkyy lapsiperheiden houkuttelussa: keskustan alueella asuvan väestön ostovoima nähdään niukaksi, ja siksi mahdollisuuksia nähdään etenkin lapsiperheystävällisissä tapahtumissa, joka voisi houkutella lasten vanhempia keskustaan kaupoille. Heikomman ostovoiman väestöryhmien, aineistossa opiskelijoiden ja eläkeläisten, huomiointi silti lisää keskustan lumovoimaisuutta ja tästä onkin tärkeää pitää huolta.

Ympärivuotisuus koetaan joensuulaisen lumovoimakehittämisen heikkoutena. Toistuvana puhetapana Joensuun tapahtumakenttään viitattaessa onkin viitata Joensuuhun kesäkaupunkina. Tapahtumatuotannon kerrotaankin keskittyvän voimakkaasti kesäkaudelle, jolloin sääolosuhteet ja saavutettavuus mielletään parhaimmiksi lumovoimatoiminnalle. Joensuun kesäkauden lumovoima on ylistyksen kohde, ja yhtenä tapana lähestyä ympärivuotisuutta pohditaan kesäkauden aikaisemmin aloittamista ja venyttämistä. Muiden vuodenaikojen kausista kerrotaan niiden olevan pitkälti opiskelijatoinnin varassa:

Kesän aika toimii jo ymmärtääkseni kohtuullisen hyvin ja sitäkin voidaan kehittää, mutta millä tavalla me saadaan sitten se kesäkausi aloitettua aikasemmin, et ehkä se ilmastonmuutoskin tekee siihen tehtävänsä ja miten sitten kesää jatketaan mahdollisimman pitkään syksyyn. (Kaupunkiympäristöjohtajan haastattelu)

Liian vähän siellä on, et kyl meillä se kesä tai siis syksy, talvi, kevät niin melkein pä taitaa olla enemmän opiskelijoitten päänsisäisen lumovoiman varassa mitä sinne tulee, että siihen pitäis panostaa enemmän. (Kaupunkiympäristöjohtajan haastattelu, kysyttäessä muiden kuin kesävuodenaikojen lumovoimatekijöistä)

Joensuun ja toritilan markkinointi ja brändiksi työstäminen on jokaisessa haastattelussa esiin nouseva teema, jonka katsotaan voivan kehittää alueen lumovoimaa. Kaupunkitilan brändäämisestä annetaan esimerkkejäkin kuten eri haastatteluissa mainitut Kuopion torin 'mualiman napa' ja Turun Aurajoki. Brändi- ja markkinointityöstä esitetään, että se voisi Joensuussa kohdistua tietynlaiseen toimintaan, kuten pop-musiikkitoimintaan, urheilutapahtumiin. Mahdollisuuksia nähdäänkin erityisesti valtakunnallista huomiota saavien urheilutapahtumien yhteydessä toteutettavissa olevasta markkinointityöstä.

Kaupunkikeskustan ja torin ympäristön välisten toimijoiden yhteistyö toimii hyvin vahvasti kaupunkikehitysyhdistys Virran johtaman yhteisön kautta, ja Joensuun kaupunki näkee, että keskusta-alueen yrittäjien, sekä kiinteistönomistajien kanssa tulisi tehdä aktiivisemmin yhteistyötä. Tarvittavan yhteistyön puuttuminen voikin heikentää ydinkeskustan elinvoimaisuutta, esimerkiksi torialueen eri toimijoiden, kuten vaikkapa perinteisten torimyyjien ja kivijalkaliikkeiden yrittäjien, tai keskustan kiinteistöjen omistajien ja pop-up-yrittäjien välinen yhteistyötaso nähdään tällä hetkellä sellaisena, että se ei ole keskustan elinvoimaisuuden kannalta paras mahdollinen.

Elinvoimaiselle torille on myös tärkeää hyvä saavutettavuus. Asiantuntijahaastatteluissa käy ilmi ihmisten kiintyneisyys palveluiden välittömässä läheisyydessä oleviin pysäköintipaikkoihin, ja painotetaan myös maanalaisen toriparkin tärkeyttä tässä suhteessa. Paikallisbussiverkoston lisäksi Joensuun keskustan jalankulkyhteydet, sekä pyöräilyn mahdollistaminen liikkumismuotona nähdään haastateltavien mielestä onnistuneena.

Asiantuntijahaastattelussa nousee esiin palvelumuotoilu, jota hyödyntämällä voitaisiin tulevaisuudessa kehittää toritilaa. Palvelumuotoilu on asiakaslähtöinen suunnittelumenetelmä, joka auttaa kehittämään parempia palveluja ja kokemuksia asiakkaille, ja se perustuu ihmiskeskeiseen suunnittelufilosofiaan ja prosessiin. Palvelumuotoilun tavoitteena on ymmärtää asiakkaiden todelliset tarpeet ja toiveet, sekä luoda palveluita, jotka vastaavat näihin tarpeisiin koko palveluprosessin ajan (Mattelmäki 2015: 27).

TORITILAN LUMOVOIMAN KEHITTÄMINEN

Kokemuspohjaiset kehitystarpeet

Arjessaan toritilaa käyttävien ihmisten kokemuksia torista ja sen muutostarpeista selvitettiin mikrohaastatteluaineistosta. Haastatteluhetkellä maaliskuun vaihteessa osa haastateltavista koki torin autioksi ja tyhjäksi. Toria kuvailtiin talvisaikaan radikaaleimmillaan karuksi, kolkoksi ja kuolleeksi. Kokemukseen vaikutti myös kauppahallin rakennustyömaa. Osa haastateltavista piti talven vastakohtana kesäaikaista toria hyvänä, eikä sitä ollut heidän mielestään tarpeellista kehittää. Suurin osa haastateltavista koki toritilan kehittämisen tarpeelliseksi kuitenkin myös kesällä.

Rakenteilla oleva ja kesällä valmistuva kauppahalli herätti ihmisissä erilaisia ajatuksia. Osa piti uuden kauppahallin valmistumista hyvänä asiana, joka tuo torille uutta tarjontaa ja monipuolisuutta sekä sisätiloja. Ihmiset pohtivat paljon uuden kauppahallin tarjontaa ja moni ei vielä tiennyt, mitä palveluja sinne tulee. Osa olisi toivonut uuden kauppahallin valikoiman olevan enemmän perinteinen. Ilmi tuli, että ihmiset odottavat mielenkiinnolla uuden kauppahallin valmistumista ja ihmisillä on erilaisia odotuksia sen suhteen.

Esille tuli, että moni kaipaisi torille lisää elävyyttä. Sitä kaivattiin esimerkiksi tapahtumien ja erilaisten aktiviteettien sekä taiteen muodossa. Osa toivoi myös ihmisiä lisää toritalaan näkymään ja oleskelemaan. Ihmisiä haluttiin myös tavata torilla.

Aineistosta esiin nousevat kehitysiedat

Tutkimusaineistosta esiin nousseet kehitysiedat on jaoteltu kaupallisiin, tapahtumiin, infrastruktuuriin ja markkinointiin liittyviin ideoihin. Eri aineistoissa ja Joensuun keskustavisiassa (2021) esitetään vaihtelevasti erilaisia ja osin myös samanlaisia ideoita. Aineistoista nousee myös kriittisiä ääniä muissa aineistoissa esitettyä kehitysideoita kohtaan, mutta näihin kriittisiin huomioihin tartutaan vasta kappaleessa 4.2.3. Lumovoiman kehittämisen haasteet. Tässä kappaleessa keskitytään käsittelemään mahdollisimman laajasti aineistosta esiin nousseita ideoita.

Kaupallisessa osiossa torille toivottiin lisää erilaista myyntiä ja tarjontaa. Mikrohaastatteluissa nousi esille esimerkiksi toiveet erilaisista myyjistä ja laajemmasta tarjonnasta. Samoin edullisemmat vuokrat torikauppiaille. Samansuuntaisia asioita mainitaan keskustavisiassa. Paikallisuus on esillä haastatteluissa, mikrohaastatteluissa ja keskustavisiassa, joten paikallisten tuotteiden ja lähiruuan tarjonnan lisäämisen voidaan nähdä olevan merkittävä asia kaupallisuuden kehittämisessä. Kaupallisista tapahtumista tuli esille joitakin kehitysideoita. Mikrohaastatteluissa nousi esille kehitysidea iltatorista, jolloin torimyyntiä olisi myös ilta-aikaan. Muina kaupallisina säännöllisemmin järjestettävänä tapahtumina voidaan nostaa kehitysideoista esille kirpputorit ja food court -ravintola-alue, jotka mainitaan sekä kaupunkivisiassa, että haastatteluaineistossa.

Kaikista tutkimuksen aineistoista nousi esiin tarve tapahtumien lisäämiselle torialueella. Erityisesti mainittiin musiikkitapahtumat ja -esitykset. Kulttuurinähtävyyksinä ideoitiin myös esimerkiksi taidetta, kuten valo-, ääni- ja kuvataidetta sekä jää- ja lumiveistoksi. Mikrohaastatteluissa nostettiin esiin interaktiivinen taide ja erilaiset työpajat, joiden kautta paikalliset pääsisivät osallistumaan torin visuaalisen ilmeen luontiin taiteen keinoin. Keskustavisiassa (Joensuun Kaupunki 2021) ja asiantuntijahaastatteluissa korostettiin myös asukastoiminnan tärkeyttä tilan kehittämisessä.

Infrastruktuuriin liittyviä kehitysideoita nousi aineistoista paljon. Uusina pysyvinä rakenteina ideoitiin esimerkiksi leikkipaikka, wc:itä ja maksuttomia penkkejä, siirrettävinä rakenteina esimerkiksi luistinrata, kasvi-istutuksia ja uusia torikojuja. Ideoissa nousi esiin myös toivottavia uusia ominaisuuksia infrastruktuurille, esimerkiksi talvisin torin jäätä ja lumesta puhdistus, penkkien lumesta puhdistus ja kesällä oleskelupaikkojen varjoisuus. Yleisesti alueen toivottiin olevan lähempänä ihmisen mittakaavaa eli vähemmän aukiomainen ja erityisesti mikrohaastatteluissa korostuivat toiveet alueen ilmaisten oleskelumahdollisuuksien monipuolisesta parantamisesta.

Asiantuntijahaastatteluissa markkinointi nousi esiin kehitysideaana ja pitää sisällään niin Joensuun brändäystä, identiteetin vahvistamista kuin sosiaalisen median näkyvyyden lisäämistä. Myös yhteistyön lisääminen markkinoinnissa nousi esille esimerkiksi viestinnän ja tapahtumatoimijoiden välillä. Markkinoinnin kehittämisestä mainittiin myös Joensuun kaupungin (2021) keskustavisiassa ja mikrohaastatteluissa identiteetin vahvistamisen osalta.

Liikennekulttuurin parantaminen ja eri liikennemuotojen järkevämpi yhteensovittaminen torialueella nousivat esille mikrohaastatteluissa ja keskustavisiassa. Esimerkiksi moottoriajoneuvojen ja sähköpotkulautojen liikenneturvallisuutta heikentävä vaikutus tulisi minimoida. Asiantuntijahaastatteluissa ja keskustavisiassa taas pidettiin tärkeänä yhteisöllisyyden ja osallistamisen lisäämistä sekä torin yhteistä suunnittelua yritysten, asukkaiden ja muiden tahojen välillä. Mikrohaastatteluissa ja havainnoinnissa todettiin, että ihmiset haluavat tavata toisiaan torialueella, mutta toritilan sosiaalista kanssakäymistä varten tarjoamissa oleskelumahdollisuuksissa on kehittämisen varaa. Mikrohaastatteluissa toivottiin myös nykyistä rauhallisempia oleskelumahdollisuuksia torielämän seuranta varten. Yleisesti elävyyden lisääminen nähtiin tekevän torista sosiaalisesti turvallisemman tilan sen käyttäjille. Mainitsemisen arvoista on, että se nousi esille sekä molemmissa haastatteluaineistoissa, että keskustavisiassa.

Suurin osa esitetyistä kehitysideoista kehittäisi torialueen lumovoimaa kaikkina vuodenaikoina. Esimerkkejä tällaisista ideoista ovat kauppahalli, siistit wc:t, liikennekulttuurin parantaminen ja alueen identiteetin vahvistus. Jotkut ympärivuotisesti toimivista ideoista, kuten iltatorit, työpajat ja kasvillisuuden lisääminen, saatetaan perinteisesti mieltää kesäajalla toimiviksi, vaikka niillä on potentiaalia ja kysyntää myös muina vuodenaikoina. Selkeästi yksittäiseen vuodenaikaan sopivia kehitysideoita esitettiin ainoastaan talvikaudelle. Näitä ideoita olivat esimerkiksi luistinrata, lumi- ja jääveistokset, penkkien puhdistus lumesta sekä torin puhdistus lumesta ja jäätystä.

Kokonaisuudessaan aineistossa esiin nousseet kehitysiedat on koottu Taulukkoon 1.

Kehitysidea	Kuvailu	Haasteet*	Aineistolähde
Kaupalliset ideat			
Torikauppiaita	Toivottiin esim. liha-, kala-, mauste-, käsityö-, vaate-, kasvis ja marjakauppiaita. Edullisempi paikkavuokra torikauppiaille	1.3, 1.4	MH, Visio
Kauppahalli	Torille rakennettava kauppahallirakennus	1.3, 2.1., 3.2	MH, AH, Visio
Kahviloita	Torialueelle kahviloita, jotka olisivat auki myös iltaisin ja viikonloppuisin	1.3, 4	MH, AH, Visio
Iltatori	Tapahtumaluonteista torimyyntiä ilta-aikaan	1.3	MH

Kirpputori	Järjestettyjä kirpputoritapahtumia	3.3, 3.5	MH, AH, Visio
Edulliset hinnat	Torimyynnissä edullisia tuotteita	1.4	MH
Paikallisuus tarjonnassa	Paikallisia tuotteita ja ruokaa lähialueilta	1.3	MH, AH, Visio
Food Court	Ravintola-alue, jossa myös (lasitettuja) terasseja	1.3, 1.4, 2.1, 2.2	AH, Visio
Tapahtumalliset			
Tapahtumia	Isoja ja pieniä tapahtumia, eri toimijat voivat toteuttaa matalalla kustannuksella. Mm. opiskelija- ja urheilutapahtumia	1.1, 3.1, 3.3, 3.4, 4	MH, AH, Visio
Musiikkiohjelmaa	Torille musiikkitapahtumia ja esiintyjiä	1.1, 3.4, 4	MH, AH
Työpajoja	Työpajoja, joissa voi tehdä omaan käyttöön tai torille esineitä, kuten osallistua torille tehtävän taideteoksen tekoon.	1.1, 3.1, 3.3	MH
Kansalais- ja asukastointi	Kansalaistoimintaan liittyvien tapahtumien pääsy torille matalalla kynnyksellä. Asukastoiminnan lisääminen ja asukkaiden osallistaminen kehitystyöhön	3.3	MH, AH, Visio
Taidetta	Monipuolista taidetta, esim. valo-, illuusio- ja äänitaide, interaktiivinen taide, jää- ja lumiveistokset, esittävä taide, tilataide	1.1, 2.2, 3.2, 4	MH, AH, Visio, Havainnointi
Toiminnallisia aktiviteetteja	Itsensä toteuttaminen esim. pelien tai leikkien kautta	2.4, 3.1, 3.3	MH, AH
Infrastruktuuri			
Luistinrata	Torille sijoitettava luistinrata	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.4	MH, AH, Visio
Siistit torikojut	Uudet yhtenäiset ja siistit toriteltat tai -kojut.	1.1	MH, Visio
Lämpimiä sisätiloja	Lämpimät maksulliset tai maksuttomat sisätilat. Mahdollistaisivat pitempiaikaisen oleskelun kylmään vuodenaikaan	1.1, 1.4, 4	MH
Ei lunta ja jäätä torilla	Koko torin tai toria halkovien kävelysuuntien puhdistaminen lumesta ja jäältä talvella	1.1, 2.2, 2.3, 4	MH, AH, Havainnointi
Penkkien puhdistus lumesta	Penkkien puhdistus lumesta, jotta niillä voidaan istua myös lumisena vuodenaikana	1.1, 4	MH, Havainnointi
Leikkipuisto	Leikkipaikka, talvella voi olla myös esimerkiksi lumikinos. Vaihtoehtona siirrettävät rakenteet kuten karuselli	1.1, 2.1, 2.3, 2.4	MH, AH, Visio
Torikojut kävelykadun reunaan	Torikojujen siirtäminen kävelykadun reunaan talvella. Ihmiset liikkuvat lähinnä kävelykatua pitkin, joten torikojujen siirtäminen kävelykadun reunaan voisi lisätä asiakkaita	2.2, 2.3	MH, Havainnointi
Siistit wc:t	Torialueelle enemmän siistejä, maksuttomia wc:itä	1.1, 2.2	MH
Maksuttomia penkkejä	Enemmän maksuttomia penkkejä ja muita istuinpaikkoja torille ja sen ympäristöön	1.1, 2.3	MH, Visio, Havainnointi

Kasvillisuutta	Enemmän vehreyttä torille ja sen ympäristöön	1.1, 4	MH, AH, Visio
Carelicum-korttelin kehitys	Esim. konserttitalon rakentaminen	1.1, 1.2	AH, Visio
Opasteiden kehittäminen	Opasteiden kehittäminen turisteille ja pysäköintiin	1.1, 3.2	MH, AH, Visio, Havainnointi
Pyöräpysäköinnin lisääminen	Runkolukittavien pyöräpysäköintimahdollisuuksien lisääminen	1.1, 2.3	AH, Visio
Ihmisen mittakaava	Kauppahallin valmistuminen pienentää torin aukiomaisuutta.	3.2	MH, AH
Sääsuoja	Sääsuojan parantaminen esim. katetuilla tiloilla. Kesällä varjoisia istumapaikkoja	1.1, 2.1	MH, AH, Visio
Verkkokaupan noutopiste	Verkkokaupan noutopiste torille tai sen läheisyyteen	1.2, 2.1, 2.2, 3.1	Visio
Markkinointi			
Brändäys	"Farkut, t-paita-ihmisten" -musiikkitapahtumat	1.1, 3.1	AH, Visio
Identiteetin ja kulttuurin vahvistus	Identiteetin tulisi olla moderni, mutta huomioida paikallinen historia. Huomiota voisi suunnata esimerkiksi Kalevalaan ja sen tulkintojen modernisoimiseen	3.1, 3.2	MH, AH, Visio
Sosiaalinen media	Sosiaalisen median läsnäolo ja näkyvyys	3.2	AH
Yhteistyö	Kivijalkaliikkeet ja tapahtumatoimijat, yhteistyöt kaupunkien välillä esim. hankkeissa. Kivijalkaliikkeiden yhteistyö pop-up toimijoiden kanssa. Tapahtumien ja julkisen liikenteen välinen yhteistyö	1.4, 3.3	AH, Visio
Muut			
Kohtaamispaikka	Torilla halutaan tavata muita ihmisiä ja toritilan pitäisi mahdollistaa tätä ihmisten tapaamista esimerkiksi luomalla oleskelumahdollisuuksia	3.4, 3.5, 4	MH, Havainnointi
Yleisesti nähtävää	Torille tullaan mielellään katselemaan ja ihmettelemään sekä tapahtumia, rakenteita että ihmisiä. Alueen tulisi mahdollistaa tämä rauhallinen torielämän seuranta		MH
Yleisesti elävyyttä	Elävämpi tori houkuttelee ihmisiä paikalle ja tekee tilasta sosiaalisesti turvallisemman alueen		MH, AH, Visio
Julkiset palvelut keskustassa	Julkisten palveluiden keskittäminen keskustaan mahdollisuuksien mukaan lisää keskustassa asioimista	1.1	AH
Yhteisöllisyys ja osallistaminen	Konkreettisesti esim. yhteisökuusi joulun alla, kaupungilla nykyisin osallisuus- ja vetovoimalautakunta. Alueen yhteissuunnittelu yritysten, asukkaiden ja muiden tahojen välillä esim. tapahtumatuotannossa	3.2, 3.3	AH, visio
Liikennekulttuurin parantaminen	Eri liikkumismuotojen turvallinen yhteensovittaminen. Moottoriajoneuvojen ja sähköpotkulautojen negatiivisten vaikutusten minimointi	2.3, 2.4, 3.2, 3.4	MH, Visio

Taulukko 1. Aineistosta esiin nousseet kehitysideat ja niihin liittyvät haasteet taulukkomuodossa. Aineistolähteiden lyhenteet: MH = Mikrohaastattelu / AH = Asiantuntijahaastattelu / Visio = Joensuun kaupungin (2021) keskustavisio. * = Idean haasteiden sijainti lumovoimakehittämisen nelikentässä (kuvio 1).

Lumovoimakehittämisen haasteet

Analyysityön tuloksena hahmotelimme kehitysideoihin liittyvien haasteiden nelikentän (kuvio 1): taloudelliset tekijät, tilalliset tekijät, sosiaalis-kulttuuriset tekijät sekä ympärivuotisuuden haasteet. Haasteiden taloudellisiin tekijöihin lukeutuu budjettikysymykset, ostovoimaltaan parempien ryhmien tavoittelun haasteet sekä vuokran alennusten ongelma. Keskustavissiossa (2021) on ehdotettu useita kehittämistoimenpiteitä, jotka vaativat taloudellista pääomaa. Kuitenkin muun muassa kaupungin edustajan haastattelussa nousee useaan kertaan esiin, ettei taloudellisia resursseja suurille toimenpiteille tällä hetkellä ole. Toisaalta on myös oma haaste löytää ulkopuolista, yksityistä rahoitusta kehittämishankkeisiin. Aineistossa toistuu huoli keskustan asukkaiden ostovoimasta ja tarpeesta tavoittaa paremman ostovoiman asiakasryhmiä keskusta-alueen ulkopuolelta. Uusien taloudellisten toimijoiden, muun muassa pop up -liikkeiden houkuttelua haastaa kiinteistönomistajien haluttomuus alentaa vuokraa.

Nelikentän toisena osana vaikuttavat tilalliset, tilaan sidotut tekijät. Tähän lukeutuu muuntojoustavuuden ylläpito, jolla viedään muutoskehittämisen huomio toritilan kokonaisuuteen: kun toritilaan tuodaan uusia asioita, on tärkeää pitää huoli siitä, ettei se estä esimerkiksi tapahtumatuotantoa, joka tarvitsee joustavan ja helposti muokattavan tilan. Lisäksi toritilaa kehitettäessä on huomioitava torin rakenteelliset haasteet, esimerkiksi jotkin ehdotetut toimet saattavat olla kohtuuttomia suhteessa toritilaan. Tällaisia ovat muun muassa ehdotukset sulasta torista talvikaudella, leikkipaikka sekä luistinrata. Lisäksi on tärkeää huomioida kehitysehdotusten vaikutus liikkumismuotoihin ja turvallisuuden toritilassa.

Kolmannessa osassa, sosiaalis- kulttuurisissa tekijöissä korostuvat tahtotilat, asenteet, turvallisuuden tunne, osallistaminen sekä keskustakulttuurin muutos. Kehitystyön haasteena on varsinaisten kehitystöiden tekemisen tahtotilat, jotka ovat eri luonteisia toimijoiden välillä: kaupunkikeskustayhdistyksellä on konkreettisia kehitysehdotuksia ja hankeajatuksia, joihin voi olla hankala saada kaupunkitahoa mukaan. Asenteet ja puhuvat esimerkiksi sosiaalisen median piirissä voivat vaikuttaa tilan kokemiseen ja määrittää tilan hyödyntämistä. Kehittämistoimia tehdessä haasteena on, ettei merkittävästi lisätä uusia virikkeitä negatiivisille puhetoivoille. On kiinnitettävä lisäksi huomiota kehitysehdotusten vaikutukseen turvallisuuden tunteen kokemiseen. Kaupunkikeskustakehityksen osallistamiseen pyritään tuomaan yhteen asukas-, yritys- ja muita tahoja, ja haasteena onkin, miten nämä saadaan näkyvästi esiin, jotta osallistaminen koetaan mielekkäänä toimintana. Haasteena on suhteuttaa kehitystoimet laajempaan keskustakulttuurin muutokseen, jossa kulutuskäyttäytyminen ohjautuu elämyksellisyyteen, verkkokauppojen merkitys korostuu ja etätöiden lisääntyminen vaikuttaa keskustassa vietettyyn aikaan sekä esimerkiksi lounaskulttuuriin.

Neljäntenä osana on ympärivuotisuuden haasteet eli miten tuotetaan ympärivuotisesti lumovoimaa kehittäviä ratkaisuja. Ympärivuotisuus on poikkeileikkaava teema, jossa yhdistyy sekä taloudellisia, tilallisia että sosiaalis- kulttuurisia tekijöitä. Aineistossa nousee esille torialueen kesäaikainen elämyksellisyys ja haasteeksi muodostuu muiden vuodenaikojen lumovoimaisuuden edistäminen. Ympärivuotisuus saa erityistä korostusta Joensuun lumovoiman kehittämiskentässä ja se koetaan keskeisenä teemana ja haasteena.

Kuvio 1. Joensuun torin lumovoimakehittämisen haasteiden nelikenttä.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Joensuun torin lumovoimaa kehittäessä tapahtumat ja tapahtumatuotanto ovat keskeisessä asemassa. Laajojen kohderyhmien tavoittamiseksi tapahtumatuotannossa tulisi mahdollistaa kaupalliset, ei-kaupalliset ja asukkaita osallistavat tapahtumat. Tapahtumamarkkinointia tulisi kehittää, jotta se saavuttaisi laajemmat kohderyhmät.

Tällä hetkellä torialueella painottuu tilan läpikulku eli lyhytkestoinen tilan käyttö. Pidempikestoisen tilassa oleskelun lisääminen elävöittäisi tilaa ja tekisi siitä lumovoimaisemman. Oleskeluun voidaan kannustaa lisäämällä ja parantamalla esimerkiksi ei-kaupallisia penkkejä, säältä suojaavia rakennelmia ja wc-tiloja. Lyhytaikaiseen oleskeluun, eli tällä hetkellä tyypillisen läpikulun hetkelliseen pysäyttämiseen, voitaisiin myös panostaa. Ihmiset voisi saada pysähtymään katsomaan esimerkiksi taidetta. Erilaisia oleskelua mahdollistavia ei-kaupallisia rakenteita ideoitiin kaikissa tutkimuksen aineistoissa eli niille on selkeästi tarvetta. Oleskelumahdollisuuksien parantaminen voi lisätä oleskelun määrää ja kehittää toritilan elävyyttä. Kun tila olisi elävämpi, se osaltaan ruokkisi oleskelumäärää ja edistäisi myös torin kaupallisten toimijoiden myyntiä.

Oleskelumahdollisuuksien lisäämiseksi ehdotettiin myös asukkaiden osallistamisen lisäämistä. Asukkaita voitaisiin kannustaa vapaasti ottamaan esimerkiksi torin, tai sen välittömän lähialueen tilaa haltuun, ja varata tilaa vapaampaa toimintaa varten, kuten esimerkiksi liiduilla piirrettyä katutaidetta varten. Kaupunki voisi samalla tavalla kannustaa myös torialueen toimijoita joko vapaampaan, tai ohjattuun yhteisöllisempään toimintaan, kasvattaen alueen orgaanista elinvoimaisuutta. Yhdessä toriympäristön tekeminen voisi lisätä kävijöiden torialueeseen sitoutumista ja paikkaidentiteetin kehittämistä.

Kaupallisten toimijoiden, etenkin Pohjois-Karjalan Osuuskaupan, rooli torialueen kehittämisessä on merkittävä. Monipuolinen kaupallinen tarjonta lisää torin lumovoimaa. Kaupallisen osa-alueen parantamiseksi on viime aikoina tehty paljon kehittämistoimenpiteitä ja pohdittu erilaisia ratkaisuja, esimerkiksi pian valmistuva uusi kauppahalli tarjoaa tähän mahdollisuuden. Kehittämistoimenpiteet mahdollisesti jatkossa omalta osaltaan lisäävät torin lumovoimaa. Haasteena on, miten uudet rakenteet integroituvat nykyiseen toritilaan ja osaksi asukkaiden elinympäristöä ja arkea. Tutkimuksen aineistoissa tuli myös esille, että kaupallisuuden kehittämisessä on tärkeää huomioida eri käyttäjäryhmien tarpeita ja toiveita. Myös kaupallisten toimijoiden pääsy matalalla kynnyksellä toritilaan on syytä huomioida.

Ympärivuotisuus tarjoaa lumovoimakehitykselle sekä mahdollisuuden että haasteen. On hahmotettavissa kaksi tapaa lähestyä ympärivuotisuuden haastetta: voidaan vastata suoraan haasteeseen ja ryhtyä kehittämään elämyksellisyyttä ja tapahtumia muille kuin kesäkaudelle, tai vaihtoehtoisesti voidaan lähestyä venyttämällä jo toimivaksi todettuja lumovoiman kausia. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa kesäkauden aikaistamista kevätkaudelle tai myöhentämistä syyskaudelle, ja siten lisätä ympärivuotisuutta lumovoimatuotannossa. Tapahtumatuotannossa tulisi korostua myös muut vuodenajat kuin kesäkausi ja tapahtumia tulisi olla enemmän ympäri vuoden. Toritilan painopiste on talvikaudella kävelykaduilla. Tilan käytön lisäämiseksi tulisi pohtia painopisteen siirtoa keskemmälle kohti toria, esimerkiksi lisäämällä torille toiminnallisia elementtejä.

Markkinoinnin kehittäminen on olennaista lumovoimaisuuden lisääminen kannalta, sillä onnistunut viestintä torialueen toiminnoista voi edistää sen käyttöastetta. Markkinoinnin avulla voidaan myös uudistaa juurtuneita käsityksiä nykyhetkeä vastaavaksi. Identiteetin sekä brändäyksen vahvistaminen kasvattaa positiivista assosiaatiota toritilaan ja sitä voivat toteuttaa niin kaupunki, kaupunkikeskustayhdistys kuin kaikki alueella toimintaa järjestävät tahot.

Suosituksemme lumovoiman kehittämiseen torilla:

- Oleskelun mahdollisuuksia ja sen viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä, esim. penkit, säältä suojaavat rakenteet ja kasvillisuus
- Erikoisbudjetti toriympäristön kehittämiseen
- Taiteen tuominen toritilaan
- Tapahtumatoiminnan lisääminen ja monipuolistaminen
- Ympärivuotisuus läpileikkaavana teemana toritilan elävöittämisessä
- Laajempien visioiden konkretisoiminen strategioiksi
- Paikkaidentiteetin ja sen brändityön ja markkinoinnin kehittäminen yhdessä torialueen toimijoiden kanssa
- Asukkaiden ja paikallisten järjestöjen osallistaminen torin kehittämisessä ja arkisessa toiminnassa
- Valmistuvan kauppahallin integroiminen toritilaan ja siihen liittyvän myönteisen muutoskokemuksen varmistaminen, esim. viestinnän keinoin
- Erityisesti lasten ja nuorten huomioiminen tilan kehittämisessä

Lähteet

- Aarnio, S. (2020). Joensuun kauppahallit. Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys. 18.4.2023. <<https://www.pk-historiallinenyhdistys.com/uutiset--blogit/joensuun-kauppahallit>>
- Albrecht, M., & Kortelainen, J. (2023). Contested planning efforts for the revitalization of small town centres in Finland. *Fennia - International Journal of Geography*, 200(2), 191–209. <<https://doi.org/10.11143/fennia.119852>>
- Albrecht, M. & Kortelainen, J. (2021). Recoding of an industrial town: bioeconomy hype as a cure from decline? *European Planning Studies*, 29:1, 57–74. <<https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1804532>>
- Cloke, P., Cook, I., Crang, P., Goodwin, M., Painter, J. & Philo, C. (2004). *Practising human geography*. London: Sage.
- Hospers, G-J. (2017). *People, Place and Partnership: Exploring Strategies to Revitalise Town Centers*. European Spatial Research and Policy 2017, vol. 25.
- Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (2018). Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Teoksessa Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (Toim.) *Moniulotteinen etnografia*. Ethnos ry. Juvenes Print, Helsinki 2018.
- Hämeenaho, P., Koskinen-Koivisto, E., Mäkinen, M. & ja Väkeväinen, N. (2022). Havainnointi ja haastattelu. Teoksessa Fingerroos, O., Kajander, K. & Lappi, T.R. (Toim.) *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*. Tietolipas 274. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki 2022.
- Joensuun Kaupunki. (2021). Joensuun keskustavisio 2021. <<https://www.joensuu.fi/documents/144181/11804667/JOENSUUN+KESKUSTAVISIO+loppuraportti+08062021.pdf/8c184558-8bdb-6564-cfaf-fad6e9243a6a>>
- Kärholm, M. (2016). The temporality of territorial production—the case of Stortorget, Malmö. *Social & Cultural Geography*. 18:5, 683–705.
- Mattelmäki, T. (2015). Johdanto. Teoksessa Jyrämä, M. & Mattelmäki, T. (toim.) *Palvelumuotoilu saapuu verkostojen kaupunkiin: verkosto- ja muotoilunäkökulmia kaupungin palveluiden kehittämiseen*. Helsinki: Unigrafia Oy, 27.
- Mietola, R. (2007). Etnografisesta haastattelusta etnografiseen analyysiin. Teoksessa Lappalainen, S., Hynninen, P., Kankkunen, T., Lahelma, E. & Tolonen, T. *Etnografia metodologiana: lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Vastapaino, Tampere, 2007.
- Nevalainen, J. (2004). Tilapelin tiedonpolitiikat – Kamppailu kaupunkikeskustojen muutoksesta. Väitöskirjatutkimus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja, vol. 67.
- Regionplanekontoret (2010). *Mötesplatser i Stockholmsregionen*. Tukholma: Regionplanekontoret, Stockholms läns landsting.
- Semi, J. (2010). Sisäiset sijainnit – Tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista. Väitöskirjatutkimus. Itä-Suomen yliopisto, Historian ja maantieteen laitos. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/9651/urn_isbn_978-952-61-0034-0.pdf
- Tunström, M., Lidmo, J. & Bogason, Á. (2018). The Compact City of the North – Functions, challenges and planning strategies. *Nordregio Report* 2018: 4.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Virta ry (2022). Elinvoimalaskennan tulokset – Joensuun tulokset 2022. Joensuun keskustankehittämissyhistys Virta ry. Elinvoimalaskennan tuottanut TietoJärjestelmäPalvelu Salokorpi Oy.

Liitteet

Liite 1

Haastattelurunko mikrohaastatteluihin:

Kuinka monta kertaa viikossa käyt torin ja kävelykadun alueella talvella/kevällä?

Mikä tekisi torin ja/tai kävelykadun vetovoimaiseksi niin että kävisit siellä useammin talvella/kevällä? Mitä torilta puuttuu?

Kun käyt torin ja kävelykadun alueella talvella/kevällä, kuinka pitkään keskimäärin vietät siellä aikaa?

Mikä saisi sinut viihtymään talvella/kevällä pidempään torilla ja/tai kävelykadulla?

Kuinka monta kertaa viikossa käyt torin ja kävelykadun alueella kesällä/syksyllä?

Mikä tekisi torin ja/tai kävelykadun vetovoimaiseksi niin että kävisit siellä useammin kesällä/syksyllä? Mitä torilta puuttuu?

Kun käyt torin ja kävelykadun alueella kesällä/syksyllä, kuinka pitkään keskimäärin vietät siellä aikaa?

Mikä saisi sinut viihtymään kesällä/syksyllä pidempään torilla ja/tai kävelykadulla?

Haastateltavalle esitetyt taustakysymykset:

Sukupuoli (nainen / mies / muu / en halua vastata)

Työtilanne (opiskelija / työtön/virka/työvapaa / töissä (keskustassa) / töissä (muualla kuin keskustassa) / eläkeläinen / en halua vastata)

Missä kunnan ja kunnan/kaupungin osassa asut?

Liite 2

Mikrohaastatteluissa nousseet kehitysideat, kaikki haastateltavien vastaukset.

Mikäli samaa asiaa ehdotettiin useammin, on se merkitty x-merkillä ja perässä numerolla, kuinka monta kertaa maininta tehtiin.

Talvikauden kehitysideat

Kaupalliset kehitysideat

myyjiä x 9	kauppahalli liha- ja kalatiskit	maksuton pysäköinti
kauppahalli x 9	kauppahallin tarjonta	kuppiloita
kauppahallin lämpimät sisätilat x 3	kunnolliset joulumarkkinat	kohtuuhintainen kahvila
ruokapaikat x 3	joulutoreja aiemmin	pienet kioskit
markkinat x 2	kahvila, jossa lämmin sisätila	tarjontaa
kahviloita x 2	kivijalkakauppoja	kauppoja (esim. ruokakauppa, pikkutavarakauppa)
paikalliset myyjät	iltatori, kojuille pidemmät aukioloajat	edullisia kauppoja
myyjiä (liha, mauste, kala, käsityö)	palvelut	
myyjiä (kasvis)	lämpimiä juomia	

Tapahtumat

tapahtumia x 10	jää- ja lumiveistokset x 2	liikuntaa
musiikkia		

Infrastruktuuri

kojut x 7	torikojut kävelykadun reunaan
lämpimiä sisätiloja x 4	teltta/ kotakahvila
ei lunta ja jäätä torilla x 3	lämmiin kahvila
penkkejä x 3	torille sula käytävä?
luistinrata x 2	puusto saisi kasvaa, vehreyttä
penkkien puhdistus lumesta	valoja
parempi siisteys	esteetön pääsy esiintymislavalle
havupuita ja viheristutuksia	katettu oleskelualue-/paikka

Muut	
torielämää x 3	ihmisten tapaaminen
elävyyttä x 3	ihmisiä
aktiviteetteja x 3	lyhyempi matka
sää x 3	joulumarkkinoita Saksan tyyliin
nähtävää x 2	joulupalot kesäksi pois

Kesäkauden kehitysideat

Kaupalliset kehitysideat

kahviloita x 5	menestyvät kauppiaat
markkinat x 4	paikalliset herkut
tarjontaa x 3	markkinoiden edulliset hinnat
myyjiä x 3	myyjien tempausillat
myyjiä (kukat) x 2	iltatori
kauppahalli x 2	Marttakahvio
kirpputorit x 2	kauppoja
ruokapaikkoja torille x 2	kohtuuhintainen kahvila
torimyyntiä syksyllä	grillejä

Tapahtumat

tapahtumia x 12	tapahtumia syksyllä
lavaohjelmaa x 3	taidetta/viihde/kulttuuriaktiviteettia
musiikkiohjelmaa x 3	taidetta
esityksiä	interaktiivinen taide
esiintyjiä	kulttuuria

Infrastruktuuri

kojut x 4	ilmaisia istumapaikkoja
-----------	-------------------------

lapsille iso lumikinos leikkipai-
kaksi

lapsille liukumäki
pienet puiset kojut
pienet putiikit
jouluvalot
joulukuuset

tekemistä
Keski-Eurooppalaista tunnelmaa
turisteille lisää infoa
yhdistykset saisi tulla ilmaiseksi
torille esittelemään itseään

myyjiä (vihannes)
myyjiä (marjat, juurekset)
myyjiä (luonnonantimet, marjat)
myyjiä (jäätelö)
myyjiä (vaate)
yrityksiä
erikoisliikkeitä esim. leipäkauppa
maakunnan lähituotteet

elävää musiikkia
bändejä
livemusiikki
kansalaistoimintaa
kuvataidetta torille sekä työpa-
joja

siistit vessat

penkkejä x 2	selkeä oleskelupaikka, maksuton oleskelutila, aurinkotuoleja	ilmaisia istumapaikkoja ja oleskelutila varjoon
vehreyttä x 2	oleskelupaikka ja tuoleja	penkkejä ja varjopaikkoja
pienet puiset kojut	isompia puita	sähköpisteitä kokuille
parempi siisteys	kukkia	lisää tilaa kahviloihin
lapsille ilmainen leikkipaikka	kasvit/ruukkukasvit	

Muut

ihmisten tapaaminen x 3	vähemmän aukiomainen	meininkiä
sää x 2	koiran salliminen mukaan ulkokahvilaan	tekemistä
torielämää x 2	kokemuksia	lapsille toimintaa
aktiviteettia x 2	elämyksiä	vähäisempi mopojen ääni
nähtävää x 2	lyhyempi matka	vähemmän uskonnollista toimintaa
ihmisiä	värejä	

Liite 3

Haastattelurunko konsulttiyritykselle:

Millaisena näet kaupunkikeskustojen nykytilanteen?

Kuinka potentiaalisena näet kaupunkikeskustojen kehitysmahdollisuudet ja elinvoiman kasvun Joensuussa ja vastaavan kokoisissa kaupungeissa?

Tällä hetkellä kaupunkien strategioissa puhutaan paljon osallisuudesta/yhteisöllisyydestä sekä vastuullisuudesta. Miten näitä tavoitteita pystytään edistämään konsulttifirman näkökulmasta tehokkaimmin?

Mitkä ovat keskeisimpiä kaupunkikeskustojen elinvoiman mittareita Rambollille?

Mitkä ovat tehokkaita tapoja lisätä torialueen käyttöastetta ympärivuotisesti?

Mitkä tekijät lisäävät toritilan lumovoimaisuutta/puoleensavetävyyttä?

Mitä näet realistisina kehityssuuntina/mahdollisuuksina Joensuun torille tapahtumallisuuden kannalta?

Mitkä tekijät voivat heikentää torin lumovoimaisuutta ja/tai elinvoimaisuutta?

Minkälaisia haasteita näet Joensuun torilla ja sen läheisyydessä?

Miten Joensuussa voitaisiin hyödyntää palvelumuotoilua torialueen kehittämisessä?

Millaisena vaikutustekijänä näet automarkettien ja niiden ympäristöön kasvavien kauppakeskusten lisääntymisen ydinkeskustojen suhteen?

Joensuun keskustavisiassa (2021) kehitystoimenpiteet on jaettu kategorioihin Palvelutarjonnan parantaminen, Elävyyden ja viihtyisyyden ylläpitäminen ja lisääminen, Liikkuminen, Kaupunkirakenteen uudistaminen sekä Markkinointi ja yhteistyö. Minkä/mitkä näet tärkeimpänä elinvoimaisen keskustorin toteutuksen kannalta?

Haastattelurunko kaupungin edustajalle:

Mistä koostuu mielestänne lumovoima? Mitkä ovat Joensuun keskustan tärkeimmät lumovoimatekijät?

Miten torin tilalliset ratkaisut tukevat lumovoimaa?

Mitä tavoitteita kaupungilla on tori/keskusta-alueen kehittämisen suhteen?

Mitä kehittämissuunnitelmia kaupungilla on tori/keskusta-alueelle?

Konkreettisia kehityskohteita?

Mitkä tekijät ja asiat voivat edistää tai hidastaa kehitystyötä?

Minkä tahojen kanssa kaupunki tekee yhteistyötä keskustan ja torin kehittämiseksi?

Kehitystoimenpiteet on jaettu kategorioihin Palvelutarjonnan parantaminen, Elävyyden ja viihtyisyyden ylläpitäminen ja lisääminen, Liikkuminen, Kaupunkirakenteen uudistaminen sekä Markkinointi ja yhteistyö. Minkä/mitkä näet tärkeimpänä elinvoimaisen keskustatorin toteutuksen kannalta?

Onko kehittämistoimenpiteitä suunnitteilla tai tehty vision mukaan?

Jos on tehty niin miten ne ovat onnistuneet?

Näetkö kehittämistoimenpiteet realistisina?

(Onko kaupungin budjetoinnissa huomioitu kehittämistoimenpiteet?)

Kaikki visiossa esitetyt vs. Suunnitteilla olevat toimenpiteet

Onko esiin noussut tekijöitä, jotka ovat muuttaneet vision suuntaa?

Miten toria on tarkoitus eri vuodenaikoina käyttää? Mitä tavoitteita sen käyttöasteelle on?

Miten eri vuodenaajat vaikuttavat torin elävyyteen ja lumovoimaan?

Mitä eri vuodenaikoihin sidottuja kehityssuunnitelmia on?

Luistintrata, (jää)taide

Miten tuleva kauppahalli vaikuttaa toriin/torin kehitykseen?

3. Joensuun torikaupan ja -ympäristön muutokset – toriyrityksien kokemuksia lumovoi- masta

Eveliina Huusko, Rosa Kallio, Laura Andersson, Miikko Itäpuisto, Perttu Nykänen & Topias Rantanen

MONIMENETELMÄLLINEN TUTKIMUS KÄYTÄNNÖSSÄ

Johdanto

Tutkimuksessamme keskitymme Joensuun torin kaupankäynnin ja toriympäristön muutoksiin 1960-luvulta nykypäivään asti. Tuona aikana niin Joensuun tori, torikauppa yleisesti kuin koko kaupan rakenne ovat muuttuneet merkittävästi. Siinä missä torin rooli esimerkiksi päivittäistavaroiden myynti- ja ostopaikkana oli vielä 1960-luvulla merkittävä, kuuluu tämä rooli nykypäivänä lähes yksinomaan suurille marketeille ja muille päivittäistavaramyymälöille. Tori onkin muuttunut yhä enemmän paikaksi, johon tullaan viettämään aikaa ja josta haetaan elämyksiä, kokemuksia sekä ostetaan erikoistuotteita.

Lyhyenä taustoituksena mainittakoon, että Joensuusta tuli kaupunki vuonna 1848 ja tullausoikeudet kaupunki sai vuonna 1860. Joensuun kaupunki sijaitsee Pohjois-Karjalassa Pielisjoen suussa. Kaupunki perusteettiin empiren ruutukaavan aikaan ja esimerkiksi Turun suurpalo aiheutti muutoksia ruutuasemakaavatyypissä, ja näin alettiin suosia väljää rakentamista sekä leveitä katuja sekä puistoalueita myös Joensuussa. Keskusta-alueen suunnittelussa toteutettiin siis ruutuasemakaavaa, eli suorakulmaista katuverkostoa. Joensuun tori sai paikkansa keskustan ytimestä Siltakadun, Koskikadun, Kauppakadun ja Torikadun muodostamalle aukiolle. (Kontkanen 2008: 29–30).

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Miten Joensuun torin yrittäjät kokevat torikaupan ja toriympäristön muutoksen?
2. Miten Joensuun tori on muuttunut viimeisen 60 vuoden aikana?
3. Miten Joensuun toria tulisi kehittää tulevaisuudessa?

Teoreettinen viitekehys: Lumovoima

Joensuun Kaupunkikeskustayhdistys Ry:n Lumovoimaa keskustaan -hankkeen tavoitteena on lisätä Joensuun keskustan vetovoimaa ja viihtyisyyttä muun muassa elämyksien ja kulttuurin kautta. Siinä missä elinvoimalla viitataan kunnan kasvukykyyn, vetovoimalla sen houkuttelevuuteen muualla asuville ja pitovoimalla nykyisten asukkaiden tyytyväisyyteen, lumovoiman käsitteellä tarkoitetaan ennemminkin edukseen erottumista ainutlaatuisen elämystalouden ja luovuuden avulla. Tällä tavoin lisätään alueen vetovoimaa ja houkuttelevuutta sekä matkakohteena että asuinpaikkana. (Lehtinen 2020) Vetovoimatekijöiden kartoittamisen lisäksi Joensuun kaupunki teetti vuonna 2020 hankkeen nimeltä Joensuun Keskustavisio. Siinä ydinkeskustan lumovoiman parantamiseen liittyviä, asukaskyselyistä esiin nousseita keinoja käsiteltiin esimerkiksi taiteen, valaistuksen, äänimaiseman, tapahtumien, esitysten ja liikuntamuotojen kehittämiseen liittyen. Kehittämisideointiin osallistui asukaskyselyssä 478 asukasta, erilliseen nuorten kävelylabrassa 15 opiskelijaa ja yrittäjien työpajassa 40 yrittäjää. (Joensuun kaupunki 2021)

Tutkimuksessamme on kartoitettu Joensuun torin lumovoiman kehittämistä kysymällä haastateltavilta torin kehitykseen liittyviä ideoita. Lumovoiman käsite on osa Joensuun kaupungin brändiä, mutta se saattaa olla monitulkintainen eikä välttämättä yleistajuinen sana, joten emme käyttäneet sitä haastatteluissa. Tutkimuksessamme tarkastelemme torin roolia keskustan yhtenä keskustan lumovoimaan vaikuttavana tekijänä. Vilkas tori, jossa myydään monipuolisia ja laadukkaita tuotteita, järjestetään runsaasti tapahtumia ja muuta ohjelmaa on tutkimuksessamme katsottu lumovoimaa edistäväksi tekijäksi. Osansa lumovoimaan luovat myös esimerkiksi viihtyisä toriympäristö, taide ja valaistus.

HISTORIAALLINEN VIITEKEHYS

Kaupan rakennemuutos

Joensuun ensimmäiset markkinat järjestettiin vuonna 1849, siis vasta vuosi kaupungin perustamisen jälkeen. Syysmarkkinat keräsivät tuolloin kokoon 10 000 henkeä. Kaupungin keskustan kehitys alkoi vauhdittua tämän jälkeen ensimmäisen asemakaavan laadinnan myötä sekä katuverkoston kehittyä. Myös kauppatorille alkoi virrata myyjiä erilaisine kojuineen. Torikaupasta on myös saanut alkunsa monen menestyneen joensuulaisen liikemiehen ura. Myöhemmin kauppatoiminta on siirtynyt liikkeisiin kaupungin keskustassa.

Tori- ja markkinakaupan osuus päivittäistavarakaupasta on vähentynyt ja onkin Kontkanen (2008) tutkimuksen mukaan enää alle prosentin luokkaa. Torin rooli on myös muuttunut kaupan rakenteen muutoksen takia kaupankäynnistä enemmän performatiiviseksi, eli tapahtumapaikaksi. Torin kaupankäynti on myös muuttunut kausittaiseksi painottuen kesään. (Kontkanen 2008: 31). Torista on tullut satunnainen ostospaikka, josta hankitaan kausi- ja erikoistuotteita (Heikkilä & Santasalo 2006: 11).

1970-luvun kaupan rakenteellinen muutos muutti myös torin merkitystä ja roolia. Elintarvikkeiden myynti alkoi keskittyä kiinteisiin valintamyymälöihin ja käsitöiden myynti erikoisliikkeisiin, ja näin torin rooli tarvikkeiden myyntipaikkana väheni. Ostoskeskusten kulta-aika oli 1980 luku, ja Joensuuhun avattiin Prisma vuonna 1989. (Kontkanen 2008: 9). Sokoksen tavaratalo rakennettiin Joensuuhun vuonna 1968 ja Carlson-tavaratalo avattiin Joensuussa vuonna 2007. Tavaratalon rakennuttaminen toi tasapainoa keskustan liike-elämään linkittäen toiminnallisesti Rantapuistoa, vanhoja puukortteleita sekä kauppatoria keskenään. (Piiparinen 2011: 44,51,56).

Keskustan kehittämistyötä on tehty jo pitkään, ja esimerkiksi kävelykeskustaa suunniteltiin jo 20 vuotta sitten. Suunnittelua ja toteutumista hidasti 1990-luvun lama, jolloin keskustan monet liikkeet joutuivat sulkemaan ovensa. Samaan aikaan kuitenkin automarketit jatkoivat kasvuaan keskustan ulkopuolella, ja houkuttelivat asiakkaita asioimaan keskustan ulkopuolelle. Keskustan kehittämisestä tuli entistä tärkeämpää, jotta se säilyttäisi asemansa kaupungissa. Kävelykadun luomisella oli tarkoituksena nostaa keskustan viihtyisyyttä sekä kuluttajille että yrittäjille, sillä houkutteleva ympäristö voisi vetää aiempaa paremmin asiakkaita. Tavoitteena oli muun muassa kohentaa keskustan viihtyisyyttä ja yhdistää kaupallisesti kahtia jakautunut keskusta-alue toimivaksi kokonaisuudeksi.

Keskustan kehittämistarpeesta syntyi myös Joensuun kaupunkikeskustayhdistys ry, nykyinen Virta, johon kuului ja kuuluu edelleen alueen yrittäjiä ja kiinteistöjä. Yhdistyksen toimenkuvaan on kuulunut tapahtumien ja teemapäivien järjestäminen sekä keskustan yleisilmeen viihtyisyydestä huolehtiminen esimerkiksi talvella jouluvaloin. Kaupunki on antanut yhdistykselle toimivaltaa päättää toiminnasta ja tapahtumista sekä toimia yhteistyöelimenä yrittäjien, kiinteistönomistajien ja kaupungin välillä. (Riikonen 2001: 37, 40–43). Kävelykadun toteuttaminen aloitettiin vuonna 1999 ja kävelykatu on onnistunut kaupallisten palvelujen säilyttämisessä sekä keskusta-alueen yhtenäistämässä. Kävelykadun ollessa torin vieressä, on sen nähty tuovan sinne lisää eloa ja ohjelmaa. (Kontkanen 2008: 31–35).

Torikaupan muutos

Kaupan rakennemuutos on merkinnyt muutoksia torikaupalle käytännössä. 1990-luvun talouslaman takia ostovoima yleisesti laski viidenneksen, muuttaen kulutuksen keskittymistä enemmän perushyödykkeisiin ja päivittäistavaroihin erikoistuotteiden sijasta. Säästävä elämäntapa ajoi kulutusvalinnat painottamaan tuotteiden hintaa laadun sijasta, mikä johti keskustan vähittäiskaupan kulutussuosion ja tarjonnan vähentymiseen. Kuitenkin kulutuksessa on tämän jälkeen myöhemmällä 1990-luvulla alettu painottaa erikoistuotteita ja palveluita luoden kilpailua keskustan ja markettien, mutta myös paikkakuntien välille. (Joensuun kaupunki 1997) Torikauppa on edellä mainitun kaupan rakennemuutoksen takia muuttunut myös Joensuussa. Torin rooli esimerkiksi päivittäistavaroiden myyntipaikkana on vähentynyt. Sen sijaan torille tullaan ostamaan erikoistuotteita tai paikallisia erikoisuuksia.

Toriympäristö

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme paitsi itse torialuetta, myös siihen olennaisesti linkittyviä katualueita, kuten Siltakatua ja Kauppakatua torin kohdalla sekä Keskuskujaa. Nykyisin kyseiset alueet muodostavat torin kanssa yhtenäisen kävelyalueen, johon myös torin toiminnot ovat välillä tarvittaessa levittäytyneetkin. Näin oli esimerkiksi toriparkin rakentamisen ja torin remontin aikaan, jolloin torilla toimivat kojut ja kahvilat siirtyivät kävelykadun ja Keskuskujan alueille.

Torin rooli kaupunkitilana ja -ympäristönä on Joensuussa keskeinen, kuten on monessa muussakin suomalaisessa kaupungissa. Tori sijaitsee keskellä Joensuun liikekeskustaa. Toisin kuin monessa muussa kaupungissa, on Joensuussa tori pysynyt samalla paikalla käytännössä kaupungin perustamisesta asti. Jo ensimmäisessä, vuodelta 1848 olevassa asemakaavassa tori on osoitettu nykyiselle paikalleen, joskin silloin vielä nykyistä laajempaan kattaen myös nykyisen Vapaudenpuiston korttelin (Kauppatorin ja ympäristön asemakaavamuutos 2020).

Vaikka torin paikka on pysynyt samana, on tori itsessään sekä sen ympäristö kokenut suuria muutoksia kaupungin historian aikana. 1960-luvun alussa tori oli kaupunkikuvallisena ja arkkitehtonisena ympäristönä hyvin erilainen. Torin pohjoispuolta reunustivat nykyisinkin paikallaan olevat Siltakadun varren 1930–1950-lukujen aikana valmistuneet kerrostalot. Länsireunalla korkea Pankkitalo oli valmistunut jo vuonna 1951, mutta sen vieressä olivat tuolloin linja-autojen terminaali-alueena toiminut Keskuskuja sekä matala Hankkijan talo. Torin eteläreunalla nykyisen Carelicumin paikalla oli huomattavasti pienimuotoisempaa puutalorakentamista. Torin ympäristön korttelit ovat muovautuneet nykyiseen muotoonsa vähitellen. Nykyisen Carelicumin rakennus valmistui vuonna 1985 (Piiparinen 2011a). Hankkijan talon torin puoleisen päädyn tilalle rakennettiin Pankkitalon pariin toinen korkea rakennus, as oy Torinhelmi, vuonna 2003.

Toriympäristö itsessään on tutkimuksemme ajanjakson aikana muuttunut merkittävästi. 1960-luvun alussa torin Siltakadun puoleisella laidalla seisoivat vielä ensimmäinen, puurakenteinen kauppahalli. Ajan saatossa tämä, kuten myös sitä seurannut, vuonna 1968 Koskikadun puolelle valmistunut halli on purettu, ja parhaillaan järjestyksessään kolmas kauppahalli on valmistumassa kutakuinkin alkuperäisen hallin paikalle. Toriympäristön toimintoja ja ilmettä on muovannut esimerkiksi autoliikenteen lisääntyminen ja toisaalta 2000-luvun puolella kävelykeskustan rakentuminen. Ajan saatossa myös esimerkiksi torin pintamateriaalit, valaistus, kojut sekä muut torin kaupunkiympäristöä ja -tilaa osaltaan määrittävät tekijät ovat muuttuneet. Näitä muutoksia käsittelemme tarkemmin jäljempänä.

Kuva 1. Joensuun tori kaupungintalon tornista kuvattuna 1980-luvun alussa. Esimerkiksi etualalla näkyvä Vapaudenpuisto on sittemmin kokenut suuren muutoksen. Myös tori ja sen ympäristö ovat muuttuneet huomattavasti; esimerkiksi pysäköinti on poistunut torialueelta. (Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

AINEISTOT, ANALYYSI JA MENETELMÄT

Haastattelut ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tutkimus on tyyliltään empiirinen eli kokemuksiä korostava, minkä lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään laadullisia eli kvalitatiivisia menetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään esimerkiksi haastatteluja, kyselyitä, havainnointia ja erilaisia dokumentteja. Tutkimuksen haastatteluaineisto kerättiin puolistrukturoitujen haastatteluiden avulla. Puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu on menetelmänä joustava. Keskustelunomainen haastattelu ennalta suunnitellun kysymysrungon ympärillä jättää tilaa käsitellä muita haastattelussa esille nousseita asioita. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, luvut 1 ja 3)

Koska halusimme tutkimuksemme selvittää toriyrittäjien kokemuksia ja tarinoita, koimme haastattelun luontevimmaksi menetelmäksi kerätä tietoa. Toteutimme yhteensä kolmen haastattelijan voimin viisi haastattelua Joensuun torilla toimiville tai aikanaan toimineille yrittäjille puhelimitse ja kasvotusten. Yksi haastatteluista oli ryhmähaastattelu, ja neljä yksilöhaastattelua. Haastateltavia oli yhteensä kuusi ja he valikoituvat asiakkaan

ehdottamien henkilöiden sekä heidän uransa pituuden perusteella. Toriyritysten uran pituus vaihtelee kahdenkymmenen ja kuudenkymmen vuoden välillä. Haastateltavien anonymiteetin vuoksi käytämme haastateltavista tunnistetietoja H1, H2, H3, H4, H5 ja H6.

Puolistrukturoidussa haastattelussa on etukäteen valitut teemat ja niitä tarkentavat kysymykset. Puolistrukturoitu haastattelu liikkuu avoimen ja strukturoidun haastattelun välimaastossa. Siinä kysymysten muotoilun ja järjestyksen ei tarvitse noudattaa niin tarkkaa muotoa kuin strukturoidussa, mutta siinä on kuitenkin avointa haastattelua tarkemmin etukäteen mietityt teemat ja kysymykset. (Tuomi ja Sarajärvi 2002: 77–78) Tutkimuksemme haastattelurungon pohjalla on pitkälti tutkimuskysymyksissä esitetyt teemat eli torikaupan muutos ja toriympäristön muutos. Näihin teemoihin esitimme 9–12 etukäteen mietittyä kysymystä, jotka ovat raportin liitteenä. Kysymysten määrä riippui siitä, esittikö haastattelija pääkysymysten ohella tarkentavia kysymyksiä. Haastattelu oli keskustelunomaista, ja haastattelijat saattoivat välillä pohtia yhdessä haastateltavan kanssa kysymysten aiheita.

Haastattelujen analysoinnissa hyödynnettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia sekä teemoittelua. Sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa laaja käsite, sillä se toimii niin yksittäisenä metodina kuin teoreettisena kehityksenäkin. Sisällönanalyysia voidaan pitää myös kattoterminä erilaisille laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmille, joista useimmat perustuvat tavalla tai toisella sisällönanalyysiin. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Ajatuksena on, että analysointia ei ohjaa ennalta asetettu teoria, vaan aineistosta valittavat analyysiyksiköt muodostuvat tutkimuksen tarkoituksen ja kysymysten asetteluun pohjalta. Aikaisemmat havainnot, tiedot tai teoriat eivät siis ole kytköksissä analyysin toteuttamiseen tai lopputulokseen. (Tuomi ja Sarajärvi 2002: 97) Haastattelujen litteroinneista kirjattiin aluksi ylös, mihin muutokset toriympäristössä ja torikaupassa ovat haastateltavien mielestä kohdistuneet, sekä millaisia kehitysideoita he kertovat. Näihin asioihin liittyvät virkkeet ovat analyysiyksiköitä, jotka toisaalta myös ohjaavat teemoittelun suunnan.

Teemoittelu on yksi analysoinnin vaiheista ja se mielletään usein varsinaiseksi analyysiksi (Tuomi ja Sarajärvi 2002: 95). Käsillä olevassa tutkimuksessa litteroidusta aineistosta muodostui kuusi teemaa: kaupan rakennemuutos, toriympäristö, torin kaupankäynnin muutos, kauppahallit, liikenne ja kehitysehdotukset. Teemat valikoituivat sen mukaan, mitkä aihepiirit toistuivat litteroinneissa, ja liittyikö niihin haastateltavien mukaan muutoksia tai kehitysehdotuksia, vai molempia. Näiden aihepiirien pohjalta rajasimme tutkimusaineistosta pois muun aineiston, kuten haastateltavien omat seikka-peräiset uratarinat ja pyrimme vastaamaan teemojen yksityiskohtaisemman tarkastelun kautta tutkimuskysymyksiimme. Teemoihin liittyvät virkkeet väri koodattiin, jotta kunkin teeman asiat erottuvat toisistaan. Sama virke olisi sopinut useampaan teemaan, mutta tutkimuksen tekijä valitsi sen teeman, johon haastateltavan kommentti eniten liittyi. Esitimme analysoinnin yhteydessä teemoille kysymyksen, mitä muutoksia teemoihin liittyy, entä millaisia kehitysideoita. Sen mukaan olemme nostaneet litteroinneista teemoja vastaavia virkeitä. Nämä teemat ohjasivat myös seuraavassa luvussa esiteltävää dokumenttianalyysia, joten teemoittelulla on näkyvä rooli tulosten kannalta.

Kaupan rakennemuutos- teema on haastatteluissa läpileikkaava, sillä se selittää haastateltavien kokemuksien taustalla vallitsevia muutoksia torikaupasta. Katsomme, että käsite on ikään kuin selittävä kattotermin tulokset- osion torin kaupankäynnin muutos- luvussa. Tämän vuoksi se ei saa omaa osiotaan tulokset osiossa, mutta ilmenee edellä mainitun alaluvun yhteydessä ja on selitetty historiallisessa viitekehityksessä. Samoin toriympäristö- teema ilmenee muiden teemojen yhteydessä, sillä se käsittää muutoksia ja kehitysehdotuksia liittyen torialueen visualisuuteen, liikenteeseen tai fyysiseen toriin. Käsitteellä on olennainen paikka tutkimuksessa, joten sen takia sekin on avattu yksityiskohtaisemmin viitekehityksessä, mutta ei ole eritelty tuloksissa. Näin ollen selkeästi erillisinä teemoina tuloksiin valikoitui alaotsikoiksi liikenne, torin kaupan käynnin muutos, kauppahallit, sekä tori- ja keskusta-alueen lumovoima, sillä näitä ei voitu yhdistää enää suppeammaksi kokonaisuudeksi.

Dokumenttianalyysi ja -aineistot

Tutkimukssamme on hyödynnetty tutkimusmenetelmänä myös dokumenttianalyysia. Dokumenttianalyysissä hyödynnettävälle aineistolle on ominaista kirjallinen muoto esimerkiksi kokospöytäkirjoina, lehtikirjoituksina, muistioina, raportteina, piirroksina, verkkosivuina, litterointeina tai suunnitelmina (Piergiorgio 2003; Ojasalo ym. 2015). Tutkimuksemme dokumenttiaineistoina olemme hyödyntäneet monipuolisesti erilaisia Kauppatorin aluetta koskevia, kaupunki- ja liikennesuunnitteluun liittyviä dokumentteja. Näihin lukeutuu muun muassa Kauppatorin aluetta koskevia eri vuosilta olevia asemakaavoitusaineistoja, liikennesuunnitelmia sekä torin ja ydinkeskustan alueeseen liittyviä selvityksiä ja lausuntoja. Aineistot on hankittu käyttöömmme Joensuun kaupungin kaavoituksen arkistosta, kaupungin keskusarkistosta sekä eri nettilähteistä. Käytetyt dokumenttiaineistot on listattu lähdeluettelon yhteyteen.

Dokumenttianalyysissä hyödynnettävä aineisto on saatavilla olevaa valmista aineistoa, joka on mahdollisesti luotu eri käyttötarkoitusta varten (Anttila 1998, Piergiorgio 2003; Rappley 2007; May 2011). Analyysimenetelmälle on keskeistä järjestelmällisyyden ja aineiston selkeyttämisen lisäksi tutkimuskysymyksiin liittyvien asiayhteyksien ja lisänäkökulmien etsiminen sekä apu tutkimusaiheen taustoittamiseen. (Ojasalo ym. 2015) Omassa tutkimukssamme dokumenttiaineistojen analysoinnin keskiössä oli vastauksien, taustoituksen ja lisänäkökulmienkin löytäminen haastatteluissa esille nousseisiin teemoihin niitä täydentäen. Dokumenttianalyysimme oli siis aineistolähtöistä, sillä dokumenttiaineistoa lähestyttiin ennen kaikkea haastatteluissa esiin nousseiden teemojen kautta. Valitsimme edellä mainitut aineistot niiden haastatteluihin liittyneiden asiayhteyksien, lisänäkökulmien, visuaalisuuden sekä luotettavuuden perusteella.

Tutkimusprosessin keskeisiä vaiheita olivat aineiston hankinta, analysointi, tulosten tulkinta sekä johtopäätösten muodostaminen. Valittuun kauppatoria ja sen lähiympäristöä koskevaan aineistoon tutustuttiin yleispiirteisesti – painottaen kuitenkin haastatteluille ominaisia näkökulmia huomioinnissa. Analysoinnissa aineisto pyrittiin valituista näkökulmista yhdistämään haastatteluiden keskeiseen sisältöön yhteisinä teemoina vielä rajatumminkin ja tarkemmin, löytäen yhtäläisyyksiä niiden välillä. Kuten myös taustoittamaan kokonaiskuvaa ja löytämään mahdollisia lisänäkökulmia tutkimusongel-

maan ja -kysymyksiin. Johtopäätösten muodostamisessa tavoiteltiin syy-yhteyksiin ja kokonaiskuvin saamaan vastauksia tutkimukselle. Käytännössä siis potentiaaliset aineistot luettiin läpi ja kerättiin niistä haastattelujen teemoihin liittyneitä muistiinpanoja, jotka samalla luokiteltiin eri teemojen alle. Myöhemmin nämä kirjoitettiin auki siten, että niistä syntyisi vuoropuhelua haastatteluaineiston kanssa.

Tähän tutkimukseen etsimme jonkin verran myös valokuva-aineistoa Pohjois-Karjalan museon kuva-arkistosta. Näiden etsintä sekä analysointi voidaan lukea osaksi laadullista tutkimusta, sillä kuvista pyrittiin löytämään muuta tutkimusaineistoa tukevia esimerkkejä sekä mahdollisia sellaisia torialueen muutoksen esimerkkejä, jotka eivät olleet muissa aineistoissa tulleet vastaan. (Alasuutari 2012: 26). Havaintoja pyrittiin pelkistämään siten, että teoreettis metodologisena näkökulmana pysyi muutenkin tutkimuksessa käytetty viitekehys eli käytännössä etsittiin olennaisesti torikaupan ja toriympäristön muutoksia parhaiten kuvaavia valokuvia (Alasuutari 2012: 31–32). Koska tutkimuksemme keskiössä olivat kokeneiden torikaupan yrittäjien haastattelut, korostuivat niistä nousseet teemat myös valokuvien valinnassa. Kuvista onnistuttiinkin löytämään torialueen muutoksia hyvin kuvaavia esimerkkejä ja niistä saatiin uuttakin valotusta esimerkiksi liikenteellisiin muutoksiin, kuten linja-autoterminaalien ja -aseman aiempiin sijainteihin, sekä vuosilukuihin.

TULOKSET

Liikenne

Keskeisimpiä liikenteellisiä muutoksia torilla ja sen läheisyydessä ovat olleet kävelykatujen perustamiset sekä pysäköinnin uudelleenjärjestäminen. Ensimmäiset suunnitelmat ja selvitykset kävelykeskustasta tehtiin jo 1970-luvulla.

”Ensimmäinen virallinen suunnitelma Joensuun keskustaan perustettavasta kävelykadusta esiintyi vuonna 1976 laaditussa liikennesuunnitelmassa. Kävelykatu oli suunnitelman eräs merkittävimmistä tavoitteista -- Kävelykatuajatus perusteltiin niin viihtyisyyden, turvallisuuden kuin keskustan toiminnallisuuden kohentamisella.” (Piiparinen 2011a: 59)

Vuoden 1976 suunnitelmassa oli jo tavoitteena Kauppakadun muuttaminen kävelykaduksi lähes koko pituudeltaan (Torialueen ja kävelykadun yleissuunnitelma 1985).

1990-luvulla torin luoteiskulmalla osa kauppakadusta oli ollut kävelyalueena, ollen suosittu oleskelu- ja kohtaamispaikka etenkin kesäisin esiintymislavan yhteydessä. Se oli todettu melko onnistuneeksi torin toiminnalliseksi laajentumiseksi, vaikkakaan fyysisesti sitä ei määritelty kovin katu- tai torimaiseksi (Joensuun keskustan... 1997). Kaksi haastateltavaa muistelee, kuinka omat kojut saivat aikoinaan olla kävelykadulla (H3 & H4). Kojut olivat paremmin ohikulkuevien ihmisten saavutettavissa, kuin nykyisin varsinaisella torilla, jota erään haastateltavan mukaan harvemmin käytetään kauttakulkureitinä (H4).

Kokeiluluontoisten kävelykatujen jälkeen varsinaista kävelykeskustaa ja ensimmäisiä pysyviä kävelykatuja suunniteltiin kuitenkin vasta 1990-luvun loppupuolella. Kauppakadun osuus Niskakadun ja Suvantokadun välillä katsottiin suunnitelmissa sopivimmaksi ensimmäiseksi kävelykaduksi (Nevalainen 1996). Yrittäjäkyselyssä kävelykatuvaihtoehdoista eniten kannatusta sai Kauppakadun hieman lyhyempi osuus välillä Niskakatu-Siltakatu. Vuoden 1997 keskustan kehittämisen selvityksessä todettiin myös vielä tuolloin torin kupeessa sijainneen paikallisen linja-autoliikenteen keskustaterminaalien olevan toiminnallisesti hyvä, mutta kaupunkikuvallisesti huono (kuva 2). Tämän torialueen liikenteellistä muutosta mainiosti kuvaavan terminaalien olemassaolon ja summittaisen ajanjakson huomasimme vasta valokuvista, joista yksi on tähän liitettyä.

Kuva 2. Joensuun Keskuskujja ja Tori vuonna 1982. Keskuskujalla toimi tuolloin paikallisen linja-autoliikenteen keskustaterminaali. (Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

Autoliikennevaltaisuus näkyi 1990-luvun loppupuolella torin ympäristössä monin tavoin. Esimerkiksi Siltakadun ja Rantakadun liittymä oli vielä leveä ja monikaistainen liikennevalo-ohjattu liittymä nykyisen kiertoliittymän sijaan. Se oli myös keskustan vaarallisin kohta autoliikenteelle. Myös perusvalaistuksen roolina oli nimenomaan ajoratojen valaiseminen. (Joensuun keskustan... 1997) Kävelykeskustan rakentuminen kesti pitkään; ensimmäisten kävelykatuosiinien rakentaminen ja paikallisbussipysäkkien siirtäminen katujen varsille venyi 2000-luvun alkuun (Joensuun kävelykeskustan... 2002)

Liikennejärjestelyiden muutokset ovat vaikuttaneet torin kaupunkikuvaan oleellisesti. Eräs haastateltavista muistelee, että tori oli ikään kuin toisin päin nykyiseen verrattuna (H3). Haastateltavat nostivat toriympäristön muutoksissa esiin muun muassa parkkihallin ja kävelykadun rakentamisen. Parkkihallista nousi keskustelua kahdessa haastattelussa, puolesta ja vastaan (H3 & H4). Toinen parkkihallin maininneista haastateltavista kertoi, että parkkihallin myötä autot ovat hävinneet kadun varsilta, ja parkkihalli näyttää vetävän autoja. Haastateltava näkee hissiyhteyden parkkihallista torille ja valmistuvaan kauppahalliin kätevästi. Hän on myös todennut, että parkkihallin maksullisuus aiheuttaa joissakin ihmisissä paheksuntaa, vaikka kyse olisi vain eurosta. (H3)

Toinen parkkihallin maininnut haastateltava näkee kulkuyhteyden autolla toriympäristöön haastavana, jopa rajoitettuna, vaikka torille pääseeikin ajamaan. Toriympäristössä ei ole kunnollisia parkkimahdollisuuksia, mikä tekee kävelymatkasta torille pitkän. Samoin kulkuyhteys toriparkista ylös hissillä ja takaisin parkkihalliin koetaan haastavaksi etenkin liikuntarajoitteisia ajatellen. Haastateltava toivoo, että uuden kauppahallin viereen tulisi parkkimahdollisuuksia etenkin ikääntyviä ihmisiä ajatellen, ettei autoa tarvitsisi jättää kilometrin päähän. (H4)

”Ei se oo kiva ainakaan vanhempien ihmisen sitten, nuoremmathan mennä tempoo sitten sinne tuota sillä tavalla.” (H4)

Torin alle sijoitettavan pysäköintilaitoksen suunnittelu alkoi saada alkusysäystään 1980-luvulla, kun pysäköintipaikkojen todettiin olevan hyvin ruuhkautuneita ja tyhjen paikkojen etsimisen todettiin aiheuttavan muun muassa autoilijoiden jatkuvaa korttelikiertoa. Myös kevyen liikenteen koettiin olevan hankaluuksissa kasvavan liikenteen seassa. Keskustan liikennesuunnitteluun oli vielä tuossa vaiheessa esillä useita vaihtoehtoja. (Yleissuunnitelma 1985)

1990-luvun lopussa torin alle sijoitettavaa pysäköintilaitosta alettiin suunnitella toden teolla. Tavoitteena oli esimerkiksi parantaa keskustan kilpailukykyä automarketteihin verrattuna sekä vapauttaa käyttämätöntä rakennusoikeutta torin läheisistä kortteleista. Rakennusprosessin todettiin pitävän sisällään haasteita löyhän maaperän vuoksi sekä edellyttävän pohjaveden pinnan väliaikaista laskemista. (Joensuun torinaluspysäköinti, hankesuunnitelma 1998)

Toriparkin kaavoittaminen ja rakentaminen osoittautui kuitenkin pitkäksi prosessiksi. Vuonna 1999 kaupunginvaltuusto teki päätöksen käynnistää asemakaavamuutoksen laadinnan Kauppatorille. Tämän kaavamuutoksen yhtenä tavoitteena oli toriparkin rakentaminen. Lopulta Kauppatorin alueen asemakaava saatiin ehdotusvaiheeseen kuitenkin vasta vuonna 2007 hylkäyksien ja uudelleenkäynnistämisen jälkeen. (Joensuun kaupungin kaavoitus 2007; Joensuun kaupunginvaltuusto 2003) Toriparkin rakentaminen mahdollistui lopulta vuonna 2010, kun KHO hylkäsi kaavasta tehdyt valitukset

(Hämäläinen 2010). Kaavassa edellytettiin, ettei toriparkin rakentamisvastuu ole kaupungilla.

Vuonna 2014 solmittiin aiesopimus kaupungin ja Skanska oy:n välillä toriparkin rakentamiseksi. Sopimus kuitenkin purettiin vuoden 2016 keväällä hankkeen taloudellisiin haasteisiin vedoten. (Väinämö 2016) Skanskan kanssa tehdyn sopimuksen kariuduttua kaupunki solmi kesällä 2016 sopimuksen PKO:n ja kanssa toriparkin toteuttamiseksi. (Jormanainen 2016) Tämän sopimuksen tuloksena nykyinen toriparkki saatiin rakenteille ja se valmistui vuonna 2018.

Torialueen liikenteeseen liittyen nostettakoon haastatteluista esiin vielä muutama mielipide. Eräs haastateltavista pohti, että torinhan pitäisi olla keski-Euroopan tyyliin agora, eli kaupungin keskus, ja sitä se oli Joensuussakin ennen vanhaan (H2). Muutama haastateltava pohti kävelykadun rakentamisen ja parkkipaikkojen vähenemisen kaduilta hiljentäneen myös keskustan liikehuoneistot (H2, H6). Keskusta on "hyytynyt" liikenteen vähennyttä (H6). Tämän tekstin kirjoittaja muistelee asioineensa vuoden sisään erään keskustassa sijainneen liikkeen loppuunmyynnissä. Liike aikoi avata uudet tilat Prismen rakennukseen, sillä keskustan toiminta ei enää vetänyt asiakkaita. Ihmiset keskittyvät asioimaan kaupungin ulkopuolelle automarketteihin, jossa parkkipaikat ovat kaupan vieressä. Luonnollisesti silloin myös keskustassa sijaitsevat liikkeet sijoittavat liiketoimintansa näihin vetovoimaisiin paikkoihin. Yksi haastateltavista huomauttaa, että sakko-ongelmat hankaloittavat asiointia keskustassa. Toisaalta hän kuitenkin kiittää keskustan Sokoksen ja Citymarketin parkkitaloja, jonne auton saa pysäköityä myös lähelle kauppia ja toria. (H6)

Torin kaupankäynnin muutos

Nykyään vuonna 2023 kaupankäynnin muutoksesta Joensuun torilla oltiin yhtä mieltä – se on hiljentynyt. Siinä missä ennen torilla oli, jos jonkinlaista kauppiasta ja kojua sekä puheensorinaa ja vilinää, eräs haastateltavista kuvailee, että nykyinen torielämä on "hiljentynyt dramaattisesti" (H2). Toinen haastateltava ilmaisee oman torikojumyyntinsä olevan nykyään lähinnä harrastelutoimintaa, sillä torikaupasta ei saa enää elinkeinoa (H3). Kolmas pohtii, minne ihmiset ovat hävinneet. Etenkään näin talviaikana torilla ei näy päiväsaikaan juuri ketään. Ennen ihmisiä oli kojuilla jonoksi asti. Jotakin virikettä torille pitäisi saada, haastateltava tuumaa. (H4)

"-ja muualtakin ku joku tulloo kulkukauppiaski käymää torilla sanoo ei tule tänne toista kertoo se on niin hiljane." (H3)

1990-luvulla tehdyn keskustainventoinnin yhteydessä tori on nähty kesäaikaan suosituksi kaupunkitilaksi, ollen täynnä ihmisiä ja sisältäen eri aktiviteetteja, kuten ohikulkua, esityksiä ja kahvittelua sekä torikauppaa. Torikahvilat ja torilava oli todettu keskeisimmiksi kesäajan kohtauspaikoiksi. Talvisin taas toria oli pidetty lähes autiona, kuitenkin viikonloppujen myöhäisiltojen ollessa aktiivisia läpi vuoden. Nuorisoina suosinut eri torin osia kohtaamispaikkoina eri vuodenaikoina: kesäisin torilavan edustaa, syksyisin ja keväisin taas torin pohjoislaidalla sijaitseva lehmuspuustoa. (Nevalainen 1996) Vielä 2000-luvullakin tori on ollut suosittu kohde erityisesti keskikesällä (Martikainen 2010: 256). Vuoden 2010 tienoilla Joensuun kaupungin tekniselle virastolle on rekisteröity vuosittain 50–70 erillislupaa vaatinutta tapahtumaa (Martikainen 2010: 273).

Haastateltavat muistelevat aikoja, kun torilla oli hedelmä- ja vihanneskojuja, marjojen myyjiä, viskakoju, vaatteiden myyjiä, makkarakojuja ja grillejä, jäätelökioskeja, rukkakauppias ja kahviot, joissa myytiin muun muassa Viipurin rinkelä, viinereitä ja piirakoita (H1, H2, H3, H4, H5 ja H6). Haastateltavat muistelevat torilla olleen myös oravan nahkojen ostajaa ja hevosten vaihtokauppaa (H6).

Joensuun torilla on vuosikymmenten aikana myyty monenlaisia tuotteita. Joensuun kaupungin teknisen viraston mukaan rekisteröityinä myytävänä tuotteina vuosimyyjien tarjoamina ovat olleet esimerkiksi vuosien 2000–2012 aikana tekstiili-, käsityö-, leipomo-, kala-, paperi-, tuorevihannes- ja kahviotuotteet. Myös makeist tuotteita, marjoja, hilloja, vadelmia, herneitä, juureksia, avomaan kurkkua, perunaa ja naurista, sieninä kanttareille ja suolattuja haapasieniä, arpoja ja koruja, laukkuja sekä ruokaa on rekisteröity tuotteina. (Martikainen ym. 2010: 268 & 273) Markkinoiden aikaan tuotevalikoima on ollut määrääjain laajempi, mainittakoon esimerkiksi vaatteet, työkalut, sisustustekstiilit, kalastus-, siivous- ja hiihtotarvikkeet, musiikkituotteet, koiran- ja hiustenhoitotuotteet sekä lelut (Martikainen 2010: 273).

Palaten vakituisempaan torimyyntiin, on vaatteista esimerkiksi myyty kenkiä kauppatorilla vuosien 1951–1984 toimineessa kenkäkaupassa ja kesäisin pipoja, villasukkia ja pitsiliinoja (Martikainen 2010: 266–267). Ruoan myyntiin keskittyneissä yrityksissä on ollut muun muassa vietnamilainen ravintola ja kalaruokaa tarjoava muikkuruokala 2000-luvun alussa (Martikainen 2010: 254–255). Ruokaa on myyty myös eri vakiintuneiden kauppiaiden toimesta tuotteina ajallisesti vaihdellen. Näihin on kuulunut esimerkiksi karjalanpiirakoita, Suomen laajimmalla valikoimalla, makkaraa, kotileipomon piirakoita ja kalatuotteita (Martikainen 2010). Myös vuodesta 1997 lähtien keski-ikäisessä kauppahallissa on myyty liha- ja kalatuotteita (Martikainen 2010).

Tuotteina on myyty yksittäisten myyjien toimesta myös musiikkituotteita, kuten tallenteita vuosina 1983–2009 markkinoilla (Martikainen 2010: 192–193). Vuodesta 1998 ainakin vuoteen 2009 asti toimineilla, kesäisin järjestetyillä maakunnan perinteenä pidetyillä torikirppiksillä on myyty taas kierrätystuotteita, kuten vaatteita (Martikainen 2010: 271–272).

Ennen torille tuli myyjiä maaseudulta ja heille oli erikseen omia pöytiä. Nyt "maalaisia" ei enää juurikaan näy torilla, eräs haastateltava pohtii (H5). Kesän sesonkiajan torikauppiasta ulkopaikkakuntalaisia on kuitenkin aiemmin vuoden 2010 aikoihin todettu olleen noin puolet silloisen torin järjestyspäällikön arvioinnin mukaan (Martikainen 2010: 257). Torimyyjille oli haastateltavan mukaan varattu aikoinaan kaupungin puolesta pöytiä. Nykyisin torilla on telttaruutuja, joihin pystytetään teltat. (H1)

Myyntipaikkoihin liittyen, ovat ne aiheuttaneet aiemmin huomattavia erimielisyyksiä torikauppiaiden ja Joensuun kaupungin teknisen viraston välillä, ennen vuonna 1994 muodostettua sopua. Tuloksena esimerkiksi toripaikkojen vuokrat yhdenmukaistuivat ja paikan vuokraaminen vain viikoksi kerrallaan mahdollistui. 2000-luvun alkupuolella on esitetty myös toivomuksia paikkojen määräaikaista vuokrasta kesäajaksi. (Martikainen 2010: 248–249, 257)

Joensuun kaupungin teknisen viraston mukaan vuosipaikkoja myynnille oli varattu yhteensä 66 ja kaikkia paikkoja 250 vuonna 1995. Vuosien 2000–2012 aikana vuosipaikkalaisten määrä vaihteli 22–31 välillä. Päivä- ja viikkopaikkoja vuokrattiin vuosittain 2200–2500 vuoden 2010 aikoihin. (Martikainen 2010: 273)

Eräs haastateltava muistelee, kuinka aikoinaan markkina-aikana tori oli niin täynnä, että torikojuja oli jopa kaduilla (H3). Tämän asian vahvistaa osaltaan oivallisesti valokuva 1980-luvun alusta (kuva 3). Vuoteen 2010 asti neljästi vuodessa (tammi-, huhti-, syys- ja marraskuu) järjestettävillä markkinoilla on osallistunut keskimäärin noin 100 torimyyjää (Martikainen 2010: 273). Toisenlaisena markkinana toimineessa torikirppiksessä taas myyjä on ollut vuosittain vaihdellen 100–300 – ulkopaikkakuntalaisten kattaen osuudeltaan noin puolet (Martikainen 2010: 271–272). Nykyisin tori on vain puolillaan markkinoiden aikaan (H3). Rivien välistä on tulkittavissa, että asiakkaiden vähyys harmittaa toriyrittäjiä. Torin myynti olikin rahallisesti huipussaan 1980-luvulla. Kauppiaiden määrä nousi vielä hetkellisesti 1990-luvun laman aikaan, mutta myynti on vähentynyt hyvin selkeästi. (Martikainen 2010: 257–258)

”Siellä ois kiva olla myymässä, kun ois asiakkaita joillekka myyä.” (H4)

Kuva 3. Markkinoilla riitti talvella myyjä ja asiakkaita 1980-luvun alussa. (Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

Menneinä vuosikymmeninä torikauppiaina oli värikkäitä persoonia, jotka loivat omanlaisen tunnelman toriympäristöön. Vuosien saatossa yrittäjäkollegoita on painunut ”turpeen alle”, eikä haastateltava usko, että uusia yrittäjiä enää tulee toriyrittäjiksi. (H3) Kahden haastateltavan mielestä kahviot ovat pitäneet toria yllä (H2, H6).

”Kyllä ihminen tulee kahville, tekevät muita sitten ostoksia samalla.” (H6)

Nykyisin torilla sijaitsevat Päivänurmen kahvio sekä Marttakahvio. Vuodesta 1981 toiminutta Päivänurmen kahviota ja vuodesta 1974 toiminutta Marttakahviota luonnehditaan legendaarisiksi Joensuun maamerkeiksi, joissa tutut tapaavat toisiaan ja ovatpa toimintaa käyneet ihastelemissa myös julkisuuden henkilöt. (Lappalainen 2021, Marttakahvio 2023, H2, H5, H6)

Asiakaskunnan muutoksesta ollaan montaa mieltä, riippuen keneltä sitä tiedustele. Osa haastateltavista kokee, että asiakaskunta on muuttunut. Useampi haastateltava nostaa esiin ulkomaisten turistien lisääntyneen merkityksen torin vilkkaudessa. Korona-ajan rajoitteet osoittivat sen, kun ulkomaalaisten virta hiljeni (H3). Myös ulkomaalaisten rooli asiakkaissa tulee esille jo 1990-luvulta lähtien, torin ollessa pidettynä osana Joensuun identiteettiä matkailun ja kulttuurin osalta (Martikainen 2010: 248). Turisteina torilla on ollut erityisesti saksalaisia ja italialaisia ainakin aiemmin (Martikainen 2010: 255). Turistit ovat nostaneet tiettyjen tuotteiden, kuten tuliaisten ja vaatteiden myyntiä ainakin vuosien 1996 ja 2010 välisenä aikana (Martikainen 2010: 256). Ulkomaalaisten asiakkaiden takia myös kielitaidon osaaminen korostuu nykyään torimyyntissä (H2). Toiset ovat sitä mieltä, että asiakaskunta ei ole muuttunut, ja että vakioasiakkaat palaavat aina uudelleen asioimaan. Tori on paikka, jossa maailmalle opiskelemaan tai

Kuva 4. Martta Kahvio vuonna 1984.
(Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

Kuva 5. Vihanneskauppaa Joensuun torilla vuonna 1992
(Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

(Martikainen 2010: 261). Torikaupalla ei myöskään teoksessa vuonna 2003 haastatellun mukaan rikastu, vaan tulee toimeen juuri ja juuri (Martikainen 2010: 261). Osa tulee pitkienkin matkojen takaa, ja vaikka asiakaskunta onkin hiipunut, eikä torikauppa enää lyö leiville kuten aikoinaan, rakkaasta elämäntyöstä on hankala luopua (H1, H3 ja H4).

Kauppahallit

Kauppahallia voidaan pitää itse torialueen tärkeimpänä rakennuksena. Joensuussa kauppahalli on ollut tärkeä osa toriympäristöä, vaikka kauppahallin paikka on historian saatossa vaihdellut eikä kauppahallia aina ole torilla ollutkaan. Vanhin, kansallisromanttista tyyliä edustava ja puurakenteinen kauppahalli (kuva 6) valmistui torille vuonna 1902 ja vuonna 1928 sitä laajennettiin päädyistään lisäosilla (Piiparinen 2011b.) Vanhimman kauppahallin purkaminen mahdollistettiin vuonna 1961 hyväksytyllä Joensuun I ja II kaupunginosien asemakaavamuutoksella. Kyseinen asemakaava kattoi

töihin lähteneet nuoret palaavat aikuisiällä tapaamaan tuttuja. Tori ja etenkin siellä sijaitsevat kahviot ovat joensuulaislähtöisille tärkeä kohtaamispaikka. (H2, H5 ja H6)

Haastateltavat nostavat esiin myös asiointiajankohdan ja asiakaskunnan intresseissä tapahtuneen muutoksen. Aikoinaan toriyrittäjän päivä alkoi jo viideltä, ja ensimmäiset asiakkaat saapuivat kuudelta aamukahville ennen töihin menoa (H5). Joku vuosi oli niinkin, että tori oli ainoa paikka, josta Joensuussa sai pyhänäkin kahvit (H6). Nykyisin asiakkaat suuntaavat torille vasta aamukahdeksan ja kymmenen välillä, sunnuntaina vasta puolen päivän aikaan (H5). Torille ei tulla myöskään enää samassa tarkoituksessa kuin aikoinaan, eli esimerkiksi ostamaan rukkasia tai vihanneksia. Eräs haastateltava pohtii, etteivät nykyihmiset taida ostaa enää torilta vaatteita (H2), ja toinen toteaa nuorten shoppailevan mieluummin netissä (H3). Nykyään ihmiset suuntaavat asioimaan kaupungin ulkopuolella oleviin isoihin marketteihin. Ennen Citymarkettien ja Prismen tuloa kaupankäynti oli aivan erilaista, kuten pari haastateltavaa toteaa. (H5 ja H6)

Marketit ovat toden totta syöneet torin osuutta erityisesti päivittäistavaroiden myynnistä niin Joensuussa kuin muuallakin. Martikaisen teoksessakin haastatelluista pitkän linjan toriyrittäjistä useampi arveli myynnin laskun syyksi suuria marketteja. Ne pystyvät esimerkiksi myymään mansikkaa ja perunoita toria halvemmalla. (Martikainen 2010: 258) Osuuskaupat ovat olleet olemassa jo 1900-luvun alusta lähtien kilpaillen yksityisten kauppojen kanssa (Martikainen 2010: 217). Varsinainen päivittäistavarakaupan keskittyminen alkoi Joensuussakin vähitellen 1960-luvulla ja alkoi pikkuhiljaa vaikuttaa heikentävästi torin päivittäistavaramyyniin. Ensimmäinen marketin tyyppinen elintarvikekauppa, Vatraska, avattiin Torikadun varteen vuonna 1972 (Martikainen 2010: 216). Myynnin osalta Suomen toreille on kuitenkin muodostuneet omat erityispiirteensä ja painotuksensa. Joensuun torilla vihanneksen osuus myynnistä oli vuonna 2006 Suomen pienin, mutta piirakoiden ja leivonnaisten osuus taas oli suurin. (Heikkilä & Santasalo 2006: 10, 30) Vaikuttaakin siltä, että torit voivat myynnin osalta säilyttää jonkin verran asemiaan erikoistumisen avulla.

Haastateltavia yhdistää elämäntyö yrittäjänä tai myyjänä torilla. Monen liiketoiminta on lähtenyt liikkeelle vaatimattomista puitteista, mutta suosion myötä liiketoiminta on kehittynyt ja vakiintunut osaksi Joensuun torin kuvaa. Yksi haasteltavista nostaa esiin yhteiskunnan sosiaaliturvan muuttumisen. Ennen sosiaaliturvaa torikauppiaksi ryhtymiseen oli matalampi kynnyks, sillä jostain elanto oli saatava. Nyt työtönkin saa rahaa, eikä moni enää lähtisi sellaiseen "rumbaan" mitä aikoinaan toriyrittäjät ovat elantonsa eteen tehneet, kuvailee haastateltava. (H6) Eräs Martikaisen teoksessakin haastateltu liittyykin oman työn osuuden olennaiseksi tekijäksi torikaupan kannattavuudelle (Martikainen 2010: 261). Työn suola on yrittäjien sanojen mukaan asiakkaat, tutut ja tuntemattomien kanssa seurustelu (H1, H3 ja H4). Itse kaupan kannattavuudenkin on esitetty yksittäisen torikauppiaan osalta riippuvaiseksi kanta-asiakkaista

huomattavan laajan alueen, käytännössä koko pohjoisen ruutukaavakeskustan. Kaavassa kauppahallin paikka osoitettiin olemassa olleen hallin paikan sijaan torin etelä laidalle, Koskikadun varteen. Ratkaisua ei ainakaan asemakaavan selostuksessa olla millään tapaa perusteltu. (Joensuun kaupunki 1961.)

Kuva 6. Vanha kauppahalli kuvattuna arviolta 1950- tai 1960-luvulla. Siltakadun varren 1930–1940-luvuilta olevat liikerakennukset seisovat jo nykyisillä paikoillaan. Kauppahallia ympäröivä tori ympäristö sen sijaan pöytineen ja sorapintoineen näyttää huomattavan erilaiselta nykyiseen verrattuna. (Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

Vuoden 1961 asemakaavan mukainen, Koskikadun puolella sijaitseva uudempi kauppahalli valmistui vuonna 1968 (kuva 7). Arkkitehtonisesti uudempi halli oli aivan erilainen kuin vanha Kauppahalli, ja se edusti puhdasta ja pelkistettyä modernismia. (Piiparinen 2011b.) Uudempi halli tarjosi kuitenkin ajanmukaiset ja käytännöllisemmät tilat kaupan lisäksi myös esimerkiksi taksiautoilijoille, väestönsuojalle sekä torivalvoille (Martikainen 2010: 172, 242). Vanhan kauppahallin purku vuonna 1969 oli ensimmäinen merkittävä rakennussuojelukysymys Joensuussa. Vaikka hallin säilyttäminen ei tuona aikana saanut taakseen merkittävää kansanliikettä, hallilla oli kuitenkin paljon puolustajia niin kansalaisten, arkkitehtien kuin kaupunkiorganisaation keskuudessa. (Piiparinen 2011b.) Tämä kertoo siitä, että vanhan kauppahallin merkitys oli monellakin tapaa suuri.

Siinä missä vanhaa kauppahallia on Joensuussa kaivattu, ja jopa tehty monia ehdotuksia sen uudelleenrakentamiseksi, ei vuonna 1968 valmistunut kauppahalli ollut kaupunkilaisten keskuudessa yhtä suosittu (Piiparinen 2011b.) Vuoden 1968 kauppahalli ehdittiin muun muassa asukaskyselyissä valita kaupungin rumimmaksi rakennukseksi (Joensuun keskustan... 1997.) Kauppahalli purettiinkin vuonna 2017 torin laajan remontin ja toriparkin rakennustyömaan tieltä. Vuonna 2020 hyväksyttiin toriparkin toteuttajan PKO:n hakema kaavamuutos, jonka myötä kauppahallin paikka kaavoitettiin jälleen torin pohjoislaidalle, Siltakadun varteen. (Kauppatorin ja ympäristön asemakaavamuutos 2020) Kyseisen kaavamuutoksen mahdollistama, järjestyksessään Joensuun kolmas kauppahalli on paraikaa rakenteilla torille.

Alkuperäistä kauppahallia kuvaillaan eräässä haastattelussa ”rotan pesäksi”, joka oli pahanhajuinen (H6). Keskustelu tällä hetkellä tapahtuvasta kolmannen kauppahallin rakentamisesta nosti pääasiassa optimistisia ajatuksia torin tulevaisuudesta, mutta hanke herättää myös kritiikkiä toriyrittäjien keskuudessa. Eräs haastateltava on lukenut lehdestä kala- ja liha kauppiaan puuttumisen uudessa kauppahallissa. Tämä on muutos haastateltavan kokemuksiin aiemmista kauppahalleista, jossa oli ”liha kauppiaita

Kuva 7. Joensuun kauppahallia rakennetaan torille vuonna 1968. Taustalla näkyy myös vielä tuona aikana torilla sijainnut linja-autoasema. (Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

ja kaiken maailman kalakauppiaita” (H6). Toinen haastateltava pohtiikin, ostavatko nuoret enää tuoretta lihaa, ja että kysyntä taitaa ennemminkin olla puolivalmiissa ruuissa. Haastateltavalla on kokemusta thaimaalaisesta kauppahallista, jossa myydään eri maittain vaihtelevaa ruokaa. Hän pohtii, että tällainen valmiiden take away -tyylisten ruokien myynti uudessa kauppahallissa olisi varmasti toimiva konsepti. (H5)

Kauppahallin käyttäjäkunnan intresseissä lieenee sukupolviero. Haastateltavien ikäpolvelle on juurtunut tapa asioida kauppahallissa hakemassa tuoreet raaka-aineet, sillä marketteja ei ollut. Eräs haastateltava viittaa takavuosien galluppiin, jossa nuoret olivat vastanneet, etteivät ole koskaan käyneet kauppahallissa. Nuorten sukupolvelle on tyypillistä asioida marketeissa. (H6) Muun muassa marjojen ja vihannesten myynti on siirtynyt kauppoihin, ja on vähentynyt sen vuoksi torikuvasta. (H5)

Kauppahallin rakentamista pidetään hyvänä asiana, mutta epäilyksiä herää sen toriympäristöä piristävästä vaikutuksesta (H1, H3). Kauppahallin toivotaan vetävän torille kulkijoita kesäaikaan, mutta talviaikaan turistisesongin ulkopuolella edes uuden kauppahallin ei uskota piristävän toria (H1). Eräs haastateltavista toteaa uuden kauppahallin olevan turhake, jonka menestyminen mietityttää. Haastateltava arvelee, ettei kauppahalli vedä ihmisiä. (H2) Toinen haastateltavista huomauttaa PKO:hon kohdistuneesta kritisoinnista, sillä ilman Osuuskauppaa ei olisi toriparkkia eikä uutta kauppahallia. Samoin myös Bomban ja Kolin kehittäminen nähdään PKO:n ansiona. (H6)

Kuva 8. Joensuun viimeisin kauppahalli valmistui vuonna 2023. (Kuva: Jani Penttinen)

Tori- ja keskusta-alueen lumovoima

Kuten aiemmin on haastateltavien kertomuksissa yleisesti tullut esille, torin on todettu hiljentyneen asiakkaista ja kaupankäynnin vähentyneen dramaattisesti. Osa haastateltavista on pitänyt ihmisten vähentymistä yleisemminkin keskustaa koskevana ilmiönä, näkyen esimerkiksi tyhjentyneinä liiketiloina (H2, H5 ja H6). Eräs haastateltava kertoo kivijalkaliikkeiden hävinneen kokonaan:

”Kivijalkamyymälät on ihan kaikki loppu. Jotta eihän täällä yhteen aikaan ollu, en muista kuka sano, että on 74 tyhjää toimitilaa.” (H2)

Torin vetovoimaisuutta asiakkaille tulisi lisätä, sillä osan haastateltavien mielestä esimerkiksi nuorten kulutustottumukset ja markettien vetovoima vähentävät torilla kävijöitä (H1, H3, H5 ja H6). Osa myös ajattelee vetovoiman olevan kahviloiden varassa, eivätkä he usko uuden kauppahallin houkuttelevuuteen (H6). Haastateltavien keskuudessa on yksimielinen suhtautuminen siihen, että torin toivottaisiin vilkastuvan.

Kysymme toriyrityksiltä, kuinka heidän mielestään toriympäristöä tulisi kehittää tulevaisuudessa. Eräs haastateltavista kertoo, että torille pitäisi saada lisää myyjä (H2). Toinen toivoo, että ikäihmiset pääsisivät pysäköimään nykyistä helpommin torin läheisyyteen (H4). Myös Joensuun kaupungin

keskustavision -hankkeen (2021) yhteydessä toteutetun asukaskyselyn mukaan erityisesti yli 65-vuotiaat toivoivat ydinkeskustassa parempaa myymälöiden saavutettavuutta, esimerkiksi ilmaisten ja lähelle toimintoja sijoittuvien pysäköintipaikkojen lisäämisen avulla, mutta edullisemmat tai maksuttomat parkkipaikat saivat kannatusta myös yrittäjien keskuudessa (Joensuun kaupunki 2021).

Muutama haastateltava nostaa puheenaiheeksi toripaikkojen maksun. Yksi on sitä mieltä, että pitäähän toripaikasta jokin maksu periä, mutta maksu on nykyisellään kallis (H4). Toinen haastateltava tuumaa, että mummoille tulisi olla vaikkapa kerran viikossa ilmainen paikka torilla, kun he tulevat maakunnasta pitkiä matkoja torille myymään keräämiään marjoja, kasvattamiaan porkkanoita tai muita tuotteitaan (H6). Kolmas on sitä mieltä, ettei koululaisilta pitäisi periä torilla paikkamaksua. Haastateltava lisää, että torikauppaa ei pitäisi pilata vuokramaksuilla. Hän kaipaa torille kunnon maalaismarkkinoita, jotka keräisivät ihmisiä ympäri maakuntaa, sillä "nykyajan ihmiset" osaavat arvostaa puhdasta ruokaa. (H5) Keskustavisiiossa yrittäjät ovat myös ilmaisseet toiveen tori- ja kalakauppiaille edullisemmasta toritilasta (Joensuun kaupunki 2021). Vuosien 1998–2009 välillä toimineisiin kirpputorien suosioon osallistumisessa on yhdistetty myös sopiva hinta myyntipaikoille, madaltaen kynnystä myynnille (Martikainen 2010: 271–272).

Haastattelussa nousee esiin torin estetiikkaan liittyen torin toisella laidalla olevien erilaisten ruokakojujen yhtenäistäminen. Haastateltava esimerkiksi huomauttaa, että nyt kun torille tulee uusi kauppahalli ja uuden ilmeen saava Marttakahvio, myös ruokavaunujen ilmettä pitäisi saada yhtenäisemmäksi ja siistiksi (H5). Myös keskustavision vuoden 2020 asukaskyselyssä ilmeni mielipiteitä torin myyntikojujen yhtenäistämisen ja uudistamisen eduista vetovoimalle viimeistään uuden kauppahallin yhteydessä. Samassa yhteydessä erikseen vastanneet yrittäjät parantaisivat suunnitelmallisuutta toimintojen sijoittelussa. (Joensuun kaupunki 2021) Eräs haastateltava taas tuumaa, etteivät torin ilmeeseen sovi kontit, vaan torielämään sopivat paremmin perinteiset toriteltat (H3).

Osa haastateltavista nosti esille vetovoiman lisäämiseksi virikkeiden lisäämisen toriympäristössä (H1 ja H4). Tämä voisi toteutua esimerkiksi torilavan tarjoaman ohjelman yleistymisenä etenkin kesäaikaan, erään toivoessa sen jatkuvan myöhemmälle syksyynkin (H4). Eräs haastateltava perusteli tätä sillä, että ohjelma torilavalla houkuttaa ihmisiä asioimaan myös torikojuilla (H1). Lisäksi Keskustavision asukaskyselyssä on noussut esille toiveita myös lisätä ydinkeskustaan erilaisia virikkeitä eri ikäisille ja eri vuorokaudenaikoina. Torin yhteyteen ehdotettiin asukkaiden puolesta esimerkiksi luistelurataa ja tapahtumia. Yli 65-vuotiaat myös toivovat lisää tekemistä, kuten pelialueita. (Joensuun kaupunki 2021)

Taas nuoret toivoivat lisää musiikkia virikkeinä esimerkiksi Vapaudenpuistoon. Sekä yrittäjät että nuoret toivoivat toriympäristöön leikkipuiston monipuolistumista ja virikkeisyyttä sekä asukkaat niiden lisäämistä. Yleisesti eri ryhmät vastanneista toivoivat virikkeiden ja tapahtumien järjestämistä ajallisesti laajemmin vuorokauden ja vuodenaikojen suhteen. (Joensuun kaupunki 2021) Muutama haastateltavista muistelee kirpputorin olleen aikoinaan hyvä idea, sillä se toi paljon ihmisiä torille (H5 ja H6). Toisaalta nyt kirpputoreja alkaa olla jo monessa paikassa, haastateltava pohtii (H5). Haastateltavien joukkoon mahtuu myös yksi, jonka mielestä mitään muutoksia, puiden istutuksen lisäksi, ei ole tarpeen tehdä toriympäristön kehittämisessä (H3).

Haastatteluiden lisäksi vetovoimaan ja lumovoimaan nousi dokumenttiaineistoista muiden ryhmien toimesta muitakin kehitettäviä tekijöitä, liittyen esimerkiksi valaistukseen, toriympäristön muuhun estetiikkaan ja turvallisuuteen. Toteuttamiemme haastatteluiden yhteydessä näistä ei ollut erityisesti mainintaa.

Aikaisemminkin 1990-luvun puolivälissä Joensuun kaupungin teettämän keskustan kehittämissuunnitelman yhteydessä on kaupunkisuunnittelussa tavoiteltu yleisesti koko keskustan elävöittämistä, keskittymällä vetovoimaisuuden lisäämiseen nostamalla esille estetiikka. Vetovoimatekijöinä keskustassa pidettiin erityisesti kaupungin vanhoja, mutta myös tiettyjä uusia rakennuksia, ranta-alueita ja puistoja. Esimerkiksi torin välittömässä läheisyydessä sijaitseva kaupungintalo oli asukkaiden enemmistön mielestä kaupungin kaunein rakennus. (Joensuun kaupunki 1997) Kyseiseen aikaan vetovoimaa vähentävinä tekijöinä taas pidettiin rumia rakennuksia – erityisesti torilla sijainnutta silloista kauppahallia, torin ja koko keskustan keskeisten kauppakorttelien välistä epäyhtenäisyyttä. (Nevalainen 1996; Joensuun kaupunki 1997) Vuonna 2020 Keskustavisiioon osallistuneet useat ryhmät toivoivat puuston ja osa kauniiden rakennusten lisäämistä ydinkeskustaan (Joensuun kaupunki 2021). Vapaudenpuistossa puuston olisi toivotu myös säilyvän usean asukkaan ja nuortenkin osalta (Joensuun kaupunginhallitus 2019; Salonen 2019).

Keskustan valaistusta pidettiin puutteellisenä erityisesti torin, mutta myös puistojen, erillisvalaistuksen sekä myymälöiden näyteikkunoiden osalta, ja näitä tulisi kehittää vetovoiman sekä myös turvallisuuden lisäämiseksi. (Nevalainen 1996; Joensuun kaupunki 1997) Torilla valaistus koettiin puutteelliseksi erityisesti sen reunoilla (Joensuun kaupunki 1997). Valaistuksen puute, yhdessä sosiaalisten ongelmien, kuten väkivallan esiintymisen kanssa, lisäsi toritilassa ja puistoissa pelon tunnetta, etenkin hämärällä ja pimeällä öisin (Nevalainen 1996). Koko keskustan valaistuksen muuttamista fyysisesti, mutta myös tarkoituksen osalta, suunniteltiin uudistettavan painottamaan liikenneympäristön sijasta kävelijöitä (Joensuun kaupunki 1997; Heikkilä & Santasalo 2006).

Myös myöhemmin 2010-luvulla turvallisuus koettiin osaltaan puutteelliseksi. Esimerkiksi Vapaudenpuiston koki häiriökäyttäytymisen, ilta-ajan ja valvonnan puutteen vuoksi turvattomaksi 39 % 233 vastaajista puiston uudistamisen yleissuunnitelman yhteydessä toteutetussa asukaskyselyssä. Asiaan pyrittiin vaikuttamaan esimerkiksi tehostetulla valvonnalla, kasvillisuuden karsimisella ja valaistuksen lisäämisellä. (Joensuun kaupunginhallitus 2019) Vielä kuitenkin Keskustavision yhteydessä vuonna 2020 verrattain pieni osa vastanneista, erityisesti yli 65-vuotiaat, kokivat ydinkeskustan turvattomaksi. Valaistuksen puute keskustan puistoissa, kävelyteillä sekä kaupungintalon edustalla oli tähän merkittävimpiä syitä. (Joensuun kaupunki 2021). Toriympäristön häiriökäyttäytyminen on liitetty usean nuoren osalta turvattomuuteen myös Joensuun Virran 35 nuorta koskevassa kyselyssä. Nuoret toivoivat ympäristössä valvonnan lisäämistä, häiriökäyttäytymisen vähentämistä ja apua syrjäytyneille sekä päihdeongelmallisille. Uutta toriympäristöä piti osa avaruutensa vuoksi myös epämiellyttävänä ja jopa pelottavana. (Salonen 2019)

Ydinkeskustan yleisen viihtyvyyden edistämiseksi valaistuksen osalta esitettiin toiveita asukkaiden ja nuorten kohdalla esimerkiksi kävelykatujen, siltojen, kaupungintalon, kauppatorin valaistuksesta, myös elämyksellisyyttä luovana valotaiteena. (Joensuun kaupunki 2021)

Johtopäätökset

Joensuun tori on käynyt kuuden vuosikymmenen aikana läpi useita sekä silmillä havaittavia että koettuja, toriympäristön luonteeseen liittyviä muutoksia. Myös ihmisten kulutustottumukset ja ostokäyttäytyminen ovat muuttuneet palveluiden keskittyessä enenevässä määrin keskustan ulkopuolelle. Päivittäistavarakaupassa torin rooli on pienentynyt ja tori on nykyään entistä enemmän kausittaisessa tapahtumapainotteisessa käytössä. Nyt tori ympäristöä halutaankin elävöittää ja sen lumovoimaa lisätä. Tässä tutkimuksessa selvitimme toriyrityksien haastatteluiden sekä dokumenttianalyysin ja kuva-aineiston avulla tori ympäristön muutoksia ja paikallisten yrittäjäkonkareiden näkemyksiä aiheesta.

Useammassa haastattelussa nousi esille muutokset torin kaupankäynnissä, tori ympäristön hiljentymisen ja konkreettiset autoistumiseen ja kauphalleihin liittyvät muutokset. Esimerkiksi pysäköinnin muutokset olivat konkreettisesti nähtävissä myös eri dokumenttiaineistoista, ja autojen saaminen pois torilta on ollut ainakin kaupunkikuvallisesti positiivista, joskin haastattelussa täyttä pysäköintikieltoa myös kritisoitiin. Teemat jakoivat selvästi mielipiteitä, mutta haastattelussa nousi esiin myös samankaltaisuuksia. Haastateltavat tunnustivat hyviä ja huonoja puolia keskustan kehittämisessä kävelypainotteisemmaksi. Niin hyviä kuin huonoja puolia tuli ilmi myös dokumenttiaineistoista. Yhtä mieltä oltiin kuitenkin siitä, että torikauppa on hiljentynyt huomattavasti. Kauppahallit ovat olleet merkittävä osa torikulttuuria, ja uusi kauppahalli herättääkin nostalgisia ja myönteisiä tunteita. Kauppahallin vaikutuksesta lumovoiman lisäämiseen eivät kuitenkaan kaikki haastateltavat olleet vakuuttuneita, mutta lopulta sen näyttää vain aika. Konsepti voisi joka tapauksessa kaivata päivitystä nykypäivään ja nykyisiin elämäntyyliin ja tarpeisiin.

Tutkimuksessa nousi esille useita kehitysehdotuksia torin vilkastumisen ja lumovoiman parantamiseksi. Kaupungin ja haastateltavien kesken tuntuu vallitsevan yhteisymmärrys siitä, että lumovoiman lisääminen on äärimmäisen tärkeää, ja että siitä hyötyvät kaikki osapuolet. Ensinnäkin torille toivotaan lisää myyjiä ja tähän voitaisiin vaikuttaa madaltamalla kynnystä torimyyntiin esimerkiksi pienempien tai tietyille ryhmille helpotettujen maksujen avulla. Ilmaiset ja lähellä toimintoja sijaitsevat pysäköintimahdollisuudet hyödyttäisivät erityisesti vanhempaa ja liikuntarajoitteista väestöä. Myyntikojujen yhtenäistämällä voitaisiin vaikuttaa torin yleisilmeeseen. Myös lisäämällä valaistusta voidaan vaikuttaa torin tunnelmaan ja jopa koettuun turvallisuudentunteeseen ydinkeskustassa. Myyjien ja asiakkaiden houkuttelemiseksi toivotaan muun muassa maalaismarkkinoita sekä lisää ohjelmaa torilavalle, myöhään syksyyn asti.

Tutkimuksen tulokset tukevat ajatusta keskustan lumovoiman kehittämisestä kannattavana ja kaivattuna hankkeena. Siitä hyötyvät niin paikalliset asukkaat, ulkopaikkakuntalaiset vierailijat kuin Joensuun elinkeinonharjoittajatkin.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Alasuutari, P. (2012) Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino Tampere.

Anttila, P. (1998) Tutkimuksen taito ja tiedonhankinta. Metodix. 8.4.2023. <<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedonhankinta/>>

Heikkilä, M. & Santasalo, T. (2006) Tori osana kauppa ja kaupunkia – Suomalaisia kauppatoreja 2006. Elävät kaupunkikeskustat ry / Ympäristöministeriö.

Joensuun kaupunki (2021) Joensuun keskustavisio 2021. <<https://www.joensuu.fi/documents/144181/11804667/JOENSUUN+KESKUSTAVISIO+loppu+raportti+08062021.pdf/8c184558-8bdb-6564-cfaf-fad6e9243a6a>>

Kontkanen, S. (2008) Joensuun muuttunut kaupunkikeskusta ja tori: tyytyväisyys ja toiveet joensuulaisten viihtyvyyden näkökulmasta. Joensuun yliopisto, Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta, yhteiskuntapolitiikka.

Martikainen, U. (2010) Kaupankäyntiä ja Joensuun toritunnelmaa. Helsinki: Kustantaja Laaksonen.

May T. (2011) Social Research. Open University Press. Berkshire, GBR.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2015) Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro.

Piiparinen, P. (2011a) Joensuun keskustan osayleiskaava: Kulttuuri- ja rakennushistoriallinen selvitys. Joensuun kaupunki: teknisen viraston kaavoitus

Piiparinen, P. (2011b) Kun rakennus ei kuollutkaan - Tilan ja paikan merkitys Joensuun puisen kauppahallin uudelleenrakentamisyhtymyksissä. Yhdyskuntasuunnittelu, vol. 49:4

Piergiorgio C. (2003) Social Research: Theory, Methods and Techniques. London. SAGE.

Rapley T. (2007) Doing Conversation, Discourse and Document Analysis. Lontoo:SAGE.

Riikonen, J. (2001) Kauppiaan kävelykatu: yrittäjänäkökulma Joensuun kävelykeskustarakentamisessa. Joensuun yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Maantieteen laitos. Yhteiskuntamaantiede, 2001.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Verkkoaineistot

Hämäläinen, V. (2010) Vieläkö Joensuu tarvitsee toriparkkia? Yle uutiset. <<https://yle.fi/a/3-5688715>> luettu 31.3.2023

Jormanainen, S. (2016) PKO hyväksyi Joensuun toriparkin yhteistyö- ja vuokrasopimukset. Yle uutiset. <<https://yle.fi/a/3-9105704>> luettu 31.3.2023

Laitinen, T. (2016). Joensuun kauppahallin purkutyö alkaa – tiedossa myös asbestityötä. Yle. <<https://yle.fi/a/3-9276483>> luettu 20.4.2023

Lappalainen, H.M. (2021) "Päivääkään en vaihtaisi" Karjalan Heili <<https://www.heili.fi/uutiset/item/8222-paivaakaan-en-vaihtaisi>> luettu 20.4.2023

Lehtinen, L. (2020) Kulttuurin merkitys kuntien elinvoimaisuuden osatekijänä? <<https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/kulttuurin-merkitys-kuntien-elinvoimaisuuden-osatekijana/>> luettu: 28.4.2023

Marttakahvio (2023) Martat <<https://www.martat.fi/pohjois-karjala/marttakahvio/>> luettu 20.4.2023

Salonen, A. (2019) Nuorten mielestä Joensuun keskusta on tylsä ja turvaton. Karjalan Heili. 11.4.2023. <<https://heili.fi/uutiset/item/6607-nuorten-mielesta-joensuun-keskusta-on-tylsa-ja-turvaton>>

Pohjois-Karjalan Osuuskaupan historia. Verkkoaineisto. PKO. <<https://pko.fi/tietoa-meista/historia/>> luettu 21.4.2023

Saukkonen, E. (2022). Joensuun uuden kauppahallin rakennustyöt alkavat tänään. Yle. <<https://yle.fi/a/3-12638266>> luettu 20.4.2023

LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET

Ikä?

Kauanko olet toiminut yrittäjänä?

Yrityksen nimi?

Toimiala ja mitä myyt?

Koetko, että toriympäristö on muuttunut urasi aikana? Jos, niin miten? (Toriympäristön isoimmat konkreettiset muutokset)

Mitä ajatuksia uuden kauppahallin rakentaminen herättää? (Jos ei nouse esille)

Ovatko muutokset vaikuttaneet omaan yritystoimintaan?

Onko asiakaskunta muuttunut? Jos, niin miten?

Koetko, että torikauppa on muuttunut? Jos, niin miten?

Onko oma motivaatiosi ja suhtautumisesi torikauppiuuteen muuttunut urasi aikana? (Mikä pitää mielenkiintoa yllä)

Miten toriympäristöä tulisi kehittää tulevaisuudessa (oma toive)? (Lumovoima)

Miten näet torikojujen tulevaisuuden? (todellisuus)

LIITE 2: TUTKIMUKSESSA KÄYTETYT DOKUMENTTIAINEISTOT

Joensuun kaupungin kaavoitus (2007) Kauppatorin alueen asemakaavan muutos, kaavaselostus.

Joensuun kaupungin kaavoitus (2020) Kauppatorin ja ympäristön asemakaavan muutos, kaavaselostus.

Joensuun kaupungin tekninen virasto / Esisuunnittelijat Oy / Tuomas Santasalo Ky / YIT-Yhtymä (1998) Joensuun torinaluspysäköinti, hankesuunnitelma.

Joensuun kaupungin hallitus (2019) Vastaus valtuutettu Marko Haakanan ynnä muiden valtuustokysymykseen Vapaudenpuiston puistohakkuista. 11.4.2023. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/15292074/Valtuutettu+Marko+Haakanan+ynn%C3%A4+muiden+valtuustokysymys++Vapaudenpuiston+puistohakkuista.pdf/d7c82820-18af-8d3a-d938-f8df3e4ec0b1?version=1.0>

Joensuun kaupunginvaltuusto (2003) Kaupunginvaltuuston kokouksen 16.6.2003 esityslista.

Joensuun kaupunki (1985) Torialueen ja kävelykadun yleissuunnitelma.

Joensuun kaupunki / Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilä / Esisuunnittelijat Oy / Tuomas Santasalo Ky (1997) Joensuun keskustan kehittäminen.

Joensuun kaupunki (1961) Joensuun I ja II kaupunginosien asemakaavamuutos, kaavaselostus.

Nevalainen, J. (1996) Keskusta-inventointi. Joensuun kaupunki, Tekninen virasto/Kaavoitus.

SCC Viatek oy / Joensuun kaupunki, tekninen virasto (2002) Joensuun kävelykeskustan torin ja Keskusaukion alueen yleissuunnitelman tarkistus

4. Tapahtumien kaupunki

Eero Ellilä, Anna Hutanen, Johanna Koponen, Marika Koskela-Kontu, Esko Melkko

JOHDANTO

Tutkimuksen taustaa

Yksittäisen kaupungin menestys tunnettavuuden ja houkuttelevuuden saralla koostuu monista tekijöistä. Esimerkiksi paikalliset nähtävyydet, historiallisesti merkittävät alueet ja mahdollisuudet erilaiseen vapaa-ajan toimintaan voivat houkutella toisissa kaupungeissa asuvia ihmisiä vierailulle. Parhaassa tapauksessa jokin yksittäinen elementti kaupungista saa vierailijat kiintymään samalla itse kaupunkiin, jolloin vierailuista voi muodostua säännöllinen tapa. Kaupungin ominaispiirteet voivat toisaalta olla paikallisillekin merkityksellisiä asioita ja siten myös syitä olla muuttamatta toiselle paikkakunnalle.

Yhdeksi merkittävimmistä kaupungin vetovoimatekijöistä nousevat myös tapahtumat. Tapahtumat korostavat kaupungin eloisuutta toki paikallisten iloksi, mutta toisaalta ne voivat tuoda suuriakin yleisövirtoja muilta paikkakunnilta vierailulle. Niin erilaiset musiikkifestivaalit kuin muutkin kesä- ja maviikoille sijoittuvat suur tapahtumat houkuttelevat kaupunkeihin joukoittain sellaisia ihmisiä, jotka muutoin eivät välttämättä paikan päällä vierailisi. Suurista yleisövirroista puhuttaessa tapahtumien merkitys kaupungille ei tietenkään rajoitu pelkästään vetovoimaisuuteen ja kaupungin valtakunnalliseen näkyvyyteen, vaan se on myös paikallisille yrityksille tärkeää. Yritysten näkökulmasta tuhat vierailijaa tarkoittaa tuhatta potentiaalista asiakasta, oli kyse sitten majoituksesta, liikenteestä tai ravintoloiden ja kaupan palveluista.

Tapahtumien merkitys kaupunkien elinvoimalle tunnustetaan nykyään tehokkaasti, minkä vuoksi tapahtumilla on suuri rooli kaupunkien toimintasuunnitelmissa. Joensuun kaupungin vuosien 2021–2025 strategiassa tapahtumien merkitys on nostettu mukaan yhteen kuudesta kaupungin strategisesta painopisteestä. Osallisuuden, menon ja meiningin Joensuu ottaa yhdeksi tavoitteekseen vahvistaa Joensuun tunnettua tapahtumakaupunkina ja mainitsee myös vieraanvaraisuuden olevan kaupungin voimavara. Tapahtumateollisuudessa ei kuitenkaan ole pysähtymiselle sija, sillä tapahtumat vaativat uudistumista sen mukaan, mikä yleisöä kiinnostaa. Kysyntää vailla olevien tapahtumien järjestäminen, kun on tietenkin turhaa. Tapahtumakaupunkina Joensuu onkin kehittynyt paljon vuosien varrella, minkä vuoksi tapahtumien tulevaisuutta ajatellen on hyvä vilkaista myös taaksepäin ja katsoa, kuinka nykyiseen vaiheeseen on päädytty. Kaupunkikuva ja samalla kaupungissa järjestettävät tapahtumat voivat nimittäin muuttua vuosien kuluessa paljonkin, vaikka tietyt tapahtumat ovatkin vakiinnuttaneet paikkansa jonkintasoisena perinteenä vuosikymmenien mittaisen historiansa ansiosta.

Kaupunkikehityksessä yleinen huoli on kaupunkikeskustojen hiljeneminen ja kuihtuminen, mihin pyritään vastaamaan kaupunkien elinvoimaisuutta lisäämällä. Kaupunkien elinvoimaisuuden ajatellaan usein koostuvan vetovoimasta, pitovoimasta ja lumovoimasta. Tapahtumallisuuden on katsottu lisäävän sekä kaupungin veto- että pitovoimaa. Moni kaupunki on tässä kilpajuoksussa julistautunut tapahtumakaupungiksi, vaikka vaihtuvan, kehittyvän ja elävän tapahtumallisuuden roolia kaupunkien veto- ja pitovoimaisuuden kokonaisuudessa ei ole varsinaisesti selvitetty. (Nikula 2020: 2.) Kaupunkikeskustojen elävöittämiseen sekä energisen ja luovan kaupunkikuvan luomiseksi tapahtumatuotantoa on ryhdytty hyödyntämään kuitenkin jo oivallisesti monessa kaupungissa (Kainulainen 2014: 7).

Toisaalta on myös todettu, että ihmiset, toiminta ja rakennettu ympäristö muodostavat kaupunkikeskustan identiteetin (Junttila ym. 2012: 20). Keskustan tapahtumilla voisi olettaa olevan keskeinen rooli myös kaupunkilaisten osallisuuden tunteen ja yhteisöllisyyden kokemuksen muodostajina. Tapahtumat nähdäänkin yhtenä nykyaikaisen kaupungin strategisina työkaluina vetovoiman lisäämiseksi sekä ihmisten ja investointien houkuttelemiseksi alueelle, jolloin kaupunkitapahtumat ovat uudella tavalla osa kaupunkien kehittämispolitiikkaa ja suunnittelutyötä (Kainulainen 2014: 11).

Tapahtumien avulla voidaan siis rakentaa kaupungin veto- ja pitovoimaa sekä kaupunki-identiteettiä, omaleimaisuutta, yhteisöllisyyttä ja osallistavaa kaupunkikulttuuria. "Kaupunkien kyky houkutella ihmisiä on niiden tulevaisuuden menestyksen keskiössä" (Nikula 2020: 22). Yhtä lailla voisi perustellusti todeta, että kaupunkitapahtumien ja tapahtumallisuuden kehittämiseen itsessään tarvitaan omaleimaisuutta, yhteisöllisyyttä ja osallisuuden tunnetta.

Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää tapahtumien vaikutusta Joensuun lumovoimaan. Tarkoituksena on myös selvittää Joensuun tapahtumien yleiskuvaa pääasiassa 2000-luvun aikana. Ei ole olemassa mitään virallista mittaavaa yksikköä lumovoimalle, vetovoimalle tai muulle vastaavalle käsitteelle, jolla viitataan kaupungin houkuttelevuuteen. Näin ollen tutkimus tekee johtopäätöksensä käytetyn materiaalin pohjalta.

Näiden kysymysten avulla voidaan luoda johtopäätöksiä, joilla voidaan kehittää Joensuun tai mahdollisesti muidenkin kaupunkien tapahtumakulttuuria. Samalla tutkimuksella voi osallistua laajempaan keskusteluun suomalaisten kaupunkien tapahtumista ja tapahtumista yleisesti. Tapahtumia tutkimalla eri tavoin voidaan auttaa tapahtumien järjestämisestä vastuussa olevia tahoja kehittämään tapahtumiaan suosituimmiksi ja houkuttelevimmiksi.

Tarkoituksena on suorittaa tutkimus nojautumalla pääsääntöisesti haastatteluaineistoihin, jotka on hankittu Joensuun tapahtumien kannalta keskeisiä henkilöitä haastatteleamalla. Näin voimme saada päävastuussa olevalta henkilöltä tietoa suoraan omaan käyttöömme. Samalla voimme koota haastattelun materiaaleista kattavaa kuvaa tapahtumista ja niiden tilasta Joensuussa.

Toiseksi tutkimme Joensuun paikallislehtiä. Näin voidaan selvittää, miten tapahtumat näkyvät paikallisessa kuviossa. Arvostavatko ihmiset niitä? Kiinnostääkö jokin tapahtuma ihmisten huomion erityisen vahvasti? Houkuttelevatko tapahtumat ihmisiä Joensuun ulkopuolelta? Tämä on yksi tapa, jolla voidaan selvittää Joensuun tapahtumien vaikutus, menestys ja vetovoima. Metodina toimii täten lehdistöanalyysi ja haastattelut. Lehdistöanalyysi ei uppoudu kovin syvälle materiaaliin eikä ole täysin kattava, koska lehdistön tarkoituksena on antaa yleinen kuva Joensuun tapahtumista.

TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä osiossa avataan tarkemmin Joensuuta tapahtumakaupunkina sekä sitä, miten esimerkiksi omaleimaisuus, lumovoima ja kaupungin tapahtumakentän tulevaisuus näkyvät siinä. Tämän jälkeen määrittelemme tutkimuksen keskeisiä käsitteitä.

Joensuun kaupunki ja tapahtumat

Pohjois-Karjalassa sijaitseva hieman alle 80 000 asukkaan Joensuu on syrjäisestä sijainnistaan huolimatta Suomen 12. suurin kaupunki. (Joensuu nd. b) Joensuu on tapahtumakaupunkina aktiivinen ja siellä järjestetäänkin tapahtumia ympäri vuoden. Tapahtumat koetaan kaupungissa tärkeiksi, sillä ne tuovat alueelle kulttuurista, sosiaalista ja taloudellista lisää, yhteenkuuluvuuden tunnetta asukkaissa sekä lisää kaupungin lumovoimaa (Koskeli-Ratamaa ym. 2023). Joensuu on pyrkinyt luomaan itselleen imagon yhteisöllisenä, osallistavana, turvallisena ja omaleimaisena tapahtumakaupunkina. Kaiken kaikkiaan kaupungin tavoitteena on tehdä itsestään idän houkuttelevin kaupunki. (Laakkonen 2021.)

Omaleimaisuuden avulla Joensuu pyrkii tapahtumakaupunkina erottautumaan muista Suomen kaupungeista. Etenkin pohjoiskarjalaisuutta halutaan korostaa paikan iloisuudella, lupsakkuudella ja helpolla lähestyttävyydellä. Joensuun kaupunki haluaa, että karjalaisuus näkyy ja on läsnä tapahtumissa. Omaleimaisuuden avulla pyritään lisäksi luomaan ympäristö, jossa "kaikilla on tilaa hengittää ja olla omia itsejään" sekä vaikuttamaan kaupungin tapahtumatarjontaan. Itseään osallisuuden, menon ja meiningin Joensuiksi brändäävä kaupunki toteuttaa visiotaan mahdollistamalla kaikenikäisille taustasta riippumatta mahdollisuuden osallisuuteen. Asukkaille ja toimijoille on haluttu luoda vaikuttamismahdollisuuksia, sillä osallisuuden nähdään lisäävän kaupunkilaisten mahdollisuuksia saada oma ääneensä ja toiveensa kuulluksi. Joensuun kaupungin strategiana onkin kasvattaa Joensuuta tapahtumakaupunkina, jossa tapahtuman järjestäjät ja kävijät voivat kohdata erilaisissa tapahtumissa. Osallisuuden ja saavutettavuuden lisäämiseksi Joensuu pyrkii muun muassa järjestämään digitaalisia tapahtumalippuja. Tapahtumien osallisuutta pyritään jatkossa myös mittaamaan yhä enemmän kävijämäärien ja tapahtumien lukumäärän kautta. (Laakkonen 2021.) Yhteisöllisyys toimii Joensuun yhtenä tavaramerkkinä ja sen lisäämiseksi Joensuu kaupunki pyrkii tukemaan sekä suuria että pieniä tapahtumia. Tapahtumakaupunkina Joensuun brändiin kuuluu se, että toimitaan yhdessä, yhdenvertaisesti sekä kestävästi ja rohkeasti, jotta voidaan luoda mahdollisimman hyvä tapahtumien kaupunki (Laakkonen 2021).

Tulevaisuuden kannalta Joensuun tavoitteena tapahtumakaupunkina on lisätä eri kokoisia tapahtumia ja niiden vierailijoiden määrää. Esimerkiksi vuonna 2019 tapahtumia on ollut 3315 kappaletta ja tavoitteena on kasvattaa niiden määrää 3500 kappaleeseen vuoteen 2025 mennessä. Niin ikään vuonna 2019 tapahtumien kävijämäärä oli 1 124 884 vuoden 2025 tavoitteena ollessa 1 200 000 kävijää. (Laakkonen 2021.) Joensuun tavoitteena on jatkossakin olla kuuluisa siitä, että se on tapahtumakaupunki, jossa on toimiva asiakaspalvelu ja omaleimainen konsepti kestävä kehitys huomioiden (Koskeli-Ratamaa ym. 2023). Joensuu pyrkii lisäksi luomaan mahdollisuuksia järjestää tapahtumia matalalla kynnyksellä ja informoimaan niistä kaupunkilaisille selkeästi ja saavutettavasti (Koskeli-Ratamaa ym. 2023). Tapahtumallisuuden kehittämiseksi Joensuussa järjestettiin muun muassa kaksivuotinen (2018–2020) Elinvoimaa tapahtumista – hanke. Hanke järjesti yhteensä 25 tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä 658 henkilöä 215 eri organisaatiosta (Laasonen 2020).

Käsitteet

Joensuun kaupungilla käsitteenä voidaan tarkoittaa montaa asiaa. Se voi tarkoittaa esimerkiksi Joensuuta kaupunkiorganisaationa tai laajemmin kaupunkiorganisaatiota, yrityksiä ja asukkaita sekä muita toimijoita. Tässä tutkimuksessa Joensuun kaupungista puhuttaessa tarkoitamme sen edellä mainittua, laajempaa määritelmää. Pelkästä Joensuun kaupunkiorganisaatiosta puhuttaessa käytämme nimitystä Joensuun kaupunkiorganisaatio.

Omaleimaisuus on määritelty tässä tutkimuksessa tarkoittamaan jotain, mikä on muista erottuvaa ja ainutlaatuista, eikä sitä voi sekoittaa muihin vastaaviin asioihin (Kielitoimiston sanakirja nd). Se voi liittyä esimerkiksi persoonallisuuteen, tyyliin tai brändiin. Omaleimaisuus on arvokasta, sillä sen avulla voi erottautua omaksi yksilölliseksi kokonaisuudekseen muusta massasta. Omaleimaisuus käsitteenä liitetään usein innovatiivisuuteen ja luovuuteen, sillä sen pitää olla jotain uutta ja erilaista.

Tutkimuksessa puhutaan myös kaupunkien lumovoimaisuudesta, mutta lumovoimalle ei ole tieteellistä määritelmää. Tässä työssä lumovoiman on ajateltu olevan johdettu sanasta lumoava niin, että sillä tarkoitetaan jotain "lumoavia" asioita, minkä takia esimerkiksi kaupunki jää vierailijoiden mieleen. Kaupunkikontekstissa lumovoima syntyy yleensä kaupungin omaleimaisista piirteistä. Eräässä määritelmässä se pystyttiin tulkitsemaan siten, että se on tekijä, jolla ylläpidetään paikan pitovoimaa (Nikula 2020).

Tapahtuma-sana määritellään eri laajuksena ja sisältöisenä riippuen alan kirjallisuudesta. Tapahtumat voidaan nähdä esimerkiksi tuotannollisena projektina tai juridisesti rajattuna tietyn ajan kaupunkitilassa kestäväna toimintona. Yleisö tulee tapahtumiin kuitenkin niiden sisällön ja poikkeuksellisuuden vuoksi (Nikula 2020: 13). Tässä tutkimuksessa tapahtumalla tarkoitetaan Hyvän tapahtumakaupungin käytännöt -raportissa kuvattua määritelmää, jossa tapahtumalla tarkoitetaan "kertaluontoista tai toistuvasti järjestettävää joukkokokoonantumista, joka on kestoltaan rajallinen". Tapahtuman määritellään raportissa olevan myös "suunnitelmallinen, organisoitu ja tietynlaiseen ohjelmaan sidottu tilaisuus". (Kainulainen 2014: 11.)

Tässä tutkimuksessa kaupungin tapahtumallisuutta voisi kuvata parhaiten ympärivuotisuuteen ja monipuolisuuteen viittaava ajatus "tapahtumien jatkuvasta virrasta" (Kainulainen 2014: 26). Määritämme tapahtumakentäksi kaikki oleelliset tapahtumien muodostamiseen ja järjestämiseen liittyvät asiat, kuten esimerkiksi resurssit, järjestävät organisaatiot, osallistujat, kaupunkitilat ja kaupunkiympäristön.

Tässä tutkimuksessa tapahtumista käytetään jaottelua pienempiin ja suurempiin tapahtumiin. Pienemmiksi tapahtumiksi kutsutaan yleensä paikallisia ja vähemmän muodollisia tapahtumia, joissa osallistujajoukko on pienempi ja järjestämiseen käytetty budjetti on vähäisempi. Suuret tapahtumat ovat yleensä tarkemmin suunniteltuja ja tuotettuja tapahtumia, joihin vaaditaan enemmän resursseja. Suuret tapahtumat ovat usein kestoltaan pidempiä, ja niihin voi liittyä esimerkiksi oheisohjelmaa ja tarvittavia oheispalveluja.

Tapahtumien vaikuttavuudella tarkoitetaan tapahtumien synnyttämiä vaikutuksia, jotka voivat olla esimerkiksi taloudellisia, kulttuurisia tai ympäristöllisiä (Kainulainen 2014: 7). Tässä tutkimuksessa vaikuttavuus on kuitenkin rajattu koskemaan pääasiassa sosiokulttuurista- ja taloudellista vaikuttavuutta. Taloudellista vaikuttavuutta kaupunkikeskustoihin tarkastellaan kuitenkin vain yleispiirteisesti, eikä varsinaisiin lukuihin keskitytä. Sosiokulttuurisella vaikuttavuudella tarkoitetaan asioiden merkitystä esimerkiksi ihmisten elämänlaatuun ja -tyyliin sekä yhteisörakenteisiin. Tapahtumat luovat sosiokulttuurisia vaikutuksia siis esimerkiksi tapahtumista saatavien etujen tai niiden luoman yhteisöllisyyden muodossa. Vuorovaikutus kasvaa yhteisössä, mutta lisäksi myös suhteessa kulttuuriin. (Yürük ym. 2015.)

Keskusta kaupungeissa on yleensä vaikea rajata tarkasti. Monesti kaupunkien eri alueet sulautuvat yhteen tai tarkkaa rajaa on vaikea määrittää. Joensuussa keskusta on virallisesti kaupunginosat I, II, III ja IV. Tämä koostaa niin sanotun "ruutukaavakeskustan". Tämä rajaus on hallinnollinen (Joensuun korttelikartta 27.4. 2023). Tässä tutkimuksessa määrittelemme keskustan alueeksi, jossa suurin osa Joensuun tapahtumista järjestetään. Täten virallisella kartalla se olisi alueen osat II ja III. Tällä seudulla sijaistavat Ilosaari, keskustan yritykset ja kauppatori ovat yleinen sijainti merkittävälle osalle tapahtumista ja siten myös se alue, johon tutkimuksemme rajautuu.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä osiossa tarkastellaan työhön käytettyjä aineistoja ja menetelmiä. Jotta tutkimuskysymykseen pystyttiin vastaamaan, tehtiin historiakatsaus valittujen neljän tapahtuman osalta. Aineistona siihen soveltuivat muun muassa paikalliset sanomalehdet ja aikaisempi kirjallisuus. Sanomalehtien ja aikaisemman kirjallisuuden pohjalta emme voineet kuitenkaan vastata suoraan siihen, millainen Joensuun tapahtumakentän tulevaisuus voisi olla tai miten sitä tulisi kehittää. Tämän vuoksi toisena aineistona toimi haastattelut, jotka toteutettiin kahden keskeisen joensuulaisen tapahtumaorganisaation edustajan kanssa. Haastattelu rakennettiin aikaisemman teorian pohjalta ja analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Historiakatsauksen analyysi

Paikallislehtien analyysi toimii yleisenä mittarina tapahtumien menestykselle ja vetovoimalle. Koska tutkimuksen tarkoitus on selvittää Joensuun tapahtumien vetovoimaa, onnistuu se osittain lehdistöä tarkastelemalla. Vetovoimalle ja lumovoimalle ei ole olemassa mitään konkreettista mittayksikköä, joten tutkimuksessa oli hyödynnettävä muita tarkasteluväyliä, johon lehdistön artikkeleiden sisältö oli yksi tapa. Tarkastelemalla yleistä suhtautumista ja uutisointia Joensuun tapahtumiin liittyen voimme havaita ihmisten mielipiteitä Joensuun tapahtumia kohtaan ja saada yleistä kuvaa tapahtumien menestyksestä.

2000-luvulla on julkaistu mittavasti artikkeleita pelkästään kaupunkilehti Karjalan Heilissä ja paikallislehti Karjalaisessa. Koska artikkelien lukumäärä on arviomme mukaan suuri, on niiden kaikkien läpikäyminen ja luettelu tarpeetonta tutkimuksen laajuuteen nähden. Niinpä lehtien artikkeleita on analysoitu yleisellä tasolla tehden havaintoja niiden otsikoista. Vain kaikkein tärkeimmäksi katsomamme artikkelit on luettu läpi tutkimusta varten. Näin ollen voidaan selvittää yleinen taso tarkasteltavista asioista ja saada tarvittavat tulokset tutkimuksen aikamääreitä noudattaen.

Karjalainen

Joensuussa julkaistava paikallislehti Karjalainen on monesti maininnut ja julkaissut artikkeleita liittyen Joensuussa ja Pohjois-Karjalassa järjestettäviin tapahtumiin. Yhteensä vuosina 2000 ja 2013 välillä Karjalaisen artikkelit, jotka liittyivät tapahtumiin, voidaan laskea tuhansissa. Tarkkaa lukua ei

ole tarpeen ottaa selville, koska yleinen kuva tapahtumien käsittelystä lehdessä on selkeä sen viitatessa mittavaan huomioon Karjalaiselta.

Täten Karjalaiselle tehty lehdistöanalyysi ei ole jokaisen artikkelin kattava analyysi. Karjalainen on selattu läpi artikkelien otsikkotasolla vuosien 2000 ja 2013 välillä, missä tutkimuksen aiheen kannalta olennaisimmaksi nähdyt artikkelit on hyödynnetty johtopäätöksiä tehdessä. Tässä prosessissa on otettu huomioon artikkeleiden yleinen antama kuva ja myös etsitty yleistä johtopäätöstä vastaan menevät artikkelit. Tarkoituksena on ollut analysoida tapahtumien vetovoiman näkyvyys ja tapahtumien yleisen menestyksen muutos vuosien mittaan.

Karjalaisessa julkaistiin rajattuna aikana yleisesti artikkeleita liittyen tapahtumiin ja niiden aikatauluihin. Varsinkin internetin kehittyessä lehdistöllä on ollut merkittävämpi rooli ihmisten informoimisessa tapahtumiin liittyen. Näin ollen Karjalainen sisälsi tapahtumien aikatauluja ja kalentereita, joihin ihmiset pystyivät nojautumaan tapahtumien suhteen.

Karjalainen 2000-luvun alussa julkaisi aina kuun ensimmäisessä numerossa aikataulun kyseisen kuun tapahtumille (Karjalainen 2001). Vaikka tapa katoaisi internetin kehityksen myötä, oli se hyödyllinen ihmisille selvittääkseen tapahtumien sijainteja ja aikatauluja. Tämä kertoo siitä, miten lehdistöllä oli vuosituhannen alussa merkittävä rooli tiedottajana tapahtumista, mutta myös antaa viitettä sille, että ihmiset saivat tiedon tapahtumista lehdistä. (Karjalainen 2006.)

Liittyen näihin ohjelmistoihin ja kalentereihin voi olettaa, että Pohjois-karjalan ulkopuolella asuvat ihmiset, jotka eivät päässeet käsiksi Karjalaiseen tai vastaaviin paikallislehtiin eivät tietäneet paljoa Joensuun ja Pohjois-Karjalan tapahtumista. Näin ollen ennen internetsivujen ja sosiaalisen median laajamittaista kehittymistä ja vakiintumista on turvallista olettaa, että Joensuun tapahtumien lumovoima keskittyy pitkälti paikalliseen väestöön ja Joensuuta ympäröiviin pienempiin asutuksiin.

Toisaalta Pohjois-Karjalan potentiaali matkailukohteena oli jo tunnistettu 2000-luvun alussa valtakunnallisena kohteena. Kolin potentiaali matkailukohteena nousee keskustelun aiheeksi Karjalaisessa vuosituhannen vaihteessa. Oletettiin, että Koliin panostamisella luodaan vetovoimaa Pohjois-Karjalaan ja näin ollen saada ihmisiä maakunnan ulkopuolelta tulemaan maakuntaan. (Karjalainen 2000.)

Tätä matkailualan kehittämistä voikin pitää ainakin lehdistöä tarkastellessa Pohjois-Karjalan ja Joensuun strategiana luoda vetovoimaa ja houkuttelevaisuutta alueelle. Ottaen huomioon Kolin nykyiset matkailupalvelut ja majoitusmahdollisuudet voidaan havaita, että tämä näkemys on johtanut jonkin tason menestykseen.

Joensuun tapahtumat toisaalta eivät ole koskaan aikavälillä 2000–2013 kärsineet osallistujien puutteesta. Oli kyse sitten esiintyjistä tai vierailijoista. Esimerkiksi Ilosaarirock-tapahtuman liput myytiin loppuun joka vuosi. (Hentunen 2001.) Muutkin tapahtumat houkuttelivat vuosi vuodelta enemmän kävijöitä, ja vuosi vuodelta yhä isompi osa kävijöistä vaikuttaa Karjalaisen mukaan tulleen Pohjois-Karjalan ulkopuolelta (Kononen 2013).

Tapahtumien nettisivujen vakiintuessa tapahtumien näkyvyys nousi. Joensuun tapahtumien nettisivut olivat olemassa useita eri sivuja vuosia peräkkäin. Toisaalta vasta 2010 Karjalainen uutisoi tapahtumien nettisivujen kehittyneen tasolle, jossa nettisivut ovat "itsestäänselvyys". Tämä nettisivujen kehitys selittäisi Pohjois-karjalan ulkopuolisten ihmisten osuuden kasvua ajan myötä. (Karjalainen 2010.)

Täten voi sanoa, että Joensuun ja Pohjois-karjalan vetovoiman kasvu näkyy Karjalaisessa matkailustrategian kehittämisessä Kolin tapauksessa ja tapahtumien nettisivujen ja näkyvyyden kasvun seurauksina. Moni pienempi asia vaikutti vetovoiman nousuun, mutta nämä seikat ovat näkyvimpiä kasvavien vierailijalukujen kasvuna Karjalaisessa.

Vuosien ajan Karjalainen usein uutisoi tapahtumien vaikutuksista. Nämä artikkelit yleensä ajoittuivat tapahtumien jälkeisille viikoille, joka on aika itsestään selvää. Tässä aikaikkunassa tapahtuma on vielä ihmisten mielessä ja näin ollen kokemukset ja vaikutukset omaavat korkeimman mielenkiinnon ihmisten silmissä. (Karjalainen 2012.)

Monesti tapahtumien vaikutuksista ja seurauksista uutisoidaan positiivisessa mielessä. Kun vuonna 2010 Pohjois-Karjalassa järjestettiin suviseurat, nousi maakunnan väestö yli neljanteen miljoonaan. Tämä on ymmärretty lehdessä ensimmäisenä kertana, kun väestö maakunnassa nousi näin korkealle. Tämä nähtiin positiivisena asiana johtaen nousseeseen kaupankäyntiin ja yritysten käärimisiin voittoihin. (Kauhanen 2010.)

Yleisesti ottaen myös lehdissä kerrotaan usein, miten paikalliset yritykset ovat hyötäneet tapahtumista ja menestyneet. Luonnollisesti oluen ja muun alkoholin myynti nousi merkittävästi tapahtumien aikana ja se näkyy usein Karjalaisessa. (Kononen 2010.) Toisaalta joskus Karjalaisessa uutisoidaan siitä, miten esimerkiksi roskien määrä koitui ongelmalliseksi paikallisille ihmisille ja tapahtumien aiheuttama melu on joidenkin mielestä nähty negatiivisena asiana. (Kononen 2010.) Varsinkin lapsiperheet nostetaan muutamaan otteeseen esiin ryhmänä, joka ei pidä tapahtumien melusta ja roskasta (Hirvonen 2001).

Nettisivujen kehityksen myötä artikkelit Karjalaisessa tapahtumiin liittyen alkoivat vähentyä. Tämä kehitys johtuu todennäköisesti nettisivujen kehityksen myötä ja sosiaalisen median kehityksen kanssa. Ihmiset pystyivät suoraan menemään tapahtumien järjestäjien piiriin selvittämään kysymyksensä ja tieto oli paljon paremmin ajan tasalla. Myös yleinen trendi, fyysisten lehtien roolin hiipuminen pääasiallisena tiedon välittäjänä näkyy Karjalaisessa. Artikkelit liittyen tapahtumiin muuttuvat vuosien mittaan yhä yleisimmäksi, eivätkä enää keskity tapahtumien yksityiskohtaisempiin seikkoihin tai seurauksiin. (Karjalainen 2001, Karjalainen 2012.)

Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja haastatteluiden tyypittely

Tutkimuksessa haastattelun analysoinnissa on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, jotta vuoroin aineisto ja aikaisempi kirjallisuus voivat ohjata tutkimusta. Kyseisessä menetelmässä analyysiyksiköt ilmennetään aineistosta, mutta aikaisempi tutkimus ja teoria ohjaavat niiden ryhmittelyä ja tulkintaa. Menetelmän kautta teoriaohjaavuus voidaan toteuttaa niin, että analyysi toteutetaan aineistolähtöisesti, jonka jälkeen se sidotaan aikaisempaan teoriaan tehtyjen havaintojen pohjalta, näimme sen sopivan hyvin tähän tutkimukseen. (Tuomi ym. 2018.) Teoriaohjaava sisällönanalyysi on kuitenkin saanut osittain kritiikkiä siitä, että sen avulla järjestetään aineistoa johtopäätösten rakentamista varten, mutta tämän tutkimuksen osalta se ei haittaa, sillä tavoitteena on nimenomaan poimia aineistosta ilmeneviä seikkoja.

Haastattelurunko teemoitettiin aiemman tutkimuksen ja kirjallisuuden pohjalta. Vaikka haastateltavien kohdalla kysymykset erosivat hieman toisistaan, säilyivät valitut teemat molemmissa haastattelurungoissa. Haastattelut äänitettiin litterointia varten, jonka jälkeen ne analysoitiin. Litteroidun aineiston analyysissä käytettiin teorialähtöistä teemoittelua, jossa teemat muodostuivat kolmesta pääteemasta: Joensuu tapahtumakaupunkina, tapahtumien vaikuttavuus ja tapahtumakentän tulevaisuus. Niiden apuna oli muutamia alateemoja, joilla pyrittiin selvittämään pääteemojen sisältöä. Alateemoiksi muodostuivat lumovoima, omaleimaisuus, tapahtumien vaikuttavuus ihmisiin ja kaupunkiin, hyvän tapahtumakaupungin edellytykset sekä muutos järjestäjästä mahdollistajaksi. Vaikka aikaisempi tutkimus ja teoriat ohjasivatkin aineiston analysointia, haluttiin aineistoa tarkastella kuitenkin avoimesti, jos sieltä ilmeneisi uusia teemoja. Tämän jälkeen litteroidusta aineistosta poimittiin teemoihin sopivaksi näkemiämme keskeisimpiä asioita. Menetelmän heikkoutena pidetään sitä, että haastattelijat tulkitsevat, mitkä kohdat sopivat kunkin teeman alle. Virheellisyyttä olemme pyrkinneet vähentämään yhteisten keskusteluiden ja näkökulmien vaihtamisen avulla.

AINEISTO

Kirjallisuus ja sanomalehdet

Raportti pohjautuu kahteen eri aineistoon, joista toisena on valmis aineisto aikaisemmasta kirjallisuudesta ja sanomalehdistä. Tämän aineiston pohjalta pyrittiin rakentamaan historiakatsausta neljälle valitulle tapahtumalle, jotka olivat Joen Yö, Silva-metsänäyttely, Ilosaarirock ja Popkatu. Tapahtumien ajankohtaisten luonteen vuoksi sanomalehdissä kirjoitetaan usein uutisia niistä ja kuvataan niiden roolia alueella, minkä vuoksi ne sopivat aineistona hyvin tähän tutkimukseen. Paikallisten sanomalehtien avulla voidaan lisäksi saada tietoa alueen tapahtumista, niiden kehityksestä, sekä siitä miten niistä uutisoidaan.

Tutkimuksen aineistoa kerättiin muun muassa Karjalaisen ja Joensuun Heilin arkistoista hakusanoilla Popkatu, Joen Yö, Silva metsänäyttely, Silva ja Ilosaarirock. Karjalaisen ja Heilin arkiston lisäksi osa uutisista löydettiin kansallisista lehdistä kirjoittamalla internetin hakukoneisiin tapahtumien nimiä. Uutiset ja lehtiartikkelit olivat verkkouutisia sen vuoksi, että koimme niiden antavan kattavasti tietoa valituista tapahtumista ja niiden arkistoja oli saatavilla. Aineistoiksi valikoitui sellaiset uutiset, joissa käsiteltiin kyseisiä tapahtumia. Tavoitteena oli löytää uutisia, joissa kerrottaisiin tapahtumien kehityksestä sekä perustietoja esimerkiksi kävijämääristä. Kaikkia valittuja tapahtumia koskevia artikkeleita ei kuitenkaan hyödynnetty, esimerkiksi jos ne toistivat toisiaan tai niiden ei koettu tuovat lisää tietoa aiheesta. Artikkelit olivat vuosien 2000–2020 ajalta.

Verkkouutisten hyödyntäminen aineistona saattaa aiheuttaa kuitenkin hieman virheellisyyttä tutkimuksessa. Ne on usein hyvin rajattu kirjoittajan näkökulmasta ja on muistettava, että ne on aina kirjoittajan näkökulmasta kuvattuja. Lisäksi Heilin arkiston kohdalla rajoituksia toi sen rajautuminen vuodesta 2012 eteenpäin, jolloin 2000-luvun alussa olevista tapahtumista kirjoitettuja uutisia ei voitu hyödyntää. Lisäksi uutisten haasteena on niiden keskittyminen ja painottuminen toisiin tapahtumiin, jolloin toisista tapahtumista on helpompi löytää paljon aineistoa kuin toisista. Myös uutisten taso voi vaihdella kirjoittajan mukaan.

Haastattelu

Toinen aineisto koostuu kahdesta Microsoft Teams -sovelluksen kautta järjestetystä haastattelusta. Haastattelut toteutettiin kahden eri organisaation edustajan kanssa, jotka vastaavat keskeisesti Joensuun tapahtumista. Työnsä ja kokemuksensa pohjalta uskoimme saavamme heiltä mahdollisimman paljon asiantuntevaa tietoa tapahtumiin liittyvistä taustatekijöistä sekä tapahtumakentän tulevaisuuden näkymistä, minkä vuoksi he sopivat hyvin haastateltaviksi. Haastateltavat löytyivät kurssin ohjaajien vinkkien ja ohjeistusten kautta. Tutkimuksessa päädyttiin hyödyntämään puolistrukturoitua teemahaastattelua, sillä haastattelussa edetään aikaisemman kirjallisuuden ja aineistojen ennalta määrittämien teemojen pohjalta, mutta haluttiin silti luoda mahdollisuus lisäkysymysten esittämiseen (Tuomi ym. 2018: 88). Odottamattomien näkökulmien ja huomioiden vuoksi lisäkysymysten esittäminen koettiin tärkeänä. Lisäksi, koska haastateltavat edustivat eri tahoja ja näin ollen heidän mielipiteensä ja näkökulmansa olivat erilaisia, oli liikkumavaran luominen välttämätöntä. Ongelmallisena teemahaastattelun kannalta voidaan kuitenkin nähdä se, että haastattelun teemat ovat haastateltavan valmiiksi valitsemia, jolloin haastateltavan näkökulmasta tärkeät teemat saattavat jäädä käsittelemättä tai vähälle huomiolle (Hyvärinen ym. 2017: 22). Tätä mahdollista puutetta aineistossa pyrittiin vähentämään muun muassa haastattelun lopussa olleella avoimella kysymyksellä, jonka avulla haastateltavat pystyivät nostamaan esille vielä mielessään olleita seikkoja.

TULOKSET

Historiakatsauksen tulokset

Tarkasteltuamme Joensuussa järjestettäviä tapahtumia saatoimme todeta, että kaupungin tapahtumakenttä on melko laaja. Tämä tulee esille esimerkiksi Joensuun kaupungin tapahtumia kokoavasta Anna Joensuun tapahtua -esitteestä (Joensuu.fi 2023) ja tutkimusta varten hankituista haastatteluinaineistoista. Tutkimussuunnitelmaa laatiessamme tulimme siihen tulokseen, että suuren tapahtumajoukon tarkastelu ei palvelisi tutkimustamme halutulla tavalla, sillä Joensuun tapahtumien vaikutus kaupungin lumovoimaan olisi ymmärrettävissä muutaman yksittäisenkin tapahtuman kautta. Niinpä päädyimme valitsemaan tarkempaan esittelyyn neljä tapahtumaa, joiden katsoimme olevan merkityksellisiä, näkyviä ja ennen kaikkea suosittuja tapahtumia, jotka elävöittävät Joensuun kaupunkikuvaa.

Ensimmäinen valitsemamme tapahtuma tutkimukseen oli musiikkifestivaali Ilosaarirock. Valintaa voi nimittää ilmiselväksi, sillä Ilosaarirockin merkitys Joensuulle on kaupungin tapahtumien joukossa nähdäksemme ylivoimaisen suuri niin paikallisen tapahtumakentän kuin koko kaupungin valtakunnallisen näkyvyydenkin kannalta. Ilosaarirockin kävijämäärät lasketaan kymmenissä tuhansissa ja tapahtumassa on esiintynyt kotimaan musiikkitalentien lisäksi maailmanlaajuisestikin tunnettuja yhtyeitä. Kokonsa ohella festivaali on mielestämme myös merkittävä osa Joensuun kaupungin identiteettiä varsinkin sen yli 50-vuotisen historian vuoksi. (Ilosaarirock.fi 2023.)

Ilosaarirockin lisäksi valitsimme mukaan toisenkin musiikkipainotteisen tapahtuman, keskustassa järjestettävän Popkadun. Popkatu on kaikille avoin ja suurimmilta osin maksuton kaupunkifestivaali, joka järjestetään Ilosaarirockin kanssa samalla viikolla. (Popkatu.fi 2023.) Tämä Ilosaarirockin oma-laatuinen pikkusisko sopii tutkimukseemme mielestämme sen vapaan kaupunkifestivaalin imagon vuoksi. Popkatu on tiiviisti kiinni kaupungin keskustan katukuvassa sen levittäytyessä kävelykadun ja torin alueelle kilpailuineen ja esityksineen. Kävijöitäkin tapahtumalle riittää, sillä Ilosaarirockin vilkastama keskusta kerää joukoittain väkeä vierailemaan Ilosaarirockin lisäksi myös Popkadulla. (Karjalan Heili 2013.)

Taidepainotteisempi tapahtuma tarkastelussamme on elokuisin järjestettävä Joen Yö, joka on verrattavissa monessa Suomen kaupungissa eri nimien alla järjestettävään Taiteiden Yöhön. Joen Yö on kaupunkifestivaali, joka pitää sisällään erilaisia kulttuuriesityksiä. Popkadun tavoin se järjestetään aivan Joensuun keskustan ytimessä, minkä vuoksi se on katukuvassa vahvasti näkyvä ja kuuluva tapahtuma. (Joenyo.fi 2023.) Joen Yön voisi katsoa identifioituvan eräänlaiseksi kesän lopetusjuhlaiksi niin ajankohtansa kuin valo- ja ilotulite-esitystensäkin vuoksi.

Metsänäyttely Silva poikkeaa tapahtumana täysin kolmesta muusta tutkimukseen valitusta kohteesta. Metsäalaa monipuolisesti esittelevän tapahtuman painopiste on viihteen sijasta enemmän yhteiskunnallisella puolella. Silvassa käsitellään ajankohtaisia kysymyksiä liittyen metsiin. Historiansa puolesta Silva voisi pitää eräänlaisena entisaikojen maatalousnäyttelyiden perillisinä. Metsäala on Suomessa tunnetusti yhä merkittävä elinkeino, mikä näkyy Silvassakin, sillä se on tavanomaisesti kerännyt paikan päälle noin 25 000 osallistujaa. (Silva Metsänäyttely 2023.) Katsomme Silvan sopivan osaksi tutkimustamme, koska se on laaja, pääasiassa ei-vihteellinen tapahtuma, jolla on Joensuun tapahtumakentässä yhteiskunnallinen merkitys.

Ilosaarirock ja Popkatu

Ilosaarirock on rockfestivaali, joka järjestetään heinäkuisin Joensuun Laulurinteen alueella. Musiikkitapahtumana Ilosaarirockin merkittävyttä korostaa se, että se on yksi Suomen suurimmista festivaaleista. Esimerkiksi vuonna 2022 se keräsi 71 000 kävijää. Samalla Ilosaarirock on myös Suomen toiseksi vanhin rockfestivaali (Ilosaarirock.fi 2023) Turussa järjestettävän Ruisrockin jälkeen (Lehtola 2019). Ilosaarirockissa on esiintynyt vuosien mittaan kotimaisen kattauksen lisäksi monia maailmanlaajuisesti tunnettuja artisteja. Suurten yleisömäärien lisäksi Ilosaarirockin merkityksestä kertovat sen saamat tunnustukset ja palkinnot. Esimerkiksi vuonna 2021 festivaalille myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön Suomi-palkinto, jonka perusteluissa korostettiin muun muassa tapahtuman laatua, kunnianhimoisuutta ja paikallista merkitystä (Karjalan Heili 2021). Lisäksi musiikkilehti Soundin lukijat ovat äänestäneet Ilosaarirockin Suomen parhaaksi musiikkifestivaaliksi jo useana vuonna (Soundi 2018).

Ilosaarirockia on alusta asti järjestänyt Joensuun Popmuusikot ry, joka on vuonna 1971 perustettu voittoa tavoittelematon yhdistys. Yhdistys määrittelee päämääräkseen popmusiikin harrastuksen edistämisen, tukemisen ja sen taiteellisen tason kohottamisen Pohjois-Karjalassa. (Popmuusikot.fi 2023.) Ilosaarirockin ohella Joensuun Popmuusikot ry järjestää Rokumenttia, Suomen suurinta musiikkielokuvafestivaalia (Rokumentti.com 2023) ja lastenfestivaali Vekararokkia. Lisäksi yhdistys omistaa Joensuun Töminä Oy:n, joka huolehtii suosittuna keikkapaikkana tunnetun Ravintola Kerubin toiminnasta (Popmuusikot.fi 2023).

Ilosaarirockin juuret

Koko Ilosaarirock on lähtenyt alun perin käyntiin pienimuotoisen paikallistoiminnan kautta. Katsaus menneisyyteen osoittaa, että Ilosaarirockin alkutaipaleet olivat jotain paljon vaatimattomampaa kuin kymmeniä tuhansia vierailijoita keräävä Pohjois-Karjalan musiikkijättiläinen. Festivaali sai alkunsa vuonna 1971 nimensä mukaisesti Joensuun Ilosaaresta, jossa elokuun 29. päivänä piti meteliä Rockrieha-niminen musiikkitapahtuma. Rockriehas elokuista päivää säesti seitsemän paikallista yhtyettä ja esiintymislavan virkaa toimitti kuorma-auton lava. (Sorjonen 2011: 4.)

Ilosaarirock Ilosaareissa vuonna 1981. (Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

Neljä Ruusua vuonna 1991 Laulurinteellä. (Kuva: Pohjois-Karjalan museo)

Täysin tyhjän päälle ensimmäistä Ilosaarirockia ei koottu kasaan, sillä paikalliselle musiikkifestivaalille löytyi 1970-luvun alun Joensuussa todellista kysyntää. Yksi tapahtuman perustajista, joensuulainen Jouko Leppänen on todennut, että festivaalin suurimpana tarkoituksena oli järjestää esiintymistilaisuus pohjoiskarjalaisille yhtiöille. Tarve Ilosaarirockin kaltaiselle musiikkitapahtumalle lienee ollut muutenkin näkyvä, sillä Leppäsen mukaan 1970-luvun alun Joensuun kulttuuripuolella ei tapahtunut juuri mitään. Siitä huolimatta nuorisokulttuuri ja bändielämä elivät kaupungissa voimakkaana (Karjalan Heili 2012), koostuihan Joensuun Popmuusikot -yhdistyksen tuolloin valtaosin alle 20-vuotiaista nuorista (Sorjonen 2011: 23). Näin ollen festivaali on täyttänyt paikallisen kulttuurielämän tyhjiötä tarjoten rock-musiikista kiinnostuneelle nuorisolle oman tapahtumansa. Ensimmäinen Ilosaarirock tavoittikin lopulta yleisönsä, sillä tapahtuma keräsi paikan päälle jopa 500 musiikin ystävää (Sorjonen 2011: 5).

1970-luvun aikana Ilosaarirock pysyi pääpiirteissään samanlaisena, Ilosaareissa järjestettynä puistokonserttina. Joensuun Popmuusikoiden toiminta oli ajoittaisista ongelmista huolimatta nousujohteista yhdistyksen kasvattaessa jäsenmääräänsä yli kahteensataan. Vuosien myötä yleinen ilmapiirikin alkoi näyttäytyä popmusiikin kannalta suotuisammalta. 1980-luvulla Ilosaarirock laajeni tapahtumana muun muassa toisen esiintymislavan ja ulko-maisten artistikiinnitysten myötä. Seuraavalle vuosikymmenelle saavuttaessa festivaali oli kasvanut jo sellaisiin mittoihin, että Ilosaari paikkana ei enää rockfestivaalien kovan sarjaan nousseelle tapahtumalle riittänyt. Niinpä vuoden 1991 Ilosaarirock järjestettiin nykyisellä paikallaan Joensuun Laulurinteellä, mikä mahdollisti festivaalin järjestämisen aivan uudessa mittakaavassa. (Sorjonen 2011: 45–46.)

Ilosaarirock 2000-luvulla

Uudelle vuosituhannelle tultaessa Ilosaarirockin suosio pysyi voimissaan. Vuonna 2001 tapahtuman kaikki 17 000 lippua myytiin kokonaan loppuun jo neljättä kertaa peräkkäin (Karjalainen 2001), mikä kertoo Ilosaarirockin vakiinnuttaneen paikkansa yhtenä Suomen suurista rockfestivaaleista. Kasvun mukana festivaalin järjestäjät ovat myös laajentaneet tapahtumaa eri tavoin. Vuoden 2012 Ilosaarirockia varten festivaalialue laajeni Laulurinteen takaiselle nurmialueelle, millä tavoiteltiin viihtyvyyden parantamista (Karjalan Heili 2012). Alueellisen laajennustyön lisäksi 2000-luvulla

Ilosaarirockia on laajennettu myös ajallisesti, sillä vuodesta 2017 eteenpäin festivaali on vietetty kolmipäiväisenä entisen kahden päivän sijasta. Pidempikestoinen Ilosaarirock oli jo ensimmäisenä vuotenaan taloudellisesti menestyksenkäs muutos. Kävijämäärä nousi vuoden 2013 ennätyslukemista kahdellatoista tuhannella 67 000 kävijään. Arvioiden mukaan vuoden 2017 Ilosaarirock toi Joensuulle noin 14,3 miljoonaa euroa voittoa, mikä oli myös uusi ennätyslukema. Ilosaarirockin merkitys näkyy valtakunnallisessa Joensuu-kuvassa muutoinkin kuin rahalukemien kautta. Joensuun Popmuusikot ry:n toiminnanjohtaja Niina Hattunen onkin todennut, että taloudellisten vaikutustensa lisäksi tapahtuman sosiaaliset ja imagolliset vaikutukset ovat valtavat (Helsingin Sanomat 2018).

Ilosaarirock on tullut 2010-luvulla tunnetuksi myös ympäristötyöstään. Vaikka musiikkifestivaalin järjestäminen ei ole millään mittarilla ympäristöystävällinen teko, ovat Ilosaarirockin järjestäjät pyrkineet tekemään toiminnastaan mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittavaa. Konkreettisesti tämä on näkynyt muun muassa vuonna 2019, jolloin Ilosaarirock aloitti kestävän kehityksen yhteistyöhankkeita Pohjois-Karjalan Sähkön ja Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa. Hankkeisiin on liittynyt muun muassa energiankulutuksen tarkkailua, energian vuotokohtien kartoittamista, energia-tehokkuuden edistämistä ja aurinkoenergian hyödyntämistä. Ilosaarirockin jätteistä täydet sata prosenttia kierrätetään tai hyödynnetään energiantuotannossa (Karjalan Heili 2019). Festivaalin järjestäjät kartoittavat myös Ilosaarirockin hiilidioksidipäästöt ja lahjoittavat päästökaupan mukaiset rahasummat luonnonsuojelutyöhön. Esimerkiksi vuonna 2012 suojelukohde oli rupilisko, Suomen harvinaisin matelija ja Joensuun nimikkoeläin. Päästökaupan rahat käytettiin rupiliskon elinympäristöjen kohentamiseen. Kerätyillä varoilla soitte ennalistettiin, lampia rakennettiin ja vesistöjä syvennettiin ja nostettiin (Karjalan Heili 2012). Ympäristötyöstään Ilosaarirock on saanut lukuisia tunnustuksia, joita ovat muun muassa Green'n'Clean -sertifikaatti vuonna 2008 ja kansainväliset A Greener Festival Award -tunnustukset ensimmäisenä festivaalina Suomessa (Karjalan Heili 2019).

Suurimmat poikkeamat Ilosaarirockin järjestelyissä 2000-luvulla nähtiin vuosina 2020 ja 2021. Tuolloin koko tapahtumaa ei järjestetty ollenkaan, ja syynä tähän olivat koronaviruspandemiaa seuranneet yleisötapahtumien rajoitukset. Festivaalin jouduttua peruutetuksi Ilosaarirockin vastaava tuottaja Petri Varis arvioi Joensuun Popmuusikot ry:n kärsivän tapahtuneesta satojen tuhansien eurojen menetykset, mikä oli yhdistykselle suuri tappio. (Väinämö 2020.) Yleisötapahtumia koskevien rajoitusten poistuttua festivaali järjestettiin jälleen heinäkuussa 2022. Tuolloin Ilosaarirock teki myös uuden kävijäennätyksensä, joka oli kokonaisuudessaan 71 000 ihmistä (Ilosaarirock.fi 2023).

Paikalliselle liike-elämälle ja yritystoiminnalle Ilosaarirockin merkitys on ollut suuri. Esimerkiksi vuonna 2000 Karjalainen uutisoi, kuinka "kalja-kauppiat ovat riemuissaan rock-väestä". Uutisjutussa kahta lähikauppaa festivaalialueen tuntumassa pyörittänyt mies kertoi varautuneensa festivaaliviikonloppuun peräti kuudella rekkalastillisella alkoholijuomalla. Huolimatta suurista yleisömääristä kauppias kuitenkin kuvaili kanssakäymisen Ilosaarirockin väen kanssa olleen ongelmattomaa. Samassa lehtijutussa Joensuun Alkon myymäläpäällikkö kertoi Ilosaarirockin viikonlopun olevan asiakasmäärältään vuoden vilkkain viikonloppu. (Karjalainen 2000.) Pelkän alkoholin myyntiin Ilosaarirockin vaikutukset eivät kuitenkaan rajoitu, sillä tapahtuma työllistää ihmisiä Joensuun keskustassa monella alalla. Myös ruuan myynti niin kaupoissa kuin ravintoloissakin kasvaa Ilosaarirockin aikana huomattavasti. Esimerkiksi Joensuun Jokiaseman terassin yrittäjä on kuvailut, että "rokkilaiset ostavat kaiken". Myös taksikuskeille festivaaliviikonloppu tarjoaa ylimääräistä työtä asiakkaiden kulkiessa festivaalialueelta ruokakaupoille ja takaisin. (Karjalainen 2010.)

Popkatu

Popkatu on Joensuun kävelykeskustassa järjestettävä pääsymaksuton kaupunkifestivaali, jota vietetään samalla viikolla Ilosaarirockin kanssa (Joensuunvirta.fi 2023). Popkadun yhteys Ilosaarirockin kanssa on vahva, mikä näkyy tapahtuman syntytarinassakin. Ensimmäistä Ilosaarirockia ja monia muita tapahtumia perustamassa ollut joensuulainen Jouko Leppänen on kertonut Karjalan Heilissä syitä Popkadun järjestämiselle. Hänen mukaansa ennen Popkatua Ilosaarirockiin saapuneet matkailijat istuskelivat kaupungilla vailla tekemistä, eikä Joensuu ottanut vieraita millään lailla vastaan. Ratkaisuksi tähän perustivat Joensuun Popmuusikot ry, Grand Old Rockers Of Joensuu -musiikkilyhdistys ja Joensuun kaupunkikeskustayhdistys kolmipäiväisen Popkatu-tapahtuman vuoden 2001 Ilosaarirockia varten. Sittenkin Popkatu on ollut joinain vuosina kestoiltaan pidempikin kuin kolme päivää. (Karjalan Heili 2012.) Vuonna 2005 Popkatua järjestämään perustettiin oma yhdistyksensä, vapaaehtoisvoimin toimiva Popkatu-yhdistys ry (Popkatu.fi 2023). Yhdistyksen silloinen puheenjohtaja Annemari Heinonen kuvaili vuonna 2012 Karjalan Heilille Popkatua järjestettävän täysin harrastusmielessä (Karjalan Heili 2013). Heinonen on myös puhunut tapahtuman merkittävydestä korostaen, että Popkadulla vieraillee ihmisiä eri puolilta Suomea, ja että monet Ilosaarirock-matkailijat aikaistavat saapumistaan Joensuuhun päästäkseen katsomaan ja kuuntelemaan juuri Popkatua. (Karjalan Heili 2012.)

Popkadun eri vuosien ohjelmia tarkastellessa voi havaita, että tapahtuma on sisällöltään ollut hyvin monipuolinen. Popkatu on joka vuosi pyrkinyt tuomaan kävijöilleen jotain uutta, mutta tietyt elementit ovat säilyneet tapahtumassa alusta asti. Ensimmäisestä Popkadusta alkaen tapahtuman yhteydessä on järjestetty valtakunnallinen ja kaikille avoin Alanko katutähdeksi? -kilpailu, jossa etsitään parhaita katuesiintyjä. Kilpailun voittajat palkitaan rahapalkinnoilla. (Karjalan Heili 2013.) Toistuvia elementtejä Popkadulla ovat olleet myös erilaiset musiikkiesitykset, jotka luovat tapahtumaan yhtenevää Ilosaarirockin kanssa. Popkadulla on kuultu musiikkia laajasti eri genreistä aina lastenmusiikista raskaaseen metalliin asti, sillä Annemari Heinosen mukaan Popkatu tapahtumana on suunnattu kaikille. (Karjalan Heili 2012.) Toistuvien elementtien, kuten juuri musiikkiesitysten lisäksi Popkatu on vuosien mittaan tarjonnut kävijöilleen paljon muutakin ohjelmaa. Popkadulla on esimerkiksi kilpailtu jojon ja diabolon suomenmestaruuksista, järjestetty Kuvan Maailma -valokuvausliikkeen kuvanjuoksukilpailu ja lausuttu runoja karaokessa. (Karjalan Heili 2012.)

Joensuun Yö

Joensuun Yö on paikallinen Joensuussa järjestettävä jokavuotinen maksuton taidetapahtuma. Taiteilijoiden teokset ja paikalliset esiintyjät luovat enemmisen

tön kaikesta toiminnasta ja viihteestä tapahtumassa. Joen Yöllä on tarkoitus tarjota Joensuussa kulttuurielämyksiä paikallisille ihmisille ja paikallisille järjestöille on tarkoitus tarjota erityismahdollisuuksia. Yleisesti ottaen Joen Yötä on verrattu ja rinnastettu Helsingissä vuonna 1989 alkaneeseen Taiteiden Yö -tapahtumaan. (Salovaara 2012.)

Joen Yö -tapahtumia on järjestetty Joensuussa 2000-luvulla joka vuosi. Jokainen Joen Yö on vietetty elokuun loppupuolella viikon 34 perjantaina. Tapahtuman alueet painottuivat kaupungin keskustaan ja paikallisiin puistoihin. Järjestettävä paikka vaihtelee vuosien välillä pitkälti osallistuvien järjestöjen takia. Joen Yö on pääsääntöisesti maksuton tapahtuma. Joen Yö -tapahtumaa on järjestetty vuoden 1991 jälkeen joka vuosi. (Karjalainen 2000.)

Tapahtuman järjestää Joensuun Virta OY, joka on joensuulainen kaupunkikeskustayhdistys. Järjestöllä on yli 200 jäsentä, jotka ovat kaikki Joensuussa toimivia yrityksiä. Joensuun virran toiminnan tarkoitus on heidän mukaansa tehdä Joensuun keskustasta viihtyisämpi paikka kaikille ja nostaa alueen elinvoimaa ja mielenkiintoa. (Joensuunvirta.fi 2023.)

Silva Metsänäyttely

Silva Metsänäyttely on Joensuun alueella vuodesta 1999 alkaen järjestetty pääsymaksuton tapahtuma, jonka järjestämisestä vastaavat ProAgria ja Metsäkeskus. Silva Metsänäyttelyssä esitellään kaikkea metsiin liittyvää, kuten luonnontuotteita, puukauppaa, metsäalaan liittyviä koneita ja luontoelämyksiä. Myös pienyrittäjien tuote-esittelyt kuuluvat näyttelyn ohjelmaan. Silvan kohderyhmää voisi kuvailla laajaksi, sillä se on samaan aikaan sekä koko perheen tapahtuma että metsäalan ammattilaisten kokoontumispaikka. (Silva Metsänäyttely 2023.) Näyttelyn tavoitteena on tuoda esille ajan-kohtaisia aiheita metsänomistajille ja kuluttajille. Kävijöitä Silva on kerännyt toistuvasti noin 25 000. (ProAgrian sähköpostihaastattelu 2023.)

Tapahtumassa korostuvat ajankohtaiset teemat koskien metsiä. Jokainen näyttely painottaa osaltaan aina hieman eri teemoja. Esimerkiksi syyskuussa 2023 järjestettävässä Silvassa tullaan käsittelemään erityisesti metsäbiotaloutta, huoltovarmuutta, Euroopan Unionin metsiä koskevia säädöksiä, metsän mahdollisuuksia fossiilisista energianlähteistä luopumisessa, uusia metsään liittyviä innovaatioita, kasvavaa luontomatkailua ja luontopohjaisten tuotteiden kasvun kysyntää. (Metsäkeskus 2023.)

Silva Metsänäyttely sai alkunsa vuonna 1998, kun pitkä maatalousnäyttelyiden perinne vaikutti olevan katkeamassa. Metsät olivat olleet maatalousnäyttelyissä vahvasti mukana, jolloin myös metsiä koskevat näyttelyt uhkasivat tulla tiensä päähän. Pohjois-Karjalan Maatalouskeskus (nykyään ProAgria Itä-Suomi) vastasi tähän tekemällä Pohjois-Karjalan Metsäkeskukseen (nykyään Suomen Metsäkeskus) aloitteen tilanteen ratkaisemiseksi. Lopulta syntyi ajatus keskusten yhteisen metsänäyttelyn perustamisesta. Metsänäyttelyn perustamiselle oli olemassa hyvä pohja, sillä Maatalouskeskuksella oli vuosikymmenien kokemus maatalousnäyttelyiden valmistelusta, ja Metsäkeskuksella puolestaan alan osaamista ja suhteita lukuisiin sidosryhmiin. Yhteistyön kautta sai alkunsa Silva Metsänäyttely, joka on vuodesta 1999 järjestetty Joensuun alueella usealla paikalla. Tapahtumapaikkoina ovat toimineet Mehtimäki, Pärnävaara, Joensuun areena, kaupungin keskusta ja Laulurinne. Syyskuussa 2023 järjestettävä Silva Metsänäyttely on järjestyksessään kahdeksas ja se sijoittuu Laulurinteelle. (ProAgrian sähköpostihaastattelu 2023.)

Silva Metsänäyttelyn jatkosuunnitelmia tarkastellaan aina menneen näyttelyn jälkeen. Esimerkiksi vuoden 2023 näyttelyn päättyttyä tapahtuman järjestäjät käyvät läpi tehdyt tutkimukset koskien kävijöitä ja näytteilleasettajia. Tutkimusten pohjalta tehdään jatkosuunnitelmat ja tarvittavat toimenpiteet seuraavaa näyttelyä varten. Näin pyritään pitämään huoli siitä, että Silva pysyy jatkossakin ajankohtaisena ja kävijöitä puoleensa vetävänä tapahtumana. (ProAgrian sähköpostihaastattelu 2023.)

Haastattelun tulokset

Tässä osiossa käsittelemme haastatteluista ja teoriasta saatuja tuloksia. Teemahaastattelut analysoitiin kolmen teeman avulla: Joensuu tapahtumakaupunkina, tapahtumien vaikuttavuus sekä tapahtumakentän tulevaisuus Joensuussa ja yleisesti. Näiden teemojen alle luotiin vielä tulosten tarkastelua varten alateemat, joiden tavoitteena on selkeyttää ja täydentää pääteemoja. Ensimmäisessä pääteemassa esitellään Joensuuta tapahtumakaupunkina ja sen alateemoissa tarkastelemme yleisiä hyvään tapahtumakaupunkiin liitettäviä piirteitä, jotka ovat omaleimaisuus ja lumovoima. Toisessa pääteemassa käsittelemme tapahtumien kulttuurisosiaalisia- ja taloudellisia vaikutuksia kaupunkiin ja ihmisiin. Kolmannessa teemassa pohdimme tapahtumakentän tulevaisuuden näkymiä mahdollistamisen ja edellytyksien alateemojen avulla. Näiden tulosten perusteella olemme koonneet tutkimuksen johtopäätöksiin aineistosta poimittuja mahdollisia kehitysnäkymiä tulevaisuuden tapahtumakenttää ajatellen.

JOENSUU TAPAHTUMAKAUPUNKINA

Joensuun tapahtumiin keskeisesti liittyvien organisaatioiden edustajien tutkimushaastattelujen perusteella Joensuuta voisi kuvata monipuolisena tapahtumakaupunkina. Myös Joensuussa tapahtumilla pyritään vastaamaan kaupunkikeskustojen yleiseen hiljenemisen haasteeseen, kuten toinen haastateltavista kuvaili: ”Elikkä kun puhutaan tällaisesta keskustojen vähän näivettymisestäkin, niin siihen on monet tutkijat yrittäneet pohtia, että mikä sitä vois ehkäistä, tai mitkä vois olla välineet siihen ja nyt aika iso konsensus, tai tällainen yhteinen jaettu mielipide on siitä, että vastaus on tällainen tapahtumateollisuus tai tapahtumatuotanto. Elikkä ihmiset tulevat kaupunkikeskustaan viihtymään. Ihmiset tulee kaupunkikeskustoihin elämysten, tapahtumien vuoksi”.

Joensuussa on kehitetty tapahtumallisuutta sekä pienemmillä että isommilla tapahtumilla. Molemmat haastateltavistamme näkivät Joensuun edel-

leen painottuvan tapahtumien osalta enemmän musiikkipainotteisena kesäkaupunkina sekä sijainnillisen saavutettavuuden kannalta haasteellisena. Joensuun vahvuutena tapahtumajärjestämisen kannalta haastateltavat pitivät eri organisaatioiden ja kulttuurimuotojen luontevaa yhteistyötä sekä vuosikymmenten varrella kertynyttä osaamispääomaa suur tapahtumien järjestämisestä. Haastateltavien mielestä tapahtumallisuuden kehittämiseksi mm. ympärivuotisuuden osalta on Joensuussa tehty viime vuosina paljon töitä ja tämän suuntainen kehitystyö on ollut kaupungissa yhteinen tahtotila jo pidempään.

Toinen haastateltavista mainitsi kaupunkikeskustojen elinvoiman lisäämisen olevan joka ikisen suomalaisen kaupungin haasteena, ja näki sen myös kaupunkiorganisaation tärkeimpänä tehtävänä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisen jälkeen. Se, miten elinvoimaa Joensuussa tehdään, ei hänen mukaansa välttämättä näy konkreettisesti kaupunkikuvassa. Molemmat haastateltavista korostivat pienempien tapahtumien roolia yhteisöllisyyden ja osallisuuden rakentajina.

Omaleimaisuus

Omaleimaisuudella pyritään rakentamaan hyvää ja kilpailukykyistä tapahtumakaupunkia. Esimerkiksi Tampereen kaupungin strategiassa tapahtumat ja tapahtumallisuus näkyvät usealla tavalla. Strategian mukaan ”omaleimainen ja elävä kaupunkiympäristö rakentaa Tampereen pitovoimaa ja viihtyisyyttä” (Tampere nd: 14). Helsingin strategiassa puolestaan kuvaillaan kuinka ainutlaatuinen kaupunkikulttuuri rakentaa myös kaupungin omaleimaisuutta, jolla on myönteinen vaikutus kaupunkien välisessä kilpailussa ihmisistä ja tapahtumista (Helsinki nd: 2). Joensuun kaupunkistrategiassa käytetään omaleimaisuuteen liitettävää sloganista ”erotumme muista”. Erottautumista tavoitellaan erilaisin strategisista painopistealuein kuten ”kulttuurien Joensuu”, joka on strategian mukaan taidetta, luovuutta ja tarinoita. (Joensuu nd: 11 a.) Joensuun keskustavisiosta käy esille, kuinka tärkeänä eri toimijat pitävät kaupungin vahvuuksien korostamista markkinoinnissa ja brändäyksessä. Vision kehittämistoimenpiteissä Joensuun omaleimaisuutta rakennetaan aitoon pohjoiskarjalaiseen iloisuuteen, lupsakkuuteen ja helppoon lähestyttävyyteen perustuen. Taideaiheet ja maailman parhaat karjalampiirakat mainitaan myös omaleimaisuuden rakentajina. Tavoitteeksi asetetaan kaupungin eteenpäin suuntautuva ja kokonaisvaltainen brändäys. (Joensuun keskustavisiio 2021: 35.)

Brändin avulla luodaan mielikuvaa kaupungista ja brändityössä omaleimaisten asioiden löytäminen lienee olennaista. Toinen haastatelluista katsoi, että Joensuun brändi kaipaa edelleen kehittämistä ja esimerkiksi karjalaisuuden ja kalevalaisen perinteen moderni tarinallistaminen on mahdollisuus, jota ei ole osattu vielä tehdä. Toinen haastatelluista kuvasi Joensuun omaleimaisuutta jonkinlaisena ”äkkivääränä” – positiivisena ilmapiirinä, joka hänen mukaansa on aistittavissa esimerkiksi Joensuun tapahtumissa. Joensuun kaupungin strategian ja keskustavision perusteella omaleimaisuuden tavoitteiden uudenlainen määrittely voisi olla paikallaan. Kilpailevissa kaupungeissa tavoitellaan kuitenkin kovin samanlaisia asioita. Jokin suurempi pohjoiskarjalainen tarina jää Joensuussa vielä edellä kuvatun perusteella ehkä piirtymättä.

Molemmat haastateltavista arvioivat, että omaleimaisuuden tavoitteissa Joensuulla on vielä paljon tekemistä. Haastateltava kuvaili sen saamista ”miljoonan taalan juttuna, jos siinä onnistuttaisiin”. Toisen haastateltavan mielestä omaleimaisuutta ei ole vielä millään tavalla varsinaisesti tehty, ja ”jos semmoista on syntynyt niin se on syntynyt luontaisesti ja ihmisistä”. Hänen mukaansa Joensuussa tehdään asioita aina vähän eri tavalla kuin muualla, ja sitä pitäisi hänen mukaansa korostaa vielä enemmän. Vastauksista käy ilmi juuri omaleimaisuuden eri ulottuvuudet kaupunkikulttuuriin luontaisesti rakentuvana tai tietoisemmin rakennettavana ja haluttuna ominaisuutena. Haastattelujen perusteella Joensuun omaleimaisuuden näkyvyydessä ja sen konkreettisemmassa toteutuksessa voisi olla vielä kehitettävää.

Toimivat palvelut ja onnistunut verkostojen hallinta (tapahtumajärjestäjä, alueen muut yrittäjät ja yhdistykset) ovat tärkeässä asemassa sekä tapahtumajärjestäjän kuin myös tapahtumaan osallistuvien kokemuksen kannalta (Isoaho ym. 2011: 27). Isoahon ja Kinnusen (2011: 8) mukaan tällaiset onnistuneet ”tapahtumatoiminnan ekosysteemit” toimivat niin tapahtumatoimialan kuin myös alueellisen ja paikallisen elinvoiman vahvistajina. Järjestämispaikkakunnan toiminnalle ja toimivuudelle muodostuu yhä enemmän vaatimuksia kasvavien tapahtumien vuoksi, joten ympärivuotinen ja toimiva yhteistyö koetaan erityisen tärkeäksi (Kuusisto ym. 2021: 36). Toinen haastateltavista toi omaleimaisuudesta kysyttäessä esiin yhtenä erottautumistekijänä Joensuun toimivat palvelut tapahtumajärjestäjäkentässä, mistä voi olla suurta etua kilpailtaessa valtakunnallisesti merkittävistä suur tapahtumista. Tämän tyylinen omaleimaisuus voi edesauttaa tapahtumien saamista kaupunkiin, ja sen myötä rakentuvat tapahtumallisuuden muut myönteiset vaikutukset kaupungissa. Omaleimaisuudella on siten väliä yllättävän monesta näkökulmasta.

Lumovoima

Kaupunkien elinvoiman kehittämisen yhteydessä puhutaan sekä vetovoimasta että pitovoimasta, joiden rinnalle Nikula (2020: 36) nostaa myös lumovoiman. Nikulan mukaan ”...ollakseen kiinnostava paikka kaupungin pitää tenhota mahdollinen asukkaansa. Ja kun tuo asukas on kaupunkiin asettunut, pitää lumovoiman sykkiä tasaisen usein, jotta uusi tulokas ehtii kasvattaa juurensa ja siten jäädä.”

Lumovoima-termille ei löydy varsinaisesti määritelmää. Nikulan käsitystä voinee tulkita niin, että lumovoima on se tekijä, jolla ylläpidetään pitovoimaa. Elämyksellisyydellä, kuten tapahtumilla, on mahdollista luoda kaupunkikeskustojen lumovoimaa. Parhaimmillaan se voisi ylläpitää positiivista kehää, joka ruokkii sekä kaupunkilaisia että kaupunkia. Lumovoima-sanaa näkee käytettävän myös esimerkiksi syksyisten valotapahtumien yhteydessä kaupungeissa. Tieteellistä termiä tai erityistä määritelmää lumovoimalle eivät myöskään haastateltavat osanneet kertoa sitä kysyttäessä. Molemmat pitivät sitä kuitenkin tärkeänä asiana kaupunkikehittämisessä. Molemmat haastateltavat liittivät lumovoimaan omia mielleyhtymiä tai asioita, jotka

heidän mielestään vaikuttavat kaupungin lumovoimaan. Konkreettisina esimerkkeinä tällaisista asioista molemmat haastateltavat painottivat suurta-pahtumia; niitä kaivattiin lisää Joensuun lumovoimaisuuden lisäämiseksi. Toinen haastateltavista määritteli sen asiaksi, jota pitäisi osata lisätä vuoden pimeille ajanjaksoille ympärivuotisilla tapahtumilla. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi toinen haastateltavista toi lumovoimasta keskusteltaessa esiin esimerkiksi kaupunkiarkkitehtuurin, mutta samalla totesi, että sitä on jälkikäteen vaikeampi lisätä. Tässä yhteydessä avoin ja uusi tarkastelutapa voisi tuoda Joensuusta esiin jotain – pitäisikö kaupunkia katsoa uusin silmin?

Haastatteluissa lumovoima -käsitteeseen liitettiin muun muassa elämyksellisyyden kokemusta. Lumovoimaa haastateltavat ilmaisivat myös tunteena: Se on "jotakin semmoista mikä saa sinut hyvälle tuulelle ja supielet ylöspäin" ja se on "jotain mikä saa ihmiset hämmästyttämään tai yllättymään, se voi olla jotain hetken kestäväää ja ainutlaatuista". Haastateltavista toinen määritteli lumovoiman olevan positiivinen kokemus ja sellainen kokemus pitäisi osata hänen mukaansa hyödyntää uudelleen. Lumovoimaiseen kaupunkiin halutaan myös mennä ja viettää siellä aikaa, mitä haasteltava muotoili näin: "Se lumovoima on minun mielestäni sitä, että oikeasti lähdetään taas siitä, että jotta sinä haluat mennä jonnekin niin... ja haluat viettää siellä aikaa" ja "vitsi siellä Joensuussa oli, siellä oli kyllä niin nättiä ja sinne voisi mennä uudestaan".

Käsitystemme mukaan tapahtumilla voidaan lisätä kaupunkikeskustojen lumovoimaa. Tapahtumat ovat syy kokoontua yhteen ja tehdä asioita enemmän yhdessä. Yhdessä tekemisen näkökulmaa kuvasi haastateltava seuraavasti: "Minun mielestä tuntuu että tässä maailmankuvassa niin, ja hetkessä, niin me tarvittaisiin sitä lumovoimaa enemmän oikeasti semmoisilla tapahtumilla, missä saadaan paljon ihmisiä yhdessä kaupungin keskusta tekemään jotakin."

TAPAHTUMIEN VAIKUTTAVUUS

Tapahtumat vaikuttavat kaupunkiin monella tasolla (yksilö, yhteisö, yhteiskunta) sekä positiivisesti että negatiivisesti. Tapahtumien vaikutukset voivat olla taloudellisia, kulttuurisia, ekologisia, sosiaalisia, fyysisiä sekä kaupunkiorganisaatiota kehittäviä. Vaikutukset ovat joko lyhyt- tai pitkäaikaisia, ja ne voivat koskea niin paikallista kuin vierailevaakin väestöä. (Nikula 2020: 18; Yürük ym. 2015.) Haastateltavat arvioivat, että suur tapahtumilla on yleensä suurempia taloudellisia vaikutuksia, mutta toisaalta pientapahtumilla luodaan "pehmeämpiä vaikutuksia", kuten yhteisöllisyyttä ja kokemuksia. Tämän vuoksi kaupungeissa on tärkeää panostaa sekä suurempiin että pienempiin tapahtumiin.

Tapahtumien vaikuttavuus kaupunkikehityksessä

Tapahtumilla on tutkitusti sekä suoria että epäsuoria talous- ja kerrannaisvaikutuksia alueellisesti. Yleisesti tapahtumien kokonaistaloudellista vaikutusta yksittäiselle kaupungille on hyvin vaikea arvioida ilman tarkempaa tutkimusta. (Nikula 2020: 51.) Vaikutuksista voidaan kuitenkin muodostaa monenlaisia arvioita erilaisten mittareiden avulla, kuten useissa kaupungeissa onkin tehty. Joensuussa toteutettiin esimerkiksi vuonna 2018 taloustutkimus, jossa tutkittiin kymmenen eri tapahtuman osallistujien rahankäyttöä tapahtuma-alueella sekä muuten tapahtumaan liittyen. Tutkimuksen mukaan tapahtumien osallistujat kuluttivat Joensuun seudulla yhteensä noin 18,2 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan tapahtumien talousvoima kuitenkin arvioitiin mittavasti suuremmaksi, kun otettiin huomioon tapahtumien järjestämiseen käytetty rahamäärä sekä paikallisten palveluiden ja työvoiman käytöstä syntyneet kerrannaisvaikutukset. (Laasonen 2019.) Myös haastateltavat totesivat tapahtumien tuovan kaupungeille liikevaihtoa. Tämän vuoksi suurilla vetovoimaisilla tapahtumilla on valtava merkitys kaupunkien ja yritysten taloudelle. Lisäksi tällaiset tapahtumat ruokkivat edelleen alueen muita yrityksiä, kuten ravintola-, liikenne-, ostos- ja majoituspalveluja. Toinen haastateltavista pohti kuitenkin myös sitä, ettei tapahtumien välttämättä tarvitse olla suuria ollakseen taloudellisesti tuottavia kaupungeissa. Tämän vuoksi pienemmät tapahtumat, kuten yrityskongressit voivat olla hyvin arvokkaita, kun rahan kulutus on suurta yhtä henkilöä kohden.

Talousvaikutusten lisäksi tapahtumilla on aluetaloudellisia tulkinnallisia vaikutuksia, joiden arvoa on hankalampi määritellä, koska ne realisoituvat pitkällä aikavälillä. Ne näyttäytyvät kaupunkien imagojen rakentumisessa, symbolitalouden kehityksessä sekä tuotantoverkoston muodostumisessa. Tapahtumakaupungeissa on mahdollista luoda uutta osaamista ja innovaatioita tapahtumien organisoimalla ja tuotantoverkoston rakentamisen kautta. (Kainulainen 2014: 8.) Haastateltavat kokivat varsinkin suurten tapahtumien aikaansaaman elävöitymisen auttavan kaupungin imagon ja brändin luomisessa sekä markkinoinnissa. Kuusisto ym. vuoden 2021 tutkimuksen mukaan erityisesti vakiintuneilla, vuosittaisin järjestettävillä tapahtumilla on positiivinen vaikutus kaupunkien elinvoimaan, profilointiin ja tunnettavuuteen. (Kuusisto ym. 2021: 36.)

Tapahtumien vaikutus ihmisiin ja yhteisöihin

Tapahtumilla voi olla rooli ihmisten välisen ymmärryksen ja koheesion rakentajana kuin myös erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden ja mielipiteiden esiintuomisen näyttämönä. (Helsinki nd.) Ne luovat yleisölle ja järjestäjille vaikeammin todennettavaa aineetonta lisäarvoa, kuten esimerkiksi osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteita. Myös haastatteluissa todettiin tapahtumien olevan hyvä keino kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja osallistumismahdollisuuksien edistämiseen. Tällaisen yhteisöllisyyden ja kaupunkikulttuurin luominen lisää tutkitusti ihmisten henkistä hyvinvointia. (Kuusisto ym. 2021: 39.) Tätä tapahtumien niin kutsuttua tulkinanvaraista vaikuttavuutta kaupunkiin on myös tärkeää pyrkiä määrittelemään, minkä Nikula (2020: 18) hyvin perustelee seuraavalla tavalla:

"Tapahtuma nostaa parhaimmillaan alueen koko kaupungin tasolla valokeilaan, jossa se ei muuten paistattele. Tapahtuman tuotannon prosessi on se

leirituli, jonka ääreen kokoonnutaan jopa ympäri vuoden. Tämä prosessi on uusille – ja miksei vanhoillekin – asukkaille matalan kynnyksen ja loivan tulokulman mahdollisuus tulla osaksi yhteisöään.”

Pelkästään tapahtumien tuottaminen ei kuitenkaan lisää kaupungin lumovoimaa; ihmisten ja yhteisöjen on liitettävä ne osaksi kaupungin suurempaa tarinaa (Nikula 2020: 87). Isoahon (2011: 15) mukaan tapahtumien avulla kaupunkilaiset voivat saada hetkellistä taukoa arjen rutiineihin, tilaisuuksia osallistua tapahtumajärjestämiseen sekä mahdollisuuksia epämuodolliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa.

Suomalainen tapahtumakenttä on rakentunut pitkälti intohimoisten harrastajien ideoista ja innokkaista pyrkimyksistä käsin, kuten Isoaho ilmiön syntyä muotoilee (2011: 14). Tapahtuman järjestämisessä ydinorganisaation lisäksi toimii suuri joukko vapaaehtoisia, joten tapahtumia voidaankin luonnehtia yhdeksi näyttävimmistä kansalaisyhteiskunnan toimintamuodoista. (Isoaho 2011: 14.) Haastateltavien näkemysten perusteella voinee arvioida, että nimenomaan Ilosaarirock ja sen ympärille laajentuneet oheistapahtumat ovat muodostuneet tärkeäksi sosiaalisen toiminnan muodoksi Joensuussa. Myös lisääntynyt kysyntä viranomaisten ja kaupunkilaisten vuorovaikutukseen on lisännyt ns. pehmeiden tekijöiden osallistamistekijänä ja sen merkityksen kasvua kaupunkien kilpailukyvyssä (Holstila ym. 2019: 171). Toinen haastateltavista kertoi, miten erilaiset toimijat järjestävät omannäköisiä tapahtumia. Näin myös Joensuun kaupunkikeskusta vetää puoleensa eri ikäisiä, erilaisissa elämäntilanteissa olevia sekä eri mieltymysten perässä kulkevia ihmisiä. Hän tähdensi mihin erilaisten tapahtumien tukemisella on pyritty: ”Jokainen täällä oleva, vieraileva, voisi kokea, että tämä on oikeasti minun oma kotikaupunkini ja minun on hyvä olla täällä ja minä kuulun tänne.”

Molemmat haastateltavista pitivät osallistavaa toimijuutta tärkeänä ja painottivat erityisesti pienten tapahtumien merkitystä yhteisöllisyyden rakentajina. Haastatteluista kävi ilmi, kuinka Joensuussa on viime vuosina panostettu erilaisten kansalaisjärjestöjen aktivointiin omannäköisten tapahtumien järjestämiseksi. Erilaisten ihmisten huomioimista pidettiin tapahtumajärjestämisen mahdollisuuksien luonnissa tärkeänä, koska sen nähtiin tuovan toivottua monimuotoisuutta ja elävyyttä kaupunkikeskusta: ”...sillä tavalla pyritty tekemään sitä, että eri ikäiset, erilaiset, erilaisissa elämäntilanteissa olevat joensuulaiset ja pohjoiskarjalaiset voi tehdä omannäköisiä tapahtumia”. Toisen haasteltavan mukaan kansalaisjärjestöjen järjestämille tapahtumille on rakentunut toimintakulttuuria jo lyhyessäkin ajassa, ja onnistumisen kokemukset ovat rohkaisseet järjestämisintoon tulevaisuudessa. Yhteisöllisen toiminnan tapahtumakoneisto järjestöissä on käynnistynyt ja ruokkii nyt osaltaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden kaupunkilaisuutta.

Yleisesti kaupungeissa ihmiset ovat ryhtyneet luomaan omaehtoisesti uutta niin kutsuttua neljännen sektorin toimintaa muun muassa erilaisten tapahtumien, kuten ravintolapäivän ja siivouspäivän katukirpputorien järjestäjinä asuinympäristönsä viihtyvyyden ja kaupunkikulttuurin luomiseksi (Holstila ym. 2019: 173). Haastatteluissa ei tullut suoraan esiin neljännen sektorin luomaa tapahtumatoimintaa Joensuussa. Se voi tietysti olla puhdasta sattumaa, ettei tämänkaltaisen nykyisin suosittu oleva tapahtumatoimintamuoto tullut keskusteluissa esille. Se ei tullut esille haastattelijoilla eikä haastateltavillakaan, mikä sinänsä on harmillista, koska käsitystemme ja kokemustemme mukaan tällaiset tapahtumat ovat potentiaalisia kaupunkikeskustojen elävöittäjiä sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääjiä. Toisaalta organisaatioiden edustajia haastatellessa keskiössä olivat pitkälti tapahtumajärjestäminen organisaatioiden näkökulmasta.

Toinen haastateltavista arvioi, että tapahtumat ovat myös alustoja ja foorumeita ajankohtaisille ja kantaa ottaville asioille, ilmiöille ja teemoille. Hänen mukaansa ilman tätä ominaisuutta ei monia keskusteluja ehkä käytäisi, joten tapahtumat ovat tärkeä osa kaupunkiympäristöä ja niitä voisi jopa olla enemmän. Nykyisin myös siis itse kaupunkilaiset nähdään uutena kaupunkipoliittisena toimijana. Kaupunkiaktiivismin ajureina toimivat yhteiskunnan digitalisaatio, sosiaalinen media ja tunnetekijät. Ihmiselle on luonteenomaista hakeutua mielekkäiden kokemusten pariin. Digitalisaation mahdollistamana trendeissä on nähtävissä yksilökeskeisen toiminnan muuttuminen yhteisöllisempään suuntaan sekä kulutuskeskeisyyden sijaan paremman ja kohtuullisemman elämän tavoitteluun. Uudenlaisen kaupunkiaktiivismin ytimessä on edustuksellisen demokratian ja viranomaisvetoisten hankkeiden ulkopuolinen toiminta; toimijuus, joilla vahvistetaan osallisuuden tunnetta. (Holstila ym. 2019: 175.) Charles Landry muotoilee asiaa teoksessaan *The Creative city* niin, että kaupunginhallinnon toimesta ei synny luovaa ja kiinnostavaa kaupunkia. Hallinnon tulee luopua osasta valtaansa saadakseen vastalahjana aktiivisemmat kaupunkilaiset, jotka sitoutuvat kotikaupunkiinsa ja luovat vetovoimaista ja elävää tulevaisuutta. (Nikula 2020: 34.)

Haastatteluista kävi ilmi Joensuussa viime vuosina tehty työ tapahtumallisuuden ja tapahtumien monimuotoisuuden lisäämiseksi. Osallisuuden näkökulmasta ilmaistapahtumilla on käsitystemme mukaan iso rooli, joita molemmat haastatteluista pitivät tärkeinä tapahtumakehittämisessä. Toinen haastateltavista tähdensi, kuinka Ilosaarirockin ympärille tietoisesti rakennettiin ilmaista kulttuuri- ja taidetarjontaa muun muassa Popkadun muodossa, jotta kaikilla olisi mahdollisuus osallistua ja nauttia tapahtumatunnelmasta. Tapahtumien fyysinen saavutettavuus lisänee myös osallisuuden mahdollisuuksia. Molemmat haastateltavat pitivät saavutettavuuden kannalta Joensuun vahvuutena myös sitä, että kaupungin keskeiset tapahtumat ovat joko keskustassa tai sen välittömässä läheisyydessä, kuten urheilutapahtumat Mehtimäellä.

Kustannustehokkain, nopein ja vaikuttavin tapa alueellisen identiteetin luomiseen lienee tapahtumat. ”Järjestämällä juhlia kaupungit ja kaupunkilaiset ovat eri aikoina etsineet vastausta siihen, keitä olemme, mistä tulemme ja mihin olemme menossa” (Vahtikari 2016: 35). Hyvin toimivat vuosittaiset tapahtumat ovat monelle kaupunkilaiselle vuoden kohokohta ja saattavat parhaimmillaan toimia kaupungin ja kaupunkilaisten identiteettiä rakentavana piirteenä enemmän kuin mikään muu yksittäinen tekijä. Menestyksekkäs tapahtuma luo onnellisia asiakkaita, jotka parhaassa tapauksessa levittävät positiivista kuvaa tapahtuman lisäksi myös kaupungista, jossa se järjestettiin. Tämä etu korostuu varsinkin silloin, kun tapahtuma on vuosittainen, jolloin positiivisen kuvan leviäminen kumuloituu vuodesta toiseen. (Iso-Aho ym. 2011: 15.)

Tapahtumakentän tulevaisuus

Keskeinen tapahtumien vaikuttavuutta muovaava tekijä on kaupungin resursoitu kehittämistyö, joka vaatii rahaa. Nikulan mukaan on syytä myös muistaa, että ”tapahtumat tuottavat vain tapahtumia; vaikuttavuudesta ja sen onnistumisesta vastaavat muut tahot”. (Nikula 2020: 95.) Yleisesti kaupungeissa on tiedostettu tapahtumallisuuden kehittämisen tarve, minkä vuoksi selkeät tapahtumalinjaukset ja kaupunkiorganisaatiot on valjastettu tekemään työtä tapahtumateollisuuden eri toimijoiden parissa. (Kuusisto ym. 2021: 37.) Tällä hetkellä kuitenkin tapahtumateollisuus on kovin jäykkää ja normeja seuraavaa. Enää ei ehkä kannata tavoitella jatkuvia ja säännöllisesti toteutuvia tapahtumia. Kaupunki luo mahdollisuuksia mahdollistamalla muuntuvaa ja väliaikaista tapahtumallisuutta. Säännöllisyyttä tärkeämpää on taata tapahtumien ympärivuotinen jatkuva virta, tapahtumakirjon monipuolisuus sekä tilojen luovempi käyttömahdollisuus. (Kainulainen 2014: 24–26.)

Seuraavassa osiossa tarkastelemme kahden teeman kautta Joensuun tapahtumakentän tulevaisuutta haastatteluaineistoa mukaillen. Tarkastelemme kaupungin roolia mahdollistajana ja tapahtumallisuuden kehittämisen edellytyksiä yleisesti kaupungeissa sekä Joensuussa.

Järjestäjästä mahdollistajaksi

Euroopan suuria kulttuuripääkaupunkeja tarkastellessa voidaan huomata, minkälainen rooli julkisella sektorilla voisi kulttuurin kentässä olla ilman vanhanaikaisten ja jäykkien toiminnan rajoitteiden taakkoja. Näissä kaupungeissa on korostettu lähestulkoon päivittäisiä toiminta-arvoja, kuin mihin keskimääräinen tapahtumakaupunkien palvelutuotanto on suunniteltu. Kaupungit ovat siirtyneet tekijän roolista mahdollistajaksi sekä muuttaneet toimintamuotoaan tapahtumallisuudeksi. Näissä kaupungeissa kulttuurituotanto ei tavoittele enää pysyvän tai jatkuvan elämyksen tuottamista, vaan pyritään tilapäiväisyyteen ja projektimuotoisuuteen. Tällaisen roolimutoksen onnistumiseksi ei riitä vain ajatuksen tasolla tehtävä muutos, vaan muutoksen tulisi koskea myös kaupungin rakenteita. Julkiset tilat pitäisi pystyä helposti mukauttamaan eri kulttuurimuotoja varten sopivaksi.

Tapahtumallisuutta on myös mahdollista luoda kaupunkien muissa tyhjiä tiloissa. On huomattu, että liikkuvat ihmiset pitävät jatkuvasti muutoksessa olevaa kaupunkitilaa luontevana kaupunkielämän ilmiönä. Järjestelmällinen normien murtaminen olisi tarpeellista, sillä tällä hetkellä rakennukset on luotu vain yhtä, pitkäaikaista käyttötarkoitusta varten. Toimivia esimerkkejä tällaisista onnistuneista teknisen tilan luovasta monikäytöstä on esimerkiksi Helsingin Kaapelitehdas ja Porin yliopistokeskus. (Kainulainen 2014: 18–19, 24–25.) Haastatteluissa ei tullut suoraan esiin Joensuun kaupunkitilojen käyttöä, mutta haastateltavat totesivat, että investoinneista tapahtumiin ja kulttuuritiloihin pitäisi pystyä rohkeasti keskustelemaan uudella tavalla.

Haastateltavat eivät myöskään tuoneet esiin muiden kaupunkitilojen käyttöä yhtenä mahdollisuutena kehittää tapahtumallisuutta ja elämyksellisyyttä Joensuussa. Kaupunkitilojen uudenlainen haltuunotto on kaupunkilaisten ja kaupunkikulttuurin nykypäivää, sellaista ruohonjuuritason liikehdintää, jota kaupunkisosiologi Pasi Mäenpää pitää toivottavana kehityssuuntana Hyvä kaupunkiympäristö, parempi elämä -teoksessa (Junttila ym. 2012). Hänen mukaansa kaupunkia voisi käyttää nykyistä huomattavasti rikkaammin ja monipuolisemminkin, kaupunkitila kun on julkista aluetta ja kuuluu periaatteessa kaikille kaupunkilaisille. Mäenpää kuvailee myös hienosti kaupunkielämän ja kadun ”arpajaisuonteista” piirrettä sanoen ”mitään ei välttämättä tarvitse tapahtua, mutta jotain saattaa tapahtua. Koskaan ei voi tietää mitä löytää.” (Junttila ym. 2012: 143.) Kaupunkien tapahtumallisuus voi tuoda parhaimmillaan siten yllätyksiä, elämyksellisyyttä, menoa ja meininkiä kaduille ja kulkijoille.

Tulevaisuuden tapahtumaystävällisessä kaupungissa kaupunkiorganisaation tulisi siis olla ”esteiden poistaja ja mahdollistaja”, jonka hyväksytty strateginen tahtotila on kehittää kaupungista elävä ja kiinnostava. (Kainulainen 2014: 18–19.) Myös haastatteluissa pohdittiin samankaltaisten kehityssuuntien olevan tulevaisuuden tapahtumakaupunkien toimivuuden kannalta todennäköisiä. Haastateltavat kertoivat Joensuun kaupunkiorganisaation ja Kaupunkikeskustayhdistys Virran roolista mahdollistajina, auttajina, sponsorijoina sekä toimitilojen tarjoajina ja aktiivisina hanketukien kartoittajina. Toinen haastateltavista kuvaili, kuinka erilaisuutta, kansalaistoimijuutta ja yhteiskunnallista aktiivisuutta on Joensuussa pyritty tukemaan: ”kaupungin tapahtumapalvelut tekee hurjasti töitä, että löytyisi aina sitten tällaisia uusia, erilaisia suurtapahtumia jotka haluaa Joensuuhun sijoitettua ja uskon, että meidän ja kaupungin yhteinen tahtotila on oikeasti sitä lumovoimaa pystyä lisäämään tavalla tai toisella.”

Vaikka varmuutta näiden organisaatioiden roolista järjestäjänä, mahdollistajana tai kumpanakin ei vielä ole, niin molemmat haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että kilpailun sijaan kaupungilla on tavoitteena tukea yrittäjiä.

Tapahtumallisuuden kehittämisen edellytykset

Stuba Nikula (2020: 49) vertaili opinnäytetyössään muutaman suomalaisen kaupungin (Oulu, Seinäjoki, Lahti, Hämeenlinna, Tampere) strategioita ja muita julkaisuja. Dokumenttien perusteella yhdessäkin kaupungissa ei osata käsitellä tapahtumia kaupunkisuunnittelun välineinä, eikä lähteisiin perustuvaa luontevaa yhteyttä tapahtumallisuuden ja elinvoiman välille ole osattu muodostaa. Nikula muotoilee yleisellä tasolla kaupunkien tapahtumallisuuden tavoitteita seuraavasti: ”Kaupungissa tulisi tapahtua 4–5 päivän välein jotain, joka huomataan, 4–5 viikon välein jotain, josta kiinnostutaan ja 4–5 kuukauden välein jotain, jota ei haluta jättää väliin.” Nikulan nerokkaalta vaikuttava ehdotelmä pohjautuu Jan Gehlin kuuluisimpiin ajatuksiin siitä, miten kaupungin ja katunäkymän tulisi tarjota kulkijalle 4–5 sekunnin välein jotain kiinnostavaa ja innostavaa. (Nikula 2020: 32, Gehl 2018.)

Nikulan ja Gehlin päätelmien perusteella on luontevaa todeta, että ympärivuotinen tapahtumallisuus on yksi edellytys kaupunkikeskustojen elävöittä-

miseen, minkä myös molemmat haastatelluista mainitsivat. Toisaalta pelkästään tapahtumilla ei rakenneta vetovoimaista ja kiinnostavaa kaupunkia kuten toinen haastateltavista arvioi: ”jotta ihmisiä tulisi, niin pelkät tapahtumat eivät riitä, vaan kaupunkikeskustan tulisi olla elämyksellisesti kiinnostava ympäri vuoden”. Molemmat haastatelluista näkivät kuitenkin ympärivuotisten tapahtumien kehittämisen tulevaisuudessa edelleen tärkeäksi. Heidän mukaansa ympäri vuoden kiinnostavaa kaupunkia tehdään monipuolisemmilla ja uudenaikaisilla tapahtumilla, mikä vaatii taloudellista panostamista sekä julkisista varoista, että esimerkiksi yrittäjiltä. Ympärivuotisuuden reunaehtoja toinen haastatelluista kuvasi näin: ”Talvitapahtumien edellytyksenä, että jotta siitä tulisi ympärivuotinen, niin se oikeasti tarkoittaa sitä, että sitä ei synny, ellei siihen taloudellisesti panosteta”, ja toivoi lisää yhteisymmärrystä kaupungissa siihen, miksi näihin kannattaisi panostaa.

Tapahtumat luovat kaupunkia ja ihmiset luovat tapahtumat. Yksi keskeinen kaupunkikeskustojen elävöittämisen edellytyksistä ovat ihmiset; niin aktiiviset toimijat kuin myös osallistujat. Onnistuneen tapahtuman luovat osaltaan osallistujat, mitä ei tarkastellun kirjallisuuden perusteella tuoda juuri-kaan esille. ”Miten ihmiset saadaan liikkeelle?”, kuten toinen haastateltavista asiaa ilmaisi. Nikula (2020: 8) näkee ihmisen motiivit yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä asiaa pohdittaessa. ”Syy kokoontua yhteen” – Oulun tapahtumiin liittyvä slogan lienee myös osuva tiivistys ihmisten liikkeelle lähdön motivoitumisesta (Halunen 2022). Mutta mikä voisi tuoda ihmisiä tapahtumiin ja kaupunkikeskustoihin? Toinen haastateltava pohti asiaa näin:

”Mutta kun tää nykymaailmassa eletään täysin erilaisessa maailmassa, että se, mikä saa ne ihmiset sitten hyppäämään siihen paikallisbussin tai hurrattamaan tuonne toriparkkiin ja tulemaan tänne viihtymään ja ottamaan hienoja kuvia Instagramiin tai Tiktokkiin tai omaan Facebook-seinänsä, niin se on jotakin ihan muuta, kuin ne hyvin auratut ja nätillä kivellä tehdyt rakenteet, betonirakennelmat jossakin.”

Tapahtumien luonteella, sisällöllä ja kohderyhmällä lienee merkitystä tapahtumien asiakasmotiivien määrittelyn kannalta. Nikula esimerkiksi on hahmotellut niitä varsin modernilla tavalla. Hänen mukaansa ihmiset lähtisivät liikkeelle ja osallistuisivat tapahtumiin seuraavista syistä: diggailu (halu nauttia sisällöstä), hengailu (halu unohtaa arjen velvoitteet), dokailu (halu päästää irti), pokailu (halu etsiä kumppania), ja tärkeily (halu osoittaa olevansa edelläkävijä). (Nikula 2020: 8.) Tämänkaltaisen jaottelu voisi päteä monen tapahtuman osalta, mutta jättää huomioimatta tapahtumien ja ihmisten moninaisuuden pois sulkien esimerkiksi lapset ja lastentapahtumat sekä eri alojen messut ja teematapahtumat. Joensuun Silva Metsänäyttely on hyvä esimerkki teematapahtumasta, jossa osallistumisen motiiveina voisivat olla oppiminen, verkostoituminen ja sidosryhmäkontaktit.

Käsitystemme mukaan nykyihmisten motivoitumisen syitä voisi ehkä miettiä laajemminkin kaupunkikeskustojen elävöittämisspyrkimyksissä ja tapahtumasuunnittelun ideapajoissa, koska ilman osallistujia tapahtumia ei synny eikä niiden avulla rakennu siten mitään muutakaan edellä esitettyä oheishyvää kaupunkiin.

Haastattelujen yhteys tarkasteltuihin tapahtumiin

Joensuun tapahtumien mukanaan tuomaa lumovoimaa voi tarkastella myös vertailemalla haastatteluissa esiin nostettuja seikkoja luvussa 4.1 esiteltyjen tapahtumien erityispiirteisiin. Vertailun tarkoituksena on tehdä havaintoja siitä, kuinka suurilta osin eri aineistoista kootut tapahtumakatsaukset vastaavat haastattelujen eli tämän hetken (2023) Joensuun tapahtumaorganisaatioiden keskeisten vaikuttajien näkemyksiä kaupungissa järjestettävistä tapahtumista.

Kumpikin tutkimusta varten haastateltu totesi Joensuun olevan tapahtumien osalta musiikkipainotteinen kesäkaupunki, minkä voi suoraan tulkita viittaavan Ilosaarirockin valtakunnallisesti näkyvään asemaan Joensuun tapahtumakentässä. Asiaan on ajan myötä vaikuttanut myös festivaalin kävijämäärien kasvu vuosien varrella ja ennen kaikkea sen laajentuminen kolmipäiväiseksi vuonna 2017 (Helsingin Sanomat 2018). Musiikkia ja kesää korostaa festivaalin kanssa samaan aikaan järjestettävä Popkatu, mikä levittää musiikin laulurinteeltä myös torin seudulle keskusta, kaupungin keskeisimmälle paikalle. Popkadun kaltaiset keskustan tapahtumat vertautuvatkin toisen haastatellun näkemykseen, jonka mukaan lumovoimaa tuovat tapahtumat, joissa ihmisiä kokoontuu kaupungin keskustaan tekemään asioita. Samanlaisiksi tapahtumaksi voidaan katsoa myös Joen Yö, joka sekin levittäytyy Joensuun keskusta-alueelle. Haastateltava korostivat myös ilmaisten kulttuuri- ja taide-elämysten tarjoamisen Ilosaarirockin yhteydessä olevan tietoista toimintaa, jolla pyritään mahdollistamaan kaikille tilaisuus nauttia tapahtumatunnelmasta. Ajatus on sama, jonka esimerkiksi Popkatu ry:n entinen puheenjohtaja Annemari Heinonen on esittänyt Karjalan Heilin haastattelussa todeten Popkadun olevan tapahtumana suunnattu kaikille (Karjalan Heili 2012).

Molemmat tutkimusta varten haastateltavat pitivät Joensuun vahvuutena tapahtumien järjestämisessä eri organisaatioiden ja kulttuurimuotojen luontevaa yhteistyötä ja vuosikymmenien aikana kerättyä kokemusta. Etenkin viimeiseksi mainittu asia nivoutuu suoraan Joensuun Popmuusikot ry:n toimintaan, joka käynnistyi alkuaan jo vuonna 1971 (Popmuusikot.fi 2023). Viiden vuosikymmenen aikana Popmuusikoiden toiminnan kautta on Ilosaarirockin ohella järjestetty muitakin tapahtumia, joista varsinkin ensimmäisen Popkadun järjestäminen vuonna 2001 osoittaa haastattelussa mainittua osaamispuutetta ja yhteistyötä. Tuolloin Popmuusikoiden, musiikkiihdistys Grand Old Rockersin ja Joensuun kaupunkikeskustayhdistyksen yhteistyön tuloksena syntyi kaupunkifestivaali, joka 20 vuotta myöhemmin on toistuva osa Ilosaarirock-viikonlopun Joensuuta ja siten mukana vahvistamassa kaupungin tapahtumakuva. (Karjalan Heili 2012.) Kesän aikaan keskustan alueella järjestettävä kaupunkifestivaali voi olla myös seikka, joka vahvistaa Joensuun mainetta niin kutsuttuna kesäkaupunkina.

Toinen haastatelluista nosti esille myös tapahtumien roolin ajankohtaisten asioiden, ilmiöiden ja teemojen alustoina. Tässä asiassa esiin nousee ennen kaikkea Silva-metsänäyttely, jossa pyritään käsittelemään ajankohtaisia metsiä koskevia teemoja, kuten huoltovarmuutta ja biotaloutta (Metsänäyttely Silva). Ajankohtaisiin teemoihin tarttumista voi nähdä myös Ilosaarirockin toiminnassa sen ympäristötoiminnan kautta. Ilosaarirockin näkyvä ympäristön kuormituksen huomioiminen ja siihen puuttuminen tuovat oman osansa yhteiskunnalliseen keskusteluun siitä, kuinka tapahtumia voitaisiin järjestää vähemmän ympäristöä kuormittavasti. (Karjalan Heili 2019.) Ilosaarirock on Suomen suurimpia festivaaleja (Ilosaarirock.fi 2023) ja siinä mielessä sen ympäristötoiminnan voisi uskoa olevan festivaalien järjestäjien käymässä ympäristökeskustelussa merkittävässä roolissa. Haastateltu

huomauttakin, kuinka ilman tapahtumien roolia ajankohtaisten asioiden foorumina monia keskusteluja ei ehkä käytäisi. Asia herättää kysymyksen siitä, onko Ilosaarirock ollut valtakunnallisesti jonkin tason suunnannäyttäjä suurten tapahtumien ympäristötoimissa, mutta tämä olisi jo täysin toisen tutkimuksen aihe.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Joensuun merkitykselliset tapahtumat ovat siis tapahtumia, joilla on suuri vaikutus sekä kaupungin talouteen että yleiseen, vaikeammin mitattavaan sosiaaliseen hyvinvointiin. Joensuun merkityksellisistä tapahtumista keskustellessa haastateltavat mainitsivat tähän työhönkin valitut Joen yön ja Ilosaarirockin sekä sen yhteydessä järjestettävän Popkadun. Esimerkiksi Joen yö -tapahtumalla oli suuri merkitys Joensuun elävöittäjänä, kun kymmenet tuhannet ihmiset vierailivat sen aikana keskustassa. Ilosaarirock Joensuun suurimpana kesätapahtuma oli molemmille haastateltaville ilmeinen valinta. Ilosaarirockin vaikutuksesta eri puolella kaupunkikeskustaa on syntynyt muutenkin eloa, kun esimerkiksi ravintolat myyvät Ilosaarirock -etiketillä varustettua panimo-olutta. Haastateltavan mukaan tällaiset ketjut ovat merkityksellisiä, sillä:

”Eihän tämmöisiä tapahtumaketjuja syntyisi, jos tuota niille ei olisi kysyntää.”

Molemmat haastateltavat kokivat lisäksi, että urheilutapahtumilla on imagollisesti suuri vaikutus, sillä ne yleensä televisioidaan ja niissä käy paljon vierailijoita ulkopaiikkakunnilta. Joensuun potentiaali urheilutapahtumakaupunkina esimerkiksi Mehtimäen urheilupuiston keskeisen sijainnin vuoksi, sillä keskustan yritykset ovat siellä järjestettyjen kisojen aikana helposti saavutettavissa. Edellä mainittujen kaltaisilla merkittävillä tapahtumilla on tärkeä osuus Joensuun kaupunkikeskustan elävöittäjänä.

Paikallislehdissä ei näy kaupungin maine kovinkaan hyvin. Ainoita kertoja, jolloin kaupungin mainetta voi deduktoida lehdistä, on laskemalla artikkeleita, jotka käsittelevät tapahtumien lippujen loppuunmyyntiä. Tällaisissa tapauksissa voi olettaa ainakin tapahtuman olleen sen tason menestyksekkäs, että sitä kohtaan ollut kiinnostus myi kaikki liput. Toisaalta lehdistä ei näe yhtään, miten iso osa osallistujista olisi kaupungin ulkopuolelta ja miten moni oli paikallisia. Näin ollen lehdistöä tarkastelemalla voi varmana todeta, että Joensuun tapahtumat ovat käytännössä kaikki mitoitettu sen verran hyvin, että ne myyvät lippunsa loppuun. Samalla lippujen määrä on sen verran mitoitettu, että lehdistä ei näy mitään artikkeleita siitä, että tapahtumista kiinnostuneita, mutta ulkopuolelle jääneitä olisi merkittävästi.

Lehdistö kumminkin tarkastelee tapahtumia paljon läheisemmin. Uutisointi käsittelee paikallislehdissä pitkälti tapahtumia, niiden sijaintia ja aikataulua. Lehdistöt myös käsittelevät paljon itse tapahtumien aktiviteetteja ja kulkua. Tässä näkyy paljon paikalla olleiden ihmisten mielipiteitä, jotka yleensä ovat haastatteluna toteutettu. Samalla lehdistä tulee ilmi yleinen ilmapiiri tapahtumiin liittyen. Kumminkin lehdistössä tapahtumien maine ja suosio on näkyvin ja kaupungin maine, vetovoima ja lumovoima jäävät äärimmäiset vähäiseksi aiheeksi paikallislehdissä.

Kaupungin maineen kannalta yksi harva hyöty lehdistöstä oli huomioida tapahtumissa esiintyvät artistit ja muut kulttuurin kohteet. Hyvin häilyvästi voidaan induktiivisesti päätellä, että artistien ja erinäisen taiteen kirjon ja yhteisen arvostuksen kasvussa voidaan nähdä Joensuun maineessa tapahtunut positiivinen muutos. Toisaalta tämä yhteys havaintojen ja perusteluiden välillä on aivan liian heikko, jotta sitä tarvitsee huomioida. Mahdollisesti muut tutkimuksen, jotka syventyisivät paremmin aiheeseen, voivat lisätä tähän aiheeseen tietoa. Lehdistöstä tätä lopputulosta ei voi suoraan ilman ongelmaa vetää.

Aineistosta nostetut tapahtumallisuuden tulevaisuusnäkymät

Tapahtumakentän tulevaisuuden näkymiä voinee pohtia tavoitteiden ja mahdollisuuksien näkökulmista. Tapahtumat kaupungeissa voidaan määrittellä poikkeustilojen kaltaisiksi, jolloin kaupunkilaisille tarjotaan mahdollisuutta kokea kaupunki poikkeuksellisella ja vain hetken kestäväällä tavalla (Riihimäki 2022). Tapahtumallisuuden rakentamisessa keskeistä on Nikulan mukaan taito synnyttää runsauden pulan tuntu, jolloin tapahtuman jälkeen ihmisille jää kokemuksen ja näkemisen nälkä, ei ahdistavana kokemuksena, vaan elämisen runsauden näkymänä. (Riihimäki 2022.) Ilmapiiri on luotava sellaiseksi, jossa tapahtumat muotoutuvat osaksi normaalia kaupunkielämää (Kainulainen 2014: 19, Helsinki nd). Haastatteluaineiston perusteella voinee todeta, että Joensuussa on viime vuosina panostettu tapahtumamäärän kasvattamiseen, mutta onko vaarana sittenkin tapahtumaköyhän kaupunkikuvan sijaan osallistumisen saturaatiopisteen täyttyminen?

Moni kaupunki tunnetaan parhaiten festivaaleistaan. Usein ne muodostuvatkin alueen kärkituotteiksi ja ovat vahva osa kaupungin brändiä. Tapahtuman tulee tarjota jotain sellaista ilmapiiriin, sisältöön ja miljööseen tai näiden yhdistelmään liittyvää, jota matkailija ei kotiseudultaan saa. (Iso-Aho 2011: 17.) Haastateltavat näkivät popmusiikin tuotteistamisen osaksi Joensuun brändiä edelleen tärkeänä säilytettävänä asiana, mutta kokonaisuuden hiomiseen kaivattiin erityisesti rohkeutta. Heidän mielestään Joensuussa pitäisi käydä keskustelua siitä, mihin brändityössä kaupungissa halutaan panostaa: Turvalliseen ja tavanomaiseen vai rohkeaan ja kunnianhimoiseen? ”Tehdään jotain mielenkiintoisella ja rohkealla tavalla” muotoili toinen haastateltavista, ja mainitsi esimerkkinä ”Banksy-näyttely pikkukaupunkiin” tyyliä ajattelutavan. Aineiston perusteella voisi päätellä, että suurin keskustelu kaupungissa käydään resurssien kohdentamisesta. Mihin ja minne pitäisi panostaa enemmän, ovat kysymyksiä, jotka herättivät myös haastateltavissa eriäviä näkemyksiä.

Rajanvetoa tapahtumien sisällöistä omaleimaisuuden ja bulkkiviihteen välillä käydään varmasti tulevaisuudessa; mihin pitäisi panostaa ja mikä saa ihmiset liikkeelle? Toinen haastateltavista arvioi, että sekä omaleimaisille tapahtumille että bulkkivihtelelle on paikkansa Joensuun tapahtumakentässä. Tulevaisuuden osalta haastateltavat pitivät tärkeänä keskittymistä erityisesti kesäkauden ulkopuolisiin tapahtumiin sekä suur tapahtumiin, vaikka pienten

tapahtumien roolia ei haluttu myöskään väheksyä. Molemmissa haastatteluissa puhuttiin eri kulttuurimuotoja ja taiteenlajeja yhdistävien tapahtumien tulevaisuuden mahdollisuuksista.

Haastateltavien mielestä tapahtumallisuuden kehittämiseen tarvitaan aiemmin mainittujen panostusten lisäksi markkinoinnin ja viestinnän kehittämistä. Toinen haastatelluista kuvaili nykypäivän tapahtumajärjestämisen haasteita ja tulevaisuuden näkymiä seuraavasti:

”Ihmisten tavoittaminen on niin paljon vaikeampaa tänä päivänä kuin joskus 20 vuotta sitten. Kun maailma on pirstaloitunut niin paljon, digitalisoitunut, niin se on toisaalta, todella paljon vaikeampaa saada se huomio. Että tavallaan, kyllä minä edelleen näen että, meillä paljon tehdään siellä voisi varmasti semmoisia tiettyjä asioita ja katvealueita mihin kannataisi keskittyä enemmän ja me tarvittaisiin niin kuin ennen kaikkea minun mielestä semmoista suurempaa, vetovoimaista, ainutlaatuista tapahtumakonseptia tänne.”

Tämä tulevaisuuden mahdollinen paradigmanmuutos tekisi kaupungin roolista viranomaisen sijaan kumppanin, eli tekijästä avustajan. Tulevaisuuden kysymys onkin, että tehdäänkö tapahtumia tapahtumien itsensä takia, vai erilaisten niiden synnyttämien hyväksi katsottujen asioiden vuoksi? (Kainulainen 2014: 19–22.) Toinen haastateltavista mainitsi kaupunkipolitiikassa käytössä olevasta termistä ”kaupunkien uudelleenluominen”. Tällä tarkoitetaan sitä, että kaupungissa muodostetaan jotain väliaikaista ja immateriaalista, joka poikkeaa perinteisistä ”invest in” -päätöksistä. Tätä näkökulmaa on haastateltavan mielestä tärkeää miettiä tulevaisuudessa:

”Ja siinä ollaan, että kuka niin kun sen leikin ymmärtää. Että mihin kannattaa sijoittaa, jotta ei näivettyä, niin ne pärjää.”

Lehdistön kannalta ei ole paljoa, mistä voi juontaa tulevaisuuden näkymään. Ainoa jatkumon, minkä voi lehdistön artikkeleista luotettavasti luoda, on tapahtumien nykyisten suoritusten pysyvän pitkälti samana. Isoimmat tapahtumat ovat säännöllisesti myyneet lippunsa ja kokeneet kävijämäärä ennätyksiä, mutta tapahtumien ulkopuolelle jääneitä ei näytä olevan sen vertaa, että se lehdistössä näkyisi. Voi tässä olettaa, että tapahtumat ovat tasaisesti kasvaneet ja ovat ainakin tähän asti mitoitettu hyvin kysyntään. Ellei mikään radikaalisti muutu ihmisten kiinnostuksissa ja tapahtumien järjestämisessä, on lehdistön mukaan luvassa Joensuussa vetovoiman maltillinen, mutta tasainen kasvu.

Jatkossa työn ja opiskelun muodot tulevat muuttumaan enenevässä määrin etätyömahdollisuuksien yhä kasvaessa. ”Ihminen valitsee ensin asuinpaikkansa ja sen jälkeen se alkaa kattelemaan, että mitä se tekee”, kuten toinen haastatelluista kuvaili ajattelutapojen muutosta ihmisissä suhteessa asuinpaikan valintaan. Tämä tarkoittaa sitä, että tulevaisuuden kaupungit joutuvat taistelemaan asukkaista esimerkiksi kulttuurin ja viihtyvyyden määrällä. Tässä kilpajuoksussa pärjääminen vaatii investointeja ja harkittua kokonaissuunnitelmaa, johon sisältyy pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet. Edellä mainittuja tarvitaan, koska kaupunkien ei kannatta myydä samanlaista tavaraa kuin muut. (Kainulainen 2014: 32, 38–40.) Kulttuurin ja tapahtumien luominen vaatii intohimoa, sillä tapahtumallisuutta on jatkuvasti kehitettävä. Hyvän tapahtumakaupungin käytännöt -raportissa perusteltiin kehitystarve näin: ”...tämän päivän viisikymppiset eivät kuluta samankaltaisia sisältöjä samalla tavoin kuin viisikymppiset 20 vuotta sitten.” Aineiston perusteella voinee siis päätellä, että tapahtumallisuuden kehittämiseksi kaupungeissa päätöksiä kannattaa tehdä kohdejoukon mieltymyksiin ja tarpeisiin perustuen.

LÄHTEET

Eriksson, S. (2012) Eipä arvannut anarkisti mitä käynnisti. 26.4. 2023. Karjalan Heili.

Gehl, J. (2018) Ihmisten Kaupunki. Rakennustieto, Helsinki.

(2012) Iloa ja Valoa Joen Yössä. 4.4.2023. Joensuun uutiset.

Halunen, J. (2023) Ohjelmapäällikkö, Lumo-valofestivaali, Oulun kaupunki. Lumovoimaa Valosta. Seminaari, Joensuu, 22.2.2023. https://www.youtube.com/watch?v=SRpQ_w0rDVM

Helsinki (nd) Tapahtumien tiekartta. Suuntaviivat tapahtumien edistämiseksi Helsingissä. 25.03.2023. https://www.hel.fi/static/kanslia/tapahtumallisuus/tapahtumien_tiekartta.pdf

Hentunen, K. (2001) Ilosaarirock myyty taas loppuun. 1.4.2023. Karjalainen.

Hirvonen, M. (2001) Kesätapahtumia jo ihan tarpeeksi paikallisten mielestä. 1.4.2023. Karjalainen.

Holstila E. & Hämäläinen, T. (2019) Kaupunkipolitiikan uusi aika. Rakennustieto OY, Helsinki.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvaari, J. (2017) Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino, Tampere.

(2021) Ilosaarirockille opetus- ja kulttuuriministeriön Suomi-palkinto. 12.4. 2023. <https://www.heili.fi/uutiset/item/8336-ilosaaarirockille-opetus-ja-kulttuuriministerion-suomi-palkinto>

Ilosaarirock: Meistä. 10.4. 2023. <https://www.ilosaaarirock.fi/2023/meista/>

- (2018) Ilosaarirock toi Joensuuhun 14.3 miljoonaa euroa. 26.4. 2023. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005531175.html>
- Iso-Aho, J. & Kinnunen, J. (2011) Tapahtumatuotannon palapeli – Näkökulmia merkityksiin, muutoksiin ja kehittämiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-tapahtumatuotannon_palapeli.pdf
- Joensuu (nd.) Festivaali kaupungin sykkeessä. 22.04.2023. <https://www.joensuu.fi/>
- (2012) Joen yöhön odotettu 25 000 ihmistä. 1.4.2023. Karjalainen.
- Joensuu (nd.) Idän houkuttelevin. Joensuun strategia 2021–2025. 25.03.2023. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/1835043/Joensuun+strategia+2021%E2%80%932025.pdf/8aafbc80-dc4f-f906-9c9c-b0545dc871f0>
- Joensuu (nd.b) Joensuu lukuina. 21.04.2023. <https://www.joensuu.fi/joensuu-lukuina>
- Joensuun keskustavisio, FCG (2021) Joensuun keskustavisio. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/11804667/JOENSUUN+KESKUSTAVISIO+lopPURAPORTTI+08062021.pdf/8c184558-8bdb-6564-cfaf-fad6e9243a6a>
- Joensuun Virta OY (nd.) Virta OY. 21.04.2023. <https://www.joensuunvirta.fi/>
- Junttila U-K, Lignell, K., Ilveskorpi, L., Laitinen, S., Härö, E., Tuominen, T., Kataja, E., Saaristo-Wahlgren A. (2012) Hyvä kaupunkiympäristö-parempi elämä. Suomen Rakennusmedia. Tampere
- Kainulainen, K. (2014) Tapahtumakaupungin hyvät käytännöt – keskustelua suomalaisista tapahtuma- ja festivaalikaupungeista. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 16/2014.
- Kauhanen, H. (2010) 250 000 Pohjois-karjalassa suvisuuren ansiosta. 2.4.2023. Karjalainen.
- Koskeli-Ratamaa, A. & Pyykkönen, M. (2023) Osallisuus ja vetovoimalautakunnan avustukset. Joensuu.
- Kononen, S. (2010) Ilosaarirock, selvästi ei ikäihmisten mieleen. 2.4.2023. Karjalainen.
- Kononen, S. (2010) Olutta myyriin ennätysmäärä. 2.4.2023. Karjalainen.
- Kononen, S. (2013) Popkadulla uusi väestö ennätys. 4.4.2023. Karjalainen.
- Kuusisto, K. & Sahlstedt, M. (2021) Tapahtumateollisuus 2021. Selvitys suomalaisesta tapahtumateollisuudesta, sen erityispiirteistä, nykytilanteesta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. 23.4.2023. <https://www.tapahtumateollisuus.fi/wp-content/uploads/2021/09/Tapahtumateollisuuden-toimiala-selvitys-2021.pdf>
- Laakkonen, S. (2021) Idän houkuttelevin. Joensuun strategia 2022–2025. Joensuu, 1–36.
- Laasonen, T. (2020) Elinvoimaa tapahtumista -hankkeen (2018–2020) blogiarkisto. Saatiinko Joensuuhun elinvoimaa tapahtumista? Haku 1.4.2023. https://www.joensuuevents.fi/blogi/-/blogs/saatiinko-joensuuhun-elinvoimaa-tapahtumista-1?_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_redirect=https%3A%2F%2Fwww.joensuuevents.fi%2Fblogi%3Fp_id%3Dcom_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_cur%3D1%26_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_delta%3D20
- Laasonen, T. (2019) Elinvoimaa tapahtumista -hankkeen (2018–2020) blogiarkisto. Ensimmäinen vuosi paketissa, toinen vielä aikaa. 1.4.2023. https://www.joensuuevents.fi/blogi/-/blogs/ensimmainen-vuosi-paketissa-toinen-viela-aikaa?_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_redirect=https%3A%2F%2Fwww.joensuuevents.fi%2Fblogi%3Fp_id%3Dcom_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_cur%3D1%26_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_delta%3D20
- Lappalainen, H. (2019) Festarienergiaa auringosta. 26.4. 2023. Karjalan Heili.
- Lehtola, P. (2019) Ruisrock, rauha ja rakkaus. Puoli vuosisataa festarijättäiläistä. 23.4.2023. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/07/04/ruisrock-rauha-ja-rakkaus-puoli-vuosisataa-festarijattailaista>
- Metsäkeskus (2023) Silva metsänäyttely järjestetään Joensuussa syksyllä. 20.4.2023. <https://www.metsakeskus.fi/fi/ajankohtaista/silva-metsanayttely-jarjestetaan-joensuussa-syyskuussa>
- Nikula, S. (2020) Tapahtumateollisuuden merkitys kaupungin veto- ja pitovoimaisuudelle. Case: Helsingin joulu. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Muotoilun tutkinto-ohjelma. <https://www.theseus.fi/handle/10024/342284>
- (2000) Pohjois-karjalan matkailumyyntiin ammattimainen ote. 1.4.2023. Karjalainen.
- Popkatu. (2023) 17.4. 2023 <https://www.popkatu.fi/>

(2001) Popkatu täyttyy ihmisistä. 2.4.2023. Karjalainen.

Pyykkönen, M. (2023) Pientapahtumatuet vuonna 2023. 19.04.2023. <https://www.joensuu.fi/pien tapahtumatuet>

Riihimäki, J. (2022) "Stuba Nikulan mukaan kaupunkitapahtumiin tullaan diggailun lisäksi "hengailemaan, laumailemaan, tärkeilemään, pokailemaan ja dokailemaan". 20.4.2023. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009001887.html>

Rokumentti. 10.4. 2023. <http://rokumentti.com/2022/>

(2012) Rupiliskolle Lampi ja laulu. 26.4. 2023. Karjalan Heili.

Silva Metsänäyttely (2023) Silva Metsänäyttely 8.-9.9.2023 Joensuu. 21.03.2023. <https://www.silvametsanayttely.fi>

Sorjonen, O. (toim.) (2011) Ilosaarirock – 40 vuotta tarinoita. Joensuun Popmuusikot ry, Joensuu.

Soundi.fi (2018) Viime vuoden paras festivaali on valittu – Näin soundin lukijat äänestivät. 20.4.2023. <https://www.soundi.fi/uutiset/viime-vuoden-paras-festivaali-valittu-nain-soundin-lukijat-aanestivat/>

(2013) Taas etsitään Popkadulla uusia katutähtiä. 10.4. 2023. Karjalan Heili.

(2000) Taiteiden yöt tuovat iloa pimeneviin iltoihin. 4.4.2023. Karjalainen.

Tampere (nd.) Kulttuurista kestävästi kasvavaan kaupunkiin. Tampereen kaupungin kulttuuristrategia 2030. 25.3.2023. https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-05/Tampereen_kaupungin_kulttuuristrategia_2030.pdf

(2001) Tapahtumakalenteri. 2.4.2023. Karjalainen.

(2006) Tapahtumakalenteri. 1.4.2023. Karjalainen.

(2010) Tapahtumien nettisivut kehittyvät kasvavan kiinnostuksen ja netin kehityksen myötä. 4.4.2023. Karjalainen.

(2012) Tapahtumista roskan siivoamiskuluja kaupungille. 4.4.2023. Karjalainen.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2. p. Tammi, Helsinki.

Tuononen, N. (2013) Ilmaisia pop-iloja kaupungin kaduilla. 16.4. 2023. Karjalan Heili.

Vahtikari, T. (2016) Ei minkään Saarijärven Paavon tarinaa" Vuosisataisjuhla menneisyyden ja tulevaisuuden välittäjänä jälleenrakennusajan Helsingissä. Teoksessa Kaartinen ym. (toim.) Kaupunki tapahtumien näyttämönä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia, Helsinki.

Vallius, K. (2012) Jojo ja bolo palaavat lavalle. 20.4. 2023. Karjalan Heili.

Vallius, K. (2012) Taas saadaan uusia elämyksiä. 20.4. 2023. Karjalan Heili.

Valonen, M. (2023) Joen yö. Festivaali kaupungin sykkeessä. 10.04.2023. <https://www.joenyo.fi/>

Väinämö, J. (2020) Joensuussa ei rokki raikaa tänä kesänä. 21.4.2023. <https://yle.fi/a/3-11318904>

Yürük, P., Akyol, A. & Şimşek, G. (2015) Analyzing the effects of social impacts of events on satisfaction and loyalty. Tourist Management 60, 367–378.

5. Joensuun kaupunkikeskustan käyttö ja viihtyvyys opiskelijoiden keskuudessa

Jenni Halonen, Simo Liikkanen, Iina Penttinen & Konstantin Aronen

JOHDANTO

Kaupungit ovat monimutkaisia järjestelmiä, jotka muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti. Erityisesti kaupungin keskustan voidaan sanoa olevan dynaaminen ja monipuolinen tila sekä paikka. Kaupunkien alueelliset erityispiirteet usein muodostavat kaupungeille historian saatossa omaleimaiset ominaisuutensa, joilla voi olla paljonkin vaikutusta kaupunkitilan kehitykseen. Kaupunkien keskustat voidaan nähdä palveluiden, kaupan, kohtaamisten sekä kulttuurin keskittyminä, ja perinteisessä kaupunkirakenteessa keskustat usein toimivatkin iästä, sukupuolesta tai sosioekonomisesta asemasta riippumatta eräänlaisina kokokansan asiointipisteinä.

Tutkimuksemme keskittyy Joensuun kaupunkikeskustan käyttäjäkokemuksille nuorten ihmisten näkökulmasta. Nuorille kaupungin keskustat ja julkiset tilat voivat olla hyvin tärkeitä paikkoja heidän henkilökohtaisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta. Ne ovat paikkoja, joissa he voivat saada erilaisia palveluja sekä sosiaalisia yhteyksiä, ja saada positiivista yhteenkuuluvuudentunnetta. Lisäksi kaupungin keskusta voi toimia nuorille sosiaalisena paikkana, jossa he voivat ilmaista itseään ja identiteettiään sekä luoda yhteyksiä muihin. (Mäki 2012: 8.)

Elinvoimainen, kehittynyt ja vetovoimatekijöitä omaava kaupunki sekä kaupunkikeskusta houkuttelee yrityksiä, sijoittajia ja vierailijoita, mikä edistää myönteistä taloudellista toimintaa, sekä toimii tulevaisuuden voimavarana (Harjula, Hiltunen, Kanala et al. 2018: 12–13). Kaupunkikeskusta usein toimii paikkana, johon kaupungissa asuva yksilö herkästi liittyy moniulotteisia merkityksiä arkimaailmassa, joka lisää miellyttävän keskustan kehittämisen tarpeita. On tärkeää investoida kaupunkikeskustan kehittämiseen, jotta varmistetaan sen säilyvyys elinvoimaisena ja kestävässä tilana, josta hyötyvät sekä nykyiset että tulevat sukupolvet. Tähän kuuluu vahvasti nuorten kokemukset kaupunkikeskustan rakenteesta ja toimivuudesta.

Joensuu kaupunkina on potentiaalinen, ja sillä on monipuolisia vetovoimatekijöitä, joiden vahvistaminen nostaa kaupunkia itäisen Suomen keskuksena, jossa asukkailla on hyvä ja onnellinen elämä. Joensuu opiskelijakaupunkina on aktiivinen, ja opiskelijoiden rooli kaupunkikeskustan ja sen palveluiden hyödyntämisessä on merkittävä. Täten nuorten sekä nuorten aikuisten kokemusten kuunteleminen alueen kokemisessa ja kehittämisessä on tulevaisuuteen investoinnin kannalta edellytys.

Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksemme aiheena on Joensuussa opiskelevien nuorten kaupunkikeskustan käyttö ja sen viihtyvyys, ja tutkimuksemme keskittyy 16–30-vuotiaisiin Joensuussa asuviin nuoriin. Nuorisolain (1285/2016) 3 §:n mukaan nuoreksi määritellään alle 29-vuotiaat. Kohdensimme kuitenkin tutkimuksemme 16–30-vuotiaisiin, sillä tässä ikähaarukassa olevat tyypillisesti opiskelevat toisella sekä kolmannella asteella, joihin halusimme keskittyä tässä tutkimuksessa.

Pyrkimyksenämme on kartoittaa, millaiseksi nuoret kokevat Joensuun kaupunkikeskustan, mitä palveluita sekä tiloja he hyödyntävät, ja kuinka siellä viihdytään. Aineiston keruun kohderyhmänä toimivat Joensuussa eri oppilaitoksissa opiskelevat nuoret (Tulliportin normaalkoulu (lukio), Riveria ammattikoulu, Itä-Suomen yliopisto sekä Karelia ammattikorkeakoulu). Tutkimus on toteutettu keväällä 2023 Monimenetelmällinen tutkimus käytännössä -kurssin yhteydessä.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset:

1. Miten nuoret (16–30 v.) opiskelijat hyödyntävät Joensuun kaupunkikeskustaa?
2. Millaiseksi nuoret opiskelijat kokevat Joensuun kaupunkikeskustan viihtyvyyden?

Haastatteluiden, kyselylomakkeen sekä muun aineiston avulla pyrimme selvittämään, millaisena Joensuun kaupunkikeskusta nähdään nuorten opis-

kelijoiden silmissä. Haastattelu- sekä kyselyaineiston myötä näemme, millaisia palveluita nuoret joensuulaiset hyödyntävät, sekä mitä he kaipaavat Joensuun kaupunkikeskustaan. Lisäksi saadun aineiston kautta pystymme selvittämään puutteita, eli millä tavoin keskustaa voidaan kehittää, sekä kuinka nuorten ääntä voidaan lisätä Joensuun osallisuuden ja vetovoimaisuuden kehittämisessä. Tavoitteenamme on analyysin myötä esittää kaupun- kikeskustan kehitysmahdollisuuksia, jotta nuoret ja heidän mielipiteensä huomioitaisiin tulevaisuudessa vahvemmin.

Kohdensimme tutkimuksemme 16–30-vuotiaisiin nuoriin ja opiskeleviin nuoriin aikuisiin, sillä he todennäköisesti myös hyödyntävät Joensuun keskus- tan palveluita, sekä heillä on jonkinlainen konkreettinen mielipide alueen viihtyvyydestä ja mahdollisista kehitysideoista. Lisäksi Joensuussa korkea- kouluopiskelijoiden rooli ja merkitys on suuri, ja Joensuu tunnetaan opiskelijakaupunkina. Tiedostamme kuitenkin, että myös ala- ja yläkoululaisten mielipiteet olisivat voineet olla arvokasta aineistoa. Lisäksi tutkimuksen laajentaminen vaihto-opiskelijoihin, sekä muihin Joensuun alueen oppilaitok- siin olisi myös voinut tuoda vaihtelevia mielipiteitä ja vastauksia. On siis huomautettava, että vastanneiden henkilöiden mielipiteitä ja kokemuksia ei voida yleistää kaikkien joensuulaisten nuorten mielipiteisiin sekä ajatuksiin kaupungin keskustasta.

Ennako-oletuksemme tutkimukselle ovat, että nuoret kokevat Joensuun kaupunkikeskustassa olevan jo monenlaisia hyödynnettävissä olevia palve- luita, mutta sieltä myös puuttuvat useat nuoria kiinnostavat palvelut ja tilat, kuten esimerkiksi tiettyjä ravintolapalveluita tai kauppoja. Myös alaikäisil- le nuorille kohdistettuja, sekä yleisesti alkoholittomia ajanviettopaikkoja, joissa istua ja viettää aikaa on Joensuun kaupunkikeskustassa suhteellisen vähän.

Käsittlemämme teema on yhteydessä Joensuun keskustan lumovoimaan ja sen kehittämiseen. (Kolehmainen 2023). Joensuun kaupunki on viime vuosina pyrkinyt vahvistamaan kaupungin elinvoimaisuutta ja lumovoimaa eri osa-alueilla, joka tulee ilmi esimerkiksi kaupungin strategiassa vuosille 2021–2025. Lumovoimalla viittaamme alueella oleviin ainutlaatuisiin sekä muista erottuviin tekijöihin, joilla on vaikutusta muun muassa alueen viihty- vyyteen, mielenkiintoon sekä muuttotekijöihin. Nykyisyydessään, Joensuussa lumo- ja vetovoimatekijöinä voidaan sanoa toimivan muun muassa luonto sekä yliopisto.

Aiemmat tutkimukset

Täysin samankaltaista Joensuun kaupunkikeskustaa ja sen viihtyvyyttä nuorten näkökulmasta tarkastelevaa tutkimusta emme löytäneet. Kuitenkin kyselyä siitä, kuinka lapset ja nuoret käyttäisivät Joensuun kaupungin rahoja, on tehty aiemmin laajemman kyselyn yhteydessä, mutta tästä mainitussa YLE lehtiartikkelissa ei kuitenkaan kerrottu, millaisiin tuloksiin oli päädytty, eli mihin rahaa mieluiten lasten ja nuorten mielestä käytettäisiin (Sauk- konen 2022). Karelän ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat myös toteuttaneet vuonna 2020 opinnäytetyön aiheesta ”Kauppakeskuksissa oleilevien nuorten vapaa-aika ja mielen hyvinvointi”, jossa tutkittiin nuorisoa ja heidän käyttämiään palveluita (Naukkarinen & Paakkola 2020).

Lisäksi Männikkömetsä Oy on vuonna 2022 toteuttanut selvityksen työpajojen muodossa Joensuusta opiskelijakaupunkina. Kyseinen selvitys keskittyi Joensuun kaupunkiin yleisesti opiskelijakaupunkina, ja oli kehittänyt kaupungille tämän myötä myös kehitysideoita. Työpajoissa muun muassa kysel- tiin, millainen on hyvä opiskelijakaupunki ja mitä se sisältää. Männikkömetsän toteuttama tutkimus oli toteutettu laajemmalta otosryhmältä verrattuna ryhmämme tutkimukseen, ja se sisälsi myös muista oppilaitoksista tulevia henkilöitä, kuten Joensuun konservatoriosta sekä ammattiopisto Luovista. Heidän tutkimukseensa oli myös vastannut yli 30-vuotiaita sekä perheellisiä. (Männikkömetsä Oy 2022.) Joensuuhun ja nuorten näkökulmiin keskitty- vä aiempi tutkimus on siis vähäistä, ja viihtyvyyttä on enemmän tutkittu laajemman ikäryhmän välillä, joka tukee tutkimusaiheemme tarvetta.

TAUSTA JA VIITEKEHYS

Tila ja paikka

Tila on yksi maantieteen peruskäsitteistä, joka luo koko tieteenalaa määrittävän spatiaalisen lähestymistavan. Tila ei ole pysyvä fyysinen paikka, vaan sosiaalisesti ja toiminnallisesti järjestäytynyt, monimutkainen ja muuttuva kokonaisuus (Sillanpää 2017: 70). Tila kattaa käytännössä kaiken ja toimii eräänlaisen paikkojen verkostona. Tilaa hahmotetaan ja koetaan henkilökohtaisesti ja maantieteellinen tila saakin useimmiten merkityksensä sen kokijan havainnoista. Humanistisessa maantieteessä tila on eksistentiaalinen tai fenomenologinen ilmiö, johon otetaan näkökulmaksi paikka- tai mai- semakokemus (Lind 2008). Tilallinen kokemus, joka muovautuu paikoissa tapahtuvien kokemusten ja kohtaamisten kautta toimii tutkimuksessamme eräänlaisena todellisuuden spatiaalisena ilmentymänä.

Tutkimuksemme luonteellemme oleellisempi maantieteellinen käsite on paikka. Paikka on maantieteellinen kokonaisuus, jonka tarkka määrittäminen ei ole yksiselitteistä. Paikan voidaan ajatella koostuvan sijainnista yhdistettynä muihin ominaisuuksiin, kuten mielikuvaan, kokemukseen ja fyysisiin ilmiöihin. Paikan ajatellaan useasti olevan maantieteessä tilaa konkreettisempi ja rajatumpi käsite. Paikkaa ei pidetä objektiivisena faktana, vaan ihmisten kokemuksista ja inhimillisestä tulkinnasta merkityksensä saavana ilmiönä (Haarni ym. 1997: 16). Tim Cresswell (2008: 3) on määritellyt paikan käsitteen seuraavasti: ”location with meaning”. Paikan voidaan ajatella siis olevan sijainti, jolla on jokin tarkoitus. Tarkoituksia ja merkityksiä ihmiset liittävät paikkoihin, jotka voivat olla maantieteellisesti rajattuja alueita, kaupunginosia, rakennuksia, huoneita, luonnonmuodostumia tai jopa kulkuvälineitä. Tutkimuksessamme sovitamme paikan käsitettä Joensuun kaupunkikeskustassa ja sovellamme paikkakokemuksen muodostumista osana nuorten kaupunkitilan käyttäjien kokemuksia.

Yi Fu Tuan (1977: 17) kirjoittaa paikan olevan eräänlainen objekti. Paikat ja objektit määrittelevät puolestaan tilan ja luovat tilalle geometrisen kehyksen. Tila muuttuu paikaksi, kun se saa konkreettisen määritelmän ja merkityksen. Paikkaa voidaan myös kuvata ilman tarkoin määriteltyä spatiaalista kontekstia, toisin kuin esimerkiksi välimatkaa. (Tuan 1977: 136–137.) Paikka voinee siis olla muutakin kuin tietty maantieteellisiin koordinaatteihin sidottu fyysinen sijainti. Se voi ainakin osaltaan rakentua asioista, joita emme fyysisesti pysty mittaamaan ja havaitsemaan, vaan tulevat osaksi paikkaa enemmänkin kokemuksista ja tunteista. Tässä työssä tavoitteena on kartoittaa Joensuun nuorten paikoille antamia merkityksiä ja keskustasta kokemia tunteita kaupunkikeskustasta paikkana mutta myös paikoista kaupunkikeskustan sisällä.

Ihmisen, ajan ja paikan välinen suhde on erityinen ja ainutlaatuinen. Ihminen on kokijan asemassa suhteen määrittelevä tekijä. Jussi Semin (2010) mukaan ihminen yksilönä ei ole erotettavissa paikasta. Yksilö on aina jossakin paikassa. Fyysinen sijainnillisuus jää helposti toissijaiseksi, sillä tärkeämpää monelle on se, minne tuntee kuuluvansa ja mikä on oma suhde ympäristöön (Tani 1997: 211). Ihmisiä ja heidän paikkasuhteitaan ei voida tarkastella irrotettuna heidän jäsentelytavoistaan ja käsityksistään. Tutkimuksessamme pyrimme huomioimaan nuorten henkilökohtaisia mielipiteitä ja tapoja käsitellä paikkakokemuksiaan antamalla tilaa kokemuksellisille seikoille sekä toteuttamalla haastatteluja puolistrukturoituina. Tarkasteltaessa aikaa ja paikkaa, yksilölliset kokemukset ja historialliset kontekstit kietoutuvat toisiinsa (Forsellers-Riska 2006: 218). Paikka ja paikkakokemus toimivat lähtökohtana uudenlaisten tilojen muotoutumiselle, eivätkä ne ainoastaan toimi menneen ajan ja nykyisyyden risteyminä (Semi 2010: 108).

Kaupunkikeskusta kokemusten tilana

Yleinen käsitys kaupunkikeskustoista on, että kaupunkikeskustat ovat kaupunkien palveluiden, yritysten, liikkeiden ja harrastuspaikkojen eräänlaisia polttopisteitä. Kaupunkikeskustoissa kuluttaja kohtaa tarjonnan, ihmiset viettävät keskenään sosiaalisia hetkiä ja hakevat esimerkiksi palvelua tarpeisiinsa. Kaupunkikeskustassa asioivat kaiken ikäiset ihmiset sukupuolesta ja iästä riippumatta.

Jussi Semi mainitsee väitöskirjassaan (2010: 72), että kaupunkikeskustojen julkiset tilat muuttuvat eri vuorokaudenaikoina. Hän linjaa myös, että vuodenajat vaikuttavat kokemukseen kaupunkikeskustoista, sillä esimerkiksi kesäisin tapahtumat ja ajanvietto ulkotiloissa lisääntyy. Joensuussa on satsattu paljon esimerkiksi torin ympäristöön ja rantapuistoon, joiden merkitys asiointi- ja ajanviettopaikkoina kesää lähestyttäessä kasvaa voimakkaasti.

Kuten muutkin tilat ja paikat, kaupunkikeskustat ovat kokemuksellisia ja merkityksellisiä ja pitävät sisällään jokaisen keskustassa asioivan tai keskustassa aikaa viettävän henkilökohtaisen kokemuksen. Tilassa muodostuu sosiaalisia suhteita, tila rakentaa yhteisön, tilassa toimitaan ja siinä muodostuu perinteitä (Sillanpää 2017: 70). Kun ihmiset tuottavat tilaa yhdistyvät samalla luonnolliset ja yhteiskunnalliset kokemukset toisiinsa (Semi 2010: 72). Joensuussa luontoa edustaa esimerkiksi Pielisjoki, joka on luonut kaupungille kenties omaleimaisimman ja tunnetuimman kiintopisteen. Kaupunkikeskustat ja keskustan paikat saavat osakseen merkityksiä, kun keskustassa asioivat henkilöt kokevat näissä paikoissa jonkinasteisia kokemuksia. Kokemukset voivat olla esimerkiksi mukavia sosiaalisia hetkiä ystävien kanssa kahviloissa tai puistoissa. Ne voivat olla osallistumisia johonkin kulttuuritapahtumaan tai rutiininomaisia asiointeja vaikkapa torilla tai kaupoissa. Kokemuksen laatu voi olla joskus myös negatiivinen. Joku voi kokea kaupunkikeskustassa esimerkiksi turvattomuutta, yksinäisyyttä tai tylsyyttä.

Nuoret kaupunkikeskustan käyttäjinä

Nuoret käyttävät kaupunkikeskustoja palveluiden saamiseen ja vapaa-ajanviettoon, sekä opiskeluun ja työelämään siinä missä muutkin ikäryhmät. Nuorille tyypillinen arki asettaa tietyt reunaehdot paikkakokemuksen syntymiselle, mutta on hyvä muistaa, että paikkakokemus ja tilan tuottaminen on aina henkilökohtainen prosessi. Nuoret tarvitsevat tiloja ja aikaa organisoimattomaan ajanviettoon, hengailuun, sillä sen on huomattu olevan heidän kehityksensä kannalta tärkeää (Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Heli Ponto nostaa esiin tutkimuksessaan (2017: 3) ystävien merkityksen ja kuulumisen tunteen paikkakokemusten muodostumisessa. Ystäväporukoilla mainittiin olevan merkityksellisiä ”meidän paikkoja”, mutta myös avoimempia tiloja muiden kohtaamisen tapahtumapaikoiksi. Ponto mainitsee myös arjen liikkumisen rakentavan kokemuksellisia ja kehollisia yhteyksiä nuorten ja paikkojen välille. Vapauden merkitystä korostettiin arkisen liikkumisen suhteen. Rajoittavina tekijöinä koettiin heikot julkiset liikenneyhteydet sekä ajokortin puute.

Nuorten asukkaiden merkitys Joensuun kaupungille on huomattava, koska tilastojen valossa nuoria on paljon (Kaasinen 2018) ja heitä myös muuttaa laajalti muista kunnista opiskelemaan Joensuuhun. Tutkimuksessamme kartoitammekin korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia, mutta otamme huomioon myös ammattioppilaitoksessa ja lukiossa opiskelevat kaupunkikeskustan palveluita hyödyntävät henkilöt. Erityisesti pyrimme havainnoimaan nuorille tärkeitä keskustakokemuksen tuottajia sekä toivomuksia keskustatilan kehittämisestä. Hajontaa keskustapalveluiden tarpeessa ja paikkakokemuksissa on oletettavasti nähtävillä, sillä ikäjakamaan mahtuu 15 vuoden skaala.

Joensuun kaupunkikeskusta

Joensuun kaupunki perustettiin Pielisjoen suistoon vuonna 1848, ja vuosikymmenten kehityskulun myötä siitä on noussut tärkeä yliopistokaupunki sekä maakuntansa palvelukeskittymä ja pääkaupunki. Joensuun väkiluvun kehitys on ollut jatkuvassa nousussa, ja vuoden 2022 alussa kunnassa asui 77 261 asukasta. Yli 35 % Joensuun väestöstä on alle 30-vuotiaita, joten se on suhteellisen nuorta. (Joensuun kaupunki, Joensuu taskussa 2022.)

Kaiken kaikkiaan yli 20 000 opiskelijallaan Joensuussa on väkilukuunsa suhteutettuna suurin opiskelijoiden osuus kaikista Suomen kaupungeista (Kaasinen 2018). Joensuun myönteinen väestönkehitys kertoo kaupungin vetovoimasta, ja osoittaa tiettyjen rakenteiden toimivuuden osana kaupungin kehitystä. Opiskelijoiden määrä on huomattavan suuri.

Joensuun kaupunkikeskustaa edustaa rakennushistoriallisten aikakausien sulava kerrostuminen, kompaktius, saavutettavuus ja monipuolinen palvelutarjonta sekä kulttuurin että liiketoimien ja erilaisten harrastustilojen toimesta. Joensuu on koko Pohjois-Karjalan maakunnan tärkein palvelukeskittymä, ja Joensuun ydinkeskusta on puolestaan kaupungin ylivoimaisesti monipuolisin kaupan alue (Joensuun kaupungin keskustavisio 2021). Joensuun kaupunkikeskusta on muovautunut historian saatossa, ja esimerkiksi kaupungin rakennuskanta on vaihtunut täysin vuosien saatossa, kun rakennuksia on purettu ja tilalle rakennettu uutta, jonka myötä myös palvelut ovat muuttuneet.

Nuorten tarpeiden ja näkemysten huomioiminen Joensuun kaupungin strategiassa

Joensuun strategia 2021–2025 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa marraskuussa 2021. Strategia on nimeltään ”Idän houkuttelevin”, ja tämän avulla pyritään asettamaan Joensuun toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteet. Strategiassa keskiössä erityisesti ovat ennakointi, reagointinopeus ja joustavuus. Pyrkimyksenä on hyvinvoivat sekä onnelliset asukkaat, sekä kehittyvä vetovoimainen kaupunki, jossa panostetaan niin lapsi-, perhe- ja ikäystävällisyyteen sekä ennaltaehkäiseviin palveluihin. Strategiassa on useita eri painopisteitä, joilla pyritään eri osa-alueiden kehittämiseen. Näitä ovat muun muassa ”Osallisuuden, menon ja meiningin Joensuu”, ”Kestävän kaupunkiympäristön Joensuu”, ”Elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden Joensuu”, sekä ”Kasvatuksen, opetuksen ja opiskelun Joensuu”.

Kasvatuksen, opetuksen ja opiskelun painopisteen tavoitelinjauksessa mainitaan, että pyrkimyksenä on edistää monipuolisia harrastusmahdollisuuksia, tukea lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta, sekä kehittää ja lisätä nuorten vapaa-ajanviettopaikkoja. Lisäksi opiskelijakaupunkius on selkeästi strategian mukaan suuri Joensuun markkinointitekijä, sillä opiskelijakaupunki-käsite mainittiin muutamaan kertaan strategiassa. Joensuun tavoitteena on vahvistaa asemaansa opiskelijakaupunkina, ja pyrkiä kommunikointiin opiskelijoiden sekä oppilaitosten kanssa niin opiskelumahdollisuuksista, palveluista kuin tapahtumista. Joensuu aikoo laatia Opiskelijakaupunki-Joensuu nimisen ohjelman.

Osallisuuden, menon ja meiningin painopisteen tavoitelinjauksessa mainitaan pyrkimys edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Linjauksen mukaan Joensuu kokeilee osallistavaa budjetointia, ja näin mahdollistamisen osallisuuteen kaikenikäisille sekä erityisryhmille. (Joensuun kaupungin strategia 2021.) Näiden lisäksi muissa esitetyissä painopisteissä ei ole nuoriin tai opiskelijoihin keskittyviä mainintoja.

Joensuun kaupungin (2021) keskustavisio-hanke pyrkii huomioimaan laajalti eri keskustaympäristön käyttäjäkohderyhmien tarpeita, toiveita ja kehitysehdotuksia. Keskustavisio hankkeessa on muun muassa huomioitu keskusta-alueen kauppiaiden, yrittäjien ja asukkaiden, mutta myös nuorten opiskelijoiden kokemuksia Joensuun keskustasta. Opiskelijoiden keskuudessa kehityskohteiksi nousivat eritoten rantapuiston, torin sekä kauppakeskusten kehittäminen. Esimerkiksi tilataiteelle, esittävälle taiteelle ja musiikille toivottiin paikkoja. Sateensuojia, puustoa ja kasveja sekä vaatekauppoja myös peräänkuulutettiin. Keskustavisio ilmentää selkeästi Joensuun vahvaa halua kehittää keskusta-alueen monipuoliseksi ja kaikkia käyttäjäkohderyhmiä palvelemaan suuntaan.

Joensuun kaupungin strategian (2021) pohjalta voidaan todeta, että nykyisessä muodossaan nuorten osallisuus on pieni, vaikka pyrkimyksenä onkin esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden aseman ja kommunikoinnin vahvistaminen. Selkeästi nuorten osallisuuden lisääminen kohdistuu siis korkeakouluopiskelijoihin, ja Joensuussa opiskelijakaupunki-statusin kehittämiseen. Strategiassa ei myöskään mainita, kuinka ja millä menetelmin nuoria joensuulaisia voidaan osallistuttaa päätöksentekoon, sekä missä asioissa heidän mielipiteitään halutaan kuulla. Nuorten osallisuuden näkyminen Joensuun kaupungin kehittämisessä sekä päätöksenteossa näkyy siis vähäisenä, vaikka Joensuun alueella toimiikin muun muassa nuorisovaltuusto. Valtuusto pyrkii lisäämään nuorten ääntä Joensuun kaupungin päätöksissä, ja onkin osallisena lautakuntien ja kaupunginvaltuuston kokouksissa, sekä tekee aloitteita ajankohtaisista asioista. Voi siis olla mahdollista, että valtuuston kautta Joensuussa nähdään enemmän nuorten aloitteita sekä heidän tuomiaan mielipiteitä, mutta näitä ei ainakaan kovin julkisesti tuoda ilmi.

AINEISTO & MENETELMÄT

Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimuksemme on pääosin kvalitatiivinen tutkimus, jossa korostuvat empiiriset kokemukset. Käytössämme on kvalitatiiviset aineisto- ja analyysimenetelmät, ja aineistona tutkimuksessamme toimivat haastattelut, kyselylomakkeesta saadut avoimet vastaukset. Kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella viitataan tutkimukseen, jonka avulla pyritään kuvailemaan ilmiötä, tapahtumia tai tulkitsemaan tiettyä toimintaa tai kokemuksia, sekä saamaan yleisesti syvempi ymmärrys tutkittavasta aiheesta (Eskola & Suoranta 1998: 61–62). Tässä tutkimuksessa pyrimmekin kuvailemaan ja tulkitsemaan nuorten opiskelijoiden kokemuksia Joensuun kaupunkikeskustasta, sekä ymmärtämään, millaisia palveluita he siellä hyödyntävät, ja kuinka he sitä kehittäisivät.

Yleisesti laadullisessa tutkimuksessa aineisto on tyypillisesti ilmiöiltään tekstiä, jota voidaan tuottaa esimerkiksi haastattelujen, havainnointien tai omaelämäkertojen avulla (Eskola & Suoranta 1998: 15). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa esimerkiksi aineiston koko, tilastolliset yleistyksiset tai lasketut luvut eivät ole keskiössä, vaan olennaisinta on tehdyt tulkinnot ja niiden merkitykset (Eskola & Suoranta 1998: 68). Laadullinen tutkimus soveltuu tutkimusmenetelmäksi silloin, kun halutaan esimerkiksi tarkastella havaintoaineistoa, selvittää ja tutkia eri tapauksiin liittyviä syy-seuraussuhteita, ilmiöiden ja tapahtumien yksityiskohtaisia rakenteita tai yksittäisten henkilöiden kokemuksia jostakin asiasta tai ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa olemme tarkastelleet vastausten avulla yksittäisten henkilöiden kokemuksia Joensuun kaupunkikeskustasta sekä sen palveluista, ja tehneet näistä johtopäätöksiä. Tämän lisäksi tutkimusta on täydennetty määrällisellä lämpökartta-analyysillä, jossa näkyvät suosituimmat ajanviettopaikat ja palvelut Joensuun keskustassa.

Koimme, että laadulliset menetelmät sopivat tutkimuksemme teemaan ja sen tavoitteita varten parhaiten, sillä laadulliset menetelmät antavat mahdollisuuden tarkastella otosryhmän mielipiteitä sekä kokemuksia sanallisessa muodossa, josta pystyy erottamaan kokemuksellisia ulottuvuuksia, sekä tarkempia yksityiskohtia. Lisäksi laadullinen tutkimus ja sen menetelmät auttavat ymmärtämään taustalla olevia ilmiötä ja ymmärtämään, kuinka tutkittu tema vaikuttaa ihmisten elämään. Usein myös laadullinen aineisto tuo tutkimukselle sekä sen kokemuksellisuudelle inhimillisemmän näkökulman, jota tähän tutkimukseen pyrimme saamaan laadulliset aineistokeruumenetelmät ovat myös usein joustavia, joka sopi tähän tutkimukseen.

Aineisto: Haastattelut ja lomaketutkimus

Tutkimuksessamme käytimme Google Forms-lomaketta, sekä toteutimme haastatteluja eri oppilaitoksissa. Haastattelut olivat luonteeltaan teema-haastatteluja. Forms-lomakkeessa oli neljä kysymystä, sekä erillinen lupakysymys henkilötietojen keruuseen liittyen. Jaoimme lomakkeen linkin Itä-Suomen yliopiston maantieteen ainejärjestön omaan WhatsApp-ryhmään sekä Facebookissa ”Joensuun Puskaradio” -ryhmään, joka on tarkoitettu joensuulaisten ihmisten kokemusten vaihtamiseen. Koimme, että lomake oli sopiva menetelmä saada vastauksia laajemmalta yleisöltä, ja tavoitimmekin lomakkeella nuoria kaikista eri oppilaitoksista. Lomake koostui sekä avoimista kysymyksistä että vastausvaihtoehtoisista kysymyksistä, mikä tekee lomakkeen tyypistä strukturoidun. Vastausvaihtoehtoiset kysymykset koskivat taustatietoja.

On merkittävää, että haastatteluihin tavoitetaan henkilöitä, keillä uskotaan olevan tutkimusta vastaavaa tietoa tai ovat mukana tutkimusaihetta koskevassa toiminnassa (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018: 30). Työmme liittyessä nuorten opiskelijoiden kokemuksiin, luonnollisesti pyrimme siis tavoittamaan eri ikäisiä opiskelijoita. Kasvotusten toteutetut haastattelut olivat puolistrukturoituja haastatteluja, ja ne toteutettiin lukiossa, ammattikoulussa sekä yliopistossa. Haastattelua ei toteutettu Karelia ammattikorkeakoulussa, sillä saimme sieltä hyvän määrän lomakevastauksia, ja koimme, että paikan päällä tehty haastattelu ei ollut tarpeen. Haastattelut eivät olleet etukäteen sovittuja, vaan lähestyimme haastateltavia oppilaitoksilla. Käytimme samaa haastattelurunkoa (Liite 1) niin Forms-lomakkeessa kuin teemahaastatteluissa.

Teemahaastattelu, eli tilanne, jossa käydään läpi ennalta suunniteltua teemaa, sopii hyvin tilanteisiin, joissa vastaajien määrä on suhteellisen pieni, haastattelutilanteista saatu tieto on syvää sekä haastateltavalle kokemuksellista ja mahdollisesti henkilökohtaista. Lisäksi tämä menetelmä korostaa ihmisten tulkintoja ja merkityksiä, sekä kohdistuu ennalta pohdittuihin teemoihin, mutta antaa kuitenkin vapauden esimerkiksi kysymysten tarkentamiseen, ja kysymysalue on pääpiirteissään määritelty. (Metsämuuronen 2008: 41.) Teemahaastattelussa myös korostetaan haastateltavien tulkintoja, merkityksiä sekä kokemuksia haastateltavasta aiheesta, joka oli tutkielmamme tavoitteena. Lisäksi yleisesti puolistrukturoitu haastattelu antaa tilanteeseen joustavuutta, ja mahdollisuuden keskustelun käymiseen sekä yleisesti niin haastattelutilanteen kuin myös haastateltavan havainnointiin. (Tuomi & Sarajarvi 2018: 85–88.)

Lomakehaastattelu toteutetaan lomakkeella eli haastateltava ei ole suorassa vuorovaikutuksessa haastattelijan kanssa. Haastattelun ollessa lomakkeen muodossa, kysymykset sekä niiden järjestys on määritetty etukäteen, jolloin haastattelua voidaan pitää strukturoituna. (Hirsjärvi & Hurme 2010: 45). Koimme kahden eri menetelmän hyödyntämisen oman työmme kannalta hyödyllisenä. Kasvotusten toteutetut haastattelut ja haastattelujen litte-roiminen vie enemmän aikaa kuin lomakehaastattelujen toteuttaminen. Täten lomakehaastattelu mahdollisti työllemme laajemmän otoskoon.

Tutkielmaan vastanneiden jakauma ja tietosuoja

Tutkielmamme aineisto koostui 41 lomakevastauksesta sekä vuoden 2023 maaliskuussa toteutetusta kymmenestä haastattelusta. Toteutimme teemahaastattelut kolmessa eri oppilaitoksessa saadaksemme aineistoa eri asteiden opiskelijoilta. Haastattelimme korkeakouluopiskelijoita Itä-Suomen yliopistolla, lukio-opiskelijoita Tulliportin normaalikoulun lukiolla ja ammattikouluopiskelijoita Riverian keskustan kampuksella. Lukiossa haastatteluja tehtiin kaksi, mitkä olivat luonteeltaan ryhmähaastatteluja. Toinen haastatteluista oli parihaastattelu, ja toiseen haastatteluun osallistui kahdeksan opiskelijaa. Riverialla suoritettiin myös kaksi haastattelua, mitkä olivat molemmat parihaastatteluja. Yliopistolla teimme kuusi haastattelua, mistä yksi oli muodoltaan parihaastattelu ja loput olivat yksilöhaastatteluja.

Lomakkeeseen vastanneista 41 nuoresta korkeakouluopiskelijat muodostivat enemmistön. Tavoitimme kuitenkin lomakkeella myös toisella asteella opiskelevia. Viittaamme tuloksissamme lomakkeeseen vastanneita nuoria nimikkeillä L1-L41.

Kuva 1. Kaavio lomakekyselyyn vastanneiden nuorten oppilaitoksesta suhteessa vastaajamäärään.

Haastattelutilanteessa nämä kysymykset kysyttiin haastateltavilta samassa järjestyksessä, ja kaikki haastateltavat olivat kohderyhmääme kuuluvia 16–30-vuotiaita opiskelijoita Joensuun alueelta.

Jokainen haastateltava on suostunut haastatteluun, ja jokainen osallistuja on ollut suostuvainen siihen, että haastattelut nauhoitetaan ja tallennetaan, ja että vastauksia hyödynnetään kurssin tutkielman tekoa varten. Haastateltavien henkilöllisyyden suojaamiseksi tutkielmassa käytämme nimien sijasta nimityksiä, kuten H1, H2 ja H3. Tutkielmassa emme kerro haastateltavien henkilötietoja, jotka selkeästi voitaisiin yhdistää heihin. Tutkielman arviointiajan jälkeen nauhoitetut haastattelut sekä niistä tehdyt litteroinnit hävitetään. Haastateltavista H1–H7 ovat yliopisto-opiskelijoita, H8–H16 opiskelevat lukiossa ja H17–H20 ovat ammattikoululaisia.

Sisällönanalyysi ja lämpökartta-analyysi

Valitsimme aineiston analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, sillä se oli luonteva vaihtoehto tutkielman puolesta. Kyseisen analyysimenetelmän tavoitteena on tarkastella ja ymmärtää haastateltavien kokemuksia ja mielipiteitä, sekä se on myös hyvin yleinen menetelmä kvalitatiivisen aineiston tarkasteluun (Tuomi & Sarajarvi 2018: 117, 145). Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa kolmesta eri lähtökohdasta: aineistolähtöisestä, teoriaohjaavasta tai teorialähtöisestä. Tässä tutkielmassa hyödynnämme aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jossa aineiston analyysi ja raportointi perustuu kerättyyn aineistoon. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimusaineistosta pyritään muodostamaan teoreettinen kokonaisuus. Tällöin aikaisempi teoria ei pääasiassa ohjaa analyysien tekoa, vaan analyysi pohjautuu pelkästään kerättyyn aineistoon. Sisällönanalyysia voidaan hyödyntää menetelmänä sel-laisiin dokumentteihin, jotka ovat kirjallisessa muodossa. (Tuomi & Sarajarvi 2018: 117.) Jotta saimme tekemämme haastattelut kirjallisiksi, nauhoitimme haastattelut haastateltavilta siihen luvan saatua. Haastattelujen jälkeen litteroimme keräämämme aineiston eli kirjoitimme aineiston jokaisen sanan puhtaaksi tietokoneelle.

Sisällönanalyysin avulla analysoimme litteroidut haastattelut sekä sähköisessä muodossa olevat Forms-lomakkeen vastaukset. Litteroitu haastatteluaineisto on vastauksiltaan laajempi ja pyrimme painottamaan analyysissä erityisesti haastatteluaineistoa. Täydennämme kuitenkin haastatteluista saatua aineistoa Forms-lomakkeen vastauksilla. Sisällönanalyysin avulla pyritään löytämään tekstiaineistossa esiintyvät merkitykset yleensä tutkimusongelmaan liittyen (Tuomi & Sarajarvi 2018: 117). Tällöin on mahdollista saada tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty sekä yleisessä muodossa oleva kuvaus.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että etsimme aineistosta erityisesti sitä, millaiseksi nuoret kuvailevat Joensuun kaupunkikeskustaa sekä sen palveluita, ja millä tavalla he perustelevat näkemystään. Analyysissa olemme ottaneet huomioon niin lomakkeella vastanneiden kuin haastateltavien taustatie-

doista iän ja oppilaitoksen. Pyrimme analysoimaan sitä, millaisia samankaltaisuuksia nuorten näkemyksistä löytyy ja samaan aikaan analysoimaan näkemyksien eroavaisuutta. Muodostimme aineistosta neljä erilaista temaattista kokonaisuutta, mihin tulemme analyysimme erityisesti keskittymään: nuorten käyttämät palvelut, nuorten kokemus viihtyvyys, palveluiden koettu riittävyys ja toiveet liittyen kaupunkikeskustaan. Kokonaisuudet muodostuivat haastattelukysymyksiemme ja niistä noustujen yleisimpien teemojen perusteella.

Käytimme tämän lisäksi tutkimuksen apuna lämpökartta-analyysiä. Lämpökartta-analyysi toimii sisällönanalyysin tukena, koska sen avulla tutkimustulokset havainnoituivat visuaalisesti, mikä auttoi paikkojen sijainnin ja suosion tulkitsemisessa. Lämpökartta-analyysissä haastatteluiden ja kyselylomakkeiden paikat sijoittuvat kartalle, ja mitä useammin paikka on mainittu, sitä paremmin alue korostuu kartalla. Tämän avulla haastattelu- ja kyselylomaketulokset visualisoituvat selvemmin, ja kartta auttaa eri paikkojen hahmottamisessa. Lämpökartta-analyysi toimii samalla eräänlaisena täydentävänä kvantitatiivisena menetelmänä, jonka avulla nuorten ajanviettopaikkoja tutkitaan numeroiden, sijoittumisen ja kartassa näkyvien paikkojen pohjalta. Lämpökartta-analyysi on visualisoiva ja havainnollistava tapa tutkia suosittujen paikkojen määrällisiä ominaisuuksia. Lämpökarttoja käytetään yleisesti juuri tutkittavien henkilöiden, asiakkaiden ja kauppojen suosion mittaamisessa kaupunkiympäristöissä (Maptive 2021). Lämpökarttoja on monenlaisia, mutta niiden perusajatus perustuu suosion mittaamiseen kartalla tutkimusaineiston perusteella.

Tutkimuksen rajoitukset

Laadulliseen tutkimukseen yleisesti löytyy rajoittavia sekä vinoumia aiheuttavia tekijöitä. Esimerkiksi laadulliseen tutkimukseen liittyy usein tutkijan subjektiivisia tulkintoja ja arvioita. Tekijät kuten tutkijan ennakkoluulot, uskomukset ja kokemukset voivat vaikuttaa aineiston tulkintaan, mikä voi johtaa tutkijan puolueellisuuteen. Lisäksi kvalitatiiviseen tutkimukseen liittyy usein pieni otoskoko, mikä rajoittaa tulosten yleistettävyyttä laajempaan väestöön. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa tuloksia voidaan soveltaa vain Joensuun nuoriin opiskelijoihin, eikä voida yleistää muihin kaupunkeihin tai ikäryhmiin. Tuloksia on mahdollista kuitenkin hyödyntää samankaltaisen kaupungin tutkimuksen yhteydessä.

Lisäksi kun kyseessä on mielipiteisiin, kokemuksiin sekä kehitysideoihin perustuva tutkimus, vastaajat saattavat antaa kysymyksiin sosiaalisesti toivottuja vastauksia, jotka eivät välttämättä heijasta heidän todellisia ajatuksiaan tai kokemuksiaan. Koemme kuitenkin, että esimerkiksi tutkimuksemme tämä olisi epätodennäköistä, sillä tutkimuksella ajetaan opiskelijoiden etua, ja pyrimme kartoittamaan kokemuksia sekä mielipiteitä kaupungin keskustan kehitystä varten. Lisäksi vastaajia ei voida tunnistaa vastauksistaan, joka vaikuttaisi vastaamiseen.

Lisäksi muut tekijät, kuten sää, vastauspaikka sekä kellonaika voivat vaikuttaa osallistujien vastauksiin ja kokemuksiin. Tässä tutkimuksessa mahdollisia tutkimukseen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa suhteellisen pieni otoskoko, lyhyt tutkimuksen toteutuksen aika, sekä mahdolliset haastattelutilanteissa vaikuttaneet tekijät, kuten esimerkiksi sää ja haastateltavan mieliala. On tärkeää tiedostaa nämä mahdolliset rajoitukset ja rajoitteet tutkimuksessa ja käsitellä niitä mahdollisimman syvällisesti, jotta voidaan varmistaa, että tulokset ovat mahdollisimman tarkkoja ja luotettavia.

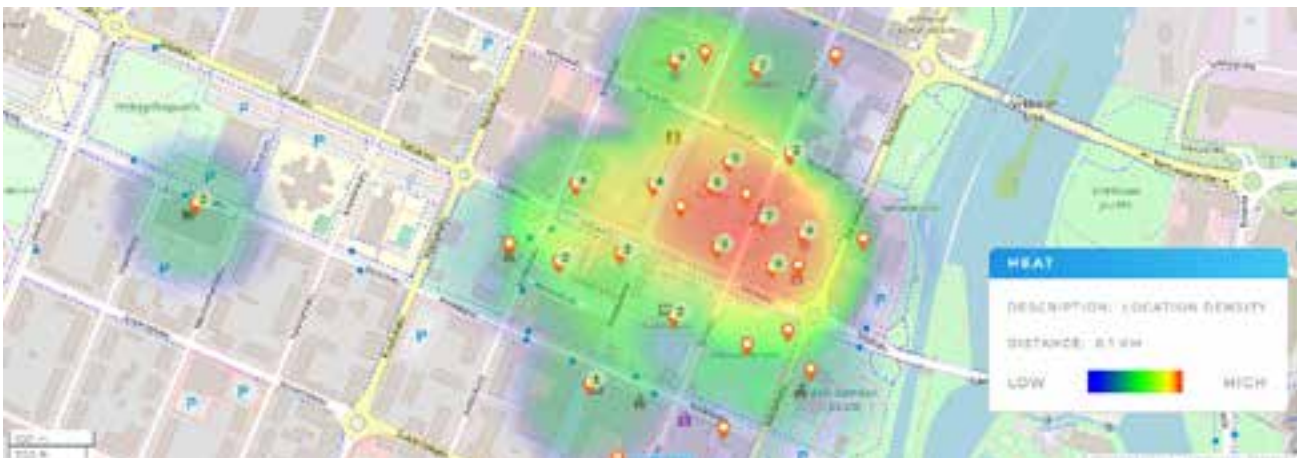
TULOKSET & ANALYYSI

Nuorten käyttämät palvelut Joensuun kaupunkikeskustassa

Lämpökarttojen avulla (Kuvat 2–4) havainnollistamme Joensuun keskustan suosituimmat ja mainituimmat paikat. Kartan arvot perustuvat kerättyihin haastatteluihin ja lomakevastauksiin. Kartta on luotu käyttämällä Mapline.com sivuston lämpökartta -ominaisuutta. Suosituimmat paikat ovat kartalla ”lämpimiä” eli keltaisesta punaiseen väriin, ja vähemmän käydyt paikat ovat ”kylmempiä”, eli väriltään vihreästä siniseen. Kun haastateltu mainitsee tietyn paikan, se lisätään kartalle, ja mitä useammin paikka mainitaan, sitä lämpimämpi eli punaisen värinen se on. Lisäksi kartasta näkyy numeroilla, kuinka monesti se on mainittu. Lämpökartan perusteella suosituimmiksi paikoiksi osoittautuivat Kauppakeskus Iso-Myy ja tavarataloketju Sokos. Myös Joensuun torin läheinen Siltakatu sekä Torikatu osoittautuivat lämpökartan perusteella tärkeäksi nuorten suosimaksi kulkuväyläksi, paikalla sijaitsevien tärkeiden ostoskeskusten, kauppojen, kahviloiden ja ravintoloiden takia.

Kuva 2. Kartalla näkyvät suosituimmat nuorten käyttämät palvelut. Mitä suosituimpi tietty paikka on, sitä suurempi paikan numero on kartalla.

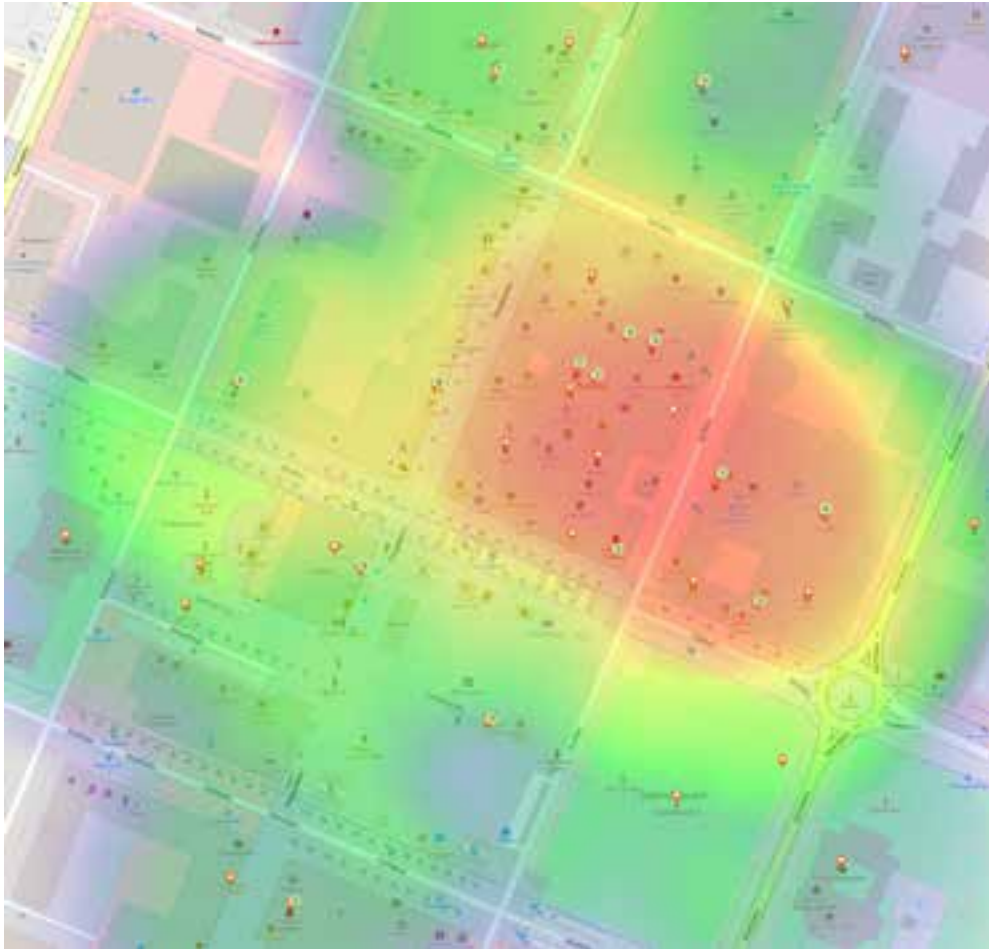
Kuva 3. Joensuun ydinkeskusta lähemmästä perspektiivistä. Vasemmalla oleva tummempi kohta on Joensuun pääkirjasto. Punaisessa täplässä sijaitsevat ostoskeskus Iso-Myy ja Sokoksen tavaratalo.

Nuorten suosimia kahviloita ovat etenkin Coffee House, Kahvila-Konditoria Houkutus ja Robert's Coffee. Näiden kahviloiden lisäksi myös pienemmät kahvilat lämpökartan suurimman liikenteen ulkopuolella saivat suosiota, kuten pääkirjaston kahvila, Vesikioski ja Kauppaneuvoksen kahvila. Näitä hieman ydinkeskustan laitamilla olevia kahviloita keuhuttiin niiden tunnelman vuoksi, ja ne olivat eräänlainen vaihtoehto ydinkeskustan suosituimmille suuren massan käyttämille kahviloille. Ravintoloiden kohdalla sijainnit eivät keskittyneet niin vahvasti torinläheiseen ympäristöön vaan jakautuivat tasaisemmin koko Joensuun keskustan alueelle. Tämän taustalla on mitä luultavammin ravintoloiden erilaisuus ja ihmisten erilaiset mieltymykset. Esimerkiksi eksoottisemmat teemaravintolat, kuten esimerkiksi sushia ja kreikkalaista ruokaa tarjoavat ravintolat mainittiin suhteessa useammin.

Ydinkeskustassa sijaitsevista ravintoloista etenkin Rosso ja Amarillo osoittautuivat tärkeiksi, ja niiden lisäksi myös pikaruokaravintolat. Lämpökartan ongelmana on, että monet haastatelluista eivät määritelleet heidän suosimia paikkoja tarkasti, ja saattoivat esimerkiksi mainita pitävänsä kahviloista ja ravintoloista ilman kertomatta tarkemmin tiettyä kohdetta. Tämä tuli esille etenkin ravintoloiden kohdalla, koska Joensuun näkyvämpiä ravintoloita ei mainittu tarkasti erikseen. Toisaalta harvinaisemmat teemaravintolat mainittiin selkeästi, joka antaa tietynlaisen kuvan nuorten suhtautumisesta ravintoloihin. Tämä vaikeuttaa tutkimusta, koska lomakevastauksissa ravintolat osoittautuivat yhdeksi suosituimmaksi nuorten käyttämäksi palveluksi, mutta harvalla on tarkkaan mainittuna tietty ravintola, ja silloin kun se on mainittu, se on suhteessa useammin teemaravintola.

Lämpökartan perusteella ostoskeskuksissa olevat vaatekaupat saivat suosiota, mikä oli mielenkiintoinen havainto, sillä erilaiset Internet-vaatekaupat ovat nakertaneet viime vuosien aikana asiakaskuntaa maailmanlaajuisessa trendissä, mutta Joensuun nuoret mainitsivat usein käyvänsä niissä. Tämä selittyy todennäköisesti sillä, että vaatekaupassa käyminen voi samanaikaisesti olla myös sosiaalinen interaktio esimerkiksi kaverin kanssa, ja vaatekaupat olivat suosittuja kaikkien ikäluokkien kesken. Lämpökartta antoi kuvan myös nuorten suosimista liikuntapalveluista, joista EasyFit ja Fressi24 mainittiin. Kuntosalien kohdalla oli sama ongelma kuin ravintoloidenkin kohdalla, sillä monet haastatelluista ja lomakekyselyihin vastanneista mainitsivat kuntosalit useasti, mutta ilman selvempää tarkennusta siitä, mistä kuntosalista he puhuivat. Sama koski myös yökerhoja ja baareja, jotka mainittiin useasti, mutta ilman tarkempaa selvitystä. Näistä etenkin BePop, Viihde maailma Ilona, Jet Set ja Bar Play mainittiin, mikä antaa kuvan suosituimmista paikoista. Tuloksista voi päätellä, että nuorille jäivät mieleen vain suosituimmat baarit. Varmasti osa vastanneista tarkoitti myös pienempiä

baareja lomakkeissa vastatessaan, mutta tästä huolimatta niitä ei muistettu eikä osattu mainita.

Kuva 4. Suurennettu kuva Iso-Myy'n ja Sokoksen kauppakeskuksista ja niissä sijaitsevista kaupoista.

Kartan analysoinnin ja tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että nuoret käyttävät lukuisia eri palveluita Joensuun kaupunkikeskustassa, ja tuloksista on nähtävissä selkeä trendi suosituimmista paikoista. Haastattelujen ja lomakevastausten perusteella nuoret suosivat erityisesti Joensuun ydinkeskustassa sijaitsevia ravintoloita, vaatekauppoja ja kahviloita. Suosituimmat kahvilat, ravintolat ja vaatekaupat sijoittuivat etenkin Iso-Myy'n kauppakeskukseen ja Sokoksen lähetyville. Joensuun ydinkeskusta toriympäristön lähetyvillä osoittautui lomakekyselyiden perusteella suosituksi ajanviettopaikaksi. Tosin tässä pitää huomioida, että nuorten käyttämät palvelut jakautuvat jonkin verran iän mukaan, koska tuloksista on nähtävissä esimerkiksi ikäluokkien välisiä muutoksia. Tämä näkyy erityisesti anniskelualueiden olevan selvästi enemmän suosiossa vanhempien ikäluokkien kohdalla, mikä johtuu todennäköisemmin käytettävästä rahamäärästä, ikärajoituksista ja muista tekijöistä.

Nuorten käyttäytyminen ja kulutustottumukset Joensuussa

Tuloksista voidaan todeta, että nuoret jakautuvat kahteen eri ryhmään: nuoret, jotka opiskelevat toiseen asteen tutkintoa ja ovat usein paikallisia, sekä korkeakouluopiskelijat, jotka ovat usein muuttaneet Joensuuhun toiselta paikkakunnalta. Korkeakouluopiskelijat ovat suhteessa varakkaampia, kuin toiseen asteen opiskelijat, ja tämä näkyy erityisesti siinä, että heillä on varaa käyttää enemmän maksullisia palveluja verrattuna toiseen asteen opiskelijoihin. Korkeakouluopiskelijoiden varakkuus suhteessa toiseen asteen opiskelijoiden ilmenee haastattelu- ja kyselytulosten perusteella. Lomaketuloksissa korkeakouluopiskelijat mainitsevat ravintolat, kahvilat ja muut toimipisteet usein nimeltä, eivätkä ota kantaa siitä, ovatko ne kalliita. Sen sijaan toiseen asteen opiskelijat mainitsevat niitä harvemmin nimeltä, ja viittaavat useammin rahanpuutteeseen.

(H10) "Raha ei riitä kahviloihin tai ravintoloihin".

Korkeakouluopiskelijat käyttävät suhteessa enemmän rahaa maksullisiin palveluihin verrattuna toiseen asteen opiskelijoihin, kuten yökerhoihin, baareihin ja ravintoloihin. Tästä huolimatta ikäryhmiä yhdistävät myös asiat, kuten liikuntapalvelujen aktiivinen käyttö. Liikuntapalvelujen määrää kehu- taan ja molemmat ryhmät hyödyntävät niitä. Tutkimuksemme perusteella korkeakouluopiskelijat käyttävät suhteessa useammin maksullisia liikunta- palveluja, kuten esimerkiksi Fressi24- tai EasyFit-kuntosaleja, mikä tukee tulkintaa korkeakouluopiskelijoiden paremmasta varallisuudesta toiseen

asteen opiskelijoihin nähden. Toisaalta korkeakouluopiskelijoilla on käytössä myös SYKETTÄ-liikuntapalvelu, joka on selvästi edullisempi verrattuna yksityisiin kuntosaleihin, ja sen käyttö tuli ilmi lomakehaastatteluissa. Toiseen asteen käyttämistä liikuntapalveluista esimerkiksi Joensuun uimahalli ja -areena olivat suosiossa. Lukiolaiset kehuivat muun muassa liikuntapalvelujen monipuolisuutta:

(H8) ”Semmoinen monipuolisuus, siellä on käytännössä kaikkea, urheiluhalleja erilaisille lajeille ja erilaiselle harrastustoiminnalle ja kaikelle löytyy omat tilat, kaikki on lähellä”

Nuoret käyttävät Joensuun ydinkeskustan kauppota paljon iästä ja taustasta riippumatta. S-ryhmän ruokakaupat ovat yleisempiä palveluja, joita nuoret iästä riippumatta käyttävät, ja S-ryhmään kuuluu myös lukuisia muita palveluja kahviloista ravintoloihin. S-ryhmän tärkeä asema sai haastatteluissa ja kyselyissä lempinimen ”S-mafia”, mikä kuvastaa osuuskaupparyhmän tärkeyttä ja laajaa asemaa Joensuun kaupunkikeskustassa. Tavanomaisten ruokakauppojen lisäksi ostoskeskuksissa olevat vaatekaupat ovat suuressa suosiossa, ja Iso-Myynti kauppakeskus on Joensuun merkittävin nuorison oleskelupaikka. Ydinkeskustassa sijaitsevat ravintolat ja kahvilat ovat myös nuorison suosimia. Toiseen asteen opiskelijoilla ongelmana on tosin palvelujen kalleus, mikä rajoittaa heidän mahdollisuuksiansa ajanviettoon keskustassa. Korkeakouluopiskelijoilla ei ole samanlaista ongelmaa rahanpuutteesta, ja heillä on paremmat mahdollisuudet hyödyntää maksullisia palveluja, olivat ne sitten kahviloita tai ravintoloita.

Toisen asteen opiskelijat mainitsevat, kuinka suurin osa Joensuun kaupunkikeskustan palveluista vaatii rahan käyttöä. Joensuun kaupunkikeskustassa on nähtävissä jonkin verran nuorisonvastaista toimintaa. Nuoriin suhtaudutaan negatiivisesti, ja heitä hädätetään pois paikoista, joissa he eivät ole maksavia asiakkaita. Nuorista ostoskeskuksissa onkin tehty jonkin verran aiempaa tutkimusta. Ilona Ogbeiden pro gradu -tutkielma ”Nuoret kaupunkikeskustassa: Tapaustutkimus nuorten hengailun tiloista Vuosaaressa” (Helsingin yliopisto 2015) päätyi samanlaisiin tuloksiin nuorista ostoskeskuksissa. Tutkimuksessa tuli samalla ilmi, kuinka nuoria hädätetään pois palveluista, ja yleisenä vaatimuksena on maksava asiakkuus. Tämä koskee etenkin toiseen asteen opiskelijoita ja heitä nuorempia. Myös meidän tutkimuksemme nuoret mainitsivat haastatteluissa, kuinka oikein missään ei voi ”hengailla” ilman, ettei heitä hädätetä pois.

(H12) ”Ei oikein missään voi olla ilman rahaa, kaikki maksaa.”

(H15) ”Jos menee jonnekin nurkkaan norkoilemaan niin aina tullaan hädätämään ja ajamaan pois ei oikein missään vaan voi olla.”

Nuoret mainitsivat myös Joensuun pääkirjaston tärkeänä kokoontumispaikkana, ja kirjaston suosiota paransi muun muassa kirjaston kahvila. Kirjastolla oli muista poiketen hieman erilainen rooli, koska siellä keskityttiin tavanomaisen oleskelun sijaan enemmänkin itseopiskeluun, mutta toisaalta kirjaston kahvilaa kehitettiin viihtyisäksi ajanviettopaikaksi.

Joensuun kaupunkikeskustan viihtyisyys nuorten näkökulmasta

Joensuun kaupunkikeskustan viihtyisyys jakaa mieltymyksiä puolin ja toisin. Yhtä yleistä tai yhtenäistä mielipidettä Joensuun kaupunkikeskustan viihtyisyydestä ei ole, ja käsitykset keskustan viihtyisyydestä vaihtelevat paljon omien mieltymysten mukaan. Mielipiteet jakautuvat selvästi positiivisiin ja negatiivisiin näkemyksiin. Negatiivisesti viihtyisyyteen suhtautuvat pitävät keskustaa esimerkiksi kolkkona, tylsänä, harmaana, persoonamattomana ja arkkitehtuuriltaan ankeana. Eräs haastateltava kiteyttää Joensuun kaupunkikeskustan kolkkouden kaveriensa reaktiolla:

(H15) ”Kaverit, jotka on tullut käymään Suomesta muualta ovat sanoneet, että onpas teillä surullinen keskusta. Perustelleet sitä vertaamalla esimerkiksi Kuopion toriin, jossa on paljon kaikenlaista, mutta meillä Joensuussa on yksi penkki ja sitten joku mummeli kävelee siinä.”

Toisaalta osa keskustaa ankeana pitävät ovat sitä mieltä, että ankeus johtuu vuodenajasta, ja pitävät keskustaa viihtyisänä esimerkiksi kesällä:

(L40) ”Kesällä kyllä, talvella en. Lämpimillä keleillä pystyy nauttimaan puistoista ja joesta, mutta talvella on lähes pakko lähteä istumaan baareihin.”

Joensuun keskustan ankeutta kompensoi kyselyjen mukaan myös luonnon suhteellinen läheisyys ja keskustan tyyneys, koska kaupunki ei ole erityisen runsasväkinen. Kaupunkikeskustaan positiivisesti suhtautuvat pitävät keskustaa juuri sopivan kokoisena, jossa kaikki on kävelymatkan päässä. Tämän lisäksi keskusta saa kehua siisteydestään, liiketiloistaan ja puistoalueestaan. Kehuja saa erityisesti jokirannan vanhat puutalot. Vertailun vuoksi Joensuun keskustaa negatiivisena pitävät taas kritisoivat keskustan harmautta, millä viitataan 1960 ja 1970-luvulla rakennettuihin laatikkomaisiin rakennuksiin. Kyselyyn vastanneet olivat myös ottaneet kantaan Joensuun kaupunkikeskustan ajankohtaisiin asioihin, kuten keskustan uuteen rakenteilla olevaan kauppahalliin. Kauppahallin rakentamiseen suhtauduttiin vaihtelevasti, osa suhtautui siihen negatiivisesti, mutta osa odottaa innolla sen avautumista. Etenkin kauppahallin nykyistä tilaa keskeneräisenä rakennustyömaana pidettiin viihtyvyyden kannalta huonon tekijänä.

(L3) ”Tällä hetkellä kauppahallin rakentaminen vie torilta viihtyisyyttä hieman pois.”

(L11) ”Koen viihtyisäksi, mutta uuden kauppahallin rakentaminen luo lisää ”ahdasta” fiilistä torin alueelle.”

Kaupunkiympäristöjen yleinen ilmiö on, että uuteen suhtaudutaan alussa negatiivisesti, ja uusi maamerkki tai rakennus löytää tiensä ihmisten sydämiin vasta sen jälkeen, kun se on ollut jo kaupunkiympäristössä jonkin aikaa. On liian aikaista vetää johtopäätöksiä siitä, mikäli kauppahalli heikentäisi Joensuun viihtyvyyttä, koska torilla oleva rakennustyömaa ei kuvasta kauppahallin valmista visiota.

Tuloksista voi päätellä, että käsitykset kaupunkikeskustan viihtyisyydestä vaihtelevat paljon henkilöstä riippuen, sillä toisen asteen opiskelijoiden mielestä keskustassa on liian vähän penkkejä, joissa viettää aikaa, ja toisaalta korkeakouluopiskelijat valittavat ”huonokäytöksestä” sekä äänekkästä nuorisosta, joka viettää aikaansa ostoskeskuksissa. Sekä haastatteluissa ja kyselyissä tuli ilmi niin sanottujen ”hengailutilojen” puute Joensuun kaupunkikeskustassa. Hengailutilalla tarkoitetaan nuorille tarkoitettua tilaa, jossa he voisivat oleskella rauhassa ilman, että heitä häädettäisiin pois. Nykyisin hengailutilana toimii kauppakeskus Iso-Myy ja muut kaupunkikeskustan ostoskeskukset, mutta nuoriin suhtaudutaan ajoittain vihamielisesti ja heitä häädetään pois. Tälle on usein legitimit syynä, sillä nuoret saattavat aiheuttaa häiriötä ja luoda epämiellyttävän tunnelman ostoskeskuksissa asiainville asiakkaille, mutta Joensuun kaupunki ei ole tarpeeksi sitoutunut nuorisotilojen tai muiden palvelujen luomiselle ainakaan nuorten näkökulmasta katsottuna. Yksikään toiseen asteen opiskelijoista ei maininnut käyttävänsä mitään nuorisotilaa tai vastaavaa, mikä viittaa siihen, että niitä ei pidetä mielekkäänä oleskelutilana tai niillä on huonot aukioloajat. Esimerkiksi Iso Myyhy on avattu nuorisotila viime vuonna (Joensuun kaupunki 2022), mutta yksikään haastatteleista tai lomakkeen täyttäneistä ei maininnut käyttävänsä sitä. Nuorisotilojen kohdalla haasteena on tilojen laaja ikähaarukka 13-vuotiaista 21-vuotiaisiin (Nuorisokeskus Whisper 2022), jolla voi olla vaikutus nuorisotilojen suosiossa toiseen asteen opiskelijoiden kesken.

Haastattelujen ja kyselyiden perusteella voi kuitenkin myös todeta, että Joensuun kaupunkikeskustassa on viime vuosien aikana tapahtunut kehitystä, ja monet korkeakouluopiskelijat kuvavat olemassa olevia palveluja. Pitää huomioda, että suurin osa palveluista on kohdistettu pääsääntöisesti juuri korkeakouluopiskelijoiden suuntaan, koska ne ovat maksullisia. Tässä kehityksessä toiseen asteen opiskelijat on jätetty vähemmälle huomiolle, mikä luo kuvaa kaupungista, jossa välitetään enemmän voittojen keräämisestä, kuin nuorten hyvinvoinnista. Erilaiset liikuntamahdollisuudet kompensoivat tätä antamalla nuorille harrastusmahdollisuuksia, mutta kaupungin pitäisi ottaa huomioon myös toiseen asteen opiskelijoiden oleskelutarpeet entistä paremmin.

Palveluiden koettu riittävyys nuorten keskuudessa

Pääsääntöisesti Joensuun kaupunkikeskustan palveluiden koettiin olevan riittäviä, ja nuoret kuvailevat vastauksissa keskustan palveluita pakolliset tarpeet täyttäviä. Nuorten saavat siis keskustasta riittävästi sellaisia palveluita, että kaikki heidän perustarpeensa täyttyvät. Perustarpeita täyttäväksi palveluiksi nuoret nimesivät erityisesti ruoka- ja vaatekaupat, apteekit sekä erilaiset ruoka- ja juomaravintolat, mitä ei tarvitse lähteä hakemaan Joensuun keskustan ulkopuolelta.

(L1) *”Koen saavani kaiken tarpeellisen. Ruokakaupat, vaatekaupat ja seuranviettopaikat eli ravintolat ja baarit.”*

(L34) *”Kyllä, kaikki tarvittava on täällä. Terveyspalvelut ja kaikki kaupat. En käytä juurikaan kuntosaleja tms.”*

Keskustan palveluissa nähtiin kuitenkin myös puutteita. Nämä puutteet liittyivät erityisesti palveluihin, mitkä koskevat vapaa-ajan viettomahdollisuuksia sekä niin sanottuja ylimääräisiä extra tarpeita täyttäviä palveluita. Vastauksissa on näkyvillä se, että nuoret kokevat harrastetoiminnan vähyyden keskustan alueella haasteelliseksi. Monet harrastusmahdollisuudet ovat kaupunkikeskustan ulkopuolella, minne opiskelijoiden on hankala liikkua.

(H4) *”Koen että ehkä harrastetoimintaa on liikaa keskittynyt niinku keskustan ulkopuolella, että kyllä täällä aika aika monen harrastustoimintaa tarvitsisi autoa. Näihin pitäisi sitten ehkä julkisella tai kävellen liikkua ja sitten kun opiskelijalla harvoin on autoa.”*

Vaatekaupat ja niiden riittävyys nousi monen nuoren näkökulmasta esille. Lomakkeeseen vastanneista nuorista L16, L22, L35 sekä L39 kuvailevat keskusta alueen vaatekauppojen määrän olevan niukkaa, eikä vaatekauppojen valikoimaa koeta tarpeeksi riittäväksi. Tämä tuli ilmi myös H7 haastattelun vastauksesta. Lomakkeeseen vastanneista nuorista myös muutama toi ilmi, ettei keskustan alueella ole laadukasta kirpputoria, vaan kirpputorille halutessaan tulee poistua keskustan alueelta. Kuitenkin myös suuri osa opiskelijoista kokee vaatekauppojen valikoiman sekä määrän omille tarpeilleen sopivaksi.

(H7) *”Jos miettii niin kun mä en tykkää kauheasti nettishoppailla. Niin vaateliikkeitä tai no ravintoloi-takin on aika yllättävää vähän.”*

(L25) *”Peruspalvelut ihan ok. Kirppareita voisi olla enemmän keskustassa.”*

Ammattikoulussa ja lukiossa opiskelevat nuoret korostavat sitä, etteivät koe ilmaisten vapaa-ajanviettomahdollisuuksien kuten nuorten tilojen tai penkkien määrän sisätiloissa olevan keskustan alueella riittäviä. H12 muistuttaa, ettei nuorilla ole samalla tavalla varaa hyödyntää keskustan palveluita. Nuoret sanoittivat, että keskusta-alue tuntuu enemmän vain palveluiden haku paikalta, missä nuorten vapaa-ajanvietto ei ole aina toivottua. H15 toteaa, että ”Sit jos menee jonnekin nurkkaan norkoilemaan niin aina tullaan häätämään ja ajamaan pois ei oikein missään vaan voi olla”.

Joensuun kaupunkikeskustaan liittyvät toiveet

Riippumatta siitä, olivatko haastateltavat täysin tyytyväisiä kaupunkikeskustan palveluihin vai ei, nousi niin haastatteluissa kuin kyselylomakkeesakin monia toiveita liittyen Joensuun keskustan kehittämiseen. Kokonaisuudessaan nuoret toivoisivat Joensuun kaupungin keskustan palveluiden monipuolistamista ja keskustan luonnollisuuden lisäämistä. Monet nuorten esittämät toiveet ovat linjassa Joensuun kaupungin (2021) keskustavision kehittämistavoitteita, jolloin kaikki tuloksemme eivät ole täysin uutta tietoa.

Kulttuuripalveluiden riittävyyden osalta oli opiskelijoiden keskuudessa erimielisyyksiä. Kulttuuripalveluiden puute ei noussut palveluiden riittävyydestä kysyttäessä suurena teemana esiin, mutta kehitysehdotuksissa sekä toiveissa monen nuoren toiveena oli saada Joensuuhun lisää eri kulttuuri-mahdollisuuksia sekä ilmaistapahtumia. Nämä toiveet ovat linjassa Joensuun kaupungin (2021) keskustavision hankkeessa esitettyihin toiveisiin lisäten erityisesti Joensuuhun enemmän esittävää taidetta ja musiikkia. Ilmaistapahtumat olisivat erityisen tärkeitä toisella asteella opiskeleville. H12 ja H16 tuovatkin ilmi, että ilmaistapahtumat tuovat yhteisöllisyyttä nuorten keskuuteen, joihin kaikilla on mahdollisuus taloudellisesta tilanteesta huolimatta osallistua.

(H16) "Tapahtuman takia voi mennä hengaamaan kaverin kanssa sinne, niin sit sinne yleensä mennään."

(H12) "(Ilmaistapahtumat) vaatii paljon työtä, mutta mun mielestä se kyllä kannattaa, tuo sellaisen yhteishengen kaupunginvälisen."

H1 sekä L18 toivat esiin myös kirkon ilmaistapahtumien parantamisen. Esiin nousi myös toive kulttuuritapahtumien paremmasta tiedottamisesta.

(H1) "Kulttuuripalveluita on vähän vaikea löytää, että jos sä et ole itse tosi kartalla ja etsi niitä ja sitten sä et edes tiedä mitä tapahtuu ja missä tapahtuu, että niitä ei niinku tyrkytetä riittävästi."

Monella toisella asteella opiskelevalla nuorella ei ole käytettävissä rahaa, mikä myös näkyy nuorten toiveissa. Ilmaistapahtumien lisäksi nuoret toivat lisää paikkoja, missä voisi viettää aikaa ystävien kanssa sisätiloissa. H10 toi ilmi, että varsinkin talvella ei ulkona voi viettää samalla tavalla aikaa, kun ulkona ei ole samalla tavalla penkkejä, ja H19 ja H20 toivoivatkin lisää penkkejä sisätiloihin, missä voisi ilmaiseksi oleskella sisätiloissa.

Myöskään opiskelevilla nuorilla ei ole aina mahdollisuutta hyödyntää autoa liikkumiseen. Tämä näkyy nuorten toiveissa parantaa Joensuun keskustan julkista liikennettä. Tämä näkökulma nousi esiin erityisesti yhden teemahaastattelun yhteydessä, jossa H7, H13 sekä H16 kokivat julkisen liikenteen hyödyntämisen Joensuussa haastavaksi. H7 koki bussiyhteydet keskustasta muualle päin Joensuuta liian harvaksi liikennöiväksi, kun taas H13 ja H16 kokivat liikenneyhteyksien olevan liian tiukkoja aikataulultaan, jos keskustassa täytyy vaihtaa bussia. Tällöin palveluiden hakeminen muualta kuin keskustasta, harrastemahdollisuudet sekä kotiin kulkeutuminen vaikeutuu huomattavasti. Nuoret kokevat, että liikennevuorojen tihentäminen ja vuorojen yhteen paremmin sovittaminen voisi auttaa palveluiden ja harrastuksien pariin pääsemisen, jolloin enemmän palveluita Joensuun keskustan alueelle ei tarvitsisi lisätä.

Erityisesti torille tulevan kauppahallin rakennusvaihe laski monen nuoren mielestä keskusta-alueen viihtyvyyttä. Monet nuoret kuitenkin myös odottavat kauppahallin valmistumista, sekä sieltä saatavia uusia kahviloita ja ravintoloita. Mikään tietty kahvila- tai ruokapaikka kauppahallissa ei kuitenkaan noussut esiin toiveissa, mutta nuoret kokevat uudet palvelut positiivisena asiana. Osalla vastanneista oli lisäksi antaa konkreettisia esimerkkejä uusista kahvilamahdollisuuksista. Lomakkeella vastanneet L4 ja L11 huomioivat myös toiveissaan kahviloiden aukioloajat. Toiveena olisi saada sunnuntaille (L11) "jokin kahvila (voi olla jo olemassa oleva) joka olisi auki yhtä pitkään kuin Coffee house", kun taas L4 toivoisi kahviloille pidempiä aukioloaikoja iltaisin ja viikonloppuisin.

Nuorten kahvilatoiveissa erottui myös paikallisuuden arvostaminen. Toiveina olisikin saada L23 mukaan "enemmän pieniä yrittäjien omia kahviloita tai brunssipaikkoja, eikä vain PKO:n kahviloita". Vaikka ruokakauppojen suhteen keskustan palveluiden hyödyntäminen oli nuorten keskuudessa hyvin yleistä, nousi yleiseksi toiveeksi myös suuremman ruokakaupan kuten Lidl tai Prisman tuleminen keskustan alueelle. Nuorilla olisi toiveena myös paremmin saavutettavissa olevat kahvilat. H6 toivoi erityisesti koiraystävällisempää kahvilaa, kun taas L15 kahvilaa, minne olisi helpompaa saapua lapsen kanssa.

Joensuun keskusta-alueen sijainti lähellä luontoa sekä puistot lisäsivät nuorten keskuudessa keskustan viihtyvyyttä. Keskustaan viihtyvyyttä lisääväksi tekijäksi ehdotetaan vielä enemmän viheralueita sekä puistoja. H16 kuvailee keskustan uudistettua Vapauden puistoa "masentavaksi ja kolkoksi" puiden leikkuiden jälkeen. Puistojen ja viheralueiden kasvattamisen lisäksi nuoret toivoisivat talviaikaan enemmän keskustan tunnelmallisuuden nostoa erilaisin valoin. Viheralueiden lisäämisen toive tukee myös Joensuun kaupungin (2021) keskustavision hankkeen kehittämistavoitetta lisätä puustoa ja kasvillisuutta keskustan alueelle. Viimeseksi suureksi teemaksi nuorten toiveiden osalta oli uudet harrastemahdollisuudet keskustan läheisyyteen. H3 ja L25 toiveista erottuu laajempi uimahalli sekä keskustan alueelle ulkokuntosali, kun taas L41 toivoisi padel-hallia keskustaan.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Tutkimuksemme tavoite on ollut selvittää joensuulaisten nuorten kokemuksia kaupunkikeskustasta. Tämä tutkimus tarjoaa tärkeää tietoa kaupungin kehittämiseen ja nuorten tarpeiden huomioimiseen. Aihe on merkittävä, sillä Joensuu on tunnettu erityisesti opiskelijakaupunkina, mikä houkuttelee vuosittain Joensuuhun suuren määrän opiskelijoita. Samaan aikaan Joensuusta lähtöisin olevat nuoret voivat jäädä opiskelemaan Joensuuhun. Nuorten mielipiteillä kaupunkikeskustasta voi olla vaikutusta siihen, kuinka houkuttelevana Joensuu koetaan asuinpaikkana, ja halutaanko tänne jäädä joko opiskelemaan tai asumaan opintojen jälkeen. Nuorten osallistaminen kaupungin kehittämiseen ja heidän kokemustensa huomioiminen voivat auttaa kaupunkeja parantamaan nuorten elinympäristöä, ja saavuttamaan kaupungin tavoitteen houkutella nuoria pysymään kaupungissa.

Tutkimuksemme tulokset osoittivat, että Joensuun nuorilla on monipuolisia kokemuksia kaupunkikeskustasta. Toisaalta kaupunkikeskustaa pidettiin viihtyisänä ja eloisana, mihin nuorten mielestä vaikuttaa erityisesti luonnonläheisyys sekä tiivis keskustan rakenne. Toisaalta osa tutkimukseen osallistuneista nuorista ei kokenut kaupunkikeskustaa viihtyisäksi, ja koki erityisesti vaatekauppojen ja virkistysmahdollisuuksien olevan puutteellisia. Virkistysmahdollisuuksista monet nuoret nimesivät kulttuuripalveluiden olevan omille tarpeilleen liian vähäisiä. Keskeisimmät havainnot siitä, miten opiskelijat kehittäisivät Joensuun kaupunkikeskustan viihtyvyyttä, oli lisäämällä erityisesti harrastusmahdollisuuksia keskustan alueelle, lisäämällä julkisen liikenteen vuoroja sekä ilmaisia vapaa-ajanvietto mahdollisuuksia, kuten erilaiset julkiset tilat ja tapahtumat.

Tarkastellessa tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia, Joensuun lumovoiman kannalta arvioimme yhdeksi merkittävimmäksi lumovoimatekijäksi kaupunkikeskustan luonnonläheisyyden, mikä erottui opiskelijoiden kokemuksista viihtyvyyttä lisäävänä tekijänä selkeästi. Joensuun lumovoimaa lisääväksi tekijäksi tuloksien perusteella nimeämme kulttuurin ja kaupungin tarjoamat tapahtumat. Tämä lumovoimatekijä erottui osan nuoren kokemuksista jo valmiiksi, minkä huomasi tyytyväisyytenä Joensuun kulttuuritapahtumiin. Kuitenkin moni nuori toivoi keskustaan lisää ilmaisia tapahtumia, mikä voisi olla yksi tekijä, millä kehittää Joensuun kaupungin lumovoimaa. Muiksi Joensuun kaupungin lumovoimatekijöiksi arvioimme kaupungin tarjoamat monipuoliset koulutusmahdollisuudet, etenkin korkeakoulutuksen osalta. Nuoret eivät vastauksissaan tuoneet ilmi korkeakoulun merkitystä osana kaupunkikeskustassa viihtyvyyttä, mutta koulutus on suurella tutkimukseen vastanneella syy siihen, että he Joensuussa asuvat.

Tutkimuksemme perusteella voidaan myös todeta, että nuoria ei oteta riittävästi huomioon Joensuun kaupunkia suunnitellessa, ja sen palveluita sekä tiloja kehittäessä. Tämän vuoksi on tärkeää, että nuorten äänivaltaa lisätään kaupungin keskustan kehittämisessä, jotta keskusta olisi osallistavampi ja houkuttelevampi nuorille. Mahdollisia ehdotuksia keskustan kehittämiseksi nuorten näkökulmasta ovat esimerkiksi lisätä kulttuuri- ja virkistysmahdollisuuksia ja palveluita, jotta kaupungin keskusta olisi nuorille houkuttelevampi. Lisäksi voidaan luoda lisää viheralueita ja julkisia paikkoja, joissa nuoret voivat viettää aikaa, ja millä voitaisiin vielä lisätä luonnonläheisyyttä -lumovoimatekijää. Yhteistyöt paikallisten yritysten kanssa voisivat myös tarjota nuorille enemmän alennuksia ja kannustimia, jotka mahdollistaisivat keskustan palveluiden laajemman käytön.

Mahdollisia jatkotutkimusideoita teemaan ovat esimerkiksi edelleen nuorten tarpeiden ja käyttäytymisen tutkiminen, saavutettavuuden tutkiminen Joensuun kaupunkikeskustassa, sekä tutkimus, jolla seurataan muutoksia nuorten käsityksissä Joensuun keskustasta ja sen käytöstä ajan myötä. Tämä voisi auttaa tunnistamaan suuntauksia ja muutoksia kaupungin keskustassa ja nuorten mielipiteissä siitä.

Lähteet

- Cresswell, T. (2008). Place: Encountering geography as philosophy. *Geography* 93. 132–139. 10.1080/00167487.2008.12094234.
- Eskola J., Lätti J. & Vastamäki J. (2018). Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli R. (toim.). Ikkunoista tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylän: PS-kustannus. 27–52.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
- Forsellers-Riska, C. Menneisyyden muuttuvat paikat. Teoksessa Aarnipuu, P., Ruth, I., Karjalainen, P. T., Kesitalo-Foley, S., Kortelainen, K., Kurki, T., Kylmänen, P., Latvala-Harvilahti, P., Laurén, K., Lehtinen, A., Löytynoja, T., Makkonen, E., Naukkarinen, O., Pöysä, J., Sepänmaa, Y., Siim, P., Sinkkonen-Tolppi, M. & Tuan, Y. (2006). Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Haarni, T., Karvinen, M., Koskela, H. & Tani, S. (toim.). (1997). Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Osuuskunta vastapaino, Tampere.
- Harjula, M., Hiltunen, E., Kanala, M., Kämä, J., Ollikainen, R., Raivio, J., Remes, A-M., Sarén, V-P., Telkkä, L. & Vaarala, R. (2018). Elinvoimaisuus tulevaisuuden voimavarana. Lapin AMK julkaisuja. Luettavissa: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=4bbf1110-1356-48a3-9bae-b12c69717a10>
- Iso Myy. (2022). Nuorisokeskus Whisper. <https://isomyy.fi/liikkeet/whisper/>
- Joensuun kaupunki & FCG. (2021). Joensuun keskustavisio 2021. Luettavissa: <https://www.joensuu.fi/documents/144181/11804667/JOENSUUN+KE SKUSTAVISIO+loppuraportti+08062021.pdf/8c184558-8bdb-6564-cfaf-fad6e9243a6a>
- Joensuun kaupunki. (2022). Joensuu taskussa 2022. Luettavissa: <https://www.joensuu.fi/documents/144181/2260403/Joensuu+taskukoossa+2022.pdf/40fd13e5-6645-ceed-2c40-993a985af359?version=1.0>
- Joensuun kaupunki. (2021). Idän houkuttelevin – Joensuun strategia 2021–2025. Luettavissa: <https://www.joensuu.fi/documents/144181/1835043/Joensuu+strategia+2021%E2%80%932025.pdf/8aafbc80-dc4f-f906-9c9c-b0545dc871f0>
- Joensuun kaupunki: Isoon Myyhyn avataan nuorisotila (21.11.2022). Luettavissa: <https://www.joensuu.fi/-/isoon-myyhyn-avataan-nuorisotila?redirect=%2F>
- Kaasinen, J. (2018). Joensuussa opiskelijoilla on tärkeä rooli. Joensuun uutiset 10.10.2018. Joensuun kaupungin verkkolehti. Luettavissa: <https://joensuun uutiset.fi/opiskelijakaupunki/>
- Kolehmainen, K. (2023). Lumovoima: Joensuun keskustan elävöittämisen taustat ja mahdollisuudet. Kurssilla Monimenetelmällinen tutkimus käytännössä. Itä-Suomen Yliopisto.
- Lind, S. (2008). Paikkakokemuksen subjektiivinen totuus. Pro-gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Luettavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/79810/gradu02759.pdf?se->
- Maptive. (2021). The Definitive Guide to Geographic Heat Maps. Verkkosivu. <https://www.maptive.com/geographic-heat-maps/>
- Metsämuuronen, J. (2008). Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4.
- Männikkömetsä Oy. (2022). Tiivistelmä selvitystyöstä: Opiskelijakaupunki Joensuu. Luettavissa: <https://dynastyjulkaisu.pohjoiskarjala.net/joensuu/kokous/2022676-9-41591.PDF>
- Mäki, P. (2012). Kaupunkitila osana nuorten arkea – Hengailun tiloja suomalaisessa lähiössä. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38280/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201208152147.pdf>
- Naukkarinen, S & Paakkola, P. (2022). Kauppakeskuksissa oleilevien nuorten vapaa-aika ja mielen hyvinvointi. Opinnäytetyö. Karelia-ammattikorkeakoulu. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/334564>
- Nuorisolaki (1285/2016). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Ogbeide, I. (2015). Nuoret kaupunkitilassa: Tapaustutkimus nuorten hengailun tiloista Vuosaaressa. Pro-gradu tutkielma. Helsingin yliopisto. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017112251658>
- Ponto, H. (2017). Young people's everyday lives in the city – Living and experiencing daily places. Department of Geosciences and Geography A52. University of Helsinki.
- Saukkonen, E. (2022). Joensuussa kokeillaan osallistavaa budjettia – asukkaat vaikuttavat mihin kaupungin rahoja käytetään. 2.5.2022. Yle-verkkoartikkeli. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12425516>

Semi, J. (2010). Sisäiset sijainnit – Tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista. Joensuun yliopistopaino.

Sillanpää, T. (2017). Muistetun lapsuuden maantiede - Päiväkotimuistot lapsuuden maantieteen ja muistitietotutkimuksen leikkauspinnassa. Kasvatus ja aika 11 (3). Luettavissa: <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68725>

Tuan, Y.F. (1977). Space and Place – The Perspective of Experience. University of Minnesota press.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.

Liite 1

Haastattelurunko

Taustatiedot

Ikä & sukupuoli

Kotipaikkakunta & oppilaitos

Joensuun keskustan palveluiden hyödyntäminen ja viihtyvyys

1. Mitä Joensuun kaupunkikeskustan palveluita hyödynnät? (esim. ravintolapalvelut, liikuntapalvelut jne.)
2. Koetko Joensuun kaupunkikeskustan viihtyisäksi? Miksi/Miksi et?

Joensuun keskustan palveluiden riittävyys ja parannusehdotukset

1. Koetko saavasi kaupunkikeskustassa haluamasi palveluita? Mitä palveluita?
2. Mitä toivoisit lisää Joensuun kaupunkikeskustaan? (esim. palveluita, virkistysmahdollisuuksia, tiloja jne.)

Lomakepohja

Nuorten Joensuu

Kartoitamme Joensuun opiskelijoiden näkemyksiä Joensuun kaupunkikeskustasta ja viihtyvyydestä. Vastauksia hyödynnetään Monimenetelmällinen tutkimus käytännössä kurssin projektiin. Kiitos vastauksista!

Ikä? *

Lyhyt vastauksella

Sukupuoli *

- ☐ Mies
- ☐ Nainen
- ☐ Muu
- ☐ En halua vastata

Mistä olet kotoisin? (= mistä muutit Joensuuhun, jos muutit toiselta paikkakunnalta) *

Lyhyt vastausteksti

Opiskeletko *

- ☐ Itä-Suomen Yliopistossa
- ☐ Ammattikorkeakoulussa
- ☐ Lukiossa
- ☐ Ammattikoulussa

Mitä Joensuun kaupunkikeskustan palveluita hyödynnät? (esim. ravintolapalvelut, liikuntapalvelut jne.) *

Pitkä vastausteksti

Koetko Joensuun kaupunkikeskustan viihtyisäksi? Miksi/Miksi et? *

Pitkä vastausteksti

Koetko saavasi kaupunkikeskustassa haluamasi palveluita? Mitä palveluita? *

Pitkä vastausteksti

Mitä toivoisit lisää Joensuun kaupunkikeskustaan/kaupunkitilaan? (esim. palveluita, virkistymämahdollisuuksia, tiloja jne.) *

Pitkä vastausteksti

Annann luvan käyttää kysyttyjä henkilötietoja tutkimukseen. *

☐ Kyllä

6. Lapsille suunnattujen palveluiden nykytilanne

Anni Jusslin, Heidi Linnanmäki, Rita Mäkinen

JOHDANTO

Aiemmin kovat vetovoimatekijät, kuten työllisyys- ja taloustilanne, ovat vahvasti vaikuttaneet ihmisten asuinpaikkojen valintaan. Koronapandemian myötä työskentelystä on tullut joustavampaa etätyöskentelymahdollisuuksien lisääntyessä, minkä seurauksena pehmeät vetovoimatekijät ovat kasvattaneet merkitystään asuinpaikan valinnassa. (Lehtonen & Kotavaara 2021.) Lapsiperheiden näkökulmasta pehmeitä vetovoimatekijöitä voivat olla esimerkiksi asuinalueen viihtyisyys ja lapsille suunnattujen palveluiden saavutettavuus. Lapset ja lapsiperheet ovat usein myös rajallisen liikkuvuuden myötä riippuvaisia lähipalveluistaan, minkä takia on tärkeää huomioida lapsiperheiden asuinpaikat heille suunnattujen palveluiden sijoittelussa.

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, millainen on lapsille suunnattujen palveluiden – eli tässä tapauksessa lastenneuvoloiden (eli myöhemmin neuvolat), päiväkotien ja leikkipuistojen – saavutettavuuden nykytilanne Joensuun uloimmalla kaupunkialueella. Saavutettavuutta tutkitaan neuvoloiden ja päiväkotien osalta lokaatio-allokaatio-analyysillä ja leikkipuistojen osalta palvelualueanalyysillä. Neuvoloiden ja päiväkotien nykyisiä sijainteja verrataan lokaatio-allokaatio-analyysillä laskettuihin optimaalisiin sijainteihin, ja tarkastellaan, minimoiko nykyinen palveluverkko 0–6-vuotiaiden lasten kotien ja palveluiden välisiä etäisyyksiä. Palvelualueanalyysillä luodaan 500 metrin alueet leikkipuistojen ympärillä, ja täten tarkastellaan, ovatko leikkipuistot kävelyetäisyyden päässä tutkimusalueen 0–9-vuotiaista lapsista. Tutkimuksen avulla pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka hyvin tutkimusalueen päiväkodit sijaitsevat suhteessa 0–6-vuotiaisiin lapsiin?
2. Kuinka hyvin tutkimusalueen lastenneuvolat sijaitsevat suhteessa 0–6-vuotiaisiin lapsiin?
3. Kuinka suurella osalla tutkimusalueen 0–9-vuotiaista lapsista on leikkipuisto kävelyetäisyyden eli korkeintaan 500 metrin päässä kodistaan?

SIJAINNIN TÄRKEYS LAPSILLE SUUNNATTUJEN PALVELUIDEN SUUNNITTELUSSA

Varhaiskasvatusta voisi kuvailla yhdeksi hyvinvointivaltiomme perustoista. Kyseessä on erittäin tärkeä instituutio, joka tukee lapsen kehitystä, oppimista ja kasvamista (Kalland ym. 2014). Varhaiskasvatus myös kaventaa lasten hyvinvointi- ja terveyseroja, edistää lapsen sosiaalisia, emotionaalisia ja kognitiivisia taitoja sekä kehittää lasten oppimisvalmiuksia koulunkäyntiä varten (Kalland ym. 2014). Etenkin lapsen sosiaalisten taitojen kehittyminen on todella merkittävää varhaiskasvatuksessa. Lapset, joilla on heikommat sosiaaliset taidot päätyvät todennäköisemmin esimerkiksi lopettamaan koulunkäynnin tai muita helpommin rikoksien tekijöiksi. Varhaiskasvatus on myös suuressa roolissa lapsen kielellisten taitojen kehityksessä ja tutkimuksen mukaan lapsen hyvillä kielellisillä taidoilla on yhteys hyviin yleisiin oppimistaitoihin. Varhaiskasvatus siis vaikuttaa huomattavasti lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen, joten päiväkotien helppo saavutettavuus on hyvin tärkeää, koska pitkä etäisyys päiväkotiin tarkoittaa usein kalliimpia kustannuksia ja siirtymät vaativat enemmän aikaa. Saavutettavuus onkin monilla vanhemmilla isossa roolissa siinä, mihin päiväkotiin he lapsensa laittavat. (Kim & Wang 2019: 2.) Helppo saavutettavuus sujuvoittaa arkea huomattavasti lapsiperheillä. Suunnittelussa olisi siis tärkeää huomioida päiväkotien sijoittuminen lähelle lapsiperheitä.

Varhaiskasvatuksen lisäksi neuvolatyö on hyvin keskeinen hyvinvointivaltiomme perusta. Se on tärkeässä roolissa perusterveydenhuollon ehkäisevässä ja terveyttä edistävässä toiminnassa. Neuvolapalvelut perustuvat määrääkäisiin terveystarkastuksiin ja -neuvontaan, joissa keskeisessä roolissa ovat yksilön ja perheen omat tarpeet. Suomessa neuvoloista vastaavat nykyään hyvinvointialueet, ja jokaisella hyvinvointialueella laaditaan oma neuvolasuunnitelmansa. (Neuvolat 2023.) Onkin siis ensiarvoisen tärkeää, että neuvoloita on tarpeeksi saatavilla ja niiden suunnittelussa on otettu huomioon lapsiperheiden sijoittuminen kunnassa. Tällä tavoin varmistettaisiin neuvoloiden helppo saavutettavuus lapsiperheille ja sitä kautta neuvolassa käymisen helpuus. Neuvolat eivät saisi mieluummin olla esimerkiksi vaikeasti saavutettavissa julkisilla kulkuvälineillä tai erittäin pitkän ajomatkan päässä perheen asuinpaikasta.

Leikkipuistojen määrästä tai sijoittelusta kaupungeissa ei ole olemassa tarkkoja sitovia määräyksiä tai ohjeistuksia. Kuitenkin maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999, MRL) asemakaavan sisältövaatimuksissa määrätään, että ”kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä on oltava riittävästi

puistoja tai muita lähivirkistykseen soveltuvia alueita (MRL 54 §) ". Lisäksi liikuntalain (liikuntalaki 390/2015) mukaan kunnan vastuulla on luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle muun muassa rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Liikuntapalveluita järjestettäessä on otettava huomioon eri kohderyhmät (liikuntalaki 5 §). Liikuntalain yhtenä tavoitteena on lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen edistäminen (liikuntalaki 2 §).

Sisäasiainministeriö on julkaissut vuonna 1974 ohjeistuksen leikkialueiden suunnittelusta, jossa annetaan suosituksia myös leikkialueiden sijoittamiseen. Tätä uudempaa ohjeistusta leikkialueiden sijoittamiseen ei ole. Ohjeistuksen mukaan leikkialueiden sijainnin tulee vastata lapsen kykyä liikkua ympäristössään. Korttelikohtaisten leikkialueiden tulisi sijaita korkeintaan 150 metrin kävelyetäisyyden päässä asuntojen ulko-ovelta. Asuntoaluekohtaisten leikkipaikkojen tulisi sijaita vaivattomien kävely- ja pyörätieyhteyksien päässä niin, että asunnoilta on korkeintaan 500 metrin kävelyetäisyys puistoon. Ohjeistuksessa annetut etäisyys-suositukset perustuvat lasten leikkimisestä ja liikkumisesta tehtyihin havaintoihin ja etäisyyksien katsotaan vastaavan leikkialueiden vaikutussäteitä. (Leikkialueiden suunnittelu 1974.)

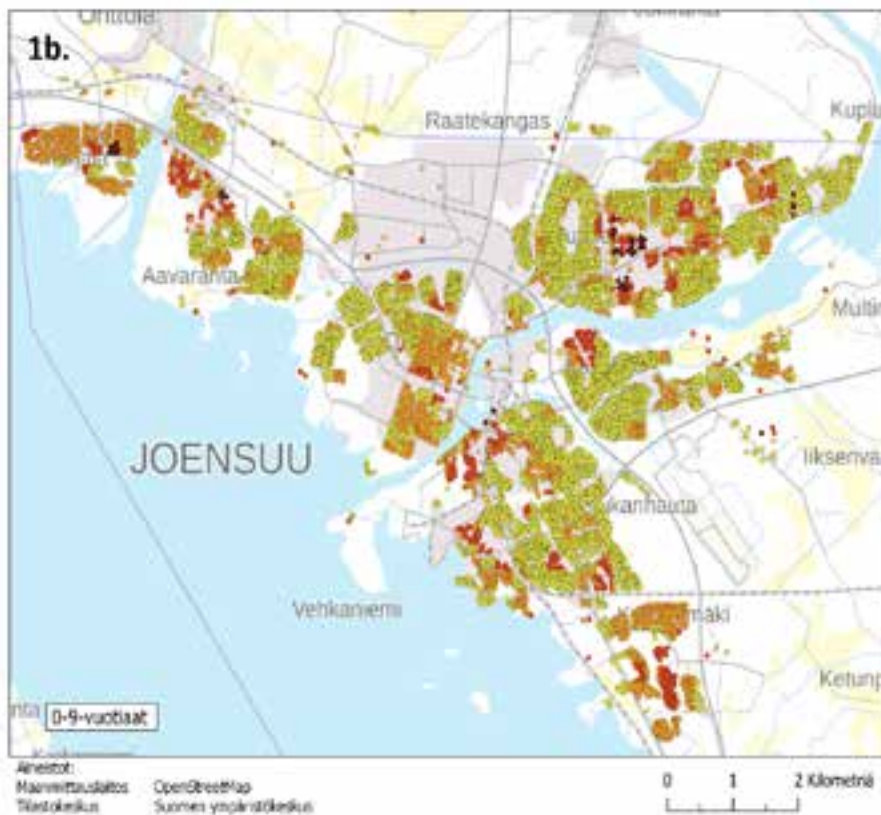
MENETELMÄT

Aineistot ja aineistojen valmistelu

Analyseissa käytetyt aineistot muodostavat neljä kokonaisuutta; tutkimusalueen raja, väestödata, palvelut ja tieverkosto. Aineistot kerättiin ja valmisteltiin analyysia varten vuoden 2023 helmi- ja maaliskuussa. Tutkimusalue rajattiin hyödyntäen Suomen ympäristökeskuksen vuoden 2018 kaupunki-maaseutu-luokitusta, missä Suomi on jaettu 250x250 metrin ruudukkoon väestön, työpaikkojen, rakennuskannan, liikenneverkon ja maan- käytön perusteella (Helminen ym. 2020: 9–12). Luokituksista valittiin Joensuun kaupungin keskustaajaman sisemmän ja ulomman kaupunkialueen muodostama rakennuskannaltaan tiivis ja yhtenäinen alue.

Väestötiedon pohjana käytettiin Suomen ympäristökeskuksen ja Tilastokeskuksen yhdessä tuottamaa vuoden 2021 yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) ruudukkodataa. Koska YKR antaa lapsien lukumäärän 250 metrin pikselikoon tarkkuudella, lapsien lukumäärän spatiaalista jakaantumista parannettiin Maanmittauslaitoksen maastotietokannan rakennusaineistojen ja OpenStreetMap:n QuickOSM-lisäosan rakennusaineistojen avulla. Maastotietokannan ja OpenStreetMap:n rakennusaineistojen avulla laskettiin YKR-lapsiväestön lukumäärä asuinrakennuksittain tutkimusalueellamme (Kartat 1a ja 1b). Käytännössä kunkin ruudun lapsilukumäärä jaettiin rakennuksiin niiden kerroslukumäärän mukaan. Tällöin oletuksena on, että kerroslukumäärältään suuremmissa rakennuksissa asuu enemmän lapsia. Laskentatapa perustui pelkästään teoreettisiin laskukaavoihin, minkä seurauksena rakennuskohtainen lapsilukumäärä voi sisältää desimaaleja. Lapsilukumäärien pyöristäminen kokonaisluvuiksi yläarvioisi kuitenkin todellista lapsilukumäärää, minkä takia on todenmukaisempaa säilyttää luvut desimaalimuotoisina.

Kartat 1a ja 1b. Tutkimusalueen 0-6-vuotiaiden ja 0-9-vuotiaiden lasten lukumäärä rakennuksittain. Lasten lukumäärät on määritetty laskennallisesti hyödyntäen useampaa aineistoa.

Lapsille suunnatut palvelut ja tieverkosto ladattiin avoimena datana. Tutkimusalueen päiväkodit (42 kpl) ja leikkipuistot (80 kpl) saatiin ladattua pistemäisenä datana Joensuun kaupungin karttapalvelusta (Joensuun kaupunki 2023). Ajantasainen lastenneuvolatieto katsottiin Siun Soten internet-sivuilta ja nämä neuvolapisteet lisättiin manuaalisesti kartalle (Neuvolat 2023). Tutkimusalueella sijaitsee Suvikadun ja Rantakylän lastenneuvolat. Leikkipuistoiksi valittiin Joensuun kaupungin luokituksen mukaiset julkiset leikkipuistot. Leikkipuistoiksi rajattiin vain erilliset leikkipaikat, jotka ovat vapaasti käytössä ympäri vuorokauden eikä tutkimuksessa tämän takia huomioitu esimerkiksi päiväkotien yhteydessä olevia leikkipaikkoja. Tieverkostonä käytettiin koko Suomen kattavaa Digiroad-aineistoa, joka on Väyläviraston tuottamaa (Väylävirasto 2020).

ANALYYSI

Päiväkotien ja neuvoloiden lokaatio-allokaatio-analyysit

Vuoden 2023 maaliskuussa toteutetun lokaatio-allokaatio-analyysin tarkoituksena on tarkastella annetun kulkutavan ja etäisyyskriteerin perusteella, missä olisi parhaimmat sijainnit päiväkodeille ja neuvoloille perustuen palveluiden käyttäjäryhmän asuinpaikkoihin tutkimusalueella. Ensimmäinen luotiin kandidaattipisteet, joita käytettiin ehdokaspisteinä tässä analyysissä. Nämä pisteet luotiin Create fishnet -työkalun avulla ja niitä tuli yhteensä 21 925 kappaletta.

Molempien palveluiden (päiväkodit ja neuvolat) osalta käytettiin ArcGIS Pro:n Network Analyst -lisäosaa ja sieltä valittiin työkaluksi lokaatio-allokaatio. Allokointityyppinä pidettiin oletuksena ollut minimize weighted impedance P-median, koska tässä tyyppissä allokointi perustuu koko tutkimusalueen palveluiden ja lapsiväestön välisten etäisyyksien summan minimoimiseen (Location-allocation analysis layer 2023). Molempien palveluiden analyysissä työkaluun syötettiin alkuun luodut kandidaattipisteet ja paranneltu väestödata. Analyysi tehtiin 0-6-vuotiaiden asuinpaikkojen perusteella. Molempien palveluiden osalta analyysit suoritettiin perustuen ajomatkaan ja asetukseksi laitettiin towards facilities, eli tavoitteeksi päästä näiden palveluiden luo. Etäisyyskriteeriksi laitettiin päiväkotien osalta kolme kilometriä ja neuvoloiden osalta seitsemän kilometriä, koska neuvoloita oli huomattavasti vähemmän kuin päiväkoteja. Tässä testattiin myös muita etäisyyskriteerejä esimerkiksi päiväkotien ja neuvoloiden osalta viiden kilometrin kriteeriä. Lopulta kuitenkin päädyttiin päiväkotien osalta laittamaan kolme kilometriä kriteeriksi ja neuvoloiden osalta seitsemän kilometriä. Kyseessä oli kulkumuotona kuitenkin ajomatka ja tutkimusalueemme ei ollut kovin laaja. Päiväkoteja oli peräti 42 kappaletta, joten kolmen kilometrin

kriteeriä pidettiin sopivampana. Neuvoloita oli vain kaksi kappaletta, joten niiden osalta päädyttiin käyttämään pidempää matkaetäisyyttä. Tuloksena saatiin molemmille palveluille lasketut optimaaliset sijainnit perustuen ajomatkan pituuteen ja 0–6-vuotiaiden asuinpaikkoihin tutkimusalueella.

Leikkipuistojen palvelualueanalyysit

Leikkipuistojen saavutettavuutta ja sijoittumista suhteessa lapsiväestöön tutkittiin palvelualueanalyysin avulla. Palvelualueanalyysillä voidaan selvittää alue, jolta jokin palvelu on saavutettavissa tietyn matkustusetäisyyden tai -ajan sisällä. Analyysin tekemiseen käytettiin ArcGIS Pro:ta ja sen Network Analyst -laajennuksen Service Area -työkalua. Analyysissä käytettävä tieverkko (Network dataset) luotiin Digiroad-aineiston pohjalta. Analyysi tehtiin vuoden 2023 maaliskuussa.

Kulkekin leikkipuistolle muodostettiin Service Area -työkalun avulla 500 metrin palvelualuepolygoni. Etäisyydeksi valittiin 500 metriä, koska sisä-asianministeriön ohjeistuksen mukaan asuntoalueleikkipaikalle tulisi olla korkeintaan 500 metrin kävelymatka asuntojen ulko-ovilta (Leikkialueiden suunnittelu 1974).

Palvelualueiden muodostamisen jälkeen kartalle lisättiin väestöaineisto, jotta voitiin tarkastella, kuinka moni joensuulainen lapsi asuu jonkin leikkipuiston vaikutusalueella ja toisaalta, kuinka monella lapsella ei ole leikkipuistoa kotinsa läheisyydessä. Tarkastelu tehtiin Select by Location -työkalun avulla käyttäen hyväksi palvelualuepolygoneja ja väestöaineistoa. Väestödatasta valittiin 0–9-vuotiaat lapset. Tätä vanhemmat lapset jätettiin tarkastelun ulkopuolelle, sillä aineistomme seuraava ikäluokka on 10–14-vuotiaat ja arvoimme, että tässä ikäluokassa, erityisesti sen yläpäässä, leikkipuistojen käyttö on jo melko vähäistä.

Kun palvelualueet oli muodostettu, valittiin silmämääräisen tarkastelun perusteella kaksi sijaintia, joissa oli paljon lapsia, joilla ei ole leikkipuistoa kävelyetäisyydellä kodistaan. Näihin sijainteihin lisättiin leikkipuistopisteet ja palvelualueanalyysi tehtiin uudestaan. Tämän jälkeen tarkasteltiin Select by Location -toiminnon avulla, miten leikkipuiston lisääminen jompaankumpaan tai kumpaankin sijaintiin muuttaisi leikkipuistojen palvelualueiden sisällä asuvien lasten prosenttiosuutta.

Rajoitukset

Analyseissa käytetty spatiaalisesti paranneltu väestödata ei ole virheetöntä. Verrattaessa paranneltun väestödatan ja YKR-datan lapsilukumääriä keskenään, niiden ero on 8 lasta. Paranneltu väestödata aliarvioi hieman tutkimusalueen lapsien määrää, mutta ero on niin pieni, ettei se vaikuta analyysien tuloksiin. Tulokset voivat olla jopa tarkempia paranneltulla väestödatalla laskettuna, sillä siinä huomioidaan paremmin lapsien spatiaalinen jakaantuminen tutkimusalueen sisällä.

Päiväkotien ja neuvoloiden optimaalisia sijainteja määritettäessä ei huomioitu kaikkia palveluiden sijaintiin vaikuttavia tekijöitä. Kandidaattipisteet luotiin solukooltaan 50 metrin ruudukon keskipisteiden perusteella, mikä on hyvin tekninen keino kandidaattipisteiden määrittelylle. Todellisuudessa palveluiden sijainteja päätettäessä tulisi huomioida muitakin tekijöitä, kuten jo olemassa oleva infrastruktuuri, mahdolliset rakentamiset ja saavutettavuus. Käytetyn menetelmän teknisyyden vuoksi monet kandidaattipisteet sijaitsevat jo olemassa olevien rakennuksien päällä, mitkä todellisuudessa voisivat estää päiväkotien tai neuvoloiden rakentamisen.

Päiväkotien lokaatio-allokaatio-analyysin tuloksien tulkitsemista vaikeutti se, ettemme saaneet Joensuun kaupungilta päiväkotien kapasiteetteja. Yritimme tavoitella kaupungin yhteyshenkilöä puhelimitse ja sähköpostitse, mutta emme saaneet mitään vastausta. Nyt analyysin tulokset ja tulkinnot perustuvat vain päiväkotien lukumäärälliseen tarkasteluun, vaikka tietysti kapasiteetit voivat vaihdella suurestikin päiväkotien välillä. Osassa päiväkodeista voi olla reilusti enemmän kapasiteettia, vaikka lukumäärän puolesta näyttäisi siltä, että jollain alueella olisi alitarjontaa.

Leikkipuistojen tarkastelussa analyysiin otettiin mukaan vain leikkipaikat, jotka ovat vapaassa käytössä ilman rajoituksia. Mukaan ei siis otettu koulujen ja päiväkotien leikkipaikkoja, jotka ovat kuntalaisten vapaassa käytössä vain iltaisin ja viikonloppuisin. Koulujen ja päiväkotien leikkipaikkoja on runsaasti eri puolilla kaupunkia, joten iltaisin ja viikonloppuisin leikkipaikkoja on käytettävissä huomattavasti enemmän kuin arkipäivisin.

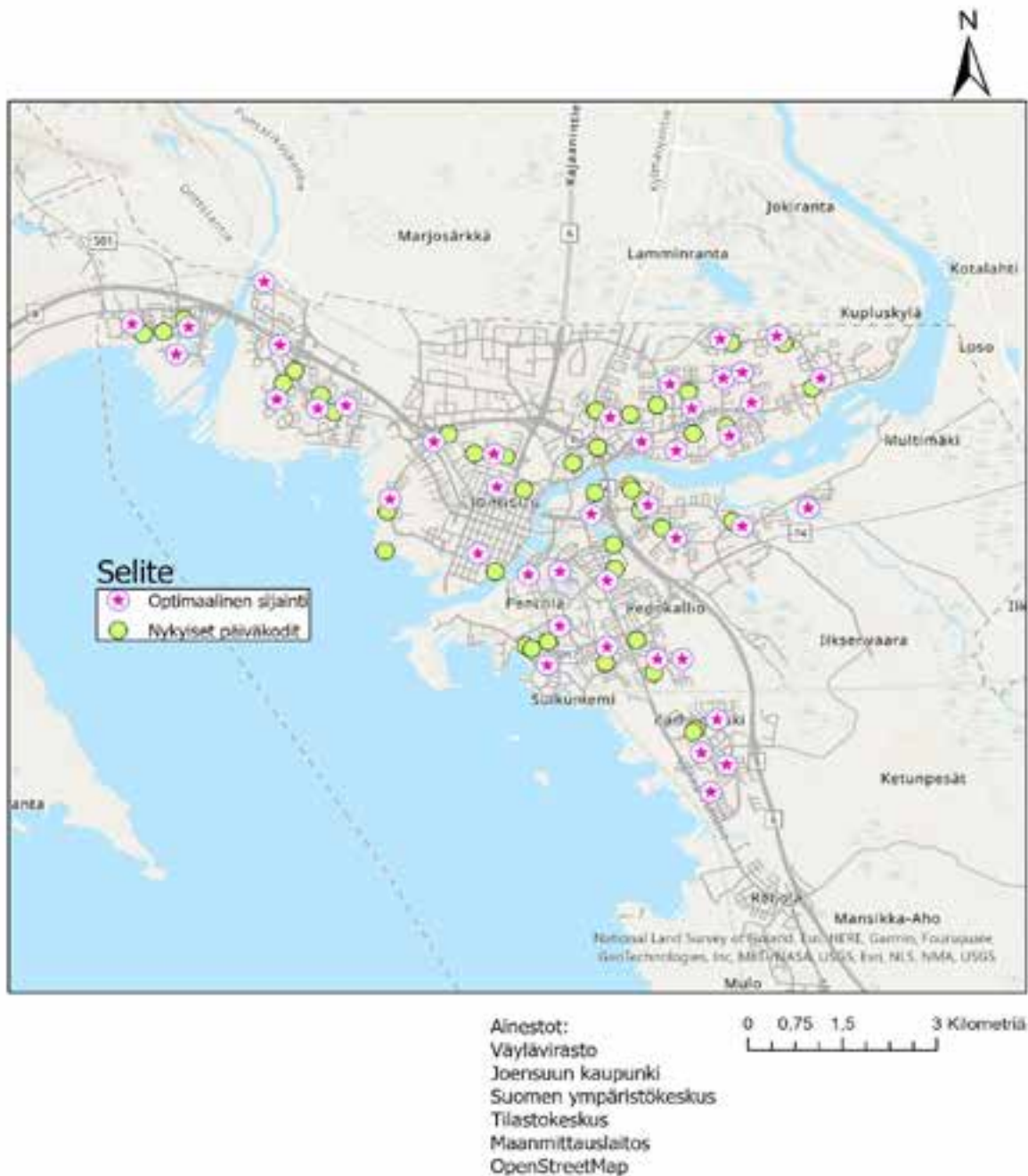
TULOKSET

Lokaatio-allokaatio-analyysin tulokset päiväkodeista

Visualisoidut analyysin tulokset näyttävät, mihin sijoittuisi optimaaliset sijainnit päiväkodeille ottaen huomioon 0–6-vuotiaiden asuinpaikat tutkimusalueella korkeintaan kolmen kilometrin ajomatkan päässä lähimmästä päiväkodista (Kartta 2). Kartasta voimme huomata, että verrattaessa nykyisiä sijainteja laskettuihin optimaalisiin sijainteihin, ylitarjontaa näyttäisi olevan Kanervallassa, Vehkalahdella, Karsikossa ja Siitalassassa. Näissä sijanneissa näyttäisi olevan siis ylitarjontaa nykyisistä päiväkodeista niiden lukumäärällä mitattuna. Alitarjontaa taas näyttäisi olevan Karhunmäessä, Penttilässä sekä Latolassa. Näillä alueilla päiväkoteja olisi siis analyysin mukaan lukumäärältään liian vähän.

Yleisesti optimaaliset sijainnit osuvat hyvin kohdakkain nykyisten sijaintien kanssa. Penttilän alueen alitarjonta selittynee alueen viime vuosien vilkkaalla rakentamisella. Penttilään on rakennettu paljon uusia asuintaloja ja tullaan myös rakentamaan tulevaisuudessa, joten alueen asukasmäärä on todennäköisesti lisääntynyt ja sitä myötä lasten määrä alueella. Myös Karhunmäki on uudehkoa asuinalueita, joten sekin voi osaltaan selittää tämän alueen alitarjontaa päiväkotien lukumäärässä tarkasteltuna. Tällä hetkellä alueella on vain kaksi päiväkotia, mutta tämän analyysin mukaan neljä päiväkotia olisi optimaalinen määrä.

Lokaatio-allokaatio-analyysillä lasketut optimaaliset päiväkotien sijainnit verrattuna nykyisiin päiväkotien sijainteihin Joensuussa

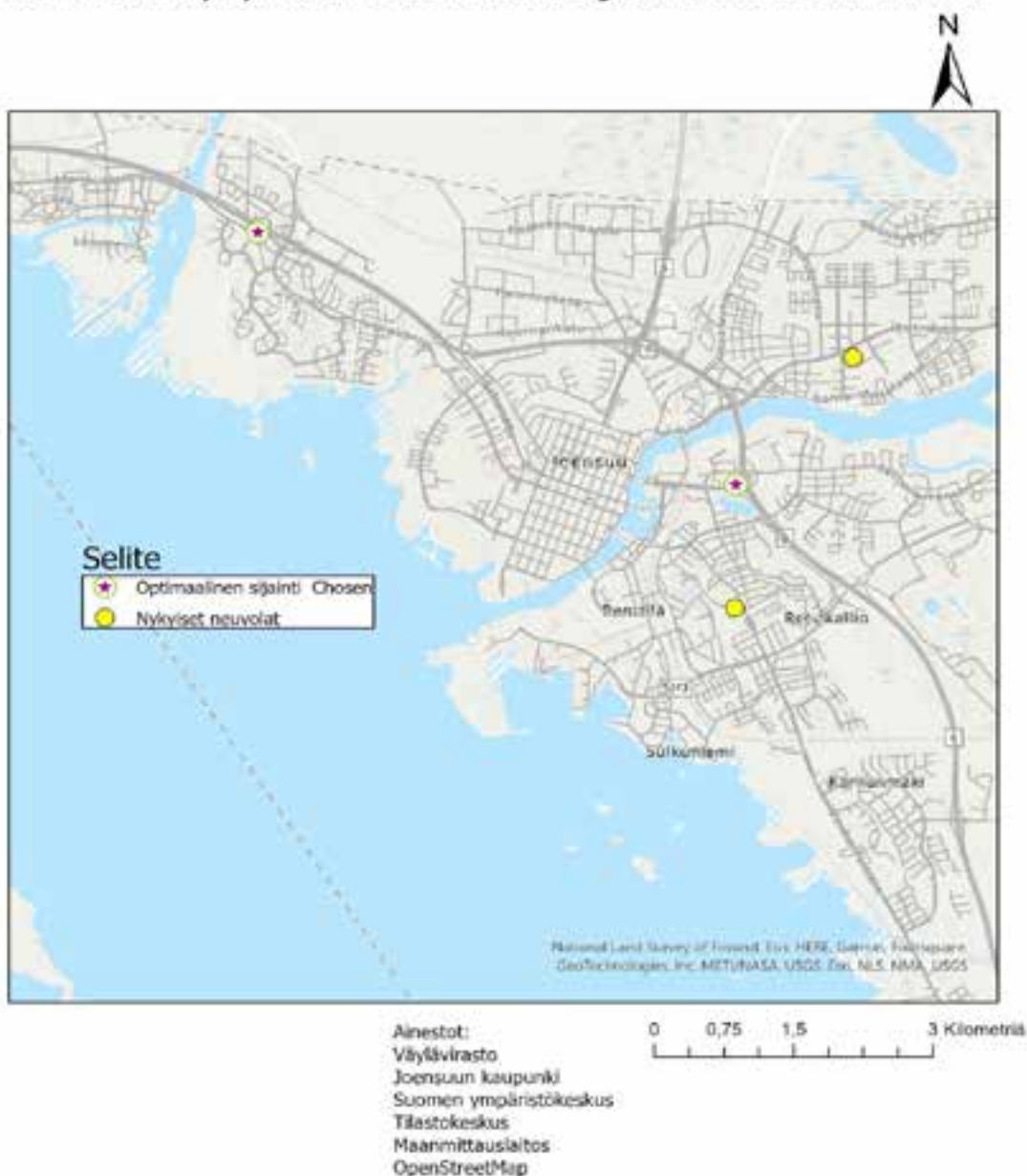

Kartta 2: Tutkimusalueen lasketut optimaaliset päiväkodit ja nykyiset päiväkodit.

Lokaatio-allokaatio-analyysin tulokset neuvoloista

Kartasta 3 voidaan huomata, että lasketut optimaaliset neuvoloiden sijainnit eroavat merkittävästi nykyisten neuvoloiden sijainneista. Nykyiset neuvolat sijaitsevat Rantakylässä ja Niinivaaralla, mutta 0–6-vuotiaiden lasten asuinpaikkojen mukaan optimaaliset sijainnit neuvoloille olisivat Sirkkalassa ja Nolkakassa. Kumpikin nykyinen neuvola sijaitsee ruutukaava-alueen itäpuolella, vaikka lapsia asuu paljon myös länsipuolella. Optimaaliset sijainnit neuvoloille sijaitsevat valtateiden varrella.

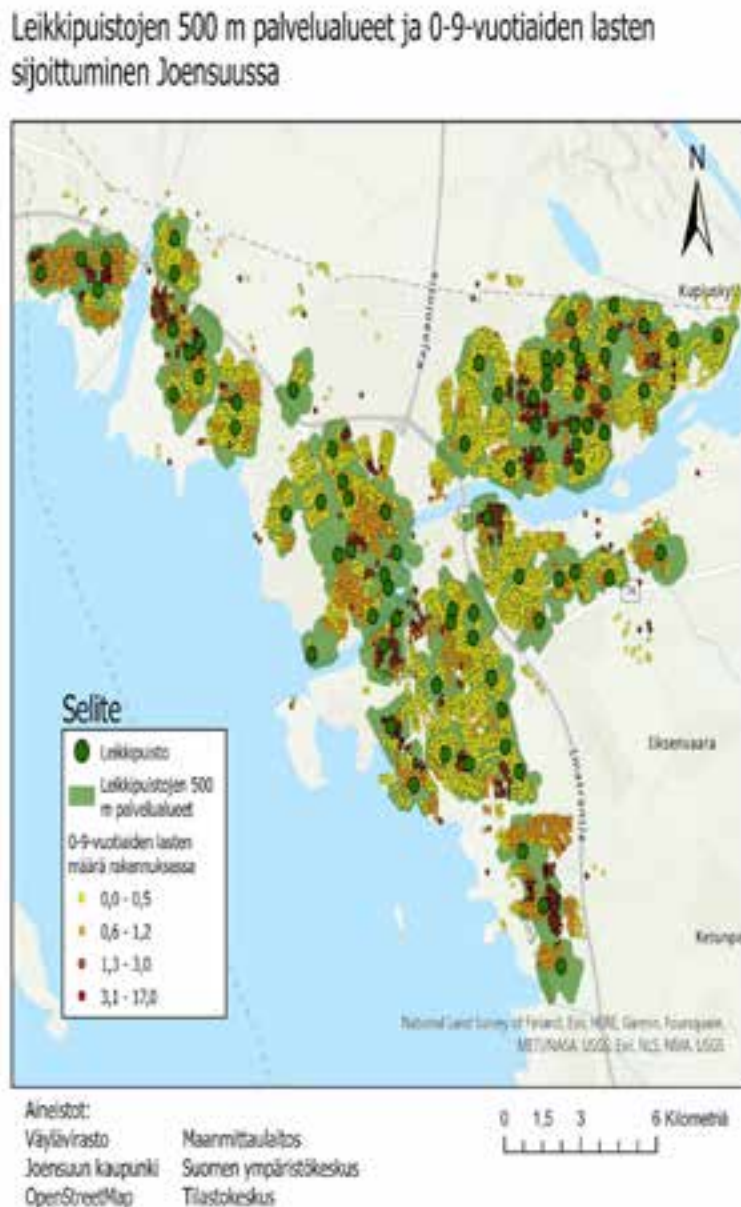
Lokaatio-allokaatio-analyysillä lasketut optimaaliset neuvoloiden sijainnit verrattuna nykyisiin neuvoloiden sijainteihin Joensuussa

Kartta 3: Tutkimusalueen lasketut optimaaliset neuvolat ja nykyiset neuvolat.

Palvelualueanalyysin tulokset leikkipuistoista

Suurimmalla osalla tutkimusalueen 0–9-vuotiaista lapsista on leikkipuisto 500 metrin etäisyydellä kodistaan (Kartta 4). Leikkipuistojen palvelualueilla asuu 82 % lapsista (3 914 lasta) ja palvelualueiden ulkopuolella 18 % lapsista (834 lasta). Karhunmäessä, Kanervalassa, Siihtalassa, Mutalan länsiosassa, Karsikossa ja Tikkamäellä on lapsiperhekeskittymiä, joista etäisyys leikkipuistoon on yli 500 metriä. Karhumäessä ja Kanervalassa puuttuu leikkipuistoja alueilta, joissa lapsia on erityisen paljon rakennusta kohden.

Kartta 4. Joensuun leikkipuistojen 500 m palvelualueet ja 0–9-vuotiaiden lasten määrät rakennuksittain

Leikkipuiston lisääminen Kanervalaan, Kanervalanpuiston eteläreunaan, Vanamokadun ja Leinikkitieen risteysalueen lähteykselle (29°45'38"E, 62°36'41"N) lisäisi 53 lasta leikkipuistojen palvelualueille ja tällöin 84 %:lla tutkimusalueen lapsista olisi leikkipuisto kävelyetäisyydellä kodistaan. Kyseessä olevassa sijainnissa on tällä hetkellä päiväkodin leikkipaikka, joka on vapaassa käytössä vain iltaisin ja viikonloppuisin.

Leikkipuiston rakentaminen Karhunmäkeen, Omenaisenkujan ja Pentuepolun väliselle rakentamattomalle alueelle (29°49'34"E, 62°34'20"N) lisäisi leikkipuistojen palvelualueille 120 lasta ja tällöin 85 %:lla lapsista olisi leikkipuisto kävelyetäisyydellä kodistaan. Kummankin leikkipuiston lisääminen kasvattaisi leikkipuistojen palvelualueilla asuvien lasten osuuden 86 %:iin.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Lastenpalveluiden nykytilanne Joensuun uloimmalla kaupunkialueella on yleisesti ottaen hyvä. Optimaaliset sijainnit päiväkodeille sijoittuvat pääasiallisesti samoille kohdille kuin niiden nykyiset sijainnit, mutta joitain ali- ja ylitarjonta-alueita löytyy. Esimerkiksi alitarjonta-alueita ovat Penttilä, Karhunmäki ja Latola, kun taas ylitarjontaa on Sulkuniemessä, rautatieasemanseudulla ja keskustan ruutukaava-alueen pohjoisosissa. Neuvoloiden optimaaliset sijainnit eroavat todella merkittävästi nykyisistä sijainneista, joten todennäköisesti nykyisissä sijainneissa ei ole painotettu hyvää maantieteellistä saavutettavuutta. Tulee toki ottaa huomioon myös se, että neuvolat ovat kustannuksiltaan erilainen palvelu kuin vaikkapa leikkipuistot. Suurimmalla osalla (82 %) tutkimusalueen lapsista on leikkipuisto kävelyetäisyydellä kodistaan. Alitarjonta-alueita löytyy kuitenkin Karhunmäestä, Tikkamäeltä, Kanervalasta, Siihtalasta, Mutalan länsiosasta ja Karsikosta.

Tutkimuksen kautta löytyi muutamia kehityskohteita. Karhunmäessä on alitarjontaa sekä leikkipuistoista että päiväkodeista olettaen, että näissä yksiköiden kapasiteetit ovat yhtä suuret kuin muualla tutkimusalueella. Karhunmäki on kuitenkin uudehkoa pientalovaltaista asuinalueita ja lapsiperheiden suosiossa, minkä takia erityisesti siellä on tarvetta lapsille suunnatuille palveluille. Esimerkiksi lisäämällä pelkästään yksi leikkipuisto Karhunmäkeen palvelualueiden sisällä olevien lasten lukumäärää kasvaisi 120 lapsella, joka on 14 % ilman leikkipuistoa olevien lasten lukumäärästä. Myös Penttilä on voimakkaasti laajeneva asuinalue, jossa on pulaa päiväkodeista, joten siellä olisi tarvetta päiväkotien lisärakentamiselle. Tutkimuksessa saadut neuvoloiden optimaaliset sijainnit ovat helpommin saavutettavissa kuin nykyiset sijainnit, sillä optimaaliset sijainnit ovat valtateiden varrella. Tutkimusalueella on yllättävän vähän neuvoloita tutkimusalueen kokoon nähden. Kehityskohteista huolimatta lapsille suunnattujen palveluiden nykytilanne on Joensuussa hyvä.

Tulosten luotettavuuteen vaikuttavat valitut menetelmät ja erinäiset rajoitukset. Lokaatio-allokaatio-analyysi ja palvelualueanalyysi ovat tutkimusongelman kannalta sopivia menetelmiä. Koska leikkipuistojen kohdalla haluttiin tarkastella, ovatko leikkipuistot kävelyetäisyyden päässä lapsista, palvelualueanalyysi tarjosi todenmukaisemman tuloksen kuin esimerkiksi vyöhykeanalyysi, olettaen lasten kulkevan kävelyteitä pitkin. Analyysissä käytetty väestödata aliarvioi 8 lapsen verran tutkimusalueen lasten lukumäärää. Ero lukumäärässä on kuitenkin pieni, ja lapsien spatiaalinen jakautuminen on parannellussa aineistossa alkuperäistä YKR-aineistoa tarkempi, joten tuloksia voidaan pitää luotettavina. Laajemmassa tutkimuksessa päiväkotien ja neuvoloiden optimaalisia sijainteja määritettäessä tulisi ottaa huomioon jo olemassa oleva infrastruktuuri ja sen mukanaan tuomat rajoitukset. Päiväkotien osalta tulosten luotettavuuteen vaikuttaa keskeisesti myös päiväkotien kapasiteetit, joita ei tämän tutkimuksen analyysiin ole sisällytetty. Leikkipuistojen kohdalla on huomioitu vain ilman rajoituksia vapaassa käytössä olevat leikkipaikat eikä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien leikkipaikkoja. Mikäli tutkimuksessa olisi huomioitu myös vain rajoitetun ajan käytössä olevat leikkipaikat, tulokset olisivat erilaisia.

LÄHTEET

Helminen, V., Nurmio, K. & Vesänen, S. (2020) Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020.

Joensuun kaupunki (2023) Karttapalvelu. <<https://kartta.jns.fi/IMS/fi/Map>> 22.2.2023

Kalland, M., Iivonen, E. & Kalliomaa, M. (2014) Varhaiskasvatus on lapsen oikeus – MML:n lausunto varhaiskasvatuslaista. Mannerheimin lastensuojeluliiton lausunto 27.5.2014 opetus- ja kulttuuriministeriölle. <<https://www.mml.fi/kannanotot-ja-lausunnot/varhaiskasvatus-lapsen-oikeus-mmln-lausunto-varhaiskasvatuslaista/>>

Kim, H. & Wang, F. (2019) Disparity in Spatial Access to Public Daycare and Kindergarten across GIS-Constructed Regions in Seoul, South Korea. Sustainability 2019, 11(19), 5503; <https://doi.org/10.3390/su11195503>

Lehtonen, O. & Kotavaara, O. (2021) Havaintoja ihmisten liikkuvuudesta ja nettomuutoliikkeestä koronapandemian aikana. Maaseutututkimus 29(1) 2021.

Liikuntalaki 10.4.2015/390: 2§, 5 §. 10.3.2023

Location-allocation analysis layer (2023) ESRI ArcGIS Pro internetsivut. <<https://pro.arcgis.com/en/pro-app/latest/help/analysis/networks/location-allocation-analysis-layer.htm>> 25.3.2023.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999/132: 54 §. 10.3.2023

Neuvolat (2023) Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) internetsivut. <<https://stm.fi/neuvolat>> 7.3.2023

Sisäasiainministeriö (1974) Leikkialueiden suunnittelu. Kaavoitus- ja rakennusosasto.

Väylävirasto (2020) Digiroad. Tietolajien kuvaus 2/2020. <https://vayla.fi/documents/25230764/0/Tietolajienkuvaus_2_2020/3b8a79b7-be94-aebd-39f5-be9b3eef5806>

7. Joensuun ydinkeskustan saavutettavuus eri kulkuvälineillä

Vili Mustonen, Andreas Niemi, Samu Rautiainen

JOHDANTO

Yhdyskuntarakenteen suunnittelu on useiden kymmenien vuosien ajan painottunut henkilöautoliikennettä tukevan verkoston edistämiseen. Kaupunki on kuitenkin lähtökohtaisesti suunniteltu sen palveluista hyötyville kansalaisille, eikä jo rajallista tilaa vieville autoille. Väestön kasvun ja kaupungistumisen myötä tiivistyvä kaupunkiympäristö luo haasteita liikkumiselle keskusta-alueilla, etenkin erilaisten liikkumistapojen yhteensovittamisessa. Onnettomuusriskit kasvavat kevyen liikenteen ja yksityisautoilun muodostamassa vilskeessä. Ydinkeskustan ruuhkautuminen luo ennestään jo riskialttiissa ympäristössä odottamattomia vaaroja, jotka kohdistuvat usein kevyen liikenteen käyttäjiin. Lisääntynyt liikenne ruuhka-aikoina lisää myös melu- ja pölyhaittoja erityisesti keväisin katupölyn noustessa kadunpinnasta, joka voidaan kokea epämiellyttävän ja kaupunkikeskustan viihtyvyyttä haittaavana ilmiönä. Kaupunkikeskustan viihtyvyys on kuitenkin elävän keskustan edellytys.

Elävä ja houkutteleva keskusta tapahtumineen, ravintoloinen ja muine palveluineen on olennainen osa koko kaupungin lumovoimaa ja imagoa, jotka ovat keskeisiä turisteja sekä uusia asukkaita houkuttelevia asioita. Yksi tapa pitää kaupunkikeskustat houkuttelevina ja siten elinvoimaisina autoilevassa yhteiskunnassa on tukea kävely- ja pyöräilymahdollisuuksia mm. suunnittelemalla keskustan katukuvaa elävöittäviä kävelykatuja. Keskustan ei tulisi täyttyä autoista vaan ihmisistä, eikä toisaalta auton omistamisen tulisi olla edellytys kaupunkikeskustan palvelujen hyödyntämiselle. Lumovoimaisen kaupunkikeskustan on kuitenkin oltava saavutettavissa kohtuullisessa ajassa, jotta asukkaat mahdollisimman laajalta alueelta voivat hyödyntää sen palveluita. Siksi kävely- ja pyöräreittiverkoston sekä joukkoliikenneverkoston kattavuus ovat keskeisiä kaupunkikeskustan lumovoimalle. Toki kaupunkikeskustaan pääsyn tulisi myös jatkossa olla mahdollista henkilöautoilla, sillä yhden kulkumuodon rajaaminen pois heikentää myös keskustan saavutettavuutta.

Tässä tutkimuksessa selvitämme Joensuun ydinkeskustan saavutettavuutta kevyen ja joukkoliikenteen keinoin sekä Joensuun kaupungin kevyen liikenteen edistämistoimien vaikuttavuutta. Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat: 1) Miten saavutettava Joensuun keskusta on kävellen, pyöräillen ja joukkoliikenteellä? 2) Miten kevyen liikenteen infrastruktuuria on kehitetty Joensuun keskustan alueella viimeisen noin 10 vuoden aikana? 3) Minkälaisia vaikutuksia kevyen liikenteen edistämistoimilla on ollut?

LIIKENNEJÄRJESTELMÄN SUUNNITTELU

Seuraavassa luvussa 2.1 tuomme esille liikennejärjestelmän suunnittelun kannalta keskeisiä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet nykyisen liikennejärjestelmän syntymiseen. Vallitseva liikennejärjestelmä on toisaalta tuonut esille ongelmakohtia erityisesti henkilöautoliikenteelle vaihtoehtoisten kulkutapojen infrastruktuurin toimivuudessa, joihin myös perehdymme. Luvuissa 2.2, 2.3 ja 2.4 käsittelemme tutkimusaiheen kannalta keskeisiä käsitteitä; Saavutettavuus, 15-minuutin kaupunki ja kaupunkikudosmallit, jotka yhdessä muodostavat tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen.

Nykytila ja haasteet

Liikennejärjestelmän suunnittelun ohjaaminen tukemaan kestäviä liikennemuotoja on viime vuosikymmenen aikana ollut keskiössä eri hallinnan tasoilla. Keskeisenä teemana on pitkälti kuitenkin ollut henkilöautoliikenne ja autoriippuvuus, joka toisaalta on oletettavaa. Yhdyskuntarakenteen suunnittelu ei ole suoraan vanhan hallitsevan toimintamallin korvaamista uudella, sillä se on ajassa muuttuva malli, joka perustuu siihen vaikuttavien tekijöiden riippuvuussuhteisiin. Päätöksillä ja suunnitelmillä on tulevaisuuteen heijastuvia vaikutuksia, joista syntyy polkuriippuvuuksia, jotka puolestaan toimivat päätöksenteon taustana myöhemmässä kehitystyössä. Kestävää liikennejärjestelmää ja kevyen liikenteen kehitystä käsiteltäessä on näin ollen myös tärkeää ymmärtää yleisesti liikennejärjestelmään vaikuttaneita tekijöitä.

Pyrkiessä kehittämään nykyistä yhdyskuntarakennetta on tärkeää ymmärtää sen nykytila ja siihen kohdistuvia haasteita. Nykyinen liikennejärjestelmä

perustuu yli sadan vuoden aikana kehittyneeseen infrastruktuuriin, sääntelyyn, teknologiaan ja käyttötapoihin, jotka tukevat polttomoottorikäyttöistä henkilöajoneuvoliikennettä (Berninger ym. 2017, s. 143). Autoilu on vaikuttanut pitkälti yhteiskunnan rakentumiseen sitä tukevalla tavalla: työmatkat ovat pidentyneet, riippuvuus lähialueen palveluista vähentynyt, alueiden suunnittelu ja asuminen keskittynyt tieverkostojen solmukohtiin. (Mannola ym. 2021.) Lisäksi henkilöautosta on muodostunut niin liikkumisen vapauden kuin yhteiskunnallisen statuksen symboli.

Siirtymä fossiilisista polttoaineista riippumattomaan kestävään liikennejärjestelmään voidaan nähdä alkaneen tietoyhteiskunnan kehityksen myötä 2000-luvulla. Digitalisaatio sekä muut kansainvälisesti tunnistettavat megatrendit, kuten globalisaatio, rajalliset luonnonvarat ja ympäristöhuoli ovat edistäneet kestävyys siirtymää suunnittelussa ja päätöksenteossa (Hoppe ym. 2017). Selkeästi tunnistettavia muutoksia ovat autoilun rajoittaminen keskusta-alueilla ja kevyen liikenteen yhteyksien edistäminen, esimerkiksi kävelykatujen muodossa. Teknologisen kehityksen myötä liikenteeseen on syntynyt myös uusia jakamistalouteen perustuvia liikkumismuotoja, kuten sähköpotkulaudat. (Nenonen ym. 2020, s. 327.) Toisaalta yksityisautoilu säilyy vahvasti vaikuttavana tekijänä yhdyskuntarakenteen suunnittelussa suosionsa vuoksi. Valtakunnallisten suunnitelmien ja tavoitteiden mukaan liikennejärjestelmää kuitenkin pyritään kehittämään kestäväälle pohjalle vaihtoehtoisia liikkumisen muotoja edistämällä, vaikkakin pääpaino on yksityisautoilun ja fossiilisten polttoaineiden riippuvuuden irtikytkennässä (Liikenne- ja viestintäministeriö 2021).

Uudet kevyen liikenteen innovaatiot, autoilun rajoittaminen ja kevyelle liikenteelle suotuisa kaupunkisuunnittelu ovat omiaan kasvattamaan autoilulle vaihtoehtoisia kestäviä liikkumisen tapoja. Kaupunkiympäristössä liikkuminen perustuu toisaalta saavutettavuuteen ja tiivyyteen, jolloin välimatkat vaikuttavat liikkumismuodon valintaan. Tätä havainnollistaa kuva 1, jossa on esitetty, kuinka henkilöauto valitaan kävelyn ja pyöräilyn sijasta välimatkan kasvaessa yli 1.5 kilometriin. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2018.)

Kuva 1 Pyöräillen tai jalan sekä henkilöautolla tehtyjen matkojen osuus (Lähde: Liikenne- ja viestintäministeriö 2018)

Tässä yhteydessä relevanttina voidaan pitää tarkasteltavan alueen asuin- ja työpaikkatiheyttä sekä palveluiden saavutettavuutta. Ideaalina voitaisiin siis pitää tiivistyvää kaupunkiympäristöä, jossa investoinnit keskitettäisiin taajama-alueisiin ja sitä tukevan liikenneverkoston kehittämiseen. Tämä toisaalta korostaa kaupunkikeskustan ja sitä ympäröivien alueiden eriarvoisuutta sekä kasvattaa autoriippuvuutta. Kuten jo aikaisemmin todettu yhdyskuntarakenteen suunnittelu ei ole kovinkaan yksinkertaista siihen vaikuttavien tekijöiden välille syntyvien mahdollisten ristiriitojen vuoksi.

Saavutettavuus

Saavutettavuus on keskeisiä käsitteitä yhdyskuntasuunnittelussa. Esimerkiksi Burns (1979) määrittelee saavutettavuuden ”yksilöiden vapautena valita, osallistuvatko erilaisiin aktiviteetteihin.” Hansenin (1959, 73) määritelmän mukaan kyse on ”vuorovaikutusmahdollisuuksien potentiaalina”. Saavutettavuudessa on siis kyse yksilön mahdollisuuksista kohdata toisiaan, osallistua tapahtumiin, asioida liikkeissä ja niin edelleen. Kyse on sosiaalisesta käsitteestä

Saavutettavuus voidaan jakaa neljään komponenttiin, jotka kaikki tulisi ottaa huomioon saavutettavuutta arvioitaessa, jotta todellinen saavutettavuus on hahmotettavissa (Geurs, Van Wee 2004, 128). Käytännössä tämä on kuitenkin erittäin haasteellista. Maankäyttökomponentti kuvaa erilaisten palveluiden, työpaikkojen, virkistyspaikkojen ja muiden asukkaalle keskeisten palvelujen tarjontaa ja kysyntää alueella. Liikennekomponentti käsittää infrastruktuurin sijainnin, kattavuuden ja muut ominaisuudet kuten nopeuden, aikataulut ja kustannukset. Aikakomponentti sisältää saavutettavuuden ajalliset rajoitteet, kuten julkisen liikenteen yöaikataulut ja yksilöiden mahdollisuudet tehdä tiettyjä asioita tiettyinä aikoina esimerkiksi töiden takia. Yksilöllinen komponentti taas sisältää yksilöiden tarpeet ja mahdollisuudet. (Geurs, Wan Wee 2004, 128.) Myös esimerkiksi reittien viihtyisyys ja

turvallisuus ovat saavutettavuuden yksilölliseen komponenttiin vaikuttavia tekijöitä (van Wee 2016, 11).

Tässä tutkimuksessa keskitytään saavutettavuuden komponenteista lähinnä liikennekomponenttiin, sillä arvioimme ennen kaikkea kevyelle liikenteelle tarkoitetun reitistön kattavuutta, ja sen vaikutuksia. Sivuamme toisaalta työssämme myös yksilöllistä komponenttia, sillä vertailemme kevyen liikenteen käyttäjien saavutettavuutta muiden liikennemuotojen käyttäjiin, ja toisaalta analysoidessamme pelkkiä kevyelle liikenteelle tarkoitettuja reittejä, huomioimme käyttäjien turvallisuuskäsitteitä. Tämän tutkimuksen näkemys saavutettavuudesta on kuitenkin rajallinen, ja huomioimme sen johtopäätöksissä.

15-minuutin kaupunki

15-minuutin kaupunki on kaupunkisuunnittelun käsite, joka perustuu ajatukselle, että kaupunkielämän laatu on kääntäen verrannollinen kulkuvälineissä vietettyyn aikaan. Sen mukaan kaupunkilaisten tulisi saavuttaa kaikki keskeiset päämääränsä 15 minuutissa kävellen tai pyörällä. Näihin keskeisiin kulkemisen päämääriin lasketaan asuminen, työskentely, kaupalliset palvelut, terveydenhuolto, koulutus ja viihde. Näin kaupunkilaiset pääsisivät liikkumaan kohteisiin vaivattomasti kevyen liikenteen kulkutavoilla säästäen näin omaa aikaansa, liikkumisen kustannuksia sekä energiaa ja näin ilmastoa. (Moreno ym. 2021, 100–101.)

Kaupunkikudokset

Yhdyskuntarakenteen kehittämisen tutkimuksessa on tunnistettu teoria, joka perustuu kolmen kaupunkijärjestelmän luokitteluun riippuen siitä, miten kaupunkialueella on järjestetty liikkumisen mahdollisuudet sekä miten erilaisia kulkutapoja hyödynnetään. Kolmen kaupunkijärjestelmän teoriassa kuvattu kaupunkiseutu on jaettuna kolmeen liikkumisvyöhykkeeseen, joita ovat: auto-, joukkoliikenne- ja jalankulkuvyöhyke. (Mannola ym. 2021 s. 49) Näiden kudosten tunnistaminen havainnollistaa liikkumistavat sektoreittain ja selvittää yhdyskuntarakenteen suunnittelussa kehitysmekanismien ohjaamista; Mitä alueita tulisi kehittää tukemaan tiettyä liikkumistapaa?

Jalankulkukaupungissa asukkaita on paljon keskustassa ja sitä ympäröivillä alueilla, joka tarkoittaa myös, että valtaosa palveluista keskittyy yhdelle alueelle. Jalankulkukaupungin kudokselle ominaista on alhainen autoistumisaste ja korkea asukastiheys, joka toisaalta näkyy korkeana kevyen liikenteen käyttöasteena. Joukkoliikennekaupungissa on tunnistettavissa suurimmilta osin samat tuntomerkit kuin jalankulkukaupungin osalta, mutta erona on joukkoliikenteeseen perustuvien elintapojen yleisyys. Autokaupungin kudos eroaa kaikilta osin jalankulkukaupungista. Kudoksessa tyypillisiä ovat kauppa- ja työllisyyskeskittymät autopaikkoineen, jotka ovat saavutettavissa pientalovaltaisilta alueilta valtaväylä pitkin. Autokaupungin kudosalueella on tyypillisesti korkea autoistumisaste ja autottomien kotitalouksien vähäisyys. (Mannola ym. 2021, s. 49–50)

Kolmen kaupunkijärjestelmän teoriaa on sovellettu myös suomalaisiin kaupunkeihin. Suomen ympäristökeskuksen tutkimuksessa vertailtiin suomalaisten kaupunkien yhdyskuntarakennetta ulkomaisiin verrokki-kaupunkeihin. (Kosonen 2013.) Suomalaisissa kohdekaupungeissa jalankulkukaupungin kudos ulottui kahden kilometrin säteelle ydinkeskustasta ja joukkoliikennekaupungin kudos kahdeksan kilometrin säteelle samasta pisteestä. Kaupunkimalleihin lisättiin myös viiden kilometrin säteelle ulottuva pyöräilyvyöhyke. (Mannola ym. 2021, s. 50)

AINEISTOT JA MENETELMÄT

Tutkimusalue

Tutkimme työssämme Joensuun kaupunkikeskustan saavutettavuutta joukko- ja kevyen liikenteen keinoin. Kaupunkikeskustaksi on tässä työssä määritetty Joensuun kauppatori.

Joensuussa kävely- ja pyöräilymahdollisuudet näkyvät selvästi yhdyskuntarakenteen suunnittelussa. Laadukas infrastruktuuri onkin keskeinen osatekijä, jonka avulla voidaan vaikuttaa kulkutapojen valintaan. Selkeä ja saavutettava kevyen liikenteen väyläverkosto on miellyttävä ja houkuttelee käyttäjiä puoleensa. (Mannola ym. 2021.) Kevyen liikenteen käyttäjämääriltään Joensuu erottuu selvästi muista Suomen kunnista. Valtakunnallisen tutkimuksen mukaan vuosien 2010–2011 välillä Joensuussa pyöräillen ja kävellen tehtyjen matkojen osuus kaikista matkoista oli 47 prosenttia (Joensuu kaupunki 2017). Valtakunnallisesti kyseisten matkojen määrä oli 30 prosenttia kaikista tehdyistä matkoista (LVM 2018).

Suuren pyöräilijöiden ja kävelijöiden määrän selittää osittain alueen väestö, sillä Joensuussa työikäisistä noin 13 prosenttia on opiskelijoita, jonka osuus on Suomen suurin. (Nevalainen 2018.) Toisaalta tämän voidaan nähdä myös asettaneen tarpeen kevyen liikenteen kehittämiseksi, joka houkuttelee yhä useampia käyttäjiä eri väestöryhmistä. Joensuussa kevyttä liikennettä suosivan maankäytön voidaan ajatella lähteneen ensimmäisestä kävelykatukeilusta vuonna 1987, joka sai paljon kannatusta alueen asukkailta ja yrittäjiltä. Varsinaiset toimenpiteet lähtivät keskusta-alueen liikennejärjestelyjen suunnittelusta noin 10 vuotta myöhemmin, jotka sisälsivät olennaisia muutoksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi, kuten nykyinen kävelykeskusta, jonka jatkona rakennettiin myös keskusta-alueen pyöräilyreitit. (Joensuu kaupunki 2012.) Joensuun keskusta-alue on miellyttävä kevyen liikenteen käyttäjille tasaisesta maastostaan ja nykyisen kevyttä liikennettä suosivan liikenneverkon myötä. Kyseisiä kulkutapoja vahvista-

via tekijöitä ovat erityisesti Pielisjoen ylittävät sillat, jotka yhdistävät Penttilänrannan asumiskeskittymät osaksi keskusta-alueen verkostoa. Viimeisin siltahanke on vuonna 2014 rakennettu ylisoutajansilta, joka on tarkoitettu pelkästään kevyen liikenteen käyttäjille.

Joensuun keskusta-alueella voi huomata useita eroteltuja kaksikaistaisia pyöräteitä sekä keskustaa leikkaavan pyöräkadun, joka on hyvin näkyvä kadun punaisen väriyksen ansiosta. Pyöräkatu sai jopa kansallista huomiota Suomen ensimmäisenä virallisena pyöräkatuna avauduttuaan Kauppakadulle vuonna 2017. Toimivan kevyen liikenteen verkoston edistämiseksi korostuu hallinnollinen, sekä järjestöjen ja suunnittelijoiden välinen yhteistyö, joka sai myös Joensuun pyöräkadun toteuttamisessa vahvasti arvostusta. (Pyöräliitto 2017, Mannola ym. 2021.)

Tori on Joensuun ydinkeskustan sydän. Se on tapahtumineen, kojuineen ja ympäröivine liikkeineen merkittävä keskittymä joensuulaisten työskentelylle, kaupalle ja viihteelle. Se näin ollen kuuluu yksinään kolmeen kuudesta kaupunkilaisten kulkemisen keskeisistä päämääristä. Tori on myös merkittävä kulttuurinen instituutio, jossa näkyvät paikallisuus ja omaleimaisuus (Tuuva-Hongisto 2017, 15). Siksi se kiinnostaa myös turisteja. Torialue ympäristöineen on siis keskeinen osa Joensuun keskustan lumovoimalle niin paikallisten kuin turistienkin näkökulmasta. Siksi sen on oltava mahdollisimman saavutettava.

Aineisto

Tutkimuksen keskeiset paikkatietoaineistot olivat Väyläviraston Digiroad-aineisto ja OpenStreetMapin väyläaineisto, joista koostettiin mahdollisimman tarkat kevyen liikenteen väyläverkot. Verkostoon lisättiin lisäksi yhtenäisyyden vuoksi joitain pieniä hiljaisten katujen pätkiä, joilla ei ole pyörä- tai kävelytieta, mutta joka yhdistää kahta tällaista väylää. Muutoin hiljaisiakaan katuja ei otettu verkostoon mukaan.

Väestöaineistona käytettiin vuoden 2023 tilanteen osalta Joensuun kaupungilta saatua väestöaineistoa, jossa jokainen kantakaupungin asukas oli kuvattu pisteinä oman kotiosoitteensa kohdalla. Aineiston päiväys on 21.3.2023.

Autonomistustiedot saatiin niin ikään YKR-väestöruutuaineistosta vuosilta 2012 ja 2020. Joukkoliikennedata taas on haettu Digitransit-palvelun aikatauludatasta helmikuulta 2023.

Jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden määriä mitattiin Eco-Counter-datalla, joka on Joensuun kaupungin tuottamaa. Data on mitattu päivittäin kahdeksalta eri mittauspisteeltä Joensuun keskusta-alueella. Tässä raportissa poimittiin kuitenkin datasta vuosittaiset kulkumäärät niin jalankulkijoiden kuin pyöräilijöidenkin osalta. Datan suurin rajoite lienee mittauspisteverkoston harvuus ja mittaushistorian lyhyys joiltakin pisteiltä. Esimerkiksi Kauppakadun mittauspisteeltä ei ole saatavilla dataa ennen vuotta 2019, eli vertailu pyöräkatua edeltävän ajankohdan käyttäjämääriin on mahdotonta. Mittauspisteet on esitetty kuvassa 2.

TUTKIMUSMENETELMÄT

Dokumenttianalyysi

Hyödynsimme tutkimuksen taustan kartoittamisessa dokumenttianalyysiä keräämällä asiakirja-aineiston Joensuun kevyen liikenteen kehittämisestä. Olennaista oli myös perehtyä valtakunnalliseen tutkimustyöhön kevyen liikenteen edistämisestä ja yleisesti liikennejärjestelmän kestävyys siirtymästä tuotettuihin edistämissuunnitelmiin. Rajasimme joukosta dokumentit, jotka koimme tutkimuskysymyksiemme selvittämisen kannalta relevanteiksi. Dokumenttiaineiston analyysissä käytimme laadullista sisällönanalyysiä, joka nähdään yleisesti hyvin käytettynä menetelmänä syventyä valittujen dokumenttien sisältöön. (Bowen 2009) Aluksi teemoitimme dokumentit sen mukaan, edustivatko ne paikallista taos eli Joensuuta vai valtakunnallista tasoa. Tämän jälkeen perehdyimme dokumentteihin ja erottelimme aineistosta tutkimuskysymyksiemme kannalta keskeisen sisällön. Osa aineistosta toimi faktaperusteisen taustan kartoittamisessa, kuten Joensuun kevyen liikenteen edistämissuunnitelmat ja osa aineistosta mahdollisti kevyen liikenteen kehityksen kokonaiskuvan hahmottamisen valtakunnallisella tasolla.

Paikkatietoanalyysi

Paikkatietoanalyysissä hyödynnettiin yksinkertaisia palvelualueanalyysijä. Pyöräilijöille ja kävelijöille selvitettiin 15 minuutin saavutettavuusalue Joensuun kauppatorin keskipisteestä lähtien omia väyläverkostojaan pitkin. Kummallekin kulkutavalle ne selvitettiin käyttämällä kahta eri kulkunopeutta. Alle 65-vuotiaiden kävelynopeudeksi määritettiin 4,8 km/h ja pyöräilyn nopeudeksi 16,2 km/h. Yli 65-vuotiaiden kävelynopeudeksi taas asetettiin 3,6 km/h ja pyöräilyn nopeudeksi 13,9 km/h. Nopeudet määritettiin toisessa vastaavassa tutkimuksessa käytettyjen nopeuksien mukaisiksi (Hosford ym. 2022, 2). Selvittäessä saavutettavuusalueilla asuvan väestön määrää saavutettavuusalueita kuvaaville viivakuvioille muodostettiin 50 metrin puskurialueet, joilla valittiin väestöpisteistä saavutettavuusalueella asuvat ihmiset. Puskurialueen koko perustuu Joensuun ydinkeskusta-alueen kortteleiden kokoon. Korttelit ovat noin 100 metriä leveitä luode-kaakko-suunnassa, jolloin 50 metrin puskuri valitsee melko varmasti rakennukset saavutettavuusalueelle kuuluvan kadun vierestä, muttei korttelin toisesta reunasta.

Julkisen liikenteen saavutettavuusalueet määritettiin taas siten, että pysäkeille määritettiin Digitransit-datan avulla ajallinen etäisyys torilla sijaitsevista Koskikadun pysäkeistä nopeimpia linja-autoyhteyksiä käyttäen. Näille pysäkeille määritettiin sitten kävelykelpoisia reittejä pitkin saavutettavuusalueet, joiden koko riippui siitä, kuinka monta minuuttia pysäkillä kävelemiseen jää 15 minuutista, kun siitä vähennetään ajallinen etäisyys Koskikadulle. Näin ollen esimerkiksi 10 minuutin bussimatkan päässä Koskikadusta oleville pysäkeille laskettiin viiden minuutin saavutettavuusalue. Kävelynopeutena näissä arvioissa käytettiin yli samaa nopeutta kuin yli 65-vuotiaiden kävelysaavutettavuusanalyysissä eli 3,6 km/h, jotta voitiin huomioida hitaammin kulkevat sekä toisaalta esimerkiksi teiden ylittämistä aiheuttavat hidastamiset. Analyysi ei siis huomioi saavutettavuuden aika-komponenttia, kuten vuorovälejä, odotusaikoja ja palvelutason vaihtelua päivien välillä, vaan kertoo ihannetilanteen, eli mistä kaikkialta torille pääsee 15 minuutissa silloin, kun linja-autoyhteys kulkee.

Lisäksi pyörätieverkostoa karsittiin vuoden 2012 tilanteeseen, ja tehtiin vastaavat saavutettavuusanalyysit sille, jotta pystytään vertailemaan, kuinka verkoston kehittäminen on muuttanut saavutettavuutta. Vastaavasti pyörätieverkostoa myös täydennettiin lisäämällä siihen Joensuun kaupungin vuoden 2012 liikennesuunnitelmassa (Joensuun kaupunki 2012: 85) esitetyt pyöräväylät, jotka eivät ole vielä vuoteen 2023 mennessä toteutuneet. Tätä verkostoa analysoimalla saatiin vertailtua sitä, miten nykyisen verkoston mukainen saavutettavuus vertautuu suunnitelmien mukaiseen tavoitetilanteeseen.

Autonomistusasteen muutosta tarkasteltiin laskemalla YKR-aineistosta vähintään yhden auton omistavien kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista kussakin ruudussa ja vertailemalla tämän osuuden muutosta vuosien 2012 ja 2020 välillä. Näin pyrittiin minimoimaan asukasmäärän muutoksen vaikutus autonomistajuteen.

Kevyenliikenteen määriä tarkasteltiin tilastotarkastelulla Joensuun kaupungin tuottamasta Eco-Counter datasta. Kaupungin datassa jokaisella mittauspisteellä tarkastelu on tehty päivittäin, mutta tässä raportissa hyödynsimme vuosittaista tarkastelua excelin summafunktion avulla. Mittauspisteiltä on dataa hieman eri vuosilta, joten tarkastelu on tehty vuosilta, joissa jokaiselta päivästä on dataa.

TULOKSET

Kevyen liikenteen määrät Joensuun keskusta-alueella

Joensuussa kevyenliikenteen päivittäisiä määriä on aloitettu seuraamaan kaupungin toimesta vuodesta 2015 lähtien. Kävelijöiden osalta mittauksia on tehty kaikissa muissa pisteissä, paitsi kauppakadulla. Pyöräilyn osalta kaikki mittauspisteet ovat olleet käytössä. Mittauspisteiden aloitusajankohdat ovat eri vuosilta alkaen Ylisoutajansillalta vuodesta 2015. Kuvassa 2 esitetään kaikki mittauspisteet Joensuun keskusta-alueella. Mittauspisteitä on kahdeksan:

Noljakanraitti

Ylisoutajansilta

Suvantosilta Pohjoinen

Suvantosilta Etelä

Sirkkalansilta Pohjoinen

Sirkkalansilta Etelä

Pötkä

Kauppakatu

Kuva 2 Eco-counter-datan mittauspisteet.

Kuvassa 3 esitetään Joensuun keskusta-alueen pyöräily- ja jalankulun yhteiskevyenliikenteen väyläudistukset viimeisen vuosikymmenen ajalta Joensuun pyöräilyn ja jalankulun kehittämissuunnitelman mukaisesti. Hankkeita on toteutunut kattavasti varsinkin pääväylien osalta keskusta-alueella. Suurin hanke on vuonna 2014 rakennettu Pielisjoen ylittävä kevyenliikenteen silta eli Ylisoutajansilta, joka onkin ollut yksi merkittävimmistä joen ylityspaikoista kevyenliikenteen osalta. Myös torin kävelykatua on laajennettu kattamaan pyöräkatuna koko Kauppakatu pohjoisesta etelään, joka mahdollistaa kattavan pyöräily- ja jalankulun torin ja keskustan alueella. Niinivaaralla Sammonkatu on niin ikään muutettu pyöräkaduksi. Kaksikais-taisia pyöräteitä on rakennettu Siltakadulle, Utrantielle ja Itärantaan Asemaraitille. Lisäksi Koulukatua on parannettu kevyen liikenteen väylän osalta vähentämällä autokaistojen määrää.

Kuva 3 Keskeisimmät kevyen liikenteen väyläudistukset vuosina 2012–2023.

Pyöräilijät keskustan mittauspisteillä

Joensuussa kevyenliikenteen seurantaa on alettu mitata Eco-Counter-datalla vuodesta 2015 lähtien. Data on Joensuun kaupungin tuottamaa ja mittauspisteitä on lisätty vuosien saatossa. Ensimmäiset havainnot ovat vuodelta 2015 Pötkän ja Ylisoutajansillan mittauspisteiltä, joiden jälkeen 2017 alkaen Suvantosillan mittauspiste on otettu käyttöön. Vuodesta 2018 eteenpäin myös Sirkkalansilta ja Nollakanraitti ovat tulleet mukaan seurantaan. Vuodenvaihteesta 2018–2019 eteenpäin myös Kauppakadulla on alettu mitata kevyttä liikennettä, ja näin ollen joka pisteeltä löytyy vuodesta 2019 eteenpäin vertailukelpoista dataa pyöräilijöiden osalta. Vuosittaiset pyöräilijämäärät eri mittauspisteillä on esitetty kuvassa 4.

Huomattavaa datassa on se, että Ylisoutajan silta on merkittävästi suosituimpi pyöräilyväylä, kuin muut mittauspisteet. Pötkän mittauspiste on toiseksi suosituin pyöräilyn kannalta ja sen jälkeen tulee Suvantosilta ja Kauppakatu. Vähiten havaintoja on saatu Sirkkalansillalta ja Nollakanraitilta. Vuosittaisessa vertailussa suurta eroa ei ole, mutta keskimääräisesti näyttäisi, että määrät putoavat hieman joillakin mittauspisteillä, kuten Suvantosillalla, Nollakanraitilla ja Sirkkalansillalla. Pötkä, Kauppakatu ja Ylisoutajansilta ovat pysyneet melko tasaisina kevyenliikenteenväylinä koko mittausjaksojen ajan.

Ylisoutajansilta on näistä mittauspisteistä ainut, joka on pelkästään kevyelle liikenteelle suunnattu ja näyttäisikin siltä, että kysyntää sillalle oli ja se onkin pysynyt suosituimpana pyöräilypisteenä kauttaaltaan kaikkien mittausvuosien ajan. Liikenne Rantakylästä keskustaan ja päinvastoin on pysynyt melko suosittuna Pötkän mittauspisteellä koko mitatun ajanjakson aikana.

Kuva 4 Pyöräilijöiden vuosittaiset määrät mittauspisteittäin.

Kävelijät keskustan mittauspisteillä

Kävelijöiden osalta kevyen liikenteen dataa on kerätty vuodesta 2015 alkaen Ylisoutajansillalla ja Pötkässä. Suvantosillan mittauspiste on lisätty vuonna 2017 ja muut mittauspisteet Nolkakanraitti ja Sirkkalansilta vuonna 2018. Kävelijöiden vuosittaiset määrät mittauspisteittäin on esitetty kuvassa 5.

Kuten myös pyöräilydatasta voidaan huomata, vuosittaiset erot käyttäjämäärissä ovat melko pieniä Ylisoutajansillalla lukuun ottamatta. Ylisoutajansillalla kävelyliikenteen määrä on merkittävästi kasvanut mittausjakson aikana. Vielä 2015 vuonna kävelijöiden määrä sillalla oli n. 350 000, mutta vuoteen 2020 mennessä määrä nousi 500 000:een ja on pysynyt sittemmin samalla tasolla. Suvantosillalla on kuitenkin viime vuosina kävelijöiden osalta havaittavissa pientä laskua samalla tavalla kuin pyöräilijöidenkin osalta. Sirkkalansilta on myös kävelijöitä verrattaessa selvästi vähiten käytetty väylä muihin mittauspisteisiin verrattuna. Pötkän mittauspisteellä laskua on tapahtunut vuoteen 2018 asti, jonka jälkeen määrät ovat kuitenkin tasaisesti nousseet suunnilleen samalle tasolle, mitä ne mittauksia aloittaessa ovat olleet.

Yleisesti kävelijöiden määrät ovat kuitenkin selvästi pyöräilijöitä alhaisemmat viitaten pyöräilyn suosioon Joensuussa. Ainoastaan Ylisoutajansillalla kävelijöiden määrät ylittävät lähes pyöräilijöiden tasolle.

Ylisoutajansilta onkin molempien taulukkojen valossa selkeästi suosituin mitattu kevyen liikenteen väylä.

Kuva 5 Kävelijöiden vuosittaiset määrät mittauspisteittäin.

	Asukkaita
Kävely, alle 65 v keskinopeus	13 387
Kävely, yli 65 v keskinopeus	9 232
Pyöräily, alle 65 v keskinopeus	26 609
Pyöräily, yli 65 v keskinopeus	22 138
Pyöräily, alle 65 v	28 546
Liikennesuunnitelma 2012	
Pyöräily, yli 65 v	24 075
Liikennesuunnitelma 2012	
Joukkoliikenne	42 916

Taulukko 1 Väestömäärät, jotka saavuttavat torin 15 minuutissa eri kulkuvälineillä.

Saavutettavuus

Joensuun keskeisellä kaupunkialueella asui maaliskuussa 2023 yhteensä 60 145 asukasta. Keskeinen kaupunkialue on tässä yhteydessä määritetty Joensuun kaupungin tarjoaman asukasaineiston mukaan, joka rajautuu eteläsuunnassa siten, että Karhunmäki kuuluu keskeiseen kaupunkialueeseen, mutta Reijola ei. Tästä väestöstä 23 553 ihmistä asuu ydinkeskustassa, joka on tässä määritetty vastaamaan Joensuun Seudun Joukkoliikenteen City-maksuvyöhykettä eli ruutukaavan, Linnunlahden, Kanervalan, Sihtalan, Penttilänrannan ja Niinivaaran alueita.

Väestömäärät, jotka saavuttavat torin eri kulkuvälineillä ja nopeuksilla 15 minuutissa on esitetty taulukossa 1. Taulukosta voidaan havaita, että Joensuussa joukkoliikennejärjestelmän reittiverkoston kattavuus mahdollistaa torin saavuttamisen 15 minuutissa peräti 71 %:lle prosentille keskeisen kaupunkialueen väestömäärästä. Vuorovälit ja odotusajat tosin jonkin verran laskevat todellista saavutettavuutta. Joukkoliikenneverkos-

Kuva 6 alla Ruutukaava-alueen vuoteen 2023 toteutuneen ja vuoden 2012 liikennesuunnitelman pyöräilyinfrastruktuurin ero.

ton aukot löytyvät Linnunlahdelta, Vehkalahdesta, Karhunmäestä sekä Marjalasta. Kaksi viimeisenä mainittua aluetta tosin ovat torista jo niin etäällä, että niiden saavutettavuutta joukkoliikenteellä on hankala parantaa karsimatta välipysähdyksiä. Joukkoliikenteen saavutettavuusalue on esitetty kuvassa 6.

Kuvissa 7 ja 8 on esitetty torin saavutettavuus kävelen ja pyöräillen kahden eri ikäryhmän keskimääräisiä nopeuksia käyttäen. Kävelyverkosto on ydinkeskustassa varsin kattava, eikä torin saavutettavuusaluetta pystytäne juurikaan parantamaan enää väylämuutoksilla. Kulkuturvallisuuteen ja sen saavutettavuusvaikutukseen pystytään kuitenkin tuki edelleen vaikuttamaan. Kävelen torin saavuttaa noin 39–57 % ydinkeskustan City-vyöhykkeellä asuvista riippuen kävelynopeudesta.

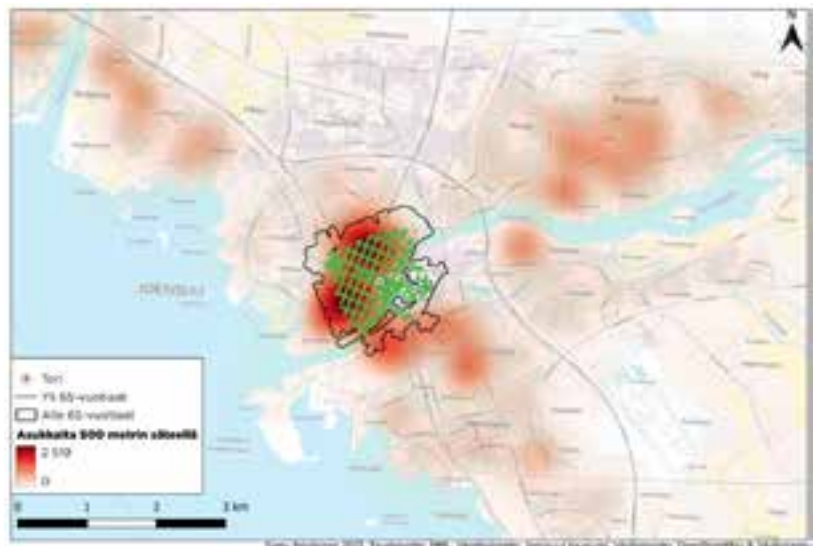
Torin saavutettavuusalue pyöräillen ulottuu varsin laajalle, mikä viittaa hyvään runkoverkoston pyöräilyinfrastruktuurissa. Verkostossa on kuitenkin puutteita, jotka heikentävät suurtenkin ihmismäärien pyöräilymahdollisuuksia. Suurin puute lienee eteläisellä ruutukaavalla, vaikka alueella asuu paljon väestöä. Myös esimerkiksi Niinivaaralla ja Karsikossa verkostossa on puutteita. Yli 65-vuotiaiden keskinopeudella pyöräillessä pyöräverkostolla torin saavuttaa 15 minuutissa noin 37 % keskeisen kaupunkialueen väestöstä ja noin 70 % ydinkeskustan City-vyöhykkeen väestöstä (16 503/23 553 asukasta). Jos pyöräilyverkosto olisi ruutukaavan alueella yhtä kattava kuin se on vuoden 2012 liikennesuunnitelmasa, tavoittaisi tori pyörällä 78 % ydinkeskustan väestöstä. Suunnitelmien mukaiset uudet pyörätiet nostaisivat ydinkeskustassa tavoitetun väestön määrää noin 2 000 ihmisellä. Liikennesuunnitelman mukaiset pyörätiet eivät kuitenkaan laajentaisi torin saavutettavuusalueita merkittävästi ruutukaavan ulkopuolella. Liikennesuunnitelman ja vuoden 2023 tilanteen välinen ero ruutukaava-alueen pyöräilyinfrastruktuurissa on esitetty kuvassa 9.

Autonomistusasteen muutos

Kuvassa 10 näkyy muutos vuosien 2012 ja 2020 välillä auton omistavien kotitalouksien määrässä suhteessa kaikkiin kotitalouksiin YKR-ruuduittain. Kartasta on havaittavissa, että autonomistusaste on laskenut suuressa osassa keskeistä kaupunkialuetta. Koko Joensuun keskeisellä kaupunkialueella autonomistusaste on kuitenkin noussut noin 4,9 %, joten autonomistajuus on keskittynyt tietyille alueille. Aste on noussut etenkin Niinivaaran, Vehkalahden, Kanervalan ja Marjalan omakotitalovaltaisilla alueilla. Lisäksi esimerkiksi Karhunmäen uusi omakotitaloalue lienee kasvattanut koko kaupunkialueen autonomistusastetta. Tiheästi asuttujen alueiden autonomistusasteen lasku tarkoittanee, että alueilla suositaan yhä vahvemmin julkista liikennettä sekä kävelyä ja pyöräilyä. Ei voida kuitenkaan suoraan päätellä, että autonomistusasteen lasku johtuisi vaihtoehtoisten liikkumistapojen infrastruktuurin kehittämisestä.

Kuva 7 Torin saavutettavuus julkisella liikenteellä.

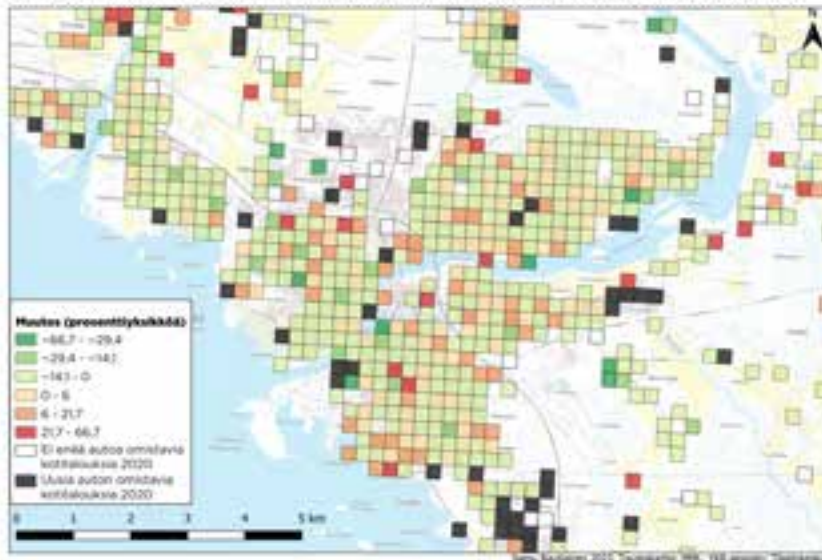

Kuva 8 Torin saavutettavuus kävelen.

Kuva 9 Torin saavutettavuus pyöräillen.

Muutos auton omistavien kotitalouksien osuudessa kaikista kotitalouksista 2012-2020

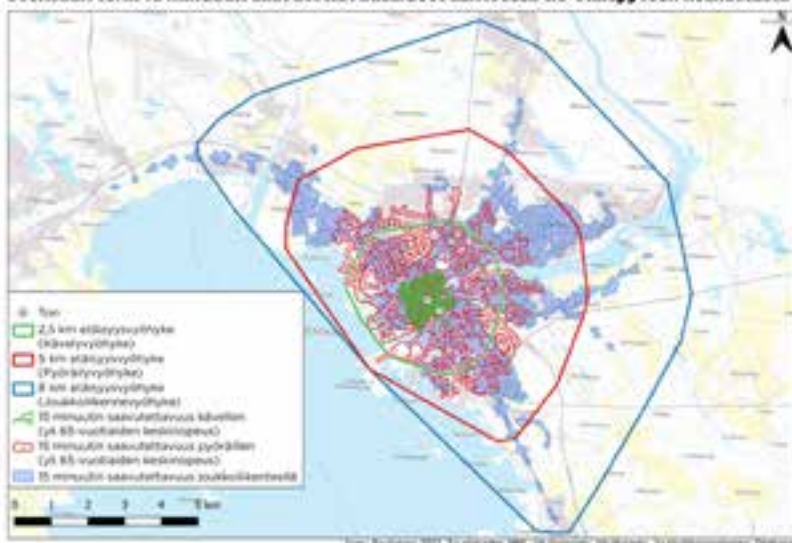
Kuva 10 Autonomistusasteen muutos keskeisellä kaupunkialueella 2012-2020.

Joensuu kolmen kaupunkimallin teoriaan suhteutettuna

Kolmen kaupunkimallin teoriassa esitetyt kudokset eivät ole toisistaan erillisiä, vaan ne voidaan ajatella sijoittuvan osittain toistensa päälle. Esimerkiksi joukkoliikennekaupungin kudos ja autokaupungin kudos eivät sulje toisiaan pois, vaan liikku mistapoja hyödynnetään luonnollisesti molemmilla kudosalueilla. Toisaalta joissakin kaupungeissa tiettyjen kudostyyppien merkitys on toisiaan vahvempi, esimerkiksi esikaupunkien ja liikekeskustojen välille muodostuu helposti Yhdysvalloista tuttu asetelma, jossa matka taitetaan usein autolla. Joensuussa kevyen liikenteen liikku mistavat ovat suosittuja erityisesti ydinkeskustassa, mutta kolmen kaupunkiteorian malliin sovellettu etäisyydet huomioiden joukkoliikenteen ja auton omistajuuden merkitys kasvaa.

Kuten luvussa 4.3 mainitaan, Joensuussa autoistumisaste on noussut etenkin kaupungin reuna-alueilla, joilta siirtyminen ydinkeskustaan joukkoliikenteen avulla ei tapahdu 15 minuutin aikaikkunassa. Tältä osin Joensuuta voitaisiin pitää autokaupunkina, kun aluetta tarkastellaan kolmen kaupunkimallin teorian mallin avulla, jossa ennalta määriteltujen kudosten säteet ovat seuraavat: Jalankulkukaupungin kudos kaksi kilometriä, pyöräilyvyöhyke viisi kilometriä ja joukkoliikennekaupungin kudos kahdeksan kilometriä. Havaintoa tukee myös keskeisen kaupunkialueen autoistumisasteen nousun lisäksi pientalovaltaisten asuinalueiden korkea määrä uloimman kudoksen sisällä sekä ulkopuolella. Kuva 11 havainnollistaa Joensuun kaupunkikudosvyöhykkeet suhteessa luvussa 4.2 esitettyihin saavutettavuusalueisiin.

Joensuun noin 15 minuutin saavutettavuusalueet suhteessa tie-etäisyyteen keskustasta

Kuva 11 Kaupunkikudosvyöhykkeet suhteessa saavutettavuusalueisiin.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Joensuun keskustan kevyen liikenteen väyläverkostoa on tihennetty viimeisen noin kymmenen vuoden aikana varsin paljon. Esimerkiksi koko ruutu-kaavan läpi kulkeva Kauppakadun pyörätie on esimerkki kevyen liikenteen väyläinfrastruktuuriin panostamisesta. Näin ollen kaupunkikeskustan saavutettavuus kevyen liikenteen menetelmin on parantunut tarkasteluajanjaksolla niin tavoitettujen kaupunkilaisten määrän kuin väyläturvallisuudenkin näkökulmasta. Käyttäjämäärädatan rajoitteiden vuoksi on hankala arvioida, kuinka paljon väyläparannukset ovat nostaneet väylien todellisia käyttäjämääriä, mutta käyttäjämäärät nykyisellään ovat varsin korkeat. Tarkasteluajanjakson aikana tiiviin kaupunkirakenteen alueilla autonomistuksesta on laskenut, vaikka koko kaupungin alueella se on kasvanut. Hyvät kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen infrastruktuurit näillä alueilla saattavat olla yksi selittävä tekijä tähän muutokseen. Joensuun keskusta on tällä hetkellä eri liikkumistavoilla varsin hyvin saavutettava, mutta joukkoliikenneverkoston parantaminen niin kattavuudeltaan kuin nopeudeltaankin vähentäisi keskustaan autoilemisen tarvetta keskustasta kauempana sijaitsevilla alueilla. Kevyen liikenteen väyläverkostossakin on yhä hyödyntämätöntä potentiaalia.

Kolmen kaupunkimallin teorian mukaan Kosonen (2013) on luokitellut Suomen kaupunkia koskevassa vertailussa Joensuun yhdeksi autokaupungeista. Toisaalta havaintojemme perusteella Joensuu näyttyytyy pikemminkin jalankulkukaupungin ja autokaupungin hybridinä, sillä kevyen liikenteen käyttäjämäärät ovat erityisen korkeita verrattuna muihin Suomen kaupunkeihin. Jalankulkukaupungin mallia selittää myös hyvä kevyen liikenteen infrastruktuuri ja korkea asukastiheys ydinkeskustassa. Autokaupungin mallia puolestaan selittää tiivis kaupunkirakenne, jonka reuna-alueet jäävät helposti joukkoliikenteen ulkopuolelle. Ydinkeskustan laajentuneet pysäköintimahdollisuudet, kuten vuonna 2018 valmistunut toriparkki sekä muut parkkitalot mahdollistavat henkilöautoliikenteen ohjautumisen keskusta-alueelle. Väitettä tukee myös reuna-alueiden pientalovaltainen asutus ja autoistumisasteen nousu. Joensuun reuna-alueet tulevat hyvin nopeasti vastaan tarkastellessa Joensuun asukastiheyttä.¹

Joukkoliikenneverkoston kehittämisellä Joensuussa vallitsevasta kaupunkimallista olisi mahdollista siirtyä enemmän joukkoliikennekaupungin kudesta tukemaan kaupunkimalliin. Tällä hetkellä joukkoliikenteen saavutettavuus ei kata tehokkaasti kolmen kaupunkimallin teorian standardoitua 8 kilometrin rajapintaa, tosin analyysissämme hyödyntämä 15-minuutin saavutettavuus ei toisaalta poissulje ajallisesti pidempiä matkoja. Tähän voidaan kuitenkin todeta, että mitä pidemmän ajan matkan tekeminen kestää, niin sitä suuremmalla todennäköisyydellä henkilö valitsee yksityisautoilun julkisen liikenteen sijasta. Tässä suhteessa 15-minuutin saavutettavuus on ratkaiseva.

Kaupunkikeskustan elinvoiman ja lumovoiman kehittäminen ovat haastavia ongelmia. Keskustassa tilan varaaminen ihmiselle autojen sijaan on kuitenkin yksi keino. Joensuussa esimerkiksi joukkoliikenteen kehittäminen kattamaan paremmin kaupunkikudoksen joukkoliikennevyöhykettä karsisi keskustaan suuntautuvan ja keskustan viihtyvyyttä heikentävän autoliikenteen tarvetta. Toisaalta myös turvallisen ja hyväkuntoisen kevyen liikenteen väyläverkoston merkitys keskustan saavutettavuudelle ja siten lumovoihalle on merkittävää. Esimerkiksi Ylisoutajan sillan korkeat käyttäjämäärät kertovat tästä. Joensuussa on ruutukaava-alueellakin vielä kevyen liikenteen käyttäjäpotentiaalia, jolle esimerkiksi pyöräilylle varatun infrastruktuurin saavuttaminen on rajoitettua.

Kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen infrastruktuurin kehittäminen eivät kuitenkaan tarkoita autoilumahdollisuuden poistamista tai merkittävää heikentämistä. Kaupunkikeskustan on tärkeää olla saavutettava mahdollisimman monella eri tavalla.

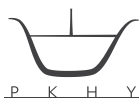
LÄHTEET

- Berninger, K., Lovio, R., Temmes, A., Jalas, M., Kivimaa, P., Heiskanen, E. (2017). Suomi seuraaville sukupolville: Taloudellisten murrosten käsikirja. Into, Helsinki.
- Bowen, G.A. (2009) Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal* vol. 9, no.2. pp. 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Burns, L.D. (1979) *Transportation, temporal and spatial components of accessibility*. Lexington Books, Lexington/Toronto.
- Geurs, K. T., van Wee, B. (2004) Accessibility evaluation of land-use and transport strategies: review and research directions. *Journal of Transport Geography* 12(2) 127-140. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2003.10.005>
- Hansen, W.G. (1959) How accessibility shapes land use. *Journal of American Institute of Planners* 25(1) 73-76. <https://doi.org/10.1080/01944365908978307>
- Hoppe, M., Christ, A., Castro, A., Winter, M., Seppänen, T.-M. (2014) Transformation in transportation? *European Journal of Futures Research* vol. 2, 45. <https://doi.org/10.1007/s40309-014-0045-6>
- Hosford, K., Beairisto, J., Winters, M. (2022) Is the 15-minute city within reach? Evaluating walking and cycling accessibility to grocery stores in Vancouver. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives* 14. <https://doi.org/10.1016/j.trip.2022.100602>

- Joensuun kaupunki (2012). Joensuun keskustan liikennesuunnitelma. 21.8.2021. https://www.joensuu.fi/documents/144181/2458112/Liite+2_Liikennesuunnitelma+2012.pdf/c89690d9-0e6a-5844-0ec8-64660bae8ddb?version=1.1
- Joensuun kaupunki (2017). Pyöräilyn ja jalankulun kehittämissuunnitelma 2030. Ramboll Oy 1.2.2017. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/2506339/Py%C3%B6r%C3%A4ilyn+ja+jalankulun+kehitt%C3%A4missuunnitelma+2030+diaesitys.pdf/4f61cb26-186f-b02d-1710-5f810a5b8f7d>
- Kosonen, Leo. (2013) UF - Kolme kaupunkijärjestelmän ajattelutapa – malli – teoria. Suomen ympäristökeskus 25.10.2013. <https://www.syke.fi/download/noname/%7BEF901512-DED8-491E-8FCE-138E49B26D69%7D/94098>
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2021). Fossiilittoman liikenteen tiekartta: Valtioneuvoston periaatepäätös kotimaan liikenteen kasvihuonepäästöjen vähentämisestä. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 2021:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-588-0>
- Liikenne- ja viestintäministeriö (2018). Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 2018:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-549-1>
- Mannola M., Aavajoki S., Koramo M., Lamuela C. & Päivänen J. (2021). Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen mahdollisuudet ja esteet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:53. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-398-2>
- Moreno, C., Allam, Z., Chabaud, D., Gall, C., Pratlong, F. (2021) Introducing the “15-minute city”: sustainability, resilience and place identity in future post-pandemic cities. *Smart Cities* 2021(4) 93–111. <https://doi.org/10.3390/smartcities4010006>
- Nenonen, M., Wik, H., Lamberg, M., Nevalainen, P., Peltola, J., Koistinen, J., Maisalmi, O., Tolvanen, K. (2020). Liikenne - talous - ihminen: Liikenteen muutos luovan talouden Suomessa 1945–2030. Väylävirasto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-317-811-3>
- Nevalainen, T. (2018). Joensuu on Suomen suhteellisesti suurin opiskelijakaupunki – ja me viihdymme, sanovat opiskelijat. *Karjalainen* 20.9.2018. <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/maakunta/item/195191>
- Pyöräliitto (2017). Joensuu ehti ensin – tässä on Suomen ensimmäinen pyöräkatu. Moottori 4.9.2017. <https://moottori.fi/liikenne/jutut/joensuu-ehdi-ensin-tassa-suomen-ensimmainen-pyorakatu/>
- Tuuva-Hongisto, S. (2017) Kaupanteon perinteitä Lappeenrannan kauppatorilla. *Elore* 24(2). <https://doi.org/10.30666/elore.79297>
- van Wee, B. (2016) Accessible accessibility research challenges. *Journal of Transport Geography* 51 9–16. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2015.10.018>

Kaupungin keskusta on kaupungin sydän ja keskeinen alue, jolla on monia erilaisia merkityksiä ja tehtäviä. Tämä raportti esittelee ja arvioi Joensuun keskustan Lumovoimaa, ja ennen kaikkia sen kehittämismahdollisuuksia ja tarpeita

Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos,
Monimenetelmällinen tutkimus käytännössä 2023 opintojakso.

POHJOIS-KARJALAN
HISTORIALLINEN YHDISTYS